BASMELE ROMÂNILOR

VIII

O colecție nemuritoare

Ioan Slavici (1848-1925) rămâne în istoria literaturii române şi în inimile cititorilor nu doar ca nuvelist de prim rang sau ca autor al romanului *Mara*, ci şi pentru poveştile, basmele, anecdotele culese din gura poporului. Slavici s-a arătat interesat de culegerea textelor foclorice încă de la o vârstă fragedă. În 1869 îl cunoaşte la Viena pe Mihai Eminescu, prin intermediul căruia ajunge în legătură cu societatea Junimea. De altfel, unul dintre primele texte pe care le publică este un basm, *Zâna Zorilor*, apărut în numărul din iunie 1872 al revistei *Convorbiri literare*. Au urmat apoi alte poveşti îndrăgite precum *Floriţa din codru*, *Ileana cea şireată*, *Limir-împărat* ş.a. La Sibiu, în 1886, vede lumina tiparului bine-cunoscutul volum *Păcală în satul lui*.

G. Dem. Teodorescu (1849-1900) a fost un cunoscut folclorist şi istoric literar muntean. Născut la Bucureşti, urmează cursurile Gimnaziului „Gheorghe Lazăr", studiind apoi la Liceul „Matei Basarab". La 20 de ani se înscrie la Facultatea de Litere din cadrul Universităţii din Bucureşti, pentru ca în 1875 să obţină o bursă de studii la Paris, unde avea să rămână doi ani. Întors în ţară, se angajează ca profesor şi predă latina şi limba română la liceele „Sf. Sava" şi „Matei Basarab", printre elevii săi numărându-se şi Dumitru Stăncescu.

G. Dem. Teodorescu a avut şi o bogată activitate de gazetar, publicând texte de critică şi istorie literară, felurite recenzii, cronici teatrale, versuri, articole politice, dar mai ales culegeri de folclor în periodice precum *Românul*, *Ghimpele*, *Suveranitatea naţională*, *Ateneul Român*, *Binele public*, *Convorbiri literare*, *Columna lui Traian*, *Familia*, *Revista literară*.

Printre volumele publicate în timpul vieţii se numără *Încercări critice asupra unor credinţe, datine, moravuri ale poporului român* (1874), *Cercetări asupra proverbelor române* (1877), *Literatura populară. Noţiuni despre colindele române* (1879), *Poezii populare române* (1885).

IOAN SLAVICI
G. DEM. TEODORESCU

BASMELE ROMÂNILOR

volumul VIII

BUCUREŞTI, 2010

Textul volumului este reprodus după Ioan Slavici,
Limir-împărat, Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1986 şi G. Dem. Teodorescu, *Basme române*,
Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1968

Copyright © 2010 Curtea Veche Publishing, pentru prezenta ediţie.

JURNALUL NAŢIONAL

Director general	Director executiv	Director marketing
Marius Tucă	Sorin Stoian	Adriana Ioniţă

Piaţa Presei libere nr. 1, Corp D, etaj VIII, Bucureşti,
Sector 1, tel.: 021-318 20 37, fax: 021-318 20 35
E-mail: editura.jurnalul@jurnalul.ro

Curtea veche
CURTEA VECHE PUBLISHING
str. Aurel Vlaicu nr. 35, Bucureşti
tel.: (021)222.57.26, (021)222.47.65;
www.curteaveche.ro; redactie@curteaveche.ro

Editor: Grigore Arsene

Redactor: Răzvan Năstase
Ilustraţii: Adrian Barbu
Tehnoredactor: Crenguţa Rontea

Design copertă:
GRIFFON & SWANS
creative services
www.griffon.ro

BANCA COMERCIALĂ FEROVIARA
www.bfer.ro
Adresa: Str. Popa Tatu nr. 62A, Tronson A,
Sector 1, Bucureşti, România
E-mail: office@bfer.ro
Telefon: 021 303 4000, 0758 050 004

Tipărit la G Canale Bucureşti

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Basmele românilor. - Bucureşti : Curtea Veche Publishing, 2010.
10 vol.
ISBN 978-606-588-004-7
Vol. 8 / Ioan Slavici, G. Dem. Teodorescu. - 2010. - ISBN
978-606-588-063-4

I. Slavici, Ioan
II. Teodorescu, Dimitrie G.

821.135.1-93-34

ZÂNA ZORILOR

A fost ce-a fost; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

A fost odată un împărat, un împărat mare şi puternic; împărăţia lui era atât de mare, încât nici nu se ştia unde se începe şi unde se sfârşeşte.

Unii ziceau că ar fi fără de margini, iar alţii spuneau că ţin minte de a fi auzit din bătrâni că s-ar fi bătut odinioară împăratul cu vecinii săi, din care unii erau şi mai mari, şi mai puternici, iar alţii mai mici şi mai slabi decât dânsul.

Despre împăratul acesta a fost mers vorba cât e lumea şi ţara cum cu ochiul cel de-a dreapta tot râde, iară cu cel de-a stânga tot lăcrămează, neîncetat. În zadar se întreba ţara că oare ce lucru să fie acela, că ochii împăratului nu se pot împăca unul cu altul. Dacă mergeau voinicii la împăratul ca să-l întrebe, el zâmbea a râde şi nu le zicea nimic. Aşa rămase vrajba dintre ochii împăratului o taină mare, despre care nu ştia nimeni nimic afară de împăratul.

Crescură feciorii împăratului. Ce feciori!, ce feciori! Trei feciori în ţară ca trei luceferi pe cer!

Florea, cel mai bătrân, era de un stânjen de înalt, cu nişte umeri, încât nu l-ai putea măsura cu patru pălmi cruciş.

Cu totul alta e Costan: mic la statură, îndesat la făptură, cu braţul de bărbat, cu pumnul îndesat.

Al treilea şi cel mai tânăr fecior al împăratului e Petru: înalt, dar subţire, mai mult fată decât fecior. Petru nu face multă vorbă: el râde şi cântă, cântă şi râde de dimineaţă până în seară.

Numai câteodată îl vede omul mai întunecat; dă cu mâna pletele în dreapta şi în stânga de pe frunte, şi atunci ţi se pare că vezi pe un bătrân din sfatul împăratului.

— Măi Floreo, tu eşti acuma mare; du-te şi întreabă pe taica pentru ce-i plânge lui un ochi, iar altul râde pururea.

Aşa zise Petru către frate-său Florea într-o bună dimineaţă. Dar Florea nu s-a dus; el ştia încă de mic că împăratul se supără dacă-l întreba cineva de astă treabă.

Tot aşa o păţi Petru şi cu frate-său Costan.

— Nu cuteză niciunul; lasă c-oi cuteza eu, zise la urmă Petru.

Vorba fu zisă; lucrul fu gata. Petru merse ca să întrebe.

— Oarbă-ţi fie mumă-ta! Ce treabă ai tu de aceea?! îi zice împăratul mânios şi-i dete o palmă pe de-a dreapta şi alta pe de-a stânga.

Petru se duse supărat şi spuse fraţilor săi cum a păţit-o cu tatăl său.

De când a întrebat Petru de treaba ochilor se părea cum că ochiul cel din stânga plânge mai puţin, iară cel de-a dreapta râde mai mult.

Petru îşi întări inima şi mai merse o dată la împăratul.

„O palmă e o palmă şi două-s două!"

Gândi şi făcu.

O păţi din nou, cum a mai păţit-o.

Ochiul cel din stânga lăcrema acuma numai din când în când, iară cel din dreapta se părea a fi înjunit[3] cu zece ani.

„Dacă e treaba aşa, gândi acum Petru, apoi ştiu eu ce-oi face. Atâta mă duc, atâta întreb, atâta rabd la pălmi, până ce nu vor râde amândoi ochii."

A zis-o, a şi făcut-o! Petru nu zicea nimic de două ori.

— Fătul meu, Petre! zise împăratul, acuma mai blând şi râzând cu amândoi ochii. Eu văd cum că ţie nu-ţi iese grija din cap; ţi-oi spune dar treaba cu ochii mei.

[3] înjunit – întinerit

Vezi, ochiul acesta râde de bucurie când văd că am aşa trei feciori ca voi; iar celălalt plânge pentru că mă tem că voi nu veţi fi în stare să împărăţiţi în pace şi să apăraţi ţara de vecinii cei vicleni. Dacă-mi veţi aduce însă apă de la fântâna Zânei Zorilor, ca să mă spăl cu ea pe ochi, îmi vor râde amândoi ochii, căci voi şti că am feciori voinici, pe care mă pot răzema.

Aşa zise împăratul. Petru-şi luă pălăria de pe prispă şi se duse să spună fraţilor săi ce-a auzit.

Feciorii împăratului se puseră la sfat şi gătiră lucrul pe scurt, cum se cade între fraţii cei buni.

Florea, ca cel mai bătrân, dintre cei trei, se duse în grajd, alese calul cel mai bun şi mai frumos, puse şeaua pe el şi apoi luă „ziua bună" de la casă şi masă.

— Mă duc, zise către fraţii săi, şi dacă nu voi veni într-un an, o lună, o săptămână şi o zi cu apa de la fântâna Zânei Zorilor, să vii tu, Costane, după mine.

Se duse.

Trei zile şi trei nopţi Florea nu mai stătu: calul zbura ca năluca peste munţi şi peste văi până ce n-ajunse la marginile împărăţiei.

Jur împrejur pe lângă împărăţie era o prăpastie adâncă şi peste această prăpastie o singură punte. La puntea asta mai stătu Florea o dată: să privească înapoi, apoi să ieie „ziua bună" de la ţară.

Ferească Dumnezeu şi pe sufletul păgân de aceea ce văzu Florea acum, când era să plece mai departe. Un balaur, dar balaur cu trei capete, cu nişte feţe grozave, cu o falcă-n cer, cu una în pământ.

Florea nici nu mai aşteptă ca balaurul să-l scalde în văpaie, ci dete pinteni la cal şi se duse ca şi când nici n-ar fi fost aici.

Balaurul suspină o dată şi pieri fără urmă.

Trecu o săptămână! Florea nu mai veni; trecură două; de Florea nu se mai auzea nimic. Trecu o lună; Costan începu a alege între cai. Când crăpară zorile după un an, o lună, o săptămână şi o zi, Costan se sui pe cal, îşi luă „ziua bună" de la frate-său mai mic.

— Să vii şi tu, dacă voi peri şi eu, zise, şi se duse cum s-a dus frate-său.

Balaurul de la punte era acum mai înfricoşat, capetele lui erau mai îngrozitoare şi fuga voinicului mai repede.

Nu se mai auzi de amândoi fraţii; Petru rămase singur.

— Mă duc şi eu în urma fraţilor mei, zise el într-o zi către tatăl său.

— Apoi mergi cu Dumnezeu, îi zise împăratul, doară vei avea mai mult noroc decât fraţii tăi.

Şi cel mai tânăr fecior al împăratului luă dară „ziua bună" şi porni către marginea împărăţiei.

Pe puntea cea mare stătea acum un balaur şi mai mare şi mai grozav, cu fălcile şi mai înfricoşate şi mai deschise. Balaurul avea acum nu trei, ci şapte capete.

Petru stătu în loc când văzu dihania asta înfricoşată.

— Feri din cale! strigă apoi. Balaurul nu feri. Petru mai strigă o dată şi încă a treia oară; după aceea se repezi la el cu sabia scoasă.

Îndată i se întunecă cerul de nu văzu altă decât foc!

Foc în dreapta, foc în stânga, foc pe dinainte, foc pe dinapoi. Balaurul arunca la foc din toate şapte capetele.

Calul începu a horcăni şi a se arunca în două picioare, încât voinicul nu putea să lupte cu sabia.

— Stai, c-aşa nu-i bine! zise el, şi se coborî de pe cal. În mâna stângă calul, în mâna dreaptă sabia.

Nici aşa nu merse: Făt-Frumos nu vedea altă decât foc şi văpaie.

— Acasă după alt cal mai bun! Petru zise, încălecă şi se duse, ca iarăşi să vină.

Când sosi acasă, îl aştepta lăptătoarea* sa, baba Birşa, în poarta curţii.

— Hei, fătul meu Petre! Am ştiut cum că iară ai să vii, fiindcă n-ai plecat bine.

— Cum să fi plecat dară? întrebă Petru pe jumătate supărat, pe jumătate trist.

— Vezi, dragul meu Petre, începu a-l învăţa acuma baba, tu nu vei putea merge la fântâna Zânei Zorilor decât dacă vei călări pe calul pe care a călărit tatăl tău, împăratul, în tinereţea sa; mergi, întreabă unde şi care e calul acela, după aceea încalecă şi te du.

Petru mulţămi de învăţătură şi apoi se duse ca să întrebe de treaba calului.

— Neagră-ţi fie lumina! se răsti acuma împăratul. Cine te-a învăţat ca să mă întrebi tu pe mine aşa? Cu de-a bună samă vrăjitoarea cea de Birşa. Ai tu minte? Au trecut cincizeci de ani de când am fost eu june: cine ştie pe unde au putrezit oasele murgului meu de atuncea?! În podul grajdului îmi pare cum că mai e o curea din frâu. Atâta am, şi mai mult nimic, din cal.

---

* lăptătoare – doică

Petru ieşi supărat şi spuse babei cum şi ce.

— Aşteaptă numai! strigă baba arzând de bucurie. Dacă stă lucrul aşa, apoi stă bine. Du-te şi adă bucata din frâu. Doară voi şti eu face un lucru cu cale din ea!

Podul era plin de frâie, de şele şi de curele. Petru alese cele mai roase, mai ruginite şi mai negrijite şi le duse babei, ca să facă precum a fost zis. Baba luă frâiele, le afumă cu fum de tămâie, zise peste ele o zicală din cuvinte mărunţele şi grăi după aceea către Petru:

— Ia frâiele şi dă cu ele de propta casei.

Petru făcu precum i se zise ca să facă.

Vraja babei a fost bună. Abia dete Petru cu frâiele de proptă, se şi întâmplă... nu ştiu cum... un lucru înaintea căruia Petru stete uimit... Un cal stătea înaintea lui, decât care lumea n-a văzut mai frumos, cu o şea plină de aur şi pietre scumpe, cu nişte frâie la care să nu priveşti, că-ţi piere lumina ochilor.

Frumos cal, frumoasă şea şi frumoase frâie pentru Făt-Frumos.

— Sări, voinice, în spatele Murgului, strigă baba făcând cruce peste cal şi călăreţ; mai zise apoi o zicală de câteva cuvinte şi intră în casă.

După ce Petru sări pe cal, simţea cum că de trei ori este mai puternic la braţ şi de atâtea ori mai pietros la inimă.

— Să te ţii bine, stăpâne, c-avem cale lungă şi trebuie să mergem iute.

Aşa zise Murgul; dar şi-a aflat voinicul!... Se duseră... se duseră, zburară – cum nu s-a dus şi nici n-a zburat cal şi voinic înainte de aceea.

Pe punte stătea acuma un balaur cum n-a mai stat, un balaur cu douăsprezece capete, grozave, mai pline de văpaie!... Hei! Dar şi-a aflat voinicul! Petru nu se înspăimântă, ci începu a se sufleca la mâneci şi a scuipa în palme:

— Feri din cale!

Balaurul începu a scuipa la foc.

Petru nu mai făcu dară multă vorbă, ci scoase sabia şi se grăbi să se repeadă spre punte.

— Stăi! Stâmpără-te, stăpâne! grăi acuma Murgul, fă cum zic: înţepeneşte-te cu pintenii la mine în brâu, scoate sabia şi stai gata, că avem să sărim peste punte şi balaur. Când vei vedea apoi că suntem tocmai pe deasupra balaurului, taie capul cel mai mare, şterge cu mâneca sabia de sânge şi o bagă în teacă, ca să fii gata pe când ajungem la pământ.

Petru strânse din pinteni, scoase sabia, tăie capul, şterse sângele, bägă fierul în teacă şi fu gata pe când simţi pământul sub picioarele calului.

Aşa trecură puntea.

— Să mergem mai departe, începu Petru vorba după ce mai privi o dată îndărăt la ţara sa.

— Să mergem! îi răspunse Murgul. Numai spune-mi acuma, stăpâne, cum să mergem? Să mergem ca vântul? Să mergem ca gândul? Să mergem ca dorul? Sau să mergem chiar ca blestemul?...

Petru privi înainte şi nu văzu altă decât cer şi pământ... un pustiu la a cărui vedere i se ridicară perii în vârful capului.

— Să mergem tot una după alta, nici prea tare să nu ne obosim, nici peste măsură să nu ne întârziem. Zise, apoi merseră... o zi ca vântul, una ca gândul, una ca dorul şi una ca blestemul, până ce n-ajunseră, în crepetul zorilor zilei a patra, la marginile pustiului.

— Stai acuma!... Dă în paşi!... Să văd ce n-am mai văzut, strigă Petru ştergându-se la ochi ca omul care se trezeşte din somn, sau ca acela care vede ceva şi-i pare că numai îi pare. Naintea lui Petru se întindea o pădure de aramă... cu copaci, pomi şi poame de aramă, cu frunze de aramă, cu tufişuri, iarbă şi flori care de care mai frumoase, tot de aramă...

Petru stătu şi privi cum priveşte adecă omul care vede ce n-a mai văzut şi despre ce n-a mai auzit.

Intră în pădure.

Florile de pe marginile căii începură a se lăuda şi a îndemna pe Petru ca să le rupă şi să-şi facă cunună din ele.

— Ia-mă pe mine, că eu-s mai frumoasă şi dau putere celui ce mă rupe, zicea una...

— Ba ia-mă pe mine! Cine mă pune în pălărie, pe acela-l iubeşte cea mai frumoasă nevastă din lume, zicea alta.

Şi iarăşi se mişca alta... şi alta... care de care mai frumoasă şi mai dulce la vorbă, până ce n-ademeniră pe Petru ca să le rupă.

Murgul sări în lături când văzu că stăpânul său se pleacă după flori.

— Pentru ce nu rămâi în pace?! zise Petru cam cu răstită.

— Nu rupe, că nu e bine să rupi! zise Murgul sfătos.

— Pentru ce să nu fie bine?

— Pe florile acestea zace blestemul: cine rupe din ele, acela are să se lupte cu Vâlva Pădurii!

— Ce Vâlvă?!

— Acuma dă-mi pace! Ascultă de mine: priveşte la flori; nu rupe însă din ele, ci rămâi în pace.

Aşa zise calul, şi merseră în paşi mai departe.

Petru o ştia din păţite cum că e bine s-asculte de Murgul; îşi rupse dar gândul de la flori, în zadar însă! Dacă se pune o dată necazul pe capul cuiva, nu scapă de el de s-ar şi feri din toate puterile... Florile tot i se îmbiau, şi el tot întruna slăbea din inimă.

— Fie ce e dat să fie! zise Petru de la o vreme. Barem voi vedea şi Vâlva Pădurilor. Să văd ce e, cu cine am de lucru. Dacă-mi va fi ursita să mor de ea, voi muri şi aşa; dacă nu, apoi scap... să fie o sută şi o mie de iele! Se puse apoi la rupt de flori.

— N-ai făcut bine! zise acuma Murgul plin de grijă. Dacă ai făcut-o însă, e făcută! Te încinge acuma şi fii gata de luptă, că acuş vine Vâlva!

Abia rosti Murgul vorba, abia fu Petru gata cu cununa, până ce şi începu un vânt uşor din toate părţile... Din vânt se făcu vifor... Viforul crescu... crescu până ce nu se văzu alta decât întunerec şi noapte... şi iară numai noapte şi întunerec... Lui Petru îi părea cum că a luat cineva lumea în spate şi a încărcat-o la fugă cu ea, aşa se cutremura pământul sub el.

— Frică ţi-e? întrebă Murgul scuturând din coamă.

— Ba! răspunse Petru întărindu-se pe inimă, deşi spatele începu a-i furnica. Dacă e acuma aşa, apoi fie cum e!

— Nici nu-ţi fie frică! începu a-l îndemna Murgul. Ia frâul de la mine din cap şi umblă ca să-nfrâni Vâlva cu el.

Alta nu mai zise, căci Petru nici nu avu timp să desfrâne cum se cade, până ce şi ajunse Vâlva la ei...

Petru nu putea privi la ea, aşa era de grozavă şi de înfricoşată.

Cap n-are, dar nici fără de cap nu e... Prin aer nu zboară, dar nici pe pământ nu umblă... Are coamă ca şi calul, coarne ca cerbul, faţa ca ursul, ochii ca dihorul şi trupul e de toate, numai de fiinţă nu... Aşa era Vâlva când se repezi către Petru.

Petru se sprijini în feare, se ridică în picioare şi începu a lucra când cu sabia, când cu braţul, iară sudorile mergeau după el ca pârâul.

Trecu o zi şi o noapte; lupta nu mai ajunse la capăt.

— Stai!... Să ne mai întărim oleacă! zise Vâlva răsuflând cu greu.

Făt-Frumos lăsă spada în jos.

— Nu sta! strigă Murgul cu grăbita.

Petru iarăşi începu a lucra din toate puterile.

Vâlva râncheză acuma o dată ca şi calul, apoi urlă ca lupul şi se repezi din nou la Petru. Lupta mai curse o zi şi o noapte, şi mai înfricoşată ca până acuma. Petru simţea cum că abia se mai poate mişca de obosit ce era.

— Stăi acuma, că văd că am cu om de lucru! Stăi, zise Vâlva şi de-a doua oară, stăi! să ne împăcăm.

Petru se lupta mai departe, deşi abia mai putea răsufla.

— Nu sta! vorbi Murgul.

Dar nici Vâlva nu se mai repezi ca până acuma, ci începu a se purta mai cu cale şi treabă, cum se poartă adică toate când nu mai simt putere în sine.

Aşa curse lupta până-n zorile de-a treia zi... Când începură zorile a crepeţi, Petru făcu ce făcu, destul că aruncă frâul în capul Vâlvei obosite... Deodată se făcu din Vâlvă un cal, cel mai frumos din lume.

— Dulce-ţi fie viaţa, că mă scăpaşi de la robie! zise acuma Vâlva, prefăcută în cal, şi începu a se dezmierda cu Murgul.

Mai în urmă înţelese Petru din vorbă şi cuvânt cum că Vâlva nu fusese alta decât un frate al Murgului, pe care l-a blestemat Sfânta Miercure înainte de asta cu atâte şi atâte sute de ani.

Petru legă Vâlva de calul său, se sui pe ea şi se puse din nou pe cale. Cum a mers? nici nu e nevoie să spun. Repede a mers... până ce n-a ieşit din pădurea cea de aramă.

— Staţi pe loc! Daţi în paşi, să văd ce n-am văzut! zise Petru mai o dată când ieşiră din pădurea cea de aramă.

Înaintea lui se întindea acuma o pădure încă mai minunată decât cea de aramă, cu tufiş mai strălucitor, cu flori mai frumoase şi mai ademenitoare, – el intra în pădurea cea de argint...

Florile începură a vorbi încă mai dulce, mai îndemnător decât cele din pădurea de aramă.

— Să nu mai rupi din flori, zise Vâlva cea legată de Murgul, căci frate-meu e de şapte ori mai puternic decât mine.

Nu se opri însă Făt-Frumos cel fără de frică! Abia trecu una, două până ce Petru şi începu a rupe flori şi a le împleti în cunună.

Se făcu vifor mai turbat, noapte mai neagră, pământul se cutremură mai tare decât în pădurea de aramă; Vâlva Pădurii de argint se repezi la Petru c-o grozăvie de şapte ori mai mare decât cum a fost în pădurea de aramă... Nici el nu fu însă leneş!... Lupta mai curse o dată trei zile şi trei nopţi; şi-n crepetul zorilor zilei a patra Petru înfrână şi pe a doua Vâlvă.

— Dulce-ţi fie fericirea, că m-ai scos de la robie! zise şi astă dată Vâlva... apoi se întinseră la cale, cum s-au mai întins şi până acuma.

— Ho, staţi pe loc!... Daţi în paşi!... Să văd ce n-am mai văzut încă! strigă călăreţul, acuma de a treia oară, puse după aceea palma pe ochi, fiindcă se temea că-i va peri lumina de razele ce veneau din pădurea cea de aur.

El mai văzuse lucruri minunate, dar despre aşa ceva nici nu a visat până acuma.

— Să stăm pe loc, că nu e bine! strigară caii deodată.

— Pentru ce să nu fie bine?! întrebă Petru.

— Tu iarăşi ai să rupi din flori. Ştiu că nu te va răbda firea!... Şi fratele nostru cel mai tânăr e de şaptezeci şi şapte de ori mai puternic şi mai grozav decât noi toţi trei laolaltă... Să înconjurăm dar pădurea! Aşa vorbi Murgul.

— Ba nu! răspunse Petru, să mergem! Să le vedem pe toate, dacă am văzut ceva. N-aveţi frică, nici eu n-am!

Nu e nevoie să spun cum că Petru iarăşi a făcut făcuta... Doamne! Dar cum să nu o facă...

Abia împletită fu cununa, până ce şi începu să fie ceva cum n-a mai fost... Acuma nu era mai mult vifor, nu mai mult întunecos; pământul nu se cutremura mai mult... Se făcea nu ştiu ce şi nu ştiu cum... destul că lui Petru îi părea c-a intrat cineva în miezul lumii şi a început s-o întoarcă pe dos...

Grozav era ce era, şi înfricoşat, şi... să ferească Dumnezeu!...

— Vezi aşa! zise Murgul supărat, dacă n-ai putut rămânea în pace.

Petru văzu că nu mai vede nimic, începu a simţi că nu mai simte nimic şi dete a pricepe că nu mai are ce să priceapă; tăcu dară şi nu zise nimic, ci se încinse şi se făcu gata de luptă.

— Vie acuma Vâlva! strigă după aceea. Sau mor, sau îi pun frâul în cap!

Abia zise vorba, până ce şi văzu ceva nemaivăzut apropiindu-se către dânsul... o negură deasă venea către Petru. Aşa era de deasă negura asta, încât Petru nici pe sine însuşi nu se putea vedea în ea.

— Ce e asta?! strigă el cam înspăimântat, când începu a simţi că-l doare din toate părţile.

Se înspăimântă însă şi mai tare când văzu că nici el singur nu-şi aude vorba în negura cea deasă, începu dar a da cu sabia în dreapta şi în stânga, pe dinainte şi pe dindărăt, a da în toate părţile şi din toate puterile care le mai avea... cum face adecă omul care vede că acuma nu e bine. Aşa lucră el o zi şi o noapte fără să vadă alta decât negru înaintea ochilor săi, fără să audă alta decât cursura sudorilor sale de pe trupurile cailor. De la o vreme chiar şi începu a crede că nici nu mai trăieşte, ci a murit acuma de mult...

Deodată începu a se desface negura... În zorile zilei a doua, negura se resfiră de tot, şi pe când se ridica soarele pe cer, înaintea ochilor lui Petru era lumină ca lumina. Lui îi păru acuma că se născuse din nou. Vâlva? Peri ca-n palmă.

— Răsuflă acuma o dată, că iară va să înceapă lupta din nou! zise Murgul.

— Ce-a fost asta? întrebă Petru.

— Vâlva, răspunse Murgul. Vâlva a fost, prefăcută în negură. Răsuflă numai, că iarăşi vine!

Nici n-a zis-o bine Murgul asta, nici n-avu Petru vreme ca să răsufle până ce şi văzu că vede ceva venind deoparte, ceva despre ce nu ştia ce e... o apă, însă nu e ca apa, că-ţi pare că nu curge pe pământ, ci zboară cumva sau ce face... Destul că urme nu are şi pe sus nu zboară... Aşa ceva ce nu e!...

— Vai! strigă Petru.

— Ţine-te şi dă, nu sta! zise Murgul. Şi nu mai zise după aceea nimica, că-i astupă apa gura.

Lupta se începu din nou. Petru dădu o zi şi o noapte necurmat, fără ca să fi ştiut în ce şi se lupta fără să ştie cu cine. Când se apropiară zorile zilei a doua, începu a simţi cum că slăbeşte din picioare.

— Acuma pier! strigă cam supărat; însă pentru aceea începu a-şi întări inima şi a da încă mai ţapăn... Soarele răsări pe cer, apoi pieri fără să se ştie cum şi când.

— Răsuflă! grăi Murgul, răsuflă, că n-ai multă vreme. Vâlva vine deloc*!

* deloc – imediat

Petru nu mai zise nimic, că nici nu ştia, săracul de el, ce să mai facă de obosit ce era. Se aşeză dară mai bine în şea, strânse mai bine de sabie şi aşteptă aşa gătit, ca să ajungă ce vedea că vine...

Aşa, cum că nu ştiu cum, ca şi când se visează omul, că vede ceva, ce n-are ce are, şi are ce n-are, aşa îi părea lui Petru că ar fi Vâlva acuma. O! Doamne! O! Doamne! Cum poate fi Vâlva Pădurii de aur când s-a dus de două ori cu ruşine?!.. Zbura pe picioare şi umbla pe aripi, era cu capul dinapoi şi cu coada dinainte, cu ochii în piept şi cu pieptul în frunte... şi cum mai era încă numai Dumnezeu ar şti s-o spună!

Pe Petru îl trecură fiorii o dată din sus în jos, o dată din jos în sus, o dată cruciş şi o dată curmeziş; după aceea îşi întări inima şi începu a lucra cum a mai lucrat şi... n-a mai lucrat.

Trecu ziua, Petru începu a slăbi din puteri... Trecu amurgul serii, lui Petru începură a i se împăiengeni ochii. Când ajunse miezul nopţii, Petru simţi cum că nu e mai mult călare. Nici el singur nu ştia, cum şi când a ajuns la pământ; destul că nu mai era pe cal. Când începu a se dezveli ziua din noapte, Petru nu mai putea sta în picioare, ci se lăsă în genunchi.

— Nu te lăsa; mai ţine-o încă oleacă! strigă Murgul când văzu că slăbesc puterile stăpânului său.

Petru se şterse cu mâneca cămăşii de sudori, îşi încordă toate puterile şi se ridică încă o dată în picioare.

— Loveşte acuma Vâlva cu frâul peste bot! zise Murgul.

Petru făcu precum îi zise.

Vâlva râncheză o dată ca armăsarul, încât lui Petru i părea c-o să asurzească, apoi sări la Petru, deşi abia se mişca şi ea de obosită ce era.

Lupta nu mai curse mult. Petru făcu ce făcu şi puse frâul şi la astă Vâlvă pe cap.

Pe când se făcea ziuă cum se cade, Făt-Frumos călărea pe al patrulea cal.

— Frumoasă-ţi fie nevasta, că m-ai scos de la robie! zise Vâlva.

Plecară, se duseră şi pe când se învăluia ziua cu noaptea, ajunseră spre marginea pădurii de aur.

Cum mergeau aşa pe cale, lui Petru începu a i se urî, şi ca să facă şi el ceva, dete a privi la cununile cele frumoase.

— Ce să fac cu trei cununi? începu a vorbi aşa singur. Destul îmi fie una. Ţiu pe cea mai frumoasă. Aruncă dar cea de aramă, apoi cea de argint şi ţinu numai pe cea de aur la sine.

— Stăi! zise Murgul. Nu arunca cununile. Descalecă şi le ridică, că-ţi vor prinde încă bine.

Petru făcu precum i se zise şi merse mai departe.

Când era soarele de-o palmă de la pământ, aşa de către seară, când încep muşculiţele a se aduna, călăreţul nostru ajunse chiar la marginea pădurii. Naintea lui se întindea un pustiu mare... mare... cât vedeai cu ochii nu vedeai nimic pe el.

Caii se opriră în loc.

— Ce e? întrebă Petru.

— Nu e bine! răspunse Murgul.

— Pentru ce să nu fie bine?!

— Intrăm în Împărăţia Sfintei Miercuri. Cât vom merge prin ea, nu vom da de altă decât de frig şi iarăşi de frig. Pe marginile căii vor fi tot focuri din focuri şi eu mă tem că tu vei merge să te încălzeşti.

— Şi pentru ce să nu mă încălzesc?

— Nu e bine să te încălzeşti! răspunse Murgul cu grijă.

— Intră! grăi Petru fără frică, dacă trebuie, voi şti răbda şi la frig.

Pe cât Petru intra mai adânc în Împărăţia Sfintei Miercuri, pe atâta sâmţa mai tare că nu e bine cum e. La tot pasul era mai frig, mai ger... dar frig şi ger încât îngheţa măduva în oase... Dar nici Petru nu era făcut de picioroange! Voinic a fost la luptă, voinic rămase şi la răbdare.

Pe marginea căii, tot foc din foc, şi lângă focuri tot oameni din oameni, care chemau pe Petru la sine care de care cu vorbe mai frumoase şi mai ademenitoare. Lui Petru începu a i se îngheţa răsuflarea din gură, dar el nu se lăsă, ci încă porunci Murgului ca să meargă la pas.

Câtă vreme a răbdat voinicul nostru la ger şi frig nici nu se poate spune, căci fiecare ştie cum că Împărăţia Sfintei Miercuri nu e de o azvârlitură, de două... şi nici frigul nu e frig... numai iac-aşa, ci frig, frig, încât îngheaţă şi viţelul în vacă... încât crapă şi stâncile de ger ce e...

Aşa zău e acolo! Dar nici Petru n-a crescut fără necaz... scrâşnea din dinţi şi nimic mai mult, deşi a fost înţepenit, încât nici nu mai putea clipi.

Aşa ajunseră la Sfânta Miercuri.

Petru coborî de pe cal, aruncă frâul în capul Murgului şi intră în coliba Sfintei Miercuri:

— Bună ziua, maică!

— Mulţămim, voinic friguros!

Petru râse o dată, dar nu răspunse nimic.

— Voinic ai fost, îi zise acuma Sfânta Miercuri, bătându-l pe umeri. Acuma să-ţi dau câştigul. Se duse după aceea, deschise un scrin ferecat şi scoase din el o cutie mică. Iacă, zise mai departe, cutia asta e dată din bătrâni, ca să nu o poarte decât acela care a trecut prin Împărăţia Frigului. Na-ţi-o şi poartă grijă de ea, că-ţi va prinde încă bine. Când o deschizi, îţi vine veste de unde tu numai vrei şi ştire adevărată din ţara ta.

Petru mulţămi de vorbă şi de dar şi se sui pe cal şi porni mai departe.

După ce se depărtă de o azvârlitură bună, deschise cutia cea vrăjită.

— Ce e porunca? întrebă nu ştiu ce din cutie.

— Veste îmi adă de la taica, porunci Petru cam cu frică.

— Şade la sfat cu bătrânii! răspunse cutia.

— Merge-i bine?

— Zău, aci cam rău, că-i supărat!

— Cine îl supără? întrebă Petru acuma mai aspru.

— Fraţii tăi Costan şi Florea! răspunse iarăşi din cutie. Pe cum îmi pare, cer împărăţia de la el, şi bătrânul zice că n-ar fi vrednici de ea.

— Mergi, Murgule, că nu e vreme de pierdut! strigă acuma Petru, închise după aceea cutia şi o băgă în traistă.

Se duseră cum se duce năluca când umblă Vântoasele şi gonesc în miezul nopţii pricolicii. Cât au mers aşa nici nu se poate spune... Au mers mult... foarte mult!

— Stăi! Să-ţi mai dau un sfat! zise Murgul într-un târziu.

— S-auzim! grăi Petru.

— Ai avut necaz cu frigul, acuma ai să dai de o căldură cum n-a mai fost. Să rămâi voinic, să nu te tragi la răcoare că nu e bine.

— Mergi! răspunse Petru. Nu-ţi fie frică, dacă n-am îngheţat, nici nu mă voi topi.

Hm!... Aici era o căldură încât se topeşte şi măduva în oase... Căldură adecă cum nu poate fi decât în Împărăţia Sântei Joi.

Pe cât mergeau mai departe, cu atât căldura era mai mare. De la o vreme începură a se topi chiar şi potcoavele de la Murgul de pe copite. Hei, dar nici Petru nu se lăsă! Îi curgeau sudorile vale, el se ştergea cu mâneca şi mâna în goană mai departe.

De cald, ar mai fi fost cum ar mai fi fost, era însă şi un alt lucru, care pe Petru îl supăra încă mai tare. Pe lângă cale, tot câte de o azvârlitură bună de departe una de alta, erau nişte văi răcoroase, cu nişte izvoare reci şi stâmpărătoare. Când Petru privea la ele, simţea că i-a secat inima şi i s-a uscat limba în gură de sete ce-i era.

Pe lângă izvoare erau tot crini, viorele şi trandafiri, prin iarba cea molcuţă, şi pe ele odihneau nişte fete, frumoase, Doamne!... încât nici nu pot fi mai frumoase.

Lui Petru îi venea să închidă ochii, ca să nici nu mai vadă aşa lucruri ademenitoare.

— Vino, voinice, la răcoare! Vino! Stai de vorbă! îi chemau fetiţele.

Petru dădea din cap şi nici nu zicea nimic, că i s-a fost oprit şi graiul.

Mult au mers aşa... foarte mult!...

Deodată simţiră că începe căldura a se mai stâmpăra... Din departe, pe un deal se vedea o colibă, aici locuia Sânta Joi.

Petru trase spre ea.

Când erau să ajungă la colibă, Sânta Joie le ieşi în cale şi-i zise „ziua bună" lui Petru.

Petru îi mulţămi, precum e acuma datina la oameni cu cinste şi năräveală; prinseră după aceea vorbă... cum prind adecă oamenii ce nu s-au văzut încă. Petru spuse veste de la Sânta Mercure, vorbi despre patimile sale şi despre calea în care a pornit, şi luă „ziua bună" că zău!, prea avea vreme de pierdut... Hm!, cine ştie cât mai avea să meargă până la Zâna Zorilor!

— Mai stai oleacă! grăi Sânta Joie, să-ţi mai zic o vorbă. Acum intri în Împărăţia Sântei Vineri: să treci şi pe la ea şi să-i spui „sănătate şi voie bună" de la mine. Când vei merge apoi către casă, să vii iarăşi pe la mine, că am să-ţi dau ceva care-ţi va prinde bine.

Petru mulţămi de vorbă şi de toate, plecă după aceea mai departe.

Abia merseră cam aşa cât ţine o pipă de tutun până ce şi ajunseră într-o ţară nouă.

Aici, nu era cald, dar nici nu era frig, ci... aşa cumva între ele... cum e colea primăvara, când încep a se înţărca mieii. Petru începu acum a răsufla mai a stâmpărare. Era însă un pustiu... numai năsip şi scai...

— Oare ce să fie aceea? întrebă Petru, dând cu ochii de aşa ceva ca şi o casă, însă departe... foarte departe!... tocmai până unde ajungeau ochii lui peste pustiul cel gol.

— Aceea e casa Sântei Vineri, răspunse Murgul. Dacă mergem bine, poate ajungem încă până ce se întunecă deplin.

Aşa şi fu. Noaptea se făcu noapte. Făt-Frumos se apropia cu încetul de casa cea depărtată.

Peste pustiu se vedeau o mulţime de năluci ce se goneau pe din dreapta, din stânga, pe dinaintea şi pe dindosul lui Petru.

— Să n-ai nicio frică! zise Murgul. Acestea sunt fetele Vântoaselor. Se joacă prin aer aşteptând să vină şi vârcolacii.

Aşa ajunseră până la casa Sântei Vineri.

— Cobori acuma şi intră în casă! zise Murgul.

Petru voi să facă ce i se zice.

— Stăi! nu fi aşa grăbit, vorbi Murgul mai departe. Să te învăţ mai nainte ce şi cum să faci. La Sânta Vinere nu poţi intra, că e păzită jur împregiur de Vântoase.

— Ce să fac dară?!

— Ia cununa cea de aramă şi te du cu ea, vezi colo, departe, pe colina ceea. Când vei fi acolo, începe a striga: „...Vai ce fete frumoase! Ce îngeri! Ce suflete de zână!" După aceea ridică cununa în sus şi zi: „Dacă aş şti că ar primi careva cununa asta de la mine... dacă aş şti... dacă aş şti!" şi aruncă cununa.

— Şi pentru ce să fac aşa? întrebă Petru, cum întreabă adecă omul care vrea să ştie că pentru ce face ce face.

— Taci, du-te şi fă! zise Murgul pe scurt, şi Petru nu mai lungi vorba, ci făcu precum i se zise.

Abia aruncă Petre cununa, când se şi îngrămădiră Vântoasele peste ea şi începură a se bate ca să o aibă care de care.

Petru o luă acuma către casă.

— Stăi! strigă Murgul încă o dată. Încă nu ţi le-am spus pe toate. Ia cununa cea de argint, apoi te du şi bate la fereastra Sfintei Vineri... Dacă te întreabă baba cine e, tu să zici că ai rătăcit prin pustiu. Ea te va mâna îndărăt. Tu să nu te mişti, ci să zici: „Ba zău, eu nu voi merge, că de când am fost mic tot am auzit de frumuseţea Sântei Vineri, şi nu mi-am făcut opinci de oţel cu curele de viţel, nu am venit de nouă ani şi nouă luni, nu m-am luptat pentru cununa asta de argint, care voiesc să i-o dau ei, nu le-am făcut şi păţit toate astea pentru ca să merg înapoi când voi ajunge la ea!" Aşa să faci şi aşa să zici; de aici încolo grija ta să fie.

Petru nu mai făcu vorbă, ci porni spre casă.

Cum era aşa de noapte, Petru nici nu vedea casa Sântei Vineri, ci merse numai pe razele luminii ce străbăteau din fereastră până la el. Ajungând la casă, nişte câni începură a lătra când simţiră ceva străin prin apropiere.

— Cine se mănâncă cu cânii? Amară i-ar fi viaţa! strigă Sânta Vinere mânioasă cum se cade.

— Eu sunt, Sântă Vinere, eu! zise Petru răsuflând o dată greu, ca omul care ar vrea şi n-ar vrea să facă ce face. Am rătăcit prin pustiu şi n-am unde să dorm peste noapte. Aici tăcu, nu cuteză să zică mai mult.

— Unde ţi-ai lăsat calul? întrebă Sânta Vinere, cam aspru.

Petru sta în chibzuiri, nu ştia: să mintă ori să vorbească vorbă dreaptă? Nu răspunse nimic.

— Mergi cu Dumnezeu, fătul meu! Eu n-am loc să-ţi dau, zise Sânta Vinere şi se retrase de la fereastră.

Petru zise acuma ce i-a fost zis Murgul să zică.

Abia-şi sfârşi Petru zicala, până ce şi văzu cum că Sânta Vinere deschide fereastra vorbind către el cu vorbă dulce şi blândă:

— Să văd cununa, fătule! Petru-i întinse cununa.

— Vino în casă! zise Sânta Vinere, nu te teme de câni, că ei înţeleg voinţa mea.

Aşa şi fu. Cânii începură a mişca din coadă, mergând în urma lui Petru, cum merg după om, când vine seara de la ţarină.

Petru zise „bună seara" când intră în casă, îşi puse pălăria pe vârful cuptorului şi se aşeză pe pomnol* după ce i se zise să şadă.

Acuma se vorbi... iaca, despre lucruri de toate zilele, despre lume, despre răutatea oamenilor... şi despre alte lucruri ca astea... fără nicio treabă de preţ... Precum se vedea, Sânta Vinere era foarte supărată pe oameni, iar Petru-i dădea în toate dreptate, cum se cade adecă omului care şade la masa altuia.

Doamne! dar şi bătrână era baba asta!

Eu nu ştiu de ce privea junele de Petru aşa de-a diochiul la ea! doară voia să-i numere creţurile din faţă?!

Poate... Ar fi trebuit însă, ca să se nască de şapte ori tot una după alta şi să trăiască tot câte de şapte ori cât un om într-o viaţă pentru ca să poată ajunge la capăt cu număratul...

---

* pomnol – laviţa de lângă cuptor, de lângă sobă

Sântei Vineri îi râdea inima de bucurie când vedea cum că Petru se pierde cu totul în privirea ei.

— Când nu era încă ce este, începu Sânta Vinere vorba, când lumea încă nu era lume, atunci m-am născut eu, şi eram atât de frumoasă ca copilă, încât părinţii mei au lăsat să fie lume, ca să fie cine să se minuneze de frumuseţea mea... Când s-a făcut apoi lumea, eu eram fată mare, şi de minunat ce s-a minunat de frumuseţea mea, lumea m-a diocheat... De atunci se face pe toată suta de ani câte o creţătură pe faţa mea... Şi acuma-s bătrână.

Sânta Vinere nu mai putu vorbi mai departe despre aceasta, de tristă şi de supărată, ci vorbind mai departe, îi spuse apoi lui Petru cum că tată-său era odată împărat mare şi puternic şi, născându-se vrajbă între el şi Zâna Zorilor, care împărăţeşte în ţara vecină, fusese batjocorit, cum nu se cade, de către vicleana de vecină, începu apoi a vorbi câte rele toate despre Zâna Zorilor...

Petru, ce să mai facă şi el? Ascultă tăcut. Iacă mai zicea şi el câteodată: „Aşa e, zău, aici! Ce alta să poată face?"

— Dar să-ţi dau un lucru, dacă eşti voinic şi vrei să mi-l faci, grăi Sânta Vinere cam pe când începură a fi somnoroşi. Este la Zâna Zorilor o fântână. Cine bea din apa ei, acela înfloreşte ca trandafirul şi ca viorelele. Să-mi aduci un ulcior din această apă, şi-ţi voi fi bună mulţămitoare... Lucrul e greu, ce e drept e drept! Împărăţia Zânei Zorilor e păzită de fel de fel de fiare şi de zmei îngrozitori. Să-ţi spun însă ceva şi să-ţi dau un lucru.

După ce vorbi aşa, Sânta Vinere se duse la un scrin ferecat din toate părţile şi scoase din el un fluieraş mic-micuţ.

— Vezi tu fluieraşul ista? grăi către Petru, mi l-a dat un moş bătrân încă de când eram tânără. Cine aude sunetul acestuia, acela adoarme... doarme... până ce nu-l mai aude. Tu să iei fluieraşul şi să tot cânţi din el cât vei fi în Împărăţia Zorilor. Nime nu te va atinge, căci toată lumea va dormi.

Petru spuse acuma în ce cale a pornit şi ce treabă cearcă. Sânta Vinere se bucură şi mai tare. N-au mai stat mult de vorbă. Dar cum să şi steie când a fost trecut acuma miezul nopţii bine, binişor.

Petru luă „noapte bună", băgă fluieraşul în teacă şi se sui în podul casei, ca să mai doarmă şi el de la o vreme. Pe când se revărsau zorile, Petru era în picioare; luceafărul boului nici nu s-a fost ridicat bine pe cer, până când el s-a şi fost sculat... Luă un

troc* mare, îl umplu de jăratec şi se duse să hrănească caii. După ce Murgul mâncă câte de trei ori trei, iară ceilalţi cai câte trei trocuri pline de jar, Petru trase la fântână, adăpă şi se făcu gata de cale.

— Stăi! strigă Sânta Vinere de la fereastră. Mai am să-ţi zic o vorbă!... Să-ţi mai dau un sfat...

Petru s-apropie de fereastră.

— Lasă un cal aici şi pleacă numai cu trei. Mergi apoi încet până ce vei ajunge în Împărăţia Zorilor. Aici descalecă şi intră pe jos... Când vei veni apoi îndărăt, aşa să vii, ca toţi trei caii să-ţi rămână în cale, s-ajungi pe jos.

— Aşa voi să fac! grăi Petru voind să plece.

— Nu te grăbi, că n-am gătit** încă, vorbi Sânta Vinere mai departe. Să nu priveşti la Zâna Zorilor, că ea are ochi care vrăjesc şi priviri care răpesc minţile. E urâtă, atâta de urâtă, încât nici nu-ţi pot spune. Are ochi de buhă, faţă de vulpe şi gheare de mâţă. Auzi?! Să nu priveşti la ea... Şi Dumnezeu să te aducă întreg şi sănătos, fătul meu Petre!

Petru mulţămi de vorbă şi învăţătură şi nu se opri mai mult. Unde avea el vreme de a sta cu babele la vorbă!? Lăsă pe Murgul ca să pască, se întinse apoi la cale.

Departe... departe... unde se lasă cerul pe pământ, unde stau stelele de vorbă cu florile, acolo se vedea o roşeaţă senină, cam aşa cum e cerul colea în zorile de primăvară, dar mai frumos şi mai minunat!...

Acolo era cetatea Zânei Zorilor.

De aci până acolo, de acolo până aci nu era alta decât iarbă şi flori... Şi apoi nu era nici cald, nici rece, nici luminos, nici întuneric ci aşa cumva între ele... cum e, colea, pe la Sântu' Petru, când te scoli ca să mâni vitele la turmă... Petru numai de un drag umbla prin ţara asta plăcută...

Cât a mers Făt-Frumosul nostru aşa, aceea nu se poate spune cu vorbă omenească, fiindcă într-această ţară n-a urmat zilei noaptea şi nopţii ziua, erau pururea zori cu vânt moale şi răcoros, cu soarele ascuns şi lumina de jumătate; Împărăţia Nopţii şi a Zilei se începea numai de la casa Sântei Vineri.

După mult mers şi lungă călătorie, Petru văzu zărindu-se ceva alb prin roşeaţa cerului... Cu cât se apropia mai mult, cu atâta ceea ce vedea se desfăşura mai tare

---

* troc – troacă, albie

** n-am gătit – n-am terminat

naintea ochilor lui... Asta era cetatea... Petru privi... privi... Răsuflă apoi o dată cu greu, ca omul care gândeşte: „Doamne, mulţumescu-Ţi!"

Dar şi frumoasă era cetatea asta!...

Nişte turnuri nalte... nalte... până dincolo de Împărăţia Norilor, nişte păreţi albi ca ghioceii şi ridicaţi mai sus decât cum stă soarele la prânzul cel mare, un acoperiş de argint, dar cum de argint?! Aşa că nici nu strălucea în faţa soarelui... şi fereşti... tot din aer tors cu multă măiestrie şi ţesut în gherghef de aur întunecos... Peste toate aste se jucau apoi razele vesele ale soarelui cum se joacă vântul cu umbra crengilor colea primăvara, când abia se mişcă de leneş ce este.

Petru stete uimit în loc, ca să se poată minuna de atâta frumuseţă îngrămădită.

Mult n-a putut să steie, că i-a fost degrabă: descălecă dară, lăsă caii, ca să pască pe iarba cea plină de rouă, îşi luă fluieraşul, precum i-a fost zis Sfânta Vinere, zise o dată „Doamne-ajută!" şi plecă la lucrul cel mai mare. Abia merse, aşa singur, pe jos, o cale cam de trei azvârlite bune, până ce şi dete de un năzdrăvan adormit de dulceaţa fluieraşului. Acesta era unul dintre pândarii jurului cetăţii Zânei Zorilor. Oare, Doamne, cum a putut creşte atât de lung?

Cum s-a putut întrupa atât de puternic?

Cum stătea aşa culcat pe spate, Petru începu să-l măsoare cu paşii... Nu voiesc să spun minciună!... a fost însă lung, foarte lung; atâta de lung a fost, încât Petru răsuflă o dată cu greu când ajunse de la picioare la cap... nu ştiu acum cu de-a bună seamă... de obosit, ori de uimit: nu e luna la răsărit atâta de mare cât era ochiul năzdrăvanului. Apoi barem dacă ar fi fost şi acesta ca la altă lume, dar era tocmai în mijlocul frunţii... Aşa era ochiul!... Cum au putut apoi celelalte să fie!... Petru, voinic de voinic, dar zău!, el mulţumi lui Dumnezeu, fluieraşului şi Sfintei Vineri cum că n-a dat de rău cu acest om-neom şi plecă cu încetul mai departe...

Aşa... cam cât merge omul până ce-i vine să se aşeze la răcoare, mai merse Petru până ce dădu de alte lucruri şi mai grozave... Nişte balauri tot cu câte şapte capete erau întinşi la soare şi adormiţi adânc, când pe de-a dreapta, când pe de-a stânga... Cum au fost aceşti balauri, aceea n-o mai spun: ştie anume toată lumea că balaurii nu-s treabă de glumă şi de râs... Asta era a doua pază a împrejurului de curte... Petru trecu cam cu fuga... nu ştiu acuma de grabă ori de groază...

Nici n-ar fi fost însă minune dacă s-ar fi îngrozit!...

Balaurul e balaur!

Acuma ajunse Făt-Frumos la un râu.

Să nu gândească nimeni că acesta ar fi fost râu ca râurile... Nu apă, ci lapte curgea aici, nu peste nisip de piatră, ci peste pietre scumpe şi mărgăritare... şi nu curgea lin sau repede, ci lin şi repede deodată, cum curg zilele omului fericit. Acesta a fost râul care curge jur împrejur pe lângă cetate... tot curge, tot curge... fără a mai sta, fără a mai merge mai departe.

Pe marginea râului dormeau tot cam de o săritură unul de la altul nişte lei îngheraţi... Ce lei însă! Cu părul de aur şi pe dinţi şi gheare tot cu ferecătură... Aceştia erau paza râului... Dincolo de ceea parte de râu, era o grădină frumoasă, foarte frumoasă... cum nu poate adecă fi decât la Zâna Zorilor. Pe mal, tot flori din flori, pe flori dormeau dulce şi lin tot zâne din zâne, care de care mai frumoase, mai vrăjitoare şi mai dulci la faţă...

Petru nici nu cuteza ca să privească într-acolo...

Făt-Frumos se întreba acuma cum să treacă peste râu. Râul era lat şi adânc, şi peste râu numai o punte... asta însă... cum nu mai sunt punţile din astă lume... Dincoace şi dincolo, pe un mal şi pe altul, tot câte-o frunte de punte, păzită tot de câte patru lei dormitori. Puntea însă?... Peste punte nu poate trece suflet de om... O vezi cu ochii, dar simţi golătate când calci cu piciorul pe ea... Cine ştie din ce o mai fi fost şi asta făcută!... Doar chiar din un pui de nour?

Destul că Petru rămase pe ţărmul râului. Să treacă? Nu poate. Să înoate? Nu e treabă. Ce să facă dară?!

Hei!, să nu fie grijă de Petru! Cu una, cu două, el n-o sfârşeşte! Se întoarce îndărăpt până ce ajunse la năzdrăvanul cel mare. „Ce va da târgul şi norocul, gândi în sine, să stăm dară şi la vorbă!“

— Scoală, voinice! strigă apoi pe năzdrăvan, trăgându-l de mâneca surtucului.

Când năzdrăvanul se deşteptă din somn, întinse palma după Petru, aşa ca şi când vrei să prinzi o muscă.

Petru suflă în fluieraş. Năzdrăvanul căzu iarăşi la pământ.

Aşa-l trezi şi adormi Petru de trei ori una după alta, adecă de trei ori l-a trezit şi de trei ori l-a adormit... Când fuse ca să fie de a patra oară, Petru îşi dezlegă năframa de la grumazi, luă degetele cele mici ale năzdrăvanului şi le legă cu ea laolaltă, scoase sabia şi, prinzând pe năzdrăvan de piept, mai strigă o dată:

— Scoală, voinice!

Văzându-se năzdrăvanul atâta de rău batjocorit:

— Ei, zise către Petru, nu te lupţi în luptă dreaptă! Stai la luptă dacă eşti voinic!

— Mai aşteaptă oleacă! Mai nainte am o vorbă cu tine, grăi Petru. Jură că mă vei trece peste râu şi atunci te las să vii la luptă.

Năzdrăvanul făcu jurământ, şi Petru-l lăsă să se scoale.

Când năzdrăvanul se simţi deşteptat, se repezi la Petru, ca să-l turtească c-o lovitură... Şi-a aflat însă omul!

Nici Petru nu era de ieri, de alaltăieri, şi el se repezi voiniceşte. Trei zile şi trei nopţi se luptară. Năzdrăvanul dete cu Petru de intră până în genunchi în pământ; Petru dete cu năzdrăvanul până în brâu; iară dete năzdrăvanul până în piept, şi mai în urmă Petru până în grumazi!...

Când năzdrăvanul se simţi aşa strâmtorat:

— Lasă-mă, strigă înspăimântat, lasă-mă că mă dau bătut!

— Treci-mă peste râu? întrebă Petru.

— Trec! răspunse cela din gaură.

— Ce să fac cu tine dacă-ţi calci vorba?

— Ucide-mă, fă ce vrei cu mine, numai acuma mă lasă să trăiesc.

— Aşa să fie dară! zise Petru.

Luă după aceea mâna cea stângă a năzdrăvanului şi o legă de piciorul drept, îi băgă năframa în gură, ca să nu strige, îl legă la ochi, ca să nu vadă, şi porni aşa, purtându-l de mână către râu.

Când ajunseră la râu, năzdrăvanul păşi cu un picior de o parte, cu altul de alta de râu, luă pe Petru în palmă şi-l puse frumuşel de cealaltă parte.

— Acuma e bine! grăi Petru.

Suflă după aceea în fluieraş şi năzdrăvanul căzu de-a lungul pe malul râului.

Aşa trecu Petru râul. Când zânele cele ce se scăldau în laptele râului auziră sunetul fluieraşului lui Petru, ele căzură somnoroase, ieşiră din lapte şi adormiră pe florile de pe mal. Aşa dormind le află Petru când se coborî din palma năzdrăvanului. Nici nu cuteză să steie multă vreme la ele. Frumoase erau, Doamne! Cum putea apoi să fie însăşi Zâna Zorilor? Sau doară ea e cea mai urâtă dintre cele frumoase? Făt-Frumos nu se întrebă mult, ci porni, ca să vadă.

Când intră în grădină, începu a se minuna din nou. Cât a umblat şi păţit, atâta frumuseţă n-a mai văzut!...

Lasă că arborii erau tot cu crăci de aur, că izvoarele curgeau mai limpede decât roua, că vânturile se mişcau cântând, şi florile vorbeau vorbe dulci şi frumoase, dar Petru mai mult se mira de aceea că în întreagă această grădină nu era nicio floare desfăcută, ci numai boboci. Parcă aici a fost stat lumea locului şi era să fie pururea tot primăvară... Oare când vor înflori florile aceste dacă n-au avut vreme să înflorească până acuma? Şi dacă n-au înflorit, pentru ce?...

Aşa se întreba Petre, aşa şi încă şi într-alt chip, în calea lui către cetate... Nimic nu-i stătea în cale; nimic nu-i oprea gândirea; toată lumea dormea; zânele de pe la izvoare, păsările de pe crengi, căprioarele dintre tufişuri şi fluturii de lângă flori, toate erau duse de fluieraşul lui Petru. Chiar nici vântul nu se mai juca cu frunzele, nici razele soarelui nu mai sorbeau rouă de pe iarbă, şi râurile încetară de a mai curge... Singur Petru era treaz: Petru cu gândurile sale şi Petru cu mirarea gândurilor sale. Ajunse la curte. Jur împrejurul curţii se întindea un ierbiş frumos şi des, un ierbiş ce fugea ca vântul. Poarta era în frunte, o poartă tot din flori şi alte lucruri frumoase. Pe sub poartă şi pe lângă poartă, iarăşi flori, care de care mai şi mai, încât lui Petru i se părea că umblă pe nouri când calcă pe ele. Pe de-a dreapta şi pe de-a stânga dormeau zânele ce au fost să păzească intrarea în curte. Petru privi în toate laturile, mai zise o dată „Doamne-ajută!" şi intră în cetate.

Ce a văzut Petre într-această curte, aceea nici n-o mai spun, ştie doară toată lumea că curtea Zânei Zorilor nu poate fi ceva lucru de rând. Jur împrejur, zâne împietrite, pomi cu frunzele de aur şi cu florile de mărgele şi pietre scumpe, stâlpi de raze de soare şi netezi ca şi paltinul, trepte lucii şi moi ca şi culcuşul fetelor de împărat şi un aer plin de miros dulce şi adormitor...

Nici nu voiesc să spun că numai grajdul, în care stau caii Sfântului Soare, era mai frumos decât cetatea celui mai mare împărat din lume... Aşa era asta la Zâna Zorilor, şi nici n-ar fi putut fi altfel... Cum să fie doară? Petru se sui pe trepte şi intră în cetate. Cele dintâi douăsprezece odăi erau din pânză, altele douăsprezece, din mătase. Urmară apoi douăzeci şi patru din aur. Petru trecu cu iuţeală prin toate patruzeci şi opt: aici află pe Zâna Zorilor, într-a patruzeci şi noua, care era cea mai frumoasă dintre toate.

Astă casă era lungă, lată, naltă, ca şi o biserică din cele mai frumoase... Jur împrejur, pereţii erau acoperiţi cu fel de fel de mătăsuri şi alte lucruri minunate; pe jos, pe pământ, pe unde umblai cu picioarele, era nu ştiu ce strălucitor ca oglinda şi moale

ca perina şi... mai erau acum tot felul de lucruri frumoase, ca la Zâna Zorilor adecă... Unde va fi doară frumos dacă nu aicea!... Cum zic, lui Petru i se opri răsuflarea când văzu că se vede în mijlocul atâtor lucruri aşa grozav de frumoase.

În mijlocul acestei biserici sau ce era, văzu Petru fântâna cea vestită, pentru care a venit el atâta lume de pământ. O fântână ca toate fântânile şi nimic mai mult... Te miri cum a şi răbdat-o Zâna Zorilor în casa ei!... Avea nişte doage din moşi şi strămoşi. Bag sama, a fost lăsat ca aşa să rămână!... Şi acuma am să spun o vorbă mare! Lângă fântână era chiar Zâna Zorilor aievea, aşa cum era!

Era, Doamne, un leagăn de aur şi... numai Dumnezeu ştie de ce încă, destul cum că era frumos, aici în leagăn dormea Zâna Zorilor pe perini de mătase umplute cu suflare de vânt de primăvară... Nici nu era frumoasă... Dar de unde să şi fie!... N-a zis doară Sfânta Vinere că are fel de fel de lucruri urâte şi îngrozitoare? Ce să mai lungim dară vorba?... Poate că Sânta Vinere a avut drept. Poate să fie!... Destul când Petru privi la ea, aşa cum dormea în leagăn, el stete cu sufletul amorţit şi nu suflă mai mult în fluieraşul cel vrăjit... era încremenit de minunat ce se minuna... Ba frumoasă era... frumoasă!... mai frumoasă decât chiar cum ţi-ar părea că ar fi să fie Zâna Zorilor... mai mult nu vreau să zic!...

Pe de-a dreapta şi pe de-a stânga leagănului dormeau câte douăsprezece zâne din cele mai alese. Bag sama au adormit legănând pe împărăteasa lor... Petru nici nu le văzu de privit ce privea la Zâna Zorilor, până ce nu tresăriră toate din somn când nu mai auziră fluieraşul!... Petru tresări dară şi el... şi începu a cânta din nou în fluieraş. Iarăşi adormi lumea, şi Făt-Frumos păşi cu trei paşi mai înainte.

Între leagăn şi fântână era o masă, pe masă un colac alb şi moale, frământat cu lapte de căprioară, şi un pocal de vin roşu şi dulce ca visul de dimineaţă. Acesta era colacul puterii şi celălalt vinul iuţeniei...

Petru privi o dată la colac, o dată la vin şi o dată la Zâna Zorilor, se apropie după aceea cu încetul, păşi doi paşi către leagăn, masă şi fântână.

Când Petru ajunse la leagăn îşi pierdu minţile şi nu se mai putu răbda, ci sărută pe Zâna Zorilor... Zâna Zorilor deschise ochii şi privi la Petru cu o privire, încât el îşi pierdu minţile încă mai tare...

Suflă după aceea în fluieraş, ca Zâna Zânelor s-adoarmă; luă cununa cea de aur şi o puse pe fruntea Zânei Zorilor; luă o bucătură din colacul de pe masă, bău o înghiţitură din vinul întineritor... şi iarăşi sărută, şi iarăşi luă o îmbucătură, iarăşi bău

o înghiţitură... Aşa de trei ori una după alta... de trei ori a sărutat pe Zâna Zorilor, de trei ori a îmbucat din colac şi de trei ori a gustat din vin... După aceea şi-a umplut ulcioarele cu apă din fântână şi a perit cum piere vestea cea bună. Când Petru ajunse în grădină, dete de o lume cu totul nouă...

Florile erau flori; bobocii se desfăcuseră; izvoarele curgeau mai repede; razele soarelui se jucau mai vesel pe păreţii cetăţii, şi zânele aveau mai multă plăcere în feţele lor. Toate aceste din trei sărutări...

Cum a intrat Petru, aşa a şi ieşit: printre zâne şi flori, pe palma năzdrăvanului, printre lei, balauri şi năzdrăvani... Când fu apoi în scară, privi o dată îndărăt şi văzu că lumea întreagă s-a pornit în urma lui... Hei!, dar şi-au dat de om! Nu ca vântul, nu ca gândul, nu ca dorul, nu ca blestemul, ci mai repede de cum trece fericirea s-a fost lăsat Petru pe cale... Goana rămase îndărăt, şi Petru sosi pe jos la Sânta Vinere.

Sânta Vinere ştia că Petru o s-ajungă, din rânchezatul Murgului, care din cale de trei zile simţi apropierea stăpânului său: îi ieşi dară în cale cu colac moale şi cu vin roşu.

— Bun ajuns, Făt-Frumos!

— Bună ziua, soră sfântă!

Petru-i dete ulciorul cu apă de la fântâna Zânei Zorilor. Sfânta Vineri-i mulţămi frumos. Mai vorbiră apoi câteva cuvinte despre calea lui Petre, despre curtea Zânei Zorilor şi despre frumuseţea Sorei Soarelui, şi Petru puse şeaua pe Murgul, că zău!, el nu prea avea vreme de pierdut... Baba Vinere asculta când cu dulce, când cu amar, când cu drag, când cu necaz; văzând apoi cum că Petru va să meargă, îi pofti sănătate şi noroc.

Petru nici nu stete până n-ajunse la Sânta Joie. Aici se coborî de pe cal şi intră, precum a fost vorba să fie.

Nici la Sânta Joie nu se prea opri, zise „bună ziua“, mai făcu o vorbă scurtă şi luă „sănătate bună“.

— Stăi! Să-ţi mai spun una mai nainte de a porni în cale, zise Sfânta Joie cu grijă. Să-ţi ai grijă de viaţă; să nu legi vorba cu om; să nu mergi iute, grăbit; să nu iei apa de la mână; să nu crezi la vorbă şi să fugi de buze dulci. Să te duci cum ai venit. Calea e lungă, lumea e rea şi tu ai la tine lucru mare!... Ascultă dar de mine. Iaca-ţi dau o năframă; nu e de aur, nu-i de argint, nici de mătasă, nici de mărgele; e de pânză

năsădită, să o porţi, că e vrăjită... Cine-o poartă, pe acela fulgerul nu-l ajunge, suliţa nu-l pătrunde, sabia nu-l taie şi gloanţele sar de pe trupul lui.

Aşa grăi Sânta Joie. Petru primi şi ascultă; se lăsă apoi cu Murgul în vânt şi se duse, se duse... cum se duc adecă feţii-frumoşi când îi mână dorul de casă.

La Sânta Miercure, Petru nici nu se mai coborî de pe cal, ci zise „bună ziua“ din spatele calului şi mână mai departe.

Într-o bună vreme îi veni cutia cea vrăjită în minte, şi vrând să audă veste din lume, o scoase din teacă. Nici nu o scoase bine, nici nu o deschise cum se cade, până ce şi începu a vorbi ce vorbea de acolo din ea:

— S-a supărat Zâna Zorilor pentru că i-ai furat apa... S-a supărat Sânta Vinere pentru că i s-a spart ulciorul... S-au supărat fraţii tăi Florea şi Costan pentru că le-ai luat împărăţia.

Petru începu a râde când auzi de atâta supărare. Nici nu ştia ce să întrebe mai înainte.

— Cum a spart Sânta Vinere ulciorul?

— De bucurie ce i-a fost, a început a juca şi a căzut cu ulcior cu tot.

— Cum am luat eu împărăţia de la fraţii mei?

Cutia începu acuma a spune că, fiind împăratul bătrân şi orb de amândoi ochii, Florea şi Costan s-au dus la el şi au cerut ca să împartă împărăţia între dânşii. Împăratul le-a spus că numai acela va împărăţi ţara, care va aduce apă de la fântâna Zânei Zorilor. Înţelegând fraţii lucrul, merseră la baba Birşa şi asta le spuse că ai fost, ai făcut şi ai pornit, ca să vii.

Fraţii se sfătuiră, şi acuma au pornit în calea lui Petru, ca să-l ucidă, să ieie apa de la el şi să împărăţească peste ţară.

— Minţi, cutie spurcată! strigă Petru mânios când le auzi toate aceste, şi dete cu cutia de pământ, încât crăpă în şaptezeci şi şapte de bucăţi.

N-a mai mers mult până ce şi văzu nourii din ţara sa, simţi suflarea vânturilor de acasă şi zări din depărtare pe ici-colea câte un munte de pe marginile ţării. Petru stete în loc, ca să vadă mai bine, ce-i părea că nu e adevăr ce-i părea.

Era să treacă peste puntea cea din marginea împărăţiei, când văzu c-aude ceva din depărtare... aşa ceva, ca şi când ar striga un om, şi ca şi când l-ar striga chiar pe el după nume: „Măi Petre!“

Voi să stea în loc.

— Mergi! Mână! strigă Murgul. Nu e bine să stai!

— Ba nu! Stăi! Să vedem ce e, cine şi pentru ce. Să dăm faţă cu lumea.

Petru zise şi suci frâul Murgului.

Ei, Petre!, Petre!, oare cine te-a învăţat să stai? Oare n-ar fi mai bine să pleci la sfatul Murgului?... Aşa e lumea, n-ai ce face!

După ce se întoarseră, văzu, Doamne, pe cine văzu? Pe frate-său Florea şi pe frate-său Costan... Amândoi erau şi împreună se apropiau către Petru... Petre, mergi! Mână! Sau nu ţi-a zis Sânta Joie să nu legi vorbă cu om? Sau nu ştii ce veste ţi-a dat cutia Sântei Miercuri? Fraţii veneau cu vorbă bună şi cu buze dulci... Şi Sânta Joie a fost zis... Petre! Petre!... Ai uitat ce-a zis?!... Când Petru văzu pe fraţii săi cei dulci, zbură din spatele Murgului la ei în braţe. Doamne, dar cum să nu zboare! De când n-a văzut el faţă de om? De când n-a auzit vorbă pământească!?

Şi a curs vorba cum curge între fraţi. Petru era vesel şi fericit. Florea şi Costan erau buni la vorbă şi dulci la buze... Singur Murgul era trist, singur el îşi lăsă capul la pământ.

După ce fraţii vorbiră multe de împăratul bătrân, de ţară şi de calea lui Petru, Florea începu a-şi încreţi fruntea.

— Frate Petre, lumea e vicleană! N-ar fi mai bine ca să ne dai nouă apa, ca s-o ducem noi? grăi fratele viclean. Ţie-ţi iese unul în cale, iar pe noi nimeni nu ne ştie de unde venim, unde mergem şi ce ducem.

— Da, da! grăi Costan, Florea vorbeşte bine.

Petru clătină o dată, de două ori din cap, şi spuse fraţilor săi treaba cu năframa. Fraţii cei doi văzură acuma că pentru Petru nu este decât o moarte. Florea începu dar a bate şaua ca să priceapă iapa.

Cam de vreo trei azvârlite d-acolea era o fântână cu apă limpede şi rece.

— Nu ţi-e ţie sete, măi Costane? grăi Florea trăgând o dată cu ochiul către Costan.

— Da! răspunse Costan, pricepând ce şi cum ar fi să fie. Hai, frate Petre, să ne stâmpărăm odată setea şi apoi să pornim cu Dumnezeu. Noi vom merge în urma ta şi te vom păzi de năcaz şi primejdie.

— Nu merge, Petre!... Nu merge, că nu dai de bine!... Murgul necheză o dată... Hei!, dar Petru nu l-a înţeles!...

Ce s-a întâmplat după aceea? Ce să se întâmple? Nimic nu s-a întâmplat!...

Fântâna era lată şi adâncă...

Fraţii porniră cu apa către casă, ca şi când ei ar fi adus-o chiar de la Zâna Zânelor.

Murgul mai necheză o dată, aşa de turburat şi de dureros, încât se înfiorară şi pădurile, fugi până la fântână... şi stete împietrit de durere...

Aşa fuse treaba cu Petru cel voinic şi Făt-Frumos viteaz! Bag sama aşa i-a fost ursita, ca s-ajungă în ceas rău!

La curtea împăratului se făcu ospăţ şi veselie mare. Merse vestea în ţară cum că feciorii împăratului, Florea şi Costan, au adus apă de la fântâna Zânei Zorilor.

Împăratul se spălă cu apă pe ochi şi văzu, cum om încă n-a mai văzut... Era în casa împăratului pe după cuptor un vas cu curechi: în doaga acestui vas şedea un verme: împăratul îl văzu prin lemn, aşa vedea de bine.

După ce împăratul împărţi ţara între feciorii săi cei voinici, se retrase în curtea sa cea mare ca să-şi trăiască zilele bătrâneţelor în pace!

Aşa se sfârşi treaba cu apa de la fântâna Zânei Zorilor. Ţara făcu un ospăţ de trei zile şi trei nopţi şi se puse iarăşi la lucru, ca şi când nici nu s-ar fi întâmplat nimic.

* * *

După ce Petru se depărtase de la leagăn, ieşi din casă şi curte, după ce sunetul fluieraşului nu se mai auzea, Zâna Zorilor îşi veni în ori, deschise ochii, ridică capul şi privi în toate laturile, căutând nici ea singură nu ştia ce... „Ce a fost? întrebă pe de jumătate încă prin vis. Cine?“

I se părea cum că a văzut ceva prin vis, ba chiar aieve ceva dulce, plăcut, o fiinţă ca şi când ar fi omenească, însă mai puternică în privire, mai altfel decât ceea ce a fost văzut până atunci... „Nu ştiţi voi ce a fost?... Aţi văzut şi voi?... Sau aţi dormit?... Aţi visat?“ Aşa le întrebă Zâna Zorilor pe zâne, şi se întrebă pe sine însăşi... Îi părea că de când a văzut ce-a văzut chiar nici sufletul său nu mai e tot acela... Şi nimenea nu-i răspundea, toată lumea stătea uimită.

Văzu cununa... „Ce cunună frumoasă!... Cine oare a cules florite din ea? Cine oare le-a împletit în cunună?... şi cine oare a adus aici cununa şi a lăsat-o la mine pe leagăn?!“ Zâna Zorilor se întristă.

Văzu pânea pe masă... Lipseau din ea trei bucăţele: una de-a dreapta, una de-a stânga şi una din mijloc.

Din vinul juneţei lipseau asemenea trei înghiţituri: una de deasupra, una din fund şi una din mijloc... A trebuit să fi fost cineva aicea... Zâna Zorilor se întristă încă mai tare; îi părea că o doare ceva, şi nu ştia ce şi unde...

Apa din fântână era tulbure... Apă, apă a dus cineva de-aici!... Zâna Zorilor se supără.

Cum a putut intra cineva fără veste?!...

Unde e paza cea aspră? Năzdrăvanii, balaurii? Ce au făcut leii ferecaţi? Şi zânele? Şi florile? Şi soarele?... Nimeni n-a păzit? Nimeni n-a fost la locul său?... Zâna Zorilor se supără pe deplin.

— Lei, zmei, balauri, năzdrăvani, porniţi, goniţi, ajungeţi, prindeţi şi aduceţi! porunci Zâna Zorilor în supărarea ei cea mare.

Porunca sună, şi toată lumea se puse în mişcare.

Petru s-a fost însă întins la fugă încât nici razele soarelui nu-l puteau ajunge.

Toţi veniră trişti, toţi aduseră veşti triste. Petru a fost trecut peste marginile Împărăţiei Zorilor, unde întreaga pază nu mai avea putere.

Zâna Zorilor îşi uită acuma supărarea de tristă ce se făcu şi trimise pe Sfântul Soare ca să umble prin lume, să facă din şapte zile una, să cerce, să afle şi s-aducă veşti.

O zi din şapte zile. Zâna Zorilor n-a făcut alta decât a stat şi a privit în calea Soarelui, a privit... privit... până ce au început a-i curge lacrimile din ochişori, nu ştim acuma, de privitul cel mult, ori de durerea şi dorul ei cel mare?

Iată-ntr-a şaptea zi Sfântul Soare se reîntoarnă... roşu, trist şi obosit... Iarăşi veste rea!... Hei, că Petru era unde razele soarelui nu pot pătrunde!

După ce Zâna Zorilor văzu că şi cea din urmă încercare fu în zadar, dete poruncă aspră în ţară. Zânele să nu mai zâmbească, florile să nu mai miroasă, vânturile să nu mai mişte, izvoarele să nu mai curgă limpede şi razele soarelui să nu mai lumineze. Porunci apoi ca între lume şi împărăţia Zorilor să se lase vălul cel mare al întunecimii, prin care să nu străbată decât o singură rază de soare, care să ducă veste-n lume cum că „până ce nu va veni acela care a dus apa de la fântână, soarele să nu mai mişte pe cer".

A mers vestea în lumea cea întunecoasă. Oamenii înţeleseră că lumina cea grozavă nu e decât pentru lumina ochilor împăratului...

Nimeni nu vedea în lume afară de împăratul; nimeni nu vedea necazurile întunerecului decât împăratul. Dete dar fiilor săi Florea şi Costan sfat şi poruncă

ca să pornească, să meargă şi să mântuiască lumea de întunerec. Cine a minţit una minte şi a doua oară; Florea se puse în şea şi porni către Împărăţia Zorilor acuma, când Petru a fost curăţit calea. Când Florea era s-ajungă la curtea Zânei Zorilor, Zâna Zorilor simţi cum că va să vină ceva străin.

— Vine cineva? întrebă cam aspru.

— Vine, răspunseră zmeii ce stăteau pază la punte.

— Cum vine? Pe punte ori pe sub punte?

Puntea era – acum ştim noi – cum era! Florea trase pe sub punte.

— Voinicul vine pe sub punte! răspunseră zmeii cam în glumă.

— Grijiţi de el, neagră vă fie lumina! zise acuma Zâna, şi primi pe Florea ca să intre.

Pe Florea-l trecură fiorii când văzu atâta frumuseţă.

— Bun ajuns, voinice! Tu ai furat apa?

— Să fie de bine! Zău eu am luat-o!

— Tu ai băut vinul?

Florea stete mut.

— Tu ai mâncat pâinea?

Florea zise „ba“.

— Tu m-ai sărutat?

Florea-şi uită vorba.

— Na: oarbă-ţi fie lumina! Învaţă-te să mai minţi! zise acuma zâna supărată, şi-i dete lui Florea două pălmi una pe de-a dreapta, una pe de-a stânga, încât ăstuia i se întunecară ochii.

Doi zmei duseră apoi pe orbitul de Florea acasă şi treaba se găti.

Porni şi Costan în urma frăţâne-său.

Porni, ajunse, o păţi şi reînturnă.

În lume nu mai rămase acuma nicio rază de lumină.

Aşa rămase lumea întreagă oarbă de dragul ochilor unui împărat.

După ce Zâna Zorilor a văzut cum că nu poate afla pe Petru, a chemat la sine pe întreagă ţara sa, pe zmei, balauri, năzdrăvani şi lei, pe toate zânele, pe toate florile, pe toţi supuşii i-a chemat la sine. Chiar şi Sfântul Soare a trebuit să se coboare de pe cer să desfrâne caii de la căruţă, să-i bage în grajd şi să intre la Zâna Zorilor... Când au fost aşa toţi adunaţi împreună, Zâna Zorilor nu le mai împărţi mai mult

la porunci, ci tristă şi mustrată cum era, luă „ziua bună" de la toţi supuşii săi, le mulţămi pentru iubire şi credinţă şi-i trimise în lume, ca să meargă să facă fiecare după capul şi priceperea sa. Numai doi lei, doi zmăi, doi balauri şi toţi atâţia năzdrăvani opri la sine, ca să fie cine să-i păzească puntea. Trimise toate zânele în grădină şi lăsă ca să nu intre-n curte, până ce nu o vor vedea pe ea senină; lăsă florile să miroasă d-aici înainte un miros care îmbată orice fiinţă omenească, ca vânturile să se mişte cântând atâta de dureros, încât orice suflet omenesc să plângă când le aude, izvoarele să curgă apă amară, şi lăsă ca soarele pe toată ziua dată de Dumnezeu să arunce câte de şapte ori şapte raze seci în lume.

După ce toate aceste le rândui, se duse la roata cea mare, pe care era învârtit firul traiului omenesc, şi opri roata de a se mai întoarce şi viaţa omenească de a mai curge... Dup-aceea, Zâna Zorilor s-ascunse din faţa lumii în fundul curţii celei mari, în locul cel mai întunecos şi mai neîngrijit...

Zmeii, balaurii şi năzdrăvanii ieşiră-n lume şi, de ruşine ce le era, s-ascunseră în cele mai adânci pustiuri şi peşteri, ca ochiul omenesc să nu-i mai vadă; leii-şi lepădară părul de aur şi ferecătura de pe gheare şi dinţi, şi de supăraţi ce erau, se făcură sălbatici; zânele s-ascunseră prin grădini; florile, izvoarele şi vânturile se supuseră voinţei Zânei Zorilor, şi razele seci, fără căldură şi lumină, şi astăzi se văd întinse pe cer colea în nopţile de vară...

Viaţa omenească stete locului şi timpul încetă d-a mai curge...

Doi lei, doi zmei, doi balauri şi doi năzdrăvani se puseră pază la punte.

Cât a rămas Împărăţia Zorilor astfel, aceea nu se ştie şi nici nu se poate spune...

A trecut multă vreme aşa fără să fi curs!

A înţeles şi Sânta Vinere că Zâna Zorilor s-a supărat; raza cea pustie şi Vântoasele ce cutreierau lumea întreagă i-au fost adus ştire de mult... S-a supărat de jumătate, iar de cealaltă jumătate s-a bucurat: s-a supărat pentru că nu mai putea să mai privească în căutătoare* şi s-a bucurat pentru că vedea pe Făt-Frumosul său cel voinic scăpat şi pe vecina sa cea frumoasă tristă... A mai fost apoi necăjită pentru că i s-a spart ulciorul cu apa cea minunată.

Când Sânta Vinere văzu însă că întunericul nu mai încetează, lumina nu mai vine, şi când pieri şi cea din urmă rază de pe pământ, zic, când Sânta Vinere văzu că Zânei Zorilor i-a trecut de glumă, ea porunci Vântoaselor ca să pornească toate

* căutătoare/cătătoare – oglindă

împreună, să se izbească în vălul cel mare de la marginea împărăţiei, să-l mişte din loc şi să facă lumina să curgă în lume.

Vântoasele porniră, care de care mai turbate, care de care mai grozave şi mai înfricoşate, cum merg adecă Vântoasele... Ţi se părea că au să ia lumea cu sine şi să nu se mai oprească în loc cu ea.

Ajunseră la văl, se izbiră în el... şi cum se izbiră?... Vălul nu se mişcă!...

Vântoasele se mai izbiră o dată, apoi încă o dată... adecă de trei ori una după alta.

Şi apoi se izbiră mai mult... văzură cum că vălul stă mai ţeapăn decât pământul în ţâţânele sale. Stătură câteva clipe locului, ruşinate şi obosite, se întoarseră după aceea îndărăt, şi înconjurară o dată lumea în mânia lor cea turbată... Ce-a fost calea lor? Acuma-şi poate gândi fiecare ce a fost! Bine cu de-a bună seamă n-a putut fi! Vai şi amar!...

Vântoasele sosiră acasă şi spuseră Sântei Vinere cum şi ce e cu vălul.

Sânta Vinere se supără acuma şi de cealaltă jumătate; trimise Vântoasele la curtea împăratului ca să aducă lui Petru vorbă şi sfat: să meargă să stea de vorbă cu Zâna Zorilor şi să facă ce va face ca să aducă lumina în lume.

Vântoasele porniră de-a doua oară, acuma ceva şi mai încet, mai nepripit, ca şi când pleci adecă în treabă bună şi la om de nărăvală... Ajunseră în curte... Petru nu e!...

Vântoasele începură a se mişca mai a străin.

Petru a pierit în cale.

Vântoasele luară curtea din stânga, apoi din dreapta, apoi din mijloc... O întoarseră, suciră, ridicară şi aruncară până ce nu se mai alese nimic din ea... După aceea porniră cu vestea despre moartea lui Petru către coliba Sântei Vineri.

— Porniţi cu toţii în lume; mişcaţi tot ce e de mişcat şi aflaţi pe Petru. Viu sau mort să mi-l aduceţi! porunci Sânta Vinere după ce auzi vestea cea tristă.

Trei zile şi trei nopţi Vântoasele nu mai steteră.

De trei ori scoaseră copacii din rădăcini, de trei ori scoaseră râurile din cursul lor; de trei ori sfărâmară nourii izbindu-i de stânci; de trei ori măturară fundul mării şi de trei ori prăpădiră faţa pământului.

Toate fură în zadar!... Ele intrară acasă care de care mai obosite, care de care mai mânioase şi mai ruşinate.

Numai una n-a sosit încă : vântul cel de primăvară, leneş, moale şi întârziatic... Unde să fi rămas?... Toţi ştiau că multă treabă n-o fi fost să facă. Cine ştie... de obosit ce-o fi fost, s-a pus undeva la răcoare... Nimeni nu-şi mai bătea capul cu el.

Iac-odată, într-un târziu, după ce toată lumea ş-a mai rupt gândul de a mai afla pe Petru, frunzele începură a se mişca.

Sânta Vinere simţi molătatea suflării şi ieşi afară.

— Ce veste aduci? întrebă pe cea mai dragă dintre Vântoase.

— Tristă e de tristă, dar bună-i de bună, şopti vântul cel tânăr. După ce m-am fost obosit de atâta cercetare, de atâta spart şi prădare, dădui de-o fântână seacă şi cugetai să intru în ea, ca, scutit de surorile mele, să mă mai odihnesc mai nainte de a porni către casă.

— Şi-n fundul fântânei aflaşi pe Petru? strigă Sânta Vinere plină de bucurie.

— Da! şi pe Murgul de o parte.

— Dulce-ţi fie vorba, dragu-ţi fie sufletul, şi pururea veste bună s-aduci! zise acuma Sânta Vinere către vântul cel de primăvară, îi porunci apoi ca să se repeadă până la Sânta Joie şi să-i spună ca să se gătească cu tigaia de aur, că de Petru nu e bine, să sară d-acolea până la Sânta Miercure şi să-i spună ca să vină la fântână cu iarba vieţii.

— Înţeles-ai? îi mai zice Sânta Vinere. Să fii c-un picior aici, cu unul acolo!

Şi porniră cu toţii... Sosiră cu toţii la fântâna cea părăsită...

De Petru nu era decât os şi cenuşă.

Sânta Miercure luă oasele şi le încheie laolaltă... Nu lipsea niciunul.

Sânta Vinere porunci Vântoaselor ca să desfunde fântâna, s-arunce pulberea în sus şi s-adune cenuşa lui Petru... Toate se făcură...

Sânta Joie făcu foc, culese rouă de pe frunze în tigaia cea de aur şi puse tigaia pe foc. Când apa începu a fierbe, Sânta Miercure zise trei vorbe, privi o dată către răsărit, o dată către apus, o dată cătră miazăzi, o dată către miazănoapte, apoi aruncă iarba vieţii în apa cea fiartă.

Tot aşa făcu şi Sânta Vinere cu cenuşa lui Petru. Sânta Joie numără după aceea, unul, două, trei şi luă tigaia de pe foc.

Din cenuşa lui Petru, din rouă şi din iarba vieţii s-a fost făcut o unsoare mirositoare. Vântul cel de primăvară suflă o dată peste ea, şi unsoarea se slei. Acuma unseră oasele lui Petru cu unsoarea de şapte ori în jos, de şapte ori în sus, de şapte ori cruciş,

tot de atâtea ori curmeziş, şi când fuseră gata, Petru sări în picioare, pe de o sută şi pe de o mie de ori mai frumos decât cum a fost, pe de o sută şi pe de o mie de ori mai voinic şi mai fălos decât cum a fost!

— Sai pe cal, voinice! zise Sânta Vinere.

Îndată ce Murgul simţi pe stăpânul său în spate, începu a necheza şi a scăpăra din picioare... Era mai viu decât cum a fost cândva!

— Unde pornim? întrebă vesel.

— Către casă! răspunse Petru.

— Cum să mergem?

— Ca blăstemul!

Petru mulţămi de vorbă şi treabă, se întinse apoi la cale, şi merse, merse, cum merge adecă blăstemul, până ce ajunse la curtea împăratului. De curte nu mai era decât locul. Nu vedeai urmă de om de la care să poţi auzi o vorbă sau o veste... Iacă într-un târziu Birşa ieşi din fundul unei pivniţe mucezite.

Petru înţelese ce e, cum, din ce pricină, întoarse frâul Murgului şi merse mai repede decât cum a venit... Nici nu răsuflă până la Împărăţia Zorilor. Câtă vreme a trecut de când a rămas cum a fost să rămână trebile-n Împărăţia Zorilor, aceea cu vorbă şi grai nu se poate spune...

Multă vreme a trebuit să treacă!...

Când Petru sosi la punte, în soare nu mai erau decât trei zile luminoase, şapte calde şi nouă seci... celelalte toate le-a fost lepădat cu de-amănuntul... Când Petru se opri cu Murgul, toată lumea se opri cu el ca să vadă ce va fi să fie acuma.

Zâna Zorilor simţi cum că ceva deosebit trebuie să fie în apropiere, că-i părea că tocmai acuma s-a deşteptat din visul cel ce-a făcut-o tristă... Ea dorea... nu ştia ce... tocmai ca şi atuncea...

— Cine vine? întrebă cam cu jumate de gură.

— Ţine-te bine, stăpâne! zise Murgul.

Petru strânse din pinteni, trase din frâu şi nici nu se simţi până ce fuse de cealaltă parte de punte.

— Voinic vine peste punte! Strigară păzitorii ridicându-şi pălăriile din cap.

Zâna Zorilor nu se mai mişcă din loc şi nu mai grăi nicio vorbă. Ca pe nevăzute sări Petru la ea, o cuprinse în braţe şi o sărută... cum sărută adecă feţii-frumoşi pe zânele drăgăstoase...

Împărăteasa Zorilor simţi că simte ce n-a mai simţit... Nu mai vorbi, nu mai întrebă, ci făcu semn ca să bage pe Murgul în grajdul Soarelui şi intră cu Petru în casă.

Zânele începură a zâmbi vesel; florile începură a mirosi dulce; izvoarele deteră a curge limpede; vânturile se prefăcură în cântec de bucurie; roata vieţii începu a se întoarce mai repede decât prisnelul; vălul cel negru căzu la pământ şi soarele strălucitor se ridică în sus către ceruri... sus... mai sus decât cum a fost cândva... Şi-n lume se făcu lumină ca faţa Soarelui, încât nouă ani, nouă luni şi nouă zile oamenii nu văzură nimic de lumina cea înfricoşată.

Petru merse acasă, aduse pe tatăl său cel bătrân şi pe mama sa cea bătrână, făcu o nuntă încât îi merse vestea-n nouăzeci şi nouă de ţări şi se făcu împărat peste amândouă împărăţiile.

Iară fraţilor Florea şi Costan li se dete lumina ochilor, ca să vadă şi ei fericirea lui Petru.

Asta a fost, dragii mei cei mai buni, povestea lui Petru Făt-Frumos cu Zâna Zorilor din Ţara Soarelui.

Petru a trăit şi a împărăţit cu pace şi cu sănătate... şi doară mai împărăţeşte şi astăzi cu ajutorul lui Dumnezeu.

FLORIŢA DIN CODRU

A fost ce-a fost; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

În mijlocul codrilor, lângă drumul cel mare, lângă drumul cel de ţară, pe unde umblă şi trece împăratul cu voinicii săi, era odinioară o crâşmă. La crâşma aceea era o crâşmăriţă; crâşmăriţa avea o fată, şi pe fată o chema Floriţa. Fata asta nu era însă fiica crâşmăriţei, şi crâşmăriţa nu era mama fetei: fata era fată fără părinţi, şi crâşmăriţa maică de suflet a fetei... Cine să fi fost părinţii fetei chiar nici cei mai bătrâni şi mai cu sfat oameni nu pot s-o spună; asta nime n-a putut s-o înţeleagă... într-o bună dimineaţă, crâşmarul s-a dus după lemne la pădure... şi... iacă ce să vezi: pe o poiană limpede şi plină de flori a aflat o fetiţă ce se juca cu nişte pui de căprioară. Cum, când şi de unde să fi ajuns copiliţa asta prin codru, aceea minte pământească nu poate s-o priceapă. Doar a crescut ca şi florile din pământ; doar a căzut ca şi stelele din cer; sau s-a prefăcut cumva, pe nepricepute, din văzduhul curat. Destul cum c-atâta era de frumoasă fetiţa asta, încât de-ar fi fost să fie din om, ar fi trebuit să fie – cel puţin – fată de împărat. Cine ştie?... Vreun împărat ce domneşte în ascuns prin adâncul codrilor...

Crâşmarul s-a lăsat de lemne, a luat fata în braţe, a dus-o acasă... şi de aici înainte a fost fata de suflet a lui şi a crâşmăriţei.

Aşa a crescut apoi fata la crâşmă. În toată ziua se făcea mai mare, şi cu cât se făcea mai mare, cu atât mai frumoasă la faţă, mai plăcută la făptură şi mai dulce şi mai înţeleaptă la vorbă. Pentru aceea oamenii o numeau Floare, Floarea cea frumoasă de la crâşma din codru.

Nu numai Floriţa, ci şi maică-sa, crâşmăriţa, era însă frumoasă. Crâşmăriţa nu era însă aşa de frumoasă ca şi Floriţa, şi Floriţa altfel iară, nu ca şi crâşmăriţa. Crâşmăriţa era frumoasă ca şi o pană de păun; Floriţa era frumoasă ca şi o floare ce creşte ascunsă în umbra tufelor. Crâşmăriţa era frumoasă încât nimeni nu se putea răbda ca să nu vorbească cu ea şi nimeni nu cuteza să privească la ea; Floriţa era frumoasă încât nimeni nu se putea răbda ca să nu privească la ea şi nimeni nu cuteza să vorbească cu ea. Crâşmăriţa atâta era de frumoasă încât dacă-i vedeai faţa oglindită în faţa vinului, ţi se părea cum că vinul e mai tare şi mai înfocat; Floriţa atâta era de frumoasă încât dacă-i vedeai faţa oglindită în faţa vinului ţi se părea cum că vinul e mai dulce şi mai moale.

A mers dară vestea în lume şi în ţară cum că la crâşma din codru se bea vinul cel mai bun, crâşmăriţa din codru e cea mai frumoasă crâşmăriţă din ţară, şi cum că Floarea Codrilor e cea mai frumoasă fată din lume. Câţi drumeţi treceau prin ţară, toţi se opreau la crâşma din codru, gustau un strop de vin, vorbeau o vorbă cu crâşmăriţa şi aruncau o privire la Floriţa, şi apoi, cât trăiau pe lume, vinul cel bun, vorba cea dulce şi fata cea frumoasă nu le ieşea din minte.

Într-o zi de dimineaţă trece vestea din gură în gură până ce ajunge la crâşma din codru cum că peste ziuă are să treacă împăratul pe aici pe lângă crâşmă, cu voinici, cu curte şi cu mare lucru şi treabă... precum trec adecă împăraţii. Crâşmăriţa... acuma ştim noi cum sunt muierile! Dă în dreapta, dă în stânga, sparge, şterge, curăţeşte, s-a chitit, s-a pieptănat... cum fac adecă muierile când nu e ca totdeauna. Din zori de zi până în prânzul cel mare nu s-a mai mişcat de la căutătoare: tot s-a sucit şi dessucit, până când nici ea singură nu ştia ce are să mai facă. Când se simţi gătită cum se cade ea se puse înaintea căutătoarei, privi îndelungat şi cu drag la faţa sa, apoi grăi:

— Frumoasă sunt, oglindă?

— Frumoasă, zău, răspunse căutătoarea; pe de o sută şi pe de o mie de ori e însă mai frumoasă Floriţa, pentru că ea are faţa ca zorile dimineţii, ochii ca şi câmpul cerului şi trup ca raza soarelui.

Crâşmăriţa nu mai ascultă nicio vorbă, ci ieşi afară, izbi uşa, intră în crâşmă şi se puse cu vorbă aspră şi neîmpăcată la Floriţa: că nu e bună, că e proastă, că e leneşă – că e toate, numai aşa nu, precum ar trebui să fie. După ce i s-a făcut apoi destul de vorbe, a dat poruncă aspră ca Floriţa de aici înainte în toată ziua să se scoale dis-de-dimineaţă, să mătură casa, crâşma, curtea, să fiarbă mâncare... şi iarăşi să mătură, să spele, să taie lemne, să facă foc şi mâncare – până ce s-o face noapte; iar dacă s-a făcut noapte, să se suie în podul casei, să-şi coboare un sac de grâu necernut şi s-aleagă gunoiul din el, ca numai seminţele curate să rămână; numai după ce va sfârşi toate aceste lucruri îi era iertat să se culce şi să doarmă pe trei scânduri de goron*.

Împăratul veni, gustă o picătură de vin, grăi o vorbă cu crâşmăriţa cea frumoasă şi-şi merse mai departe în cale.

Floriţa – sărmana de Floriţa! – ea trei luni, trei săptămâni şi trei zile trase-n jugul cel aspru fără să grăiască o vorbă, fără să plângă o lacrămă, fără să-nceteze a-şi cânta cântecele vesele... Şi pe cât muncea mai mult, pe atâta ţi se părea mai rumenă la faţă, mai vie la privire şi mai harnică, şi mai sprintenă, şi mai drăgăstoasă.

Peste trei luni, trei săptămâni şi trei zile iarăşi sosi vestea cum că împăratul era să treacă cu voinicii pe lângă crâşmă. Crâşmăriţa se găti încă mai cu ţorţoi** decât în cel dintâi rând şi, când se simţi gătită, iarăşi întrebă pe căutătoare:

— Frumoasă sunt, oglindă?

— Frumoasă, zău! răspunse căutătoarea, dat pe de o sută şi pe de o mie de ori mai frumoasă Floriţa, pentru că are faţa ca mărul, ochi ca şi căprioara şi trup ca şi crinişorii.

Ce vorbe a zis, ce vorbe n-a zis crâşmăriţa către Floriţa, aceea nici n-o mai spun: ştie acuma fiecare cum că zău!, muierile n-aleg la vorbe când le-a trecut de glumă... Vai şi amar de-acela care în lume n-a avut parte de bine, care n-are maică, n-are taică, n-are fraţi, n-are surori, ci stă aşa singură, ca şi frunza agăţată d-un paiangen... Bag sama, aşa e data, ca unul să strângă şi altul să frângă.

---

* goron – gorun, varietate de stejar

** cu ţorţoi – cu multe podoabe

Crâşmăriţa, în supărarea ei cea mare, porunci ca Floriţa de aci înainte să nu mai iasă la faţa soarelui, ci tot în pivniţa cea mare din fundul grădinii să muncească. Lăsă apoi să se facă un război cum nici înainte de aceea, nici după aceea n-a fost altul: numai suveica* era atâta de mare, încât voinic trebuie să fie acela care să ţi-o ridice de la pământ. Cum au trebuit apoi să fie celelalte! Pe acest război a trebuit apoi să ţese Floriţa pe toată ziua nouă coţi în lung, o pânză în care urzeala era din fire încât nu le vedeai cu ochii, iar năsădeala din funii, pe care nici cele mai sălbatice fiare nu le-ar fi putut rumpe, şi apoi să ţese, încât nici năsădeala să nu se vadă prin urzeală, nici în urzeală să nu se facă crâmpiţă**. Dacă Floriţa şi-a făcut lucrul, ea are să capete o bucăţică de pâne, făcută jumătate din pazme, jumătate din cenuşă, şi un ulcior de apă clocită la soare.

Împăratul a venit, şi-a gustat picătura de vin, şi-a grăit vorba către crâşmăriţa cea frumoasă şi şi-a făcut calea mai departe.

Floriţa nouă luni, nouă săptămâni şi nouă zile a muncit, sărmana de Floriţă, în întunerec, ascunsă sub pământ şi chinuită, şi flămânzită, şi batjocorită ca vai şi amar de ea!

Peste nouă luni, nouă săptămâni şi nouă zile, acuma de-a treia oară, iarăşi sosi vestea cum că împăratul vrea să treacă pe lângă crâşmă cum înainte de asta n-a trecut încă, adecă cu mare lucru şi treabă şi cu multă socoteală... Era ca astă dată nu numai copitele, ci şi cozile şi coamele cailor să fie aurite... şi fel de fel de lucruri, de care înainte de asta nici nu s-a vorbit... Era adecă să fie lucru mare şi împărătesc!... Se zicea cum c-acuma vine şi feciorul împăratului, un voinic... voinic ca şi un fecior de împărat.

Crâşmăriţa?... Trei zile şi trei nopţi ea n-a stat în loc... În zorile de-a treia ziuă crâşma era mai curată decât ghiocelul şi crâşmăriţa mai chitită şi mai hoscocorată*** decât ce-a fost ea însăşi cândva. Şi apoi, aşa cum era, se puse, acuma de-a treia oară, înaintea căutătoarei.

— Frumoasă sunt, oglindă?

---

* suveică – instrument cu ajutorul căruia „năsădeala", adică firul ţesut, se trage prin „urzeală", adică firele lungi în care se ţese (*n.a.*)

** crâmpiţă – este termenul pentru încurcarea firelor. Acea femeie ţesebine care nu „roade", adică rupe şi leagă „nodul" în pânză, care „bate des", încât firele crucişe nu se deosebesc, ci sunt dese unul lângă altul (*n.a.*)

*** hoscocorată – înzorzonată

— Frumoasă, zău! grăi căutătoarea, dar pe de-o sută şi de-o mie de ori mai frumoasă Floriţa, pentru că ea are faţă ca şi fagurele topit, ochi ca şi nevasta unui împărat şi trup ca şi rouşoara de pe flori.

Crâşmăriţa nu mai zise nicio vorbă, îşi înghiţi mânia şi, plină de gânduri amare şi de necaz nestâmpărat, se aşeză pe prispa de dinaintea casei pentru ca s-aştepte şi să vadă sosirea împăratului...

Iacă într-un târziu, cam pe când stă soarele la prânzul cel mic, se văzu din depărtare că vine, că s-apropie, c-acuşi s-ajungă ceva ca şi un nor strălucit.

Venea împăratul cu voinicii şi cu feciorul său, venea, însă, încât copitele cailor nici nu făceau colb şi pulbere, ci numai aşa... din strălucitul aurului celui mult simţeai cum că acuşi va să fie aici... Când crâşmăriţa şi oamenii ce stăteau de vorbă înaintea casei văzură cum că de aici înainte nu e glumă şi râs, ci chiar va să fie ceva, ei cu toţii se sculară în picioare şi făcură adecă cum fac oamenii de treabă când are să fie lucru cu cinste şi mare... Poţi şti acuma ce e aceea când vine chiar împăratul cu oamenii şi cu feciorul său!... Crâşmăriţa îşi tocmi cătrinţa*, se scutură de colb** şi se supse la buze; oamenii îşi luară pălăriile din cap şi se neteziră la păr... Iară Floriţa toca din război.

Abia fură gătiţi, până ce sosi şi împăratul şi năvăli cu ceata cea strălucită asupra crâşmei. Împăratul, feciorul cel de împărat şi voinicii cei mândri se coborâră toţi cu toţii de pe cai, ziseră „bună ziua“ şi băură vin de cela bun... După ce şi-au băut vinul şi şi-au zis vorbele, încălecară apoi şi se duseră încă mai repede decât cum au fost venit... De Floriţa... nimeni n-a întrebat, nimeni nu s-a îngrijit... Numai feciorului de împărat i se părea cum că nu e precum ar trebui să fie: cum că vinul nu e ca lauda, cum că crâşmăriţa nu e ca vestea... Ce să faci însă? Şi el îşi dete pinteni la cal şi se repezi mai departe cu ceata cea strălucită...

După ce împăratul, voinicii şi feciorul de împărat s-au fost depărtat, crâşmăriţa chemă la sine pe Baba Boanţa, o vrăjitoare vestită, care era atâta de bătrână, încât ţinea minte când codrii erau ca iarba, munţii ca muşunoiul şi văile ca şi creţăturile la ea pe faţă... atât de bătrână era Boanţa... şi de când trăieşte n-a făcut alta decât vrăji şi alte lucruri ascunse şi nepricepute... Acuma era vorba ca să facă ce va face cu sărmana de Floriţa.

---

* cătrinţă/catrinţă – fotă sau şorţ de lână împodobit cu flori
** colb – praf

După multă vorbă şi îndelungată sfătuire, crâşmăriţa se înţelese cu Boanţa ca asta să lege pe Floriţa la ochi, s-o ducă în codru, să-i scoată ochii şi s-o lase acolo, ca s-o mănânce fiarele şi alte grozăvenii de acelea din pădure şi de prin guduroaiele* întunecoase.

Mult sfat nu s-a făcut după aceea. Boanţa merse în pivniţă, legă pe Floriţa la ochi... şi făcu precum i s-a fost zis.

Când ele ajunseră în adâncul codrului, pe unde fiinţă omenească n-a călcat de când e lumea, Boanţa scoase cuţitul cel mare, dezlegă legătoarea cea neagră de pe ochii Floriţei şi făcu ca să-şi facă treaba... Abia privi însă la Floriţa în faţă şi în ochi, ea scăpă cuţitul din mână şi stete uimită şi încremenită – cum stă omul când mare lucru i se pune în cale... Mulţi ani a trăit şi multă lume a umblat Baba Boanţa: pe Floriţa n-a văzut-o decât o dată... De frumoasă ce-o vedea, îi părea cum că nici n-o vede, ci numai şi-o gândeşte... Floriţa... sta şi ea uimită de ce vedea: ea – sărmana! – nu ştia ce are să i se facă, ce are să păţească.

Cum Floriţa şi Boanţa stăteau aşa uimite, deodată, ca din puşcă, sări o căprioară dintr-un tufar, şi cum sări, cum trecu pe lângă Floriţa, cum privi la ea, aşa privi, încât ochii amândoi, şi cel de-a dreapta, şi cel de-a stânga, îi săriră din cap şi căzură la Floriţa în poală.

Baba Boanţa mulţumi lui Dumnezeu cum că nu e silită să facă un păcat mare, luă ochii cei de căprioară şi-i duse, ca să spuie cârciumăriţei cum că i-a scos de la Floriţa din cap.

Floriţa rămase singură şi părăsită... Ce să facă? Porni încotro o duseră ochii şi norocul.

Multe zile şi multe nopţi a pribegit Floriţa aşa singură prin codru, fără s-audă grai pământesc, fără să vadă fiinţă omenească. Numai din când în când i se ivea câte o fiară sălbatică în cale şi asta rămânea însă privind din depărtare, o urma o bucăţică de cale şi apoi se ascundea în tufele dese. Floriţa mergea cântând mai departe... Unde – nici ea singură nu ştia... Mergea... mergea...

Într-atâtea şi atâtea zi, tocmai în revărsarul zorilor, pe când se dezvelea ziua din noapte, văzu cum că vede ceva aşa ca s-o casă, zărindu-se printre frunzele copacilor. Înaintea casei lucra un om ghebos ceva – nu ştiu ce – aplecat la pământ, dar lucra, încât nici cu trăsnetul n-ai fi putut să-l trezeşti de la lucru... Dar cum lucra? Nu ca

* guduroaie – râpe, hârtoape

altă lume. Toate le făcea întoarse şi sucite, ca şi omul care adecă nu pricepe lucrul de care s-a prins. El lucra la un pui... Mai înainte îl ciupeli* şi numai după aceea îl opări cu apă fiartă, mai înainte îl drese şi numai după aceea îl ciupeli şi opări...

Când Floriţa văzu cât de necioplit mi se mişca ghebosul, ea nu se putu răbda ca să nu meargă să-l înveţe şi să-i ajute...

— Bun lucru, bădiţă! grăi Floriţa blând ca totdeauna... Ghebosul privi îndărăt când auzi, aşa ca prin vis, vorba cea dulce a Floriţei, şi când privi şi văzu ce vede... poate acuma fiecare să ştie ce trebuie să fie atunci când un ghebos priveşte în faţa Floriţei. Ghebosul scăpă şi cuţitul, şi puiul, şi toate le scăpă din mână, şi sta înaintea Floriţei, încât i se părea c-acuma nici nu e ghebos mai mult... Dar nici Floriţa nu sta la flori şi frunze! Ghebosul era atât de hâd, cât Floriţa de frumoasă: cu gura ca grapa, cu ochii ca ceapa, cu nasul cârlig, cu părul pârlit...

— Ce ai de gând cu puiul? întrebă Floriţa după ce-i mai trecu ameţeala.

— Am să-l frig pentru tovarăşi, răspunse ghebosul cam cu jumătate de gură, ca omul din care scoţi vorba cu frică.

— Ce tovarăşi? îl întrebă Floriţa.

Ghebosul privi lung la Floriţa, ca un om care ar vrea să zică ceva şi nu ştie cum s-o scoată mai nimerit.

— Vezi casa asta? zise el de la o vreme, mai cu inimă. Asta e casa celor doisprezece hoţi de codru. Ei s-au dus la hoţit, şi eu am rămas ca să le fac de mâncare.

Aşa e, doisprezece hoţi – hoţi de codru şi grozavi, cu căpitanul lor cel înfricoşat – au locuit în astă casă... Şi ştie toată lumea cum că hoţii de codru se spală în toată dimineaţa cu sânge de copil nebotezat şi sânge de fete mari, iar în faţă de om nu pot să privească pentru că simţesc junghi în spate, şi-n cap, şi pe toate laturile... Nu e minune dar, dacă Floriţa a cam tresărit când a auzit vorbe atât de mari... Hei!, dar Floriţa nu s-a înfricoşat – zău nu s-a înfricoşat, ci cu vorbă veselă şi râs pe buze a zis către ghebos:

— Un pui pentru doisprezece hoţi? Nici pe-o măsea n-are să le ajungă.

— Vezi bine că doară nu am eu atâta pricepere, răspunse ghebosul făcându-se şi el înţelept. Ieri le-am fript un juncan, şi ei m-au bătut pentru c-a fost prea mult: astăzi ştiu că nu m-or bate.

---

* a ciupeli – a jumuli o pasăre de pene

— Iar azi te-or bate pentru că le-ai fript prea puţin... Aide ca să te învăţ eu ce, cum şi cât să faci, zise Floriţa sărind sprintenă, cum era ea, peste pragul casei.

Acuma tăie patru pui şi-i fierse, tăie doi purcei şi-i fripse, făcu o zămuţă* bună şi caldă, şi arătă ghebosului cum are să facă de aici înainte.

— Iacă aşa, dragul meu, şi aşa... şi aşa, îl învăţa, adecă precum învaţă o maică bună şi îngrijitoare.

Ca nu cumva să se întâmple ceva cu hoţii, ghebosul spuse Floriţei cum că să-i spuie lui pe când are să fie gata cu mâncările, să fugă cât o duc picioarele ca să nu cadă în mânile hoţilor, căci el numai atunci va cânta din fluieraşul cel mic, care cheamă pre hoţi la prânz.

Floriţa găti mâncarea, puse vasele pe masă, mai curăţi, mai netezi, făcu casa încât numai de-un drag să şezi în ea, apoi se puse la vorbă cu ghebosul şi vorbiră... vorbiră până ce uitară de hoţi, de fluieriţă, de toate.

În adâncul codrului hoţii începură să flămânzească, să se supere şi, care de care mai cu greu gând la inimă, să pornească către casă... Hei!, ghebosule, ghebosule, mare necaz ţi-ai făcut!

— Ce se simte aici? întrebă Floriţa simţind ceva, ca şi când ar fi sânge sau aşa ceva...

— Vai, sărmanul de mine! strigă ghebosul înspăimântat, vin hoţii! Fugi! Ba nu fugi, căci n-ai vreme de fugă... Ascunde-te sub pat.

Floriţa – de frică, ce să facă? – se ascunse sub pat, iar cei doisprezece hoţi de codru veneau tot unul după altul, şi încă din depărtare s-auzea cum ziceau că au să-l ucidă, să-l turtească, să-l taie bucăţele pre ghebosul... Cum nu?! Când ei răbdau la foame... ei... hoţi ca dânşii!

Ghebosul le ieşi în cale, ca să-i roage de iertare şi să le spună cum că le-a făcut mâncări bune.

— Să taci deloc! grăi căpitanul. Nu-mi prieşte mâncarea până ce nu mă spăl cu sângele tău.

După aceea intră în casă pentru ca s-aducă cuţitul cel mare; iară ceilalţi prinseră pe ghebos şi-l făcură nod.

Când căpitanul intră pe prag, el rămase stând uimit în loc; i se părea că astă casă netedă şi curată nu e a lui.

---

* zămuţă – diminutiv de la zamă; supă, ciorbă

— Măi oameni! grăi către cei de afară, veniţi încoace!

— Ce e? întrebară cei de afară.

— Veniţi, când zic!

Când hoţii păşiră pe prag, ei priviră încă mai uimiţi decât căpitanul la casa lor... Aşa privind, le trecu de mânie şi iarăşi le veni foamea; se aşezară unul după altul la masă.

Ghebosul, ca şi omul care era s-o păţească, se făcu sprinten, fugi la vatră şi intră cu mâncările în casă.

Când căpitanul simţi mirosul aburilor din zeamă:

— Măi, grăi către ghebos, pentru că mi-ai curăţit casa, te lăsăm până după prânz, după aceea luă lingura, gustă din zeamă şi o purtă prin gură.

— Ce mâncare e asta? întrebă după aceea.

— Zeamă, cu cinste să fie zis, zeamă călduţă, răspunse ghebosul.

— Bună mâncare! grăi căpitanul. Luă după aceea lingura, dete la fiecare hoţ câte trei linguri şi ce rămase îşi ţinu sie.

Hoţii îşi mâncară părticica şi după aceea priviră, lingându-se pe buze, la părticica căpitanului. Ghebosul intră cu carnea cea de pui.

— Ce e aceasta? întrebă căpitanul.

— Pui, pui fript, răspunse ghebosul.

Căpitanul îşi tăie o bucăţică, gustă şi apoi grăi către ghebos:

— Măi, asta s-o fi adus tu mai nainte! Pentru că ne-ai făcut atât de bune mâncări, noi cu toţii te iertăm! După aceea luă cuţitul, tăie la fiecare hoţ câte o bucăţică şi ce rămase îşi ţinu sie.

Hoţii îşi mâncară bucăţelele, după aceea începură să privească la bucăţile căpitanului lingându-se pe degete. Iară căpitanul, de la o vreme, începu să răsufle cu greu şi să mănânce cu ţârâita, numai de ici, de colea câte o bucăţică, câte un fir, ca şi omul care ar mânca şi nu mai poate mânca de sătul ce e, săracul.

— Frate căpitane, grăi unul dintre hoţii cei flămânzi, tu te-ai săturat: dă-ne ce a rămas!

— Ce? îi zise căpitanul, sau n-aţi avut şi voi: asta o ţin pentru mine, pentru ca s-o mănânc deseară.

— Să nu fie supărare, grăi ghebosul, mai sunt încă şi alte mâncări.

— Auziţi voi? zise căpitanul, celelalte sunt ale voastre.

— Ba nu! grăiră hoţii, noi vrem să mâncăm din asta, căci asta e bună...

Vorbă din vorbă: hoţii începură a se certa... Unii că asta, alţii că aceea; treaba sta rău, şi dacă ghebosul n-ar fi intrat cu purceii cei fripţi în casă, zău nu cred că nu s-ar fi întâmplat un lucru nesfârşit. Când însă mirosul fripturii le intră în nas, îndată se stâmpărară.

— Ce e aceea? întrebă căpitanul.

— Purcel, purceluş fript! răspunse ghebosul.

Căpitanul gustă... Aşa ceva până acuma nici în vis n-a gustat.

— Măi prostule! grăi către ghebos, acuma trebuie să-l aduci tu pe acesta? Să mi-l pui mie pe sară, şi dete puii la ceilalţi hoţi.

— Să ne dai purcel! grăiră hoţii, ai zis că ce vine e al nostru.

— Ce? Sau n-aţi zis voi că puii să vi-i dau? zise căpitanul mâniindu-se urât.

O vorbă nu zic mai mult!... Hm!, aceea nu e glumă când căpitanul zice aşa vorbe către tovarăşii săi flămânzi... Poate acuma fiecare să ştie ce e aceea când unsprezece hoţi se bat cu căpitanul lor... Sărmana de Floriţa, dacă ar fi ştiut ea cum că asta are să fie din mâncările cele bune... Zburau, Doamne, săbiile, cuţitele şi fel de fel de lucruri, şi se băteau hoţii precum se bat nourii în capete şi se prăpădesc... Aşa lucru n-a fost încă de când e lumea!

Şi Floriţa?... Bun e sufletul bun! Doamne, bun e!... Bun ca şi darul şi mâna lui Dumnezeu! Când hoţii se băteau, sfărâmau şi prăpădeau mai a peire, Floriţa nu se mai putu răbda, ci ieşi de sub pat şi se puse tocmai în mijlocul lor, şi cum s-a pus, a stat acolo între ei, între hoţii cei înfricoşaţi, bătăuşi şi hoţi de codru.

Ce-a fost după aceea, cum s-a făcut, cum s-a sfârşit, aceea e acuma treaba lor... Oare, Doamne... când vede cineva pe Floriţa, s-ar mai putea bate şi supăra, i-ar mai putea veni gând rău şi neîmpăcat?... Hoţii steteră toţi încremeniţi şi amuţiră, şi scăpară săbiile, cuţitele şi fel de fel de lucruri ce aveau în mână: li se părea cum că a venit pedeapsa lui Dumnezeu asupra capetelor lor, ca să-i tragă la socoteală pentru păcatele lor cele multe în răutatea lor cea mare şi înfricoşată şi hoţească... Iar Floriţa le grăi în graiul ei cel blând:

— Nu vă supăraţi, bădişorilor, că, dacă doriţi, iarăşi vă fac mâncările încă mai bune şi mai călduţe decât cum au fost cele de astăzi.

Hoţilor li se părea că cerul s-a dărâmat asupra lor, şi munţii, şi codrii, când auziră vorba Floriţei...

De aici înainte Floriţa rămase la casa hoţilor; îi îngriji, îi curăţi, le făcu mâncări bune, îi ţinu la poveşti frumoase şi la vorbe blânde; iar hoţii nu se mai mişcară

de-acasă. Le părea că de aici înainte nici n-au ce să cerce în lume... Aşa merse asta până ce li se sfârşiră mâncările: ajunseră că abia mai aveau bucate pentru trei zile şi trei nopţi. Apoi niciunul nu voia să se urnească de acasă pentru ca să câştige; fiecare voia să taie lemne, să facă foc, să spele, să mături, să văruiască, să îngrijească grădina cea cu flori, să facă adecă după placul şi dorinţa Floriţei.

Într-o zi Floriţa merse în grădina cea cu flori, ca să vadă cum şi ce, şi află că un porc sălbatec a făcut mare zguduire printre straturi şi, aflând, tare şi mult s-a întristat. Hoţii, cum auziră, toţi cu toţii săriră la puştile cel ruginite şi merseră şi goniră şi nu se opriră până ce nu-l împuşcară pe porcul cel sălbatec. Când căpitanul, care era cel mai sprinten dintre toţi, venea cu el în spate, aşa păşea de fălos, aşa privea de mândru, încât erai să crezi c-a stat de vorbă cu Sf. Petru... De aici înainte fiecare hoţ voia să fie cel mai harnic, mai de treabă şi mai voinic. Ghebosul, cel mai înţelept dintre dânşii, îi împărţi în două: şase inşi trebuiau să meargă în toată ziua la câştig, iar alţii şase aveau să rămână acasă pentru ca să lucreze după porunca ghebosului şi dorinţa Floriţei.

Cei mai isteţi dintre hoţi se duseră în cetatea împăratului şi cumpărară cu mulţi bani fel de fel de lucruri frumoase şi le aduseră, ca să le pună la căpătâiul Floriţei aşa ca nimeni să nu ştie cine le-a pus. Şi apoi li se înnebuneau minţile când vedeau cum că Floriţei îi sare inima de bucurie când dimineaţa îşi afla cârpele cele frumoase la căpătâiul patului.

Aşa curgea traiul hoţilor de când ei au dat de Floriţa, şi aşa traiul Floriţei de când ea a dat de hoţi. Îţi râde inima când îţi aduci aminte!

— Hei! Dar lumea e rea! Bag samă nici Dumnezeu nu vrea ca în lume să fie numai bine!...

Crâşmăriţa după multă vreme iarăşi privi în căutătoare, iarăşi întrebă, căutătoarea iarăşi îi răspunse şi iarăşi făcu vorbă cu Baba Boanţa... Ce-ţi e muierea vicleană!, nici în fundul lumii nu-ţi lasă pace şi trai bun...

Baba Boanţa îşi făcu trebile, află cum şi ce e cu Floriţa şi unde se află ea, porni apoi în cale către codrul cel vestit... Când ea era s-ajungă la casa hoţilor află că vede nişte oameni vorbind: erau cei şase hoţi ce stau cu ghebosul la sfat. Ea luă şapte frunze verzi de pe creanga unui stejar, grăi asupra lor câteva cuvinte ce sunau a vrajă, suflă apoi de trei ori asupra lor. Baba n-a suflat bine, până ce frunzele se veştejiră şi hoţii adormiră toţi şapte, unul după altul.

Acuma Baba Boanţa intră la Floriţa în casă, spuse cum că-i aduce „sănătate şi voie bună“ de la maica sa cea bună; îi dete apoi un inel de aur, frumos şi rotund. Floriţa – dar de unde să poată gândi rău prin capul ei! – ea trase inelul pe degetul cel mijlociu şi nici nu-l trase cum se trage, până ce şi căzu la pământ.

După ce Boanţa îşi făcu treaba, ea îşi luă cârja de după cuptor şi o şterse din cale. Nu-i venea la socoteală ca să stea încă mult fiindcă ştia cum că multă vreme n-are să treacă până ce hoţii se vor trezi din somn. Şi hoţii cei din codru, zău!, nici pentru o Boanţă nu sunt lucru de glumă.

Când hoţii intrară în casă, şi când ceilalţi sosiră, ştie acuma fiecare ce e aceea când doisprezece hoţi de codru plâng din ruptul sufletului, încât pietrele se mişcă... numai Floriţa nu se mişca, căci ea era mortă; moartă... ca şi moartă. În durerea lor cea mare, n-avură încotro: hotărâră s-o îmbrace frumos pe Floriţa, să-i facă un mormânt, şi vai ş-amar când vine până într-atâta! Cum steteau ei însă aşa lângă mort, văzură ceva ce încă n-au văzut: inelul Boanţei... Cât ce traseră inelul de pe deget, Floriţa îşi deschise ochii şi se făcu mai vie decât ce a fost cândva.

În bucuria lor cea mare, hoţii merseră în cealaltă zi în satul împăratului şi cumpărară toate inelele şi tot aurul ce se afla în târg şi-l deteră Floriţei pentru ca să nu mai primească de la alţii. Şi apoi grijeau, Doamne!, cum pot numai hoţii să grijească pe Floriţa, când se tem că o vor pierde.

Peste şapte luni, şapte săptămâni şi şapte zile, crâşmăriţa iarăşi privi în căutătoare, iarăşi auzi vorbele supărătoare, iarăşi chemă la sine pe Baba Boanţa şi iarăşi trimise primejdia asupra Floriţei.

Boanţa făcu ca şi celălalt rând, şi după ce adormiră hoţii, iarăşi intră la Floriţa, îi zise „sănătate şi voie bună“ şi îi dete o rochie de mătase, grăind:

— Iacă, ţi-a trimis-o maica ta cea bună ca să te împodobeşti cu ea.

Floriţa, de bucurie că a primit veste de-acasă, îmbracă rochia ca să vadă cum îi şade. Nici nu trebuie să spun că astă dată Floriţa căzu mai moartă. Boanţa fugi mai iute, durerea hoţilor fu mai mare şi învierea mai puternică şi mai îmbucurătoare decât înainte de asta cu atâtea săptămâni.

Acuma hoţii cumpărară toate mătăsurile şi frumuseţele ce se aflau la neguţătorii cei mari şi împărăteşti; iar îngrijirea lor se făcu pe de şapte ori câte şapte mai mare decât ce a fost cândva.

Peste nouă luni, nouă săptămâni şi nouă zile crâşmăriţa, de a treia oară, iarăşi se făli către căutătoare cu frumuseţea sa.

— Eşti frumoasă, îi răspunse căutătoarea, dar Floriţa e mai frumoasă, de o sută şi o mie de ori mai frumoasă decât ce-a fost ea însăşi cândva, şi trăieşte ca o împărătească.

După aceste vorbe crâşmăriţa n-a mai chemat pe Boanţa la sine, ci şi-a legat catrinţa şi ea însăşi s-a dus la coliba babei.

Ce-au vorbit, ce n-au vorbit, ce sfaturi au făcut, aceea nu se poate spune... Bune gânduri cu de-a bună seamă nu le-au trecut prin minte... Vai şi amar de acela ce dă de rău cu muierile!

Boanţa se suflecă, acuma chiar de a treia oară, şi aceea nu e glumă, când o vrăjitoare ca şi Boanţa se suflecă cum înainte de asta nu s-a mai suflecat încă... De astă dată nici nu porni pe picioare, ci în miez de noapte, călărind pe o prăjină strâmbă... Mare primejdie trebuie să fi fost în gândul ei că s-a opintit atât de băbeşte!

De când Floriţa murise în două rânduri, hoţii nu mai dormeau nici ziua, nici noaptea, ci stau la pază, cum stai când de mare necaz şi primejdie te temi. Pentru ca nu cumva să-i cuprindă somnul, unul dintre ei totdeauna trebuia să se culce pe un pat de spini, iară subt pat era jăratec viu şi înfocat... Boanţa văzu că acuma cu una, cu două n-are s-o isprăvească; ea făcu dar lucruri, vrăjitorii şi fel de fel de taine, încât mintea curată nici nu le poate gândi... Pentru ca să adoarmă pe hoţi, ea acuma nu făcu vraja cea mai mică, cu frunzele de stejar, ci vraja cea mai mare şi nemaipomenită, încât ţi se ridică perii în vârful capului când gândeşti la ea. Luă un ac subţirel şi mic, dar mic şi subţirel, încât nici cu vârful limbei nu puteai să-i simţeşti, dar încă să-l vezi cu ochii, împunse doisprezece stejari cu acest ac, grăi o mulţime de zicăli încâlcite, se-ntoarse de trei ori peste cap, şi hoţii, toţi doisprezece, împreună cu ghebosul, chiar şi acela de pe spini şi jăratec, adormiră ca morţi.

Când Boanţa intră, acuma de a treia oară, în casă la Floriţa, ea nu zise numai „sănătate şi voie bună", ci alte vorbe care de care mai frumoase şi mai dulci, cum vorbesc adecă babele când voiesc să-ţi strice firea... iară Floriţei îi sărea inima de bucurie când auzea atâta veste bună şi frumoasă de la „ai săi".

— Să te împodobesc ca pe o împărătească, mi-a poruncit maică-ta cea bună, grăi Boanţa într-un târziu. Să-ţi pieptăn eu părul şi să ţi-l...

De unde ar putea Floriţa să nu facă precum a dorit maică-sa cea dulce?... Ea lăsă ca Boanţa să o pieptăne, şi Boanţa o pieptănă, atât de frumos o pieptănă, atât de frumos îi împleti părul, încât i se încurcau ochii când privea ea şi nu ştia pe unde o vede

mai frumoasă. Dar Boanţa nici nu fuse gata cu pieptănatul, până ce Floriţa şi căzu moartă, mai moartă decât ce a fost cândva în viaţa ei... Boanţa i-a fost împletit firul morţii în păr.

După ce Boanţa îşi făcu păcatul, ea se sui pe prăjina cea strâmbă şi se depărtă mai repede decât Vântoasele.

Când hoţii aflară cum că iarăşi nu e bine, ei deteră a fugi care încotro, a se opinti din ruptul sufletului, ca doară cumva să învie pe Floriţa şi de a treia oară. Îi traseră inelele de pe degete, îi dezbrăcară rochia, îi luară salba de pe piept, dar Floriţa rămase moartă, şi hoţii cei doisprezece – hoţi grozavi din fundul codrului – încet-încet, unul după altul, începură să plângă, nu cum plâng copiii, ci cum plânge omul când vede că acuma toate s-au sfârşit, că de aci înainte nu mai are ce să facă.

Când Floriţa fu cu totul dezbrăcată, hoţii încetară a plânge şi rămaseră cu toţii încremeniţi; li se opri suflarea şi-i părăsi sufletul.

— S-o despletim! grăi ghebosul.

— Să ferească Dumnezeu! răspunse căpitanul; aşa de frumos numai ea ştie împleti cu degetele ei cele mărunţele.

— Da, da! ziseră ceilalţi hoţi. Dacă a venit acuma până într-atâta, să fie măcar şi moartă precum a fost mai frumoasă-n viaţă.

De aci înainte hoţii multă vorbă nu făcură; nici n-aveau ce să-şi mai zică: îmbrăcară pe Floriţa în cele mai frumoase giulgiuri, îi puse fiecare câte un crinişor pe frunte, aleseră cel mai frumos copac din codru, făcură un coşciug, cum ei îl ştiau a face mai frumos, aşezară pe Floriţa în coşciug şi-i aprinseră la cap o lumină de ceară curată, topită tocmai din fagurele în care a fost să fie matca albinelor... După ce le gătiră astea, căutară cea mai înaltă poiană din codru şi unde erau cele mai multe flori, făcură un mormânt de trei ori mai adânc decât ce era de lat şi de trei ori mai lat decât era lung... şi apoi... sărută fiecare pe Floriţa în mijlocul frunţii, şi o luară, şi o duseră...

— Ho! Staţi! grăi ghebosul când văzu că hoţii voiesc să arunce pământ asupra Floriţei. Pământ pe trupul ei? Nu vă temeţi de mânia lui Dumnezeu?

Hoţii toţi, unul după altul, lăsară pământul din mână, le venea să intre în pământ de ruşinea păcatului ce erau să facă.

Când erau să pornească către casă, niciunul nu putea să facă începutul: erau legaţi de pământ şi simţeau că acasă nu au ce să mai caute... Se aşezară dar jur

împrejur pe lângă mormântul Floriţei şi priviră... priviră, până ce privind muriră toţii doisprezce, unul după altul. Doisprezece hoţi au murit, şi ghebosul împreună cu dânşii... Sărmanii de ei, mai c-au fost oameni de treabă!

Bag sama aşa a fost să fie.

Multă, foarte multă vreme a stat Floriţa aşezată în mormânt; pe lângă mormânt, peste pământul ce sta în jurul gropii, au fost crescut tot flori din flori, care de care mai frumoase şi nemaipomenite, şi florile nu cresc ca şi bureţii peste noapte... După multă vreme dară, feciorul împăratului a venit cu mulţi oameni şi cu mare treabă ca să vâneze prin codru... Deodată auziră cum fac câinii mare larmă şi multă lătrătură. Feciorul împăratului trimise pe câţiva argaţi dintre cei mai tari la inimă, ca să vadă ce e, cum şi pentru ce.

Argaţii veniră şi spuseră că s-au adunat câinii într-o poiană înaltă şi luminoasă, suindu-se pe un dâmb cu flori, toţi cu toţii, cu mic cu mare, au început nu să latre, ci să urle, cum urlă cânele când vede bufniţa strigând pe hornul casei, ori când arde casa stăpânului său, să urle adecă a primejdie.

Feciorul cel de împărat – fecior de împărat adecă, ce nu se mulţumeşte cu una, cu două – porunci argaţilor să-l aştepte şi se duse ca să vadă el cu ochii şi s-audă cu urechile lui de treaba cânilor.

Când simţiră cânii apropierea stăpânului lor, ei încetară a da semn de primejdie şi deteră a-şi mişca cozile. Hei!, dar din loc nu se mişcară până ce nu păşi feciorul cel de împărat în florile cele frumoase... Fecior de împărat, fecior de împărat, doisprezece oameni împietriţi nu sunt glumă, zău, şi chiar un fecior de împărat trebuie să tresară când îi vede printre flori – şi apoi când privi în mormânt?... Feciorului de împărat îi păru cum că chiar şi al lui suflet a împietrit când văzu pe Floarea Codrilor... El a văzut multe fete de împărat: Floriţa e însă Floriţa... Când văzu dar că Floriţa e moartă, el se întristă, după aceea se supără, şi mai la urmă atâta de grozav se amărî, încât îi venea ca să ia lumea în gheare şi aşa să deie cu ea de pământ, încât toată să se sfarme, ca nici sămânţa să nu rămână de ea!...

Ei! Dar feciorii cei de împărat sunt scurţi la vorbă. „Dacă n-am văzut-o vie, s-o văd cel puţin moartă", îşi zise el, şi apoi merse la argaţi, le porunci ca să pornească spre casă. Numai doi oameni credincioşi ţinu la sine, şi când se făcu noapte, cu aceşti doi împreună scoaseră pe Floriţa din mormânt şi o duseră prin ascuns la curtea împăratului... După ce Floriţa fu bine pusă, ca nimeni să nu afle de ea, feciorul

împăratului porunci argaţilor să tacă despre cele ce au făcut şi văzut şi n-au mai văzut, şi-şi făcu treaba mai departe. El alese cele mai frumoase douăsprezece case ce se aflau în curtea împăratului, aşeză pe Floarea Codrilor în cea mai frumoasă dintre ele, porunci ca douăsprezece fete, cele mai sprintene, să grijească pe Floriţa zi şi noapte, să o aşeze într-un leagăn de aur şi să o legene ca şi când ar fi vie. Faţa Floriţei şi acuma era rumenă; crinişorii de pe fruntea ei nici acuma n-au veştejit, şi părul ei şi acuma tot atât de frumos era pieptănat şi împletit; feciorul cel de împărat dete poruncă aspră ca nimeni să nu atingă faţa, crinişorii şi părul... De aici înainte Făt-Frumos împărătesc de dimineaţă până seara şi de seara până dimineaţa nu se mişcă de la leagănul Floriţei: privea, privea în faţa cea frumoasă până ce adormea privind şi cu ochii deschişi.

Cele douăsprezece fete ce aveau să grijească pe Floriţa nu mai încetau a-şi sparge capul asupra poruncii aspre ce li s-a dat. „Oare pentru ce să nu atingem crinişorii şi pentru ce să nu-i despletim părul? Şi dacă am face ce s-ar face? Cum ar fi?“ se întrebau ele în gândul lor. Aşa e muierea, n-are odihnă până ce nu află ce ar dori să ştie.

— Ştiţi voi ce? grăi cea mai şireată dintre ele. Feciorul împăratului doarme: aide s-atingem şi să despletim; până când el se trezeşte, noi iarăşi facem precum a fost.

La astfel de lucruri multă vorbă nu fac muierile: ele începură să despletească pe Floriţa, şi cum o despletiră îi scoaseră firul morţii din păr; iară Floriţa, Floarea Codrilor, se făcu mai vie, mai frumoasă şi mai sprintenă decât ce a fost cândva în viaţa ei. Când fetele văzură morţii râzând, ele, înspăimântate şi învrăjbite, fugiră care încotro. Din larma ce făcură se trezi şi feciorul de împărat. Acum poate fiecare să ştie ce e aceea când feciorul cel de împărat vede pe Floarea Codrilor chiar vie, priveşte în ochii ei cei blânzi şi aude vorba ei cea dulce, înfricoşat şi grozav şi nemaipomenit de frumos lucru trebuie să fie aşa ceva.

Feciorul împăratului nici trei vorbe n-a grăit până ce a şi mers vestea în curte cum că „iacă aşa şi aşa“, că s-a întâmplat adecă ce s-a întâmplat cu minune şi cu taină nepricepută, şi când a venit împăratul cel bătrân ca să vadă ce e, cum şi pentru ce, el atât de tare s-a speriat, încât îi înnegriră perii capului şi înjuni cu şaptezeci şi şapte de ani!

După ce oamenii se dezmeticiră, Floriţa stete de vorbă cu ei şi le spuse cum şi ce, de unde şi până unde, iaca încoace şi încolo, adecă toată întâmplarea şi patimile ei. Împăratul cel bătrân asculta, precum asculţi la copilaşi când încep să vorbească,

asculta adecă încât îi sta răsuflarea în loc, şi precum asculta, el tare şi foarte mult se supăra când auzea câte toate despre suferinţele sărmanei de Floriţa; iar când ea încetă cu vorba, el grăi către ea cu vorba lui cea blândă şi împărătească:

— Fătul meu, draga mea! Bunul Dumnezeu a voit ca să vii tu la casa mea, să îmi fii mie noră şi nevastă feciorului meu.

Floriţa nu zise nimic, ci privi numai aşa cu coada ochiului la cel voinic frumos fecior de împărat... iară feciorului i se făcură vorbele nod şi crâmpiţă tocmai pe vârful limbii.

Până ce zici „una, două, trei", vestea despre cununia feciorului de împărat ajunse până în cele patru colţuri ale lumii. Până şi orbii şi şchiopii porniră în cale, ca să vină, să vadă şi să nu mai uite cât vor trăi. Crâşmăriţa cea frumoasă nici ea nu se putea să rămână acasă: se găti dar cum numai ea ştia, şi când fuse gătită, iarăşi întrebă pe căutătoare, acuma de a şaptea oară, de-a şaptea oară, asta nu e glumă!

— Frumoasă, zău! răspunse căutătoarea, dar Floriţa e mireasă de împărat!

Când crâşmăriţa auzi aceste vorbe, ea porunci ca să lase tot vinul să curgă, să spargă toate vasele, şi porni către fiica sa cea dragă şi ginere-său împărătesc.

Se făcu apoi o nuntă, o cununie şi un ospăţ decât care mai vestit şi mai minunat de când e lumea n-a fost: chiar şi copiii cei de ţigan mâncau cu linguri de aur, iar după ce-au mâncat şi le duceau cu sine acasă, ca să le aibă şi să ţină minte.

După nuntă împăratul porunci ca să se facă o casă cu pereţii de oglindă, să se adune cele mai frumoase neveste din ţară şi să închidă pe crâşmăriţa cea vicleană cu ele, pentru ca să vadă şi văzând să se surpe în gândul ei, cum că nu-i ea cea mai frumoasă în ţară*.

Iar Floriţa şi feciorul cel de împărat trăiră fericiţi şi fără supărare, cum trăiesc oamenii buni la suflet şi înţelepţi la minte, încât vestea despre ei ajunse chiar şi până la noi...

---

* Aici povestea variază. Unii zic: „Feciorul împăratului a poruncit ca să lege pe crâşmăriţă de cea mai sălbatică iapă din ţară şi să înconjure ţara de şapte ori cu ea." Alţii zic: „Împăratul cel bătrân rugă pe Dumnezeu ca atunci când crâşmăriţa va trece pe poartă, să crape pământul şi ea să se cutrupească." Şi iarăşi alţii zic: „Floriţa s-a rugat de împăratul ca să nu pună pedeapsă aspră pe capul maicei sale celei bune, ci precum am zis mai sus." Aceste deosebiri sunt caracteristice, pentru aceea le amintesc. Ele ar împedeca cursul poveştii, pentru aceea le pun în notă (*n.a.*)

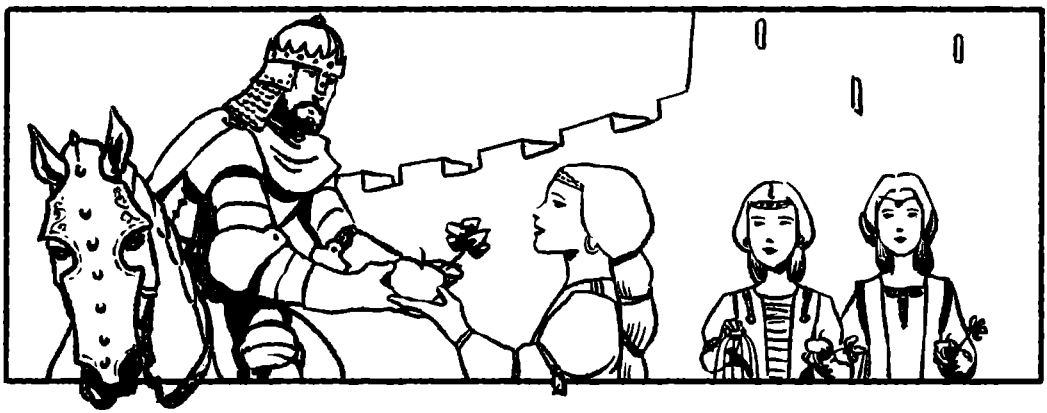

ILEANA CEA ŞIREATĂ

A fost ce-a fost; dacă n-ar fi fost nici nu s-ar povesti.

A fost odinioară un împărat care avea trei fete, dintre care cea mai mare era frumoasă, cea mijlocie mai frumoasă, iar cea mai tânără, Ileana, atâta de frumoasă, încât şi Sântul Soare se oprea în cale, ca s-o vadă şi să se desfăteze de frumuseţea ei.

Într-o zi împăratul primi carte şi veste de la vecinul său, împărat mare şi puternic, cum că, iacă, nu e bine, şi are să se bată cu dânsul pentru o mare pricină împărătească. Împăratul se puse la sfat cu bătrânii ţării, şi când văzură cum că nu e încotro, porunci voinicilor să încalece pe armăsari, să-şi apuce armele şi să se pregătească de bătaia cea grozavă ce-avea să se facă şi să fie.

Mai înainte de a încăleca şi el însuşi, împăratul chemă pe fiicele sale la sine, le grăi vorbe blânde şi părinteşti, dete apoi la fiecare o floare frumoasă, câte o păsărică veselă şi câte un măr fraged.

— A cărei floare se va veşteji, a cărei păsărică se va întrista şi al cărei măr va putrezi, despre aceea voi şti că nu şi-a păzit credinţa, grăi împăratul cel înţelept.

Încălecă apoi pe cal, zise „sănătate bună“ şi porni cu voinicii săi în calea cea mare.

Când cei trei feciori ai împăratului vecin primiră veste că împăratul a pornit în cale şi că el s-a depărtat de acasă, ei se înţeleseră între sine şi încălecară, ca să meargă la cetatea cea cu trei fete de împărat, să răpească credinţa fetelor şi să-i facă împăratului supărare. Cel mai bătrân dintre feciori, voinic şi viteaz şi frumos, merse înainte ca să vadă ce e şi cum, şi apoi să aducă veste şi să spuie.

Trei zile şi trei nopţi a stat voinicul pe sub ziduri fără ca vreuna din fete să se fi arătat la fereastră. În crepetul zorilor din a patra zi el pierdu răbdarea, îşi întări inima şi bătu la fereastra celei mai mari dintre fetele de împărat.

— Ce e? Cine e? Şi ce vrea? întrebă fata trezită din somnul cel mai dulce.

— Eu sunt surioară! grăi feciorul de împărat, voinic împărătesc, ce stau de trei zile cu dragoste la tine la fereastră.

Fata cea de împărat nici nu se apropie de fereastră, ci grăi cu glas înţelept:

— Mergi pe calea pe care ai venit: flori să-ţi crească în cale şi spini să-ţi rămână pe urmă.

Peste trei zile şi trei nopţi feciorul de împărat iarăşi bătu la fereastră. Acuma fata de împărat se apropie de fereastră şi grăi cu glas blând:

— Ţi-am zis să mergi pe calea pe care ai venit: spini să-ţi crească în cale şi flori să-ţi rămână pe urmă.

Încă trei zile şi trei nopţi stete feciorul de împărat la fereastra fetei. În crepetul zorilor de-a zecea zile, adecă după ce au trecut de trei ori câte trei zile şi de trei ori câte trei nopţi, el îşi netezi părul şi bătu, acuma d-a treia oară, la fereastră.

— Ce e? Cine e? Şi ce voieşte? întrebă fata de împărat, acuma mai răstit decât în celelalte rânduri.

— Eu sunt, surioară! grăi feciorul de împărat. De trei ori câte trei zile stau cu dor la tine la fereastră: vreau să-ţi văd faţa, să-ţi privesc în ochi şi să aud cum curg vorbele de pe buzele tale.

Fata de împărat deschise fereastra, privi cu supărare la voinicul cel frumos, apoi grăi cu glas neauzit:

— Eu ţi-aş privi în faţă şi ţi-aş grăi o vorbă: mergi însă mai-nainte la sora mea cea mijlocie şi numai după aceea vino la mine.

— Am să trimit pe frate-meu cel mijlociu, grăi feciorul de împărat. Să-mi dai însă o sărutare, pentru ca să-mi fie calea mai uşoară. Şi nici n-a zis bine până ce şi fură un sărut de la fata cea frumoasă.

— Să n-ai parte de altul! zise fata de împărat ştergându-se pe buze cu mâneca cea ţesută cu altiţe. Mergi pe calea pe care a venit: flori să-ţi crească în cale şi flori să-ţi rămână pe urmă.

Feciorul de împărat merse la fraţii săi, le spuse cum şi ce, şi cel mijlociu porni în cale.

După ce feciorul cel mijlociu stete de nouă ori câte nouă zile şi de nouă ori câte nouă nopţi la fereastra fetei celei mijlocii şi bătu de a treia oară la fereastra ei, ea deschise fereastra şi îi grăi cu glas drăgăstos:

— Eu ţi-aş privi în faţă şi ţi-aş grăi o vorbă: să mergi însă la sora mea cea mai tânără şi numai după aceea vino la mine.

— Am să trimit pe frate-meu cel mai tânăr, grăi feciorul de împărat. Să-mi dai o sărutare ca să pot merge mai iute. Şi nici nu zise, până ce şi fură un sărutat.

— Să nu ai parte de altul! grăi şi această fată. Mergi în calea pe care-ai venit: flori să-ţi crească în cale şi flori să-ţi rămână pe urmă.

Feciorul cel de împărat merse la fraţii săi, le spuse cum şi ce şi, acum de-a treia oară, porni feciorul de împărat, cel mai tânăr fecior de împărat. Când el sosi la cetatea cea cu trei fete, Ileana sta la fereastră şi, cum sta, ea îl văzu şi îi grăi cu glas vesel:

— Cel voinic frumos cu faţă de împărat, ce cale ţi-ai ales de mâni aşa de înfocat?

Când feciorul de împărat văzu faţa Ilenei şi auzi vorba ei, el stete locului, privi la ea şi grăi cu glas voinicesc:

— Am pornit la soare, ca să-i fur o rază, să-i încredinţez* sora şi s-o duc acasă şi să mi-o fac mireasă. Acum, surioară, mă opresc în cale să privesc la tine, în raza feţei tale, şi să-ţi zic o vorbă şi să-ţi fur o vorbă.

Ileana îi răspunse cu înţelepciune:

— De ţi-ar fi năravul cum îţi este vorba, de ţi-ar fi şi sufletul cum îţi este faţa, mândre şi frumoase, blânde drăgăstoase, te-aş chema în casă, te-aş pune la masă şi te-aş ospăta şi te-aş săruta.

Feciorul de împărat sări de pe cal când auzi aceste vorbe, apoi grăi cu glas voinicesc:

— Că-mi este năravul cum îmi auzi vorba, că-mi este sufletul precum îmi vezi faţa: lasă-mă în casă, pune-mă la masă, şi din zori în seară rău să nu-ţi pară.

---

* a încredinţa – a logodi

Şi nici nu-şi grăi vorba, până ce şi sări pe fereastră, şi peste fereastră în casă, şi în casă la masă, şi la masă tocmai în frunte, unde şedea împăratul când era mire.

— Ei, stai! grăi Ileana. Să văd mai înainte: eşti ce-ar fi să fii? Şi numai după-aceea să grăim vorba şi să gustăm pomana şi să începem dragostea. Poţi tu face să-nflorească din brusture trandafiri?

— Ba! grăi feciorul de împărat.

— Atunci floarea ta este scaiul! zise Ileana cea înţeleaptă. Poţi tu face ca să cânte liliacul în glas frumos?

— Ba! grăi feciorul cel de împărat.

— Atunci ziua ta e noaptea! zise Ileana cea înţeleaptă. Poţi tu face să rodească măr pe iarba lupului?

— Pot! grăi feciorul de împărat.

— El să fie pomana ta! zise Ileana cea frumoasă şi şireată. Aşează-te la masă.

Feciorul de împărat se aşeză la masă. Ei, dar Ileana e Ileana cea şireată! El nu se aşeză încă bine şi iată că şi căzu, cu scaun cu tot, în pivniţa cea adâncă în care era ascunsă comoara împăratului.

Acuma Ileana începu să strige „primejdie“ şi când se adunară toţi argaţii ca să vadă ce e şi pentru ce, ea le spuse că a auzit troncote prin pivniţă şi se teme cum că a intrat cineva în pivniţă ca să fure comoara împăratului. Multe vorbe n-au făcut argaţii, ci deloc deschiseră uşa cea de fier şi intrară în pivniţă şi aflară pe feciorul cel de împărat şi cu ruşine îl duseră la judecată.

Ileana spuse judecata:

— Douăsprezece fete pedepsite să-l scoată afară din ţară şi, când vor ajunge cu el la marginea ţării, fiecare să-i dea câte un sărutat.

Aşa s-a poruncit, aşa s-a întâmplat.

Când feciorul cel de împărat a sosit acasă la fraţii săi, le-a spus toată întâmplarea şi, după ce le-a spus-o, mare supărare a intrat în sufletele lor. Ei au trimis dară vorbă la cele două mai mari fete de împărat ca ele să facă ce vor face ca să trimită cumva pe Ileana la curtea împăratului celui cu trei feciori, pentru ca ei să se poată răzbuna asupra ei pentru batjocura ce a pus pe capul lor. Când cea mai mare fată de împărat primi cuvântul feciorilor de împărat, ea se făcu bolnavă, chemă pe Ileana la sine la pat şi îi spuse că ea numai aşa se va putea însănătoşi, dacă Ileana îi va aduce mâncare de pe vatra feciorilor de împărat.

Ileana, de dragul surorii sale, le făcea toate; ea luă dar cofiţa şi porni către curtea celor trei feciori de împărat, ca să meargă să ceară sau să ieie şi să aducă.

Sosind la curte, Ileana intră în ruptul sufletului în cuhnea împărătească şi grăi către bucătarul cel mare:

— Pentru numele lui Dumnezeu, n-auzi tu cum te strigă împăratul? Mergi iute, ca să vezi ce e şi pentru ce şi care pricină!

Bucătarul îşi luă picioarele pe umeri şi se depărtă – ca şi la poruncă împărătească adecă. Ileana rămase singură în cuhne, îşi umplu vasele de bucate, vărsă apoi pe jos toate bucatele cele scumpe ce stau la foc şi după aceea se feri din cale.

După ce feciorii de împărat înţeleseră şi despre această batjocură, ei se supărară încă mai tare decât ce-au fost până acuma, trimiseră din nou vorbă la cele două surori şi se pregătiră din nou la răzbunare. Abia primi sora cea mijlocie cuvântul voinicilor, ea se făcu bolnavă, chemă pe Ileana la sine la pat şi îi spuse că numai aşa se va însănătoşi, dacă va gusta din vinul ce se află în pivniţele feciorilor de împărat. Ileana pentru sora sa le făcea toate; luă dar cofiţa şi porni ca să meargă şi să vină. Sosind la curte, ea intră în ruptul sufletului în pivniţă şi grăi către pivnicerul cel mare:

— Pentru numele lui Dumnezeu, n-auzi tu cum te strigă împărăteasa? Fugi şi vezi cum, ce şi pentru ce pricină!

Privnicerul îşi luă picioarele pe umeri şi se depărtă ca şi la porunca împărătesei adecă. Ileana îşi umplu vasele cu vin, vărsă ce-a rămas prin pivniţă, şi apoi porni către casă.

Feciorii de împărat trimiseră acuma d-a treia oară veste la cele două fete de împărat ca ele să trimită pe Ileana cum n-au trimis-o încă. Fetele de împărat se făcură acuma amândouă bolnave, chemară pe sora lor la sine şi îi spuseră că ele numai atunci se vor însănătoşi, dacă Ileana le va aduce două mere de la feciorii cei de împărat.

— Dragi surorile mele, grăi Ileana către ele, pentru voi mă duc şi în foc, şi în apă; cu atât mai bucuroasă la voinicii cei împărăteşti. Îşi luă după aceea cofiţa şi porni, ca să meargă, să afle, să ia, să aducă şi să scape pe dragele surorile sale de la moarte.

După ce-a înţeles feciorul de împărat cel mai tânăr cum că Ileana are să vină la el în grădină ca să fure merele cele de aur, el porunci că, dacă va auzi cineva vaiete în grădină, nimeni să nu cuteze să intre, ci să lase pe cel ce s-ar văita ca să se vaite în pace. Luă după aceea cuţite mari, şi săbii, şi suliţe, şi fel de fel de lucruri şi le ascunse în pământ, pe sub mărul cel cu poame de aur; le ascunse aşa, că numai vârful ascuţit le ieşea din pământ. După ce a gătit tot, el se ascunse într-un tufiş aşteptând sosirea Ilenei.

Ileana sosi la poarta grădinii, şi când ea văzu leii cei mari ce stau pază la intrare, le aruncă câte o bucăţică de carne; leii începură a se bate, iar Ileana merse la măr, păşi încet printre cuţite, săbii, suliţe şi alte lucruri şi se sui în pom.

— Să-ţi fie de bine, surioară! grăi feciorul de împărat acuma, îmi pare bine că te văd la casa mea.

— A mea să fie bucuria! răspunse Ileana, că am voinic împărătesc, şi frumos, şi viteaz, de tovarăş. Aide, sui-te în pom şi-mi ajută să culeg mere pentru dragele surorile mele, că le-au cerut cu limbă de moarte.

Feciorul de împărat nici nu dorea mai mult, el avea de gând ca să tragă pe Ileana din pom între cuţite.

— Eşti bună tu, Ileana, grăi el, fii dar încă mai bună şi-mi dă mâna de mă ajută în pom!

„Rău e gândul tău, îşi gândi Ileana, dar parte să ai de el!“ Îi dete apoi mâna, îl ridică pe trupină până la cracuri, îl lăsă apoi ca să cadă între cuţite şi săbii, şi suliţe, şi fel de fel de lucruri ce erau gătite spre pierzarea ei.

— Na-ţi, grăi după aceea, să ştii şi tu ce ai avut de gând.

Voinicul cel rău la suflet începu să strige şi să se vaiete: hei!, dar nimeni nu venea să-i ajute, ci-l lăsau ca, după porunca lui, să se vaiete, şi să sufere şi să rabde ustură-turile cele grozave.

Ileana îşi luă merele, le duse acasă, le dete la surorile ei, se întoarse după aceea la curtea împăratului şi le spuse argaţilor ca să meargă să scape pe domnul lor din primejdia cea mare.

Feciorul cel de împărat, batjocorit ca vai de el, trimise după cea mai vestită vrăjitoare din ţară, ca să vină să-i facă leac şi să-i vindece rănile. Ileana s-a fost dus însă mai nainte la vrăjitoare şi i-a dat bani mulţi pentru ca s-o lase pe ea, pe Ileana, să meargă în locul vrăjitoarei. Aşa ajunse Ileana ca vrăjitoare la curtea împăratului; ea porunci apoi ca să se ia pielea unui bivol şi să se pună trei zile şi trei nopţi în murătură sărată, şi după aceea s-o scoată şi să învelească în ea pe feciorul cel rănit. Usturările feciorului de împărat se făcură încă mai straşnice, durerile lui încă mai nesuferite. Când el văzu dar cum c-acuma nu e bine, trimise după un popă, ca mai nainte de ce-ar muri, să-şi uşureze sufletul şi să se împărtăşească. Dar Ileana nici acum nu dormea; ea merse la popa, îi dete mulţi bani şi făcu ca el să o trimită pe ea în locul său. Aşa ajunse Ileana ca popă la curtea împăratului.

Când Ileana ajunse la patul feciorului de împărat, el era pe pragul morţii; nu mai erau în el decât trei răsuflări.

— Fătul meu, grăi Ileana popită, m-ai chemat la tine ca să-ţi mărturiseşti păcatele. Gândeşte dar la ceasul morţii şi spune-mi ce-ţi zace la inimă. Eşti supărat pe cineva ori ba?

— Ba, pe nimeni! grăi feciorul de împărat, pe nimeni afară de Ileana, fata cea mai tânără a împăratului vecin. Şi o urăsc cu dor şi dragoste, vorbi mai departe feciorul de împărat. Dacă ar fi să nu mor şi să mă însănătoşesc, mă duc s-o peţesc la împăratul, şi dacă n-o pieri în noaptea cea dintâi, atunci ea să-mi fie soţie credincioasă şi după lege!

Ileana ascultă aceste vorbe, zise încă şi ea puţine şi apoi merse acasă. Aici înţelese că surorile ei plâng şi se vaietă pentru că au fost simţit că împăratul are să sosească acasă de la lupta cea mare.

— Bucurie s-aveţi, le zise Ileana, când auziţi că taica nostru cel bun are să vină acasă întreg şi sănătos.

— Hei, că noi ne-am bucura, răspunseră surorile, dacă nu ne-ar fi veştejit floarea, nu ne-ar fi putrezit mărul şi nu ni s-ar fi supărat păsărica; dar acum e vai şi amar de capul nostru.

Când Ileana auzi astfel de vorbe, ea merse la sine în casă şi află că floarea e încă aburită de rouă, că pasărea e flămândă şi că mărul numai că nu zice „mănâncă-mă, surioară". Ca să le ajute dar dragilor surorilor ei, ea dete la una dintre ele floarea, la alta dete păsărica, iar sie-şi ţinu numai mărul cel fraged. Aşa aşteptară sosirea împăratului celui aspru la poruncă.

Împăratul, îndată ce sosi acasă, intră la fata cea mai mare şi o întrebă de floare, de păsărică şi de măr. Ea îi arătă numai floarea; şi asta era însă pe jumătate veştejită. Împăratul nu zise nimic, ci merse la fiică-sa cea mijlocie. Asta-i arătă numai păsărica; şi asta era însă pe jumătate întristată. Împăratul iarăşi nu zise nimic, ci merse fără vorbă la fiică-sa cea mai mică, la Ileana cea înţeleaptă.

Când împăratul văzu mărul pe dulapul Ilenei, el era să-l mănânce cu ochii de frumos ce era.

— Unde ai pus floarea şi ce ai făcut cu păsărica? întrebă el pe Ileana.

Ileana nici nu răspunse, ci fugi la surorile sale şi aduse o floare proaspătă şi o pasăre veselă.

— Mare să creşti, fata mea! grăi împăratul, acum văd că ţi-ai păzit credinţa.

De la Ileana împăratul iarăşi merse la fiică-sa cea mijlocie şi apoi la cea mai mare. După ce el le întrebă de cele trei lucruri ce le-a încredinţat, ele îşi aduseră cu grabă pasărea, floarea şi mărul de la Ileana. Hei!, dar bunul Dumnezeu nu rabdă minciuna: la ele floarea era veştedă, pasărea era tristă şi numai mărul era proaspăt, fraged, rumen şi îmbietor la faţă.

Când împăratul o văzu aceasta, el înţelese toată treaba: porunci dar ca pe cele două fete mai mari să le îngroape pân' la sânişori în pământ şi aşa să le lase ca să vestească asprimea pedepsei împărăteşti. Iar pe Ileana o lăudă şi o sărută şi multă vorbă bună şi împărătească făcu cu ea, zicându-i:

— Mult noroc să ai, fata mea, căci tu ţi-ai păzit credinţa.

După ce feciorul cel mai tânăr al împăratului vecin s-a însănătoşit, el încălecă şi porni ca să vină şi să peţească pe Ileana. Împăratul cel bătrân, tata Ilenei, îi zise cu vorbă părintească, când el îşi spuse gândul care l-a făcut să pornească în cale:

— Fătul meu, voinice, mergi şi întreabă pe Ileana: cum ea doreşte, cu ajutorul lui Dumnezeu, aşa are să fie.

Iar Ileana nu zise nicio vorbă, ci lăsă ca voinicul cel păţit să o sărute. Atunci împăratul pricepu toată treaba şi grăi:

— Dragi copiii mei, bag sama aşa a fost dat, ca voi să vă fiţi soţ şi soţie; să vă fie dară de bine!

Multă vreme n-a trecut până ce Ileana se cunună cu feciorul cel voinic, şi frumos, şi viteaz, şi împărătesc, şi li se făcu o nuntă, încât i-a mers vestea în şapte ţări... Hei!, dar Ileana n-a uitat vorba şi gândul cel rău al feciorului de împărat: ea ştia cum că în cea dintâi noapte după cununie are să o primejduiască. Porunci dară ca să se facă o păpuşă de zahăr tocmai atât de mare cum era ea însăşi, cu faţă, cu ochi, cu buze, cu toată făptura Ilenei... Şi când păpuşa fu gătită, ea o ascunse în patul în care ea avea să se culce în acea noapte.

Seara, când cuscrii şi corinteii* s-au fost aşezat la odihnă şi Ileana s-a fost culcat în pat, feciorul de împărat grăi către mireasa lui:

— Dragă Ileana, să mai aştepţi puţintel, că eu vin îndată.

Ieşi după aceea din casă.

Ileana nu se gândi mult, ci sări din pat, lăsă păpuşa cea de zahăr în locul său şi se ascunse sub o perdea ce sta la capul patului.

---

* corinteu – persoană care spune oraţiile la nuntă

Ileana nici nu se ascunsese bine, până ce feciorul cel de împărat şi intră în casă cu o sabie ascuţită în mână.

— Să-mi spui acuma, Ileana draga mea, grăi el, tu m-ai aruncat pe mine în pivniţă?

— Eu! grăi Ileana de sub perdea.

Feciorul de împărat dete o dată cu sabia peste sânişorii păpuşii.

— Tu m-ai scos cu batjocură din ţară? întrebă el de-a doua oară.

— Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete peste faţă.

— Tu mi-ai vărsat mâncărurile? întrebă feciorul de împărat de-a treia oară.

— Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete cu spada de sus în jos.

— Tu mi-ai vărsat vinul? întrebă feciorul de împărat de-a patra oară.

— Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete cu spada o dată cruciş şi o dată curmeziş, iar Ileana începu a răsufla aburi de moarte.

— Tu m-ai aruncat în cuţite? întrebă feciorul de împărat de-a cincea oară şi mai în urmă.

— Eu! grăi Ileana.

Feciorul de împărat împunse acuma cu sabia în inima Ilenei, începu apoi să dea în toate părţile, şi cruciş, şi curmeziş, şi în lung, şi în lat, să dea din toate puterile ce avea, încât îi curgeau lăcrămile pârâu. Când se apropiară zorile de ziuă, el începu să plângă din toată inima. O dată îi sări o bucăţică de zahăr în gură.

— Hei! Ileană! dulce ai fost vie, dar dulce eşti şi moartă! zise el plângând încă mai tare.

— Dulce, zău! grăi Ileana, ieşind de sub perdea, dar pe de-o sută şi de o mie de ori mai dulce am să fiu de aci înainte.

Feciorul de împărat stete împietrit de bucurie când văzu pe Ileana întreagă şi sănătoasă. El o cuprinse în braţe, şi de aci înainte trăiră mulţi ani fericiţi şi împărăţiră peste ţară cu pace şi cu noroc.

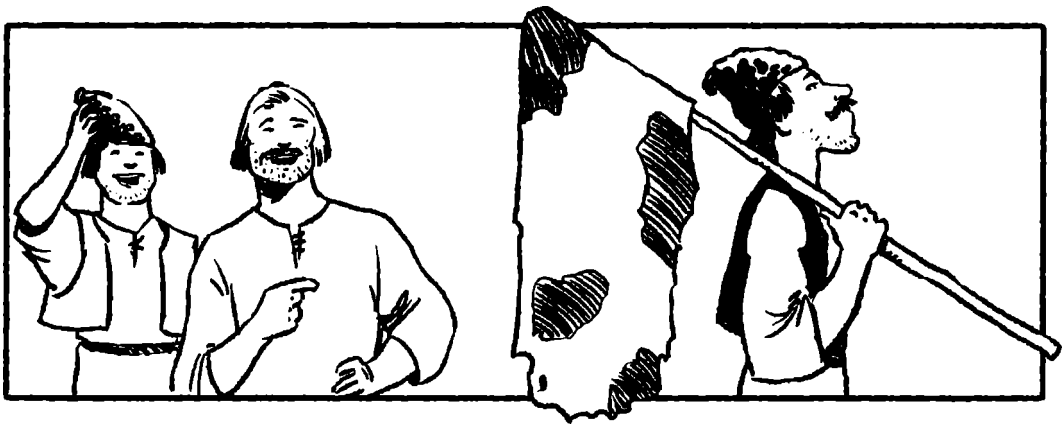

PĂCALĂ ÎN SATUL LUI

I se urâse şi lui Păcală să tot umble răzleţ prin lume, aşa fără de nicio treabă, numai ca să încurce trebile altora şi să râdă de prostia oamenilor. Se hotărî dar să se facă şi el om aşezat, ca toţi oamenii de treabă, să-şi întemeieze casa lui, să-şi agonisească o moşioară, – vorbă scurtă – să se astâmpere odată.

Şi fiindcă românul zice că nu e nicăiri mai bine ca în satul lui, Păcală se întoarse şi el în satul lui şi începu cum încep toţi oamenii care n-au nimic, adecă făcu ce făcu de-şi agonisi o viţeluşă şi o trimise la păşune în izlazul satului.

Căci aşa se face averea.

Păscând, viţeluşa se face viţea, viţeaua se face junincă, juninca se face vacă, vaca fată, iar vaca cu viţelul o vinzi ca din preţul ei să cumperi şapte viţeluşe şi să le trimiţi şi pe ele la păşune în izlazul satului.

De ce e oare izlazul izlaz, dacă nu pentru ca să-l pască viţeluşele oamenilor?

Păştea dar viţeluşa lui Păcală, păştea, şi cu cât mai mult păştea, cu atâta mai vârtos creştea, încât nu era în tot satul viţea care s-o întreacă, iar când ajunse şi ea viţea, nici junincile nu se puteau potrivi cu ea.

— Măi! ziceau vecinele lui Păcală, ce lucru să mai fie şi ăsta? Viţeaua asta le întrece pe toate! Ce-i va fi dând oare să mănânce? Ce soi o fi de creşte aşa de frumos?

Nu era nici soiul vreun soi deosebit nici hrana mai de-a cătarea; viţeaua era însă viţeaua lui Păcală, iar Păcală îşi căuta de treabă, n-avea vreme s-o mai păzească şi să nu rupă câteodată şi din holdele oamenilor.

Ajungând junincă, viţeaua lui Păcală se făcu stăpână pe întregul hotar. Umbla şi ea cum umblase şi stăpânul ei mai nainte de a se fi astâmpărat, şi unde n-o căutai, acolo dedeai de ea, mai prin lanul de grâu, mai prin porumbişte, mai ştie bunul Dumnezeu pe unde.

Iară Păcală li se plângea oamenilor că prea i s-a făcut răzleaţă juninca şi că are treabă şi nu poate umbla după ea.

Nu-i vorbă, oamenii s-ar fi plâns şi ei, dar nu mai aveau cui să i se plângă când Păcală îi lua pe dinainte şi li se plângea de te prindea mila de el.

Când văzură dar că juninca lui Păcală în curând are să fie vacă, oamenii se puseră pe gânduri. Ştiau ei cum au să urmeze lucrurile mai departe. Vedeau parcă cele şapte viţeluşe cum se fac viţele, juninci, cum ajung în cele din urmă vaci şi ele, şi cum le vinde Păcală şi pe ele şi se întoarce de la târg cu o spuză de viţeluşe, toate flămânde, toate pornite din fire să se facă viţele, juninci şi vaci în cele din urmă.

— Măi! strigară ei, ăsta ne mănâncă şi urechile din cap cu viţeluşa lui, ne seacă, ne face întregul hotar bătătură.

Dar ce puteau să-i facă lui Păcală? El nu era de vină şi avea treabă, nu putea să-şi piardă vara umblând după coada junincei.

Se sfătuiră dar între dânşii şi iar se sfătuiră, se tot sfătuiră, până ce n-ajunseră a se dumiri că toată carnea pe care a pus-o viţeluşa ca să se facă viţea şi din viţea junincă e carne adunată din nutreţul de pe hotarul lor, adecă după toată dreptatea carne din carnea care ar fi fost să fie a lor şi numai pielea e a lui Păcală, fiindcă piele avusese juninca şi când venise ca viţeluşă în sat.

Dumiriţi odată astfel, tăiară juninca, îi luară carnea şi o mâncară, iară pielea o aruncară peste gard în curtea lui Păcală.

Nu-i vorbă, a fost cam scurtă socoteala aceasta, dar în satul lui Păcală multe se întâmplă.

Păcală, de!, ce să facă?!...

Dacă ar fi voit, ar fi găsit el ac pentru cojocul sătenilor; el însă nu voia. Avea tragere de inimă pentru oamenii din satul lui. Nu, pe oamenii din satul lui nu putea el să-i încurce, cum ar fi încurcat, bunăoară, pe oamenii din satul lui Tândală.

Întinse dar pielea să se usuce, iar după ce se uscă, o luă în vârf de băţ şi plecă cu ea la târg, ca s-o vândă.

Aşa ajunse Păcală iar pe drumuri.

Se duse şi tot se duse mereu, de dimineaţă până la prânz şi de la prânz până seara. Când era pe înserate, el se opri într-un sat de la marginea drumului şi se uită împrejurul său, ca să-şi găsească vreo casă la care să mâie, vreo văduvă ori vreo femeie al cărei bărbat nu-i acasă.

Nu poate, că – Doamne fereşte! ce –, dar Păcală, ca om umblat prin lume, ştie că sunt fricoase femeile. Li se urăşte aşa singure, şi sunt bucuroase de oaspeţi, numai ca să ştie că e peste noapte picior de om la casa lor.

Se găsi Păcală chiar mai la marginea satului cu o femeie al cărei bărbat se dusese la pădure să aducă lemne. Nu-i vorbă, muierea îi spunea mereu că teacă, că pungă, că nu-i este bărbatul acasă, că ce va zice lumea; Păcală ţinea şi el să rămână aşa într-un unghi al casei, într-un şopron, pridvor, unde o fi, numai să nu fie casa pustie. N-avea biata muiere încotro, trebui să-l primească, dar îi şi spuse să se culce şi să doarmă, c-o fi ostenit de drum, sărmanul de el!

„Ce-o să mai fie şi asta?!“ grăi Păcală.

El ştia că muierile sunt şi vorbăreţe, şi doritoare de a le şti toate câte sunt în cer şi pe pământ, iar muierea aceasta nici nu-i povestea nimic, nici nu-l întreba de unde vine, cum a umblat, ce-a mai făcut, ce mai ştie... Aici trebuia dar să fie ceva la mijloc, şi Păcală, în loc de a dormi, trăgea când cu ochiul drept, când cu cel stâng, ca să vadă cele ce se petrec în casă şi în împrejurimile casei.

Nici nu se înseră bine, şi muierea începu să fiarbă, să frigă, să coacă, să gătească fel de fel de mâncări, şi plăcinte, şi un purcel fript, şi o coastă opărită cu varză călită. Şi apoi rachiuri, şi apoi vinuri. Ospăţ, nu alta!

N-ar fi fost Păcală om păţit dacă n-ar fi ştiut că toate aceste nu pentru bărbatul ei le făcea muierea cea harnică, fiindcă mai era şi ea gătită ca de nuntă.

Nici nu le făcea pentru bărbatul ei, ci pentru vornicul satului, pe care-l aştepta nevasta cum îşi aşteaptă fetele mari peţitorii, ieşind mereu în uşă şi în portiţă, ca să vadă dacă vine, dacă nu vine, dacă întârzie, dacă soseşte.

Nu care cumva să creadă cineva, că Doamne fereşte ce!... Nu, ci fiindcă vornicul era cel mai de frunte om din sat şi nu putea să-l primească la casa ei ca pe orişicine, iar peste zi vornicul, om cu multe treburi, nu putuse să vie, ci le făcea cinstea acuma, mai pe seară.

Alt nimic nu era la mijloc. Doamne fereşte!

Era gata nevasta cu toate: purcelul era frumos şi rumen de-ţi pocnea şoricul în dinţi, costiţele erau opărite, varza era călită, plăcintele abureau, rachiul era aşezat pe masă, vinul stetea în apă rece, nu mai lipsea decât dumnealui vornicul. Numai vornicul lipsea, când deodată – să te miri, nu alta! – se întoarse bărbatul. I se frânsese, sărmanul de el, o osie în drum, şi nu-i rămăsese decât să se întoarcă, să pună altă osie la car şi să plece mâine din nou la pădure.

Muierea bună şi credincioasă îşi cunoaşte bărbatul după mers, ba chiar şi din pocnetul biciului, iar nevasta la care îşi luase Păcală conac era şi ea muiere bună şi credincioasă. Ea îşi cunoscu bărbatul din scârţâitul roatelor de la car, iar scârţâitul roatelor se auzea de departe, destul de departe pentru ca o muiere harnică precum era dânsa să-şi rânduiască treburile.

Ea luă purcelul cel frumos şi rumen şi-l ascunse iute în cuptor, luă plăcinta şi o puse iute-iute pe cuptor, luă costiţele cu varză călită şi le vârî în cuptor, mai vârî tot iute-iute şi rachiul sub perina de la căpătâiul patului, iar vinul sub pat, şi pe când carul cu boi intra în curte, toate erau în cea mai bună rânduială.

Nu poate că Doamne fereşte ce!... dar de!, tot era mai bine să nu afle bărbatul.

Văzându-se acasă, bărbatul, ca tot omul păgubos, începu să se plângă, nevasta, ca toată muierea bună şi credincioasă, îl mângâie cu vorbe bune, iar Păcală, ca tot omul cumsecade, ieşi şi el din unghiul lui, ca să-i spună stăpânului de casă că e şi el aici, să-i ceară iertare că a îndrăznit şi să-l mai roage şi pe el de conac.

— Fă muiere, grăi bărbatul după ce se mai încălzi în cuibul lui, mie mi-e foame; n-ai tu ceva de mâncare?

De!, ce să-i faci? omul flămânzeşte la drum. Nu-i vorbă, mai era în traistă merindea pe care o luase la drum; dar acasă la el omul nu mănâncă bucuros merindea cu care se întoarce din drum.

— Vai, săraca de mine! răspunse nevasta, dar de unde să am? Eram să te aştept pe mâne. O să-ţi fac însă o mămăliguţă bună, ca s-o mănânci cu o zămuţă de usturoi.

— Mămăliguţă să fie! grăi bărbatul.

Când e flămând, omul se bucură şi de mămăligă.

Om umblat prin lume, Păcală ştia că o să-l poftească şi pe el la cină, ca să mai steie de vorbă, şi nici că-i părea rău lui Păcală, fiindcă tot drumeţ era şi el, tot flămând – ca orişice om sosit din drum.

Şi cum steteau de vorbă în vreme ce nevasta gătea mămăliguţa, Păcală, care nu era cap sec, se gândea mereu cum să facă el ca să nu mănânce mămăligă, ci purcel fript, frumos şi rumen de-ţi pocnea şoricul în dinţi, costiţe cu varză călită şi plăcinte de cele bune; cum ar face ca să bea o gură de rachiu şi să guste măcar o dată din vinul cel vechi.

El se încruntă o dată şi trase aşa cam pe furiş cu băţul în piele.

Şi lasă pe Păcală, că nu e nici el de ieri, de alaltăieri! Simţise odată mirosul, şi grija lui mai departe...

Ca om drumeţ, îşi ţinea băţul la îndemână, iar pielea cea de junincă, marfa lui, toată averea lui, îi era la picioare.

Bărbatul se cam mira că ce va fi având cu pielea, dar nu zise nimic. Al lui era băţul, a lui era pielea: treaba lui era ce făcea cu ele.

Peste câtva timp Păcală iar trase una cu băţul, ba mai se şi răsti la piele:

— Ţine-ţi gura, sluto!

Bărbatul iar tăcu.

Păcală dete de a treia oară, şi acum se răsti şi mai rău.

— Ce ai cu pielea aceea? întrebă omul nostru.

Păcală mai dete din umăr, mai se codi, mai se rugă de iertare că nu poate să spună.

— Apoi, grăi el cam cu anevoie în cele din urmă, piele-ar fi de piele, dar aşa cum o vezi, nu e piele, ci prooroc, care ştie toate cele neştiute şi vrea mereu să spună lucruri de nespus.

— Şi ce vrea să spună? întrebă mirat bărbatul.

— Uite! grăi Păcală, şi puse urechea la piele. Mare minune! Zice să cauţi la căpătâiul patului, c-o să găseşti rachiu.

Bărbatul căută şi găsi.

— Mare minune! Cine l-o fi pus oare?

— E taină!... răspunse Păcală, asta nu se poate şti.

— Şi ce mai zice proorocul?

— Să cauţi după cuptor, că vei găsi un purcel fript, zise Păcală, după ce puse iar urechea la piele.

— Auzi dumneata lucru ciudat! Ce mai zice proorocul?

— Caută sub pat, că găseşti vinul.

Astfel înainte – până ce nu ieşiră la iveală costiţele şi plăcintele, încât numai de-un drag să te uiţi la masa încărcată şi să te aşezi la ea.

Se mira bărbatul, se mira mai vârtos nevasta, s-ar fi mirat satul întreg, dacă ar fi fost de faţă; numai Păcală nu se mira, fiindcă el îşi cunoştea marfa şi ştia de ce e bună.

— Apoi de! zicea el mereu, ăsta-i prooroc, nu fleac, şi-ţi scoate şi cârtiţa din fundul pământului!

Va fi fost ori nu aşa, destul că Păcală s-a săturat ca un paşă turcesc, încât abia-l mai ţineau curelele.

— Bună treabă proorocul ăsta! grăi bărbatul nevestei după ce se sătură şi el. Nu cumva ţi-e de vânzare?

— Doamne fereşte! îi răspunse Păcală. Cum aş putea eu să vând un lucru ca acesta? Se poate?!

— Dar dacă ţi-aş da un preţ bun?

— Auzi vorbă! Preţ bun? Un prooroc ca ăsta e lucru nepreţuit.

Doritor cum era de a se hrăni bine şi de a şti totdeauna cele ce se petrec în casa lui, omul nostru îl apucă pe Păcală la târg. Îi dete la început o pungă de galbeni, apoi două, apoi trei, şi aşa mereu înainte, până la şapte pungi, bani frumoşi chiar şi pentru un om mai bogat decât Păcală.

— Fiindcă văd şi văd că ţii cu orice preţ să cumperi proorocul, grăi Păcală muiat, o să-ţi fac după dorinţă, dar nu pentru bani, ci fiindcă m-ai primit la casă, m-ai poftit la masă, şi mi-ai zis o vorbă bună. Noroc să ai de ea!

Aşa grăi Păcală, şi-i dete pielea cea de junincă, pentru ca să ieie cele şapte pungi de galbeni – mulţi bani chiar şi pentru un om mai bogat decât Păcală.

Şi nu era pe lumea aceasta om mai fericit decât bărbatul nevestei, fiindcă putea de aici înainte să ştie toate cele ce se petrec în casa lui şi să se mai şi hrănească bine.

Iar Păcală, după ce-şi vându pielea şi puse bine banii, se culcă să doarmă, că avea drum lung până acasă în satul lui.

Ziua următoare îşi luă Păcală rămas-bun şi plecă iar acasă.

Şi cum mergea pe drum şi cum se sâmţea aşa încărcat de bani, cum nu mai fusese niciodată în viaţa lui, îşi puse tare şi cu adevărat de gând că de aici înainte nu mai vâşcă* nici la dreapta, nici la stânga, ci merge drept înainte, nu mai umblă cu minciuna, nu mai caută să tragă folos din partea altora – nu! nu! nu! – ci se face om ca toţi oamenii care vreau să aibă obrazul curat, se astâmpără, se pune în rând cu fruntea satului.

Numai dacă n-ar fi fost la mijloc muierea cea harnică!

Ea sărmana, nu mai avea astâmpăr, şi parcă i se surpa casa în cap când se gândea că proorocul a rămas în paza ei. Nu poate că Doamne fereşte ce!, dar muierile sunt fricoase şi nu prea se simt bine când se află aproape de nişte lucruri cum era pielea lui Păcală.

Ea făcu dar ce făcu, şi-şi trimise bărbatul iar la pădure, apoi, după ce rămase ea singură, puse, ca muiere harnică ce era, furca în brâu şi porni în urma lui Păcală şi grăbi şi alergă ca să-l ajungă şi să-l întrebe, ce are să facă şi cum să dreagă, ca să facă din piele piele ca toate pieile şi să-i ieie darul proorociei?

Păcală, de!, ce să facă şi el?! De pagubă se fereşte omul, dar de câştig niciodată: mai luă şi de la femeie şapte pungi şi îi spuse că n-are decât să opărească pielea cu apă de izvor strecurată prin o sită deasă, şi-şi urmă calea ca şi când nimic nu i s-ar fi întâmplat.

— Acum zău că mă fac om aşezat, încât o să ajung chiar vornic în satul meu! grăi el după ce sosi acasă.

Se şi făcu.

Îşi zidi, Doamne, o casă frumoasă de nu mai era în tot satul casă ca a lui, – colea, cu pridvor aşezat pe stâlpi şi cu cerdac mare – îşi cumpără pământuri, car cu patru boi, cal de călărit, vacă cu lapte, oi de prăsilă; în sfârşit, toate câte se cuvin la casa unui om cu dare de mână, toate erau la casa lui Păcală.

Şi nu era în sat om mai aşezat decât Păcală.

Numai oamenii din satul lui dacă n-ar fi fost tocmai aşa de proşti cum erau!

Văzând cum zideşte Păcală, cum cumpără, iar cumpără şi tot cumpără, dar dă mereu fără ca să ieie, vecinele începură să şoptească între dânsele şi sătenii deteră cu socoteală că va fi având mulţi bani Păcală şi că banii aceştia îi va fi găsit undeva, îi va fi căpătat ori îi va fi luat de la cineva. Destul că voiau să ştie de unde are Păcală banii.

---

* a vâşca – a se urni, a se clinti

— Măi Păcală, îl întrebă dar unul dintre oameni, dar tu de unde ai atâta spurcăciune de ban, de tot dai şi nu mai sfârşeşti?

Păcală şedea în cerdacul casei cu pipa în gură şi privea la carul cel cu patru boi care intra în curtea cea largă şi plină.

— De unde am atâta ban? răspunse el. De unde, păcatele mele, aş putea să am dacă nu din preţul moşiei pe care am vândut-o?

— Ce moşie, măi Păcală, că tu n-ai avut moşie?!

— Apoi vorbă?! Dar pielea junincei a cui a fost, măi?! N-a fost a mea? Asta mi-a fost toată averea: am vândut-o şi am luat bani ca să-mi fac altă avere în locul ei.

— Atâţia bani pentru o piele de junincă?

— Măi, dar greu mai eşti la cap! grăi acum Păcală, care ţinea să nu mai umble cu minciuna. Nu înţelegi tu că juninca aceea era junincă de prăsilă? Dacă o mai ţineam, făta, şi viţelul creştea, şi el se făcea vacă, şi aveam două vaci, şi două vaci fătau doi viţei, şi se făceau patru vaci, iar din patru vaci se fac opt, din opt şase-sprezece şi cu timpul o întreagă cireadă de vite. Aşa se face socoteala când mergi la târg şi ştii cum să-ţi vinzi marfa. O avere întreagă nu se vinde numai iac-aşa!

Omul dete din cap şi deteră din cap şi se puseră pe gânduri toţi oamenii din satul lui Păcală.

Aveau şi ei viţele de prăsilă. De ce adecă numai Păcală să-şi vândă pielea cu preţ? De ce să fie ei mai proşti decât dânsul? De ce să deie o avere întreagă pentru un preţ de nimic?

Se puseră dar degrab', îşi tăiară cu toţii junincile de prăsilă, mâncară cât putură din carnea lor, iar pieile le duseră la târg, să le vândă şi ei cum a vândut Păcală pe a lui.

Numai că nu se nimereşte totdeauna şi nu ştiu toţi oamenii să-şi vândă marfa ca Păcală.

Degeaba spuneau ei că pielea e piele de junincă de prăsilă, căci nimeni nu voia să le deie preţul la care râvneau, şi s-au întors ca vai de ei acasă.

Vai de ei!, dar vai şi de Păcală!

Când se văzură şi cu paguba, şi cu batjocura, oamenii se adunară iarăşi, se sfătuiră şi tot se sfătuiră între dânşii, ce să facă şi ce să dreagă ca să scape de Păcală, fiindcă nu mai rămânea nicio îndoială că-i va prăpădi pe toţi dacă va mai rămânea cu zile.

— O să-şi deie foc la casă, ca să ne dăm şi noi la ale noastre, grăi unul dintre cei mai prevăzători.

— O să-şi frângă vreun picior, ca să ne frângem şi noi pe ale noastre, grăi altul.

— O să sară în fântână, ca să sărim cu toţii după el! strigară cu toţii.

Nu mai rămânea nicio îndoială că trebuiau să scape de el, dacă nu voiau să piară cu toţii ca vai de ei.

Dar cum să scape? Asta era vorba.

Să-i taie boii, şi vaca, şi oile, şi calul de călărit, să-i deie foc la casă şi să-l gonească din sat. Asta s-ar fi putut. Dar cine putea să ştie dacă nu se va mai întoarce?

Trebuia să-i stingă lumina vieţii: numai aşa erau scăpaţi, cu adevărat scăpaţi de el.

Luară dar hotărârea să-l omoare pe Păcală; fiind, însă, că nu voiau să facă nici vărsare de sânge, nici moarte de om chiar cu mâna lor, se sfătuiră din nou între dânşii şi după mult sfat au chibzuit să-l arunce în Dunăre, unde va fi apa mai adâncă, pentru ca nici neam de neamul lui să nu mai poată ieşi la lumina zilei.

Şi dacă tot ar scăpa Păcală chiar şi din fundul Dunării?

Asta era! Şi dacă tot ar scăpa?! Ce era atunci?!

Nu mai rămânea nicio îndoială că trebuia să facă ce vor face ca Păcală să nu poată scăpa, dar deloc să nu poată scăpa.

Se puseră dar din nou şi se sfătuiră, şi după multă sfătuire mai chibzuiră să-l bage pe Păcală într-un sac, să strângă bine gura sacului şi să lege sacul cu Păcală cu tot de o piatră de moară, pentru ca piatra de moară, rotundă cum este, să meargă de-a dura până în fundul Dunării şi să ducă şi sacul cu Păcală.

Înţelegându-se astfel ei, toţi oamenii din satul lui Păcală, cu mic, cu mare, cum erau, luară sacul, luară sfoara pentru gura sacului, luară funia, ca să lege sacul de piatră, luară cea mai mare din pietrele de moară pe care le putură găsi cale de trei zile de jur împrejur şi porniră cu mic, cu mare, cum erau, asupra casei lui Păcală, ca să-l ia, să-l ridice, să-l ducă şi să nu se oprească cu el decât în fundul Dunării.

Păcală şedea cu pipa în gură în cerdacul casei şi se uita la carul cel cu patru boi, care intra în curtea lui cea largă şi plină – şedea Păcală cu pipa în gură şi se uita – când se pomeni cu satul întreg, mic şi mare, de nu-i mai încăpea curtea cea largă a lui.

Ce să facă, sărmanul de el, ce să facă?!

Nu-i rămânea decât să se dea prins şi legat, dacă n-a putut să rămână pe unde fusese mai înainte, ci l-a pus păcatul să se întoarcă în satul lui, să se facă om aşezat şi să nu mai umble cu minciuna. Dar o viaţă are omul şi o moarte.

— Mi-a fost, se vede rânduit, grăi Păcală, să mor în satul meu ca om de treabă.

Căci mai de treabă de cum era nu se putea face Păcală; asta o simţea şi el.

Îi părea cu toate aceste cam rău că trebuia să moară tocmai acum, când avea şi el casa lui, masa lui, carul lui cu patru boi, curtea lui largă, şi ar fi voit Păcală să scape dacă se poate fără minciună, căci era hotărât odată să nu umble cu minciuni: dar nu se putea, fiindcă oamenii erau neînduraţi şi vicleni.

Se lăsa dar Păcală, se lăsa, fiindcă n-avea încotro, să-l vâre ca pe un motan în sac, să-l ia pe sus şi să-l ducă la pierzare.

El în frunte, piatra de moară după el, fruntea satului în urmă şi satul întreg, cu mic, cu mare, mai în coadă, ieşiră din curtea cea largă, trecură prin sat şi o luară peste câmpul nisipos drept spre Dunărea cea mare şi adâncă.

— Staţi, măi, strigă cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală.

Se opriră în loc cu toţii, cu mic, cu mare, cum erau.

— Am uitat un lucru, grăi omul cel cu socoteală.

— Ce-am uitat? întrebară ceilalţi.

— Prăjina, ca să căutăm fundul Dunării.

— Aşa-i, ziseră oamenii din satul lui Păcală, am uitat prăjina ca să căutăm fundul Dunării.

Îl aveau acum pe Păcală: cum puteau ei să-l arunce fără ca să ştie unde-l aruncă?

Se întoarseră dar iar în sat, căutară cea mai lungă dintre toate prăjinile şi numai apoi îl duseră pe Păcală la Dunăre, prăjina în frunte, sacul cu Păcală, piatra de moară, fruntea satului şi apoi satul întreg, cu mic cu mare, cum erau.

— Staţi, măi! strigă iar omul cel cu socoteală.

Iar se opriră cu toţii.

— Să-l legăm de piatra de moară, ca să nu fugă, în vreme ce noi căutăm cu prăjina fundul Dunării!

— Să-l legăm, strigară cu toţii, ca să nu fugă!

Îl legară dar pe Păcală de piatra cea mare, apoi plecară ca să caute cu prăjina, unde e mai afundă Dunărea, ca acolo să-l arunce.

Cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală luă el însuşi prăjina, dete o dată cu ea în valuri, o izbi cât nu mai putu în jos, dar nu atinse cu ea fundul.

— Aici, zise el, Dunărea nu are fund, trebuie să căutăm alt loc.

— Aşa e, strigară cu toţii, trebuie să căutăm alt loc, unde are Dunărea fund.

Nici că se putea altfel. Vorba era ca piatra de moară să meargă de-a dura şi să se oprească tocmai în fundul Dunării: unde se oprea piatra dacă Dunărea nu avea fund?

Porniră dar cu toţii ca să caute fundul Dunării, pentru ca nu cumva să-l arunce la loc nepotrivit şi să-l scape acum, după ce îl aveau prins şi legat.

Ei trebuiau să ştie unde are să se oprească piatra cu sacul şi cu Păcală cel din sac.

Iar Păcală, vai de capul lui, rămase în sac, legat de piatra cea de moară, cea mai mare pe care oamenii din satul lui o putuseră găsi cale de trei zile de jur împrejur.

— Staţi! strigă omul cel cu socoteală.

Iar se opriră cu toţii.

Ce era la mijloc?

Ca oameni chibzuiţi, trebuiau să fie cu mare băgare de seamă şi să cerceteze bine mai nainte de a-l arunca pe Păcală în Dunăre.

Unde să-l arunce? Mai la deal, de unde vine apa, ori mai la vale, unde se duce?

Unii dedeau cu socoteală că mai la deal e mai multă apă, fiindcă de acolo vine apa şi n-ar veni dacă n-ar fi destulă.

Alţii însă erau de părere că la vale e mai multă, fiindcă acolo se strânge apa, care vine de la deal, şi dacă l-ar arunca la deal, cum vine apa şi tot vine, se scurge şi tot se scurge, s-ar pomeni că Păcală rămâne pe uscat, iese din sac şi vai de capul lor!

Se adunară dar cu toţii de se sfătuiră ca nu cumva să facă vreo prostie, şi după multă sfătuire se înţeleseră să caute locul cât mai devale, pentru ca toată apa să se strângă în capul lui Păcală.

Pe când oamenii din satul lui Păcală umblau să caute fundul Dunării cu prăjina cea lungă, iată că vine un jelepar* de vite, care ducea o cireadă de o mie de boi la târg, şi cum mergea jeleparul de-a lungul malului, dă de sacul cu Păcală şi se miră, cum s-ar mira tot omul când ar vedea în calea lui asemenea lucru.

— Dar tu, măi, întrebă jeleparul, cum ai intrat în sac şi ce cauţi în el?

— N-am intrat, răspunse Păcală, ci m-au vârât alţii în el.

— Şi de ce te-au vârât?

— Ca să mă arunce în Dunăre.

— Şi de ce să te arunce?

— Iacă – păcatele mele! – răspunse Păcală, fiindcă vreau să mă facă vornic şi eu nu vreau să primesc...

---

* jelepar – negustor de vite

— Şi de ce nu vreai, măi?

— Apoi de! zise Păcală. Fiindcă nu e satul de a-i fi vornic.

— Şi de ce nu e?

— Fiindcă are neveste multe, şi bărbaţii pleacă cu toţii la lucru, de nu se mai întorc cu săptămânile, şi vornicul rămâne el singur cu nevestele.

— Şi de ce nu vrei tu să rămâi cu nevestele?

— Fiindcă sunt multe şi toate tinere şi sprintene ca furnicile şi nu pot să le stăpânesc.

Când auzi asemenea vorbe, jeleparul se miră prea mult, fiindcă el bucuros ar fi fost vornic într-un sat ca satul lui Păcală.

— Măi, dar prost mai eşti tu, măi! grăi el. Un om mai cu minte ar primi cu amândouă mânile.

— Un om mai cu minte e mai cuminte şi poate când nu poate prostul, îi răspunse Păcală. Haid'!, dacă te simţi destoinic, intră în sac şi, când vei vedea că voiesc să te arunce în Dunăre, spune-le că primeşti să le fii vornic.

— Şi ei mă vor primi oare pe mine?

— Mai ales! îi răspunse Păcală. Cu amândouă mâinile!

Atât îi trebuie jeleparului, care nu se temea de nevestele din satul lui Păcală. El dezlegă dar sacul, ca să iasă Păcală, apoi se vârî el însuşi în sac.

Păcală răsuflă o dată uşor de tot, strânse gura sacului, o legă bine, apoi p-aci îi fu drumul, nici că se mai opri decât la cireada cea de boi, pe care o mână acasă la el, în curtea cea largă, care putea să-i încapă pe toţi.

Iară jeleparul din sac râdea în el când se gândea cum are să-i înşele pe proştii din satul lui Păcală, care nu ştiau, bieţii de ei, că nu mai e tot un prost ca dânşii în sac.

Râdea însă mai ales când simţea că ei îl ridică pe sus, ca să-l ducă să-l arunce în Dunăre la locul pe care-l găsiseră mai bine înfundat. Numai atunci când simţi că-i dau avânt ca să-l arunce, abia atunci el strigă tare cât putu:

— Staţi, măi!

Toţi se opriră, cuprinşi de spaimă şi de mirare, fiindcă înţelegeau şi ei că glasul care răsuna din sac nu era glasul lui Păcală.

— Lăsaţi-mă, grăi jeleparul, că primesc să vă fiu vornic.

— Auzi vorbă! strigă cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală, care era chiar el vornic în sat, îşi preface glasul ca să nu-l mai cunoaştem, voieşte să ne mai fie şi vornic, ba te pomeneşti c-o să ne spună că el nu e Păcală!

— Apoi că nici nu sunt! răspunse jeleparul.

Când auziră vorba aceasta, oamenii se supărară, mare minune cum se supărară, fiindcă îl văzuseră ei înşişi cu ochii lor când îl vârâseră în sac şi ei înşişi cu mâinile lor legaseră gura sacului şi, supăraţi cum erau, năvăliră cu toţii asupra lui, îl ridicară cu piatră cu tot şi – una! două! trei! bâldâbâc! – îl aruncară în Dunăre, ca nici neam din neamul lui să nu mai poată ieşi la lumină.

Şi, Doamne!, cât se simţeau de uşuraţi când văzură că merge drept spre fundul Dunării, că nu mai iese la iveală şi că apa curge mereu de la deal la vale şi se îngrămădeşte asupra lui.

Iară Păcală şedea în cerdacul casei şi se uita la carul cel cu patru boi, care intra în curtea lui cea largă şi plină de vite frumoase.

— Staţi, măi! strigă omul cel cu socoteală. Staţi! strigă încă o dată.

— Ho, staţi! strigară toţi oamenii din satul lui Păcală când le văzură ochii ceea ce mintea nu putea să le înţeleagă, şi se opriră cu toţii şi rămaseră încremeniţi în loc.

— Dar tu, măi, cum ai ajuns aici? întrebă vornicul satului.

— Aşa-i, ziseră cu toţii, cum ai ajuns tu aici?

— Mare lucru?! răspunse Păcală. Cum să fi ajuns, dacă nu tot cum aţi ajuns şi voi, venind de acolo până aici?!...

— Dar tu eşti mort, măi! Te-am aruncat în Dunăre!

— Aş! grăi Păcală. Apa Dunării e rece şi te face mai sprinten de cum ai fost.

— Mare minune! strigară oamenii. Cu ăsta nu e chip s-o scoţi la capăt! Îl arunci legat de o piatră de moară în Dunăre, şi se întoarce mai degrabă decât tine acasă!...

— Dar vitele cele multe şi frumoase de unde le ai? întrebară ei.

— De unde să le am, răspunse Păcală, dacă nu de acolo unde m-aţi lăsat voi?

— Dar cine ţi le-a dat?

— Cine să mi le dea? Le-am luat eu: ia omul cât şi ce nu poate lua mai lasă şi pentru alţii.

Atât le trebui oamenilor din satul lui Păcală! Aşa cum erau adunaţi la casa lui Păcală, plecară cu toţii înapoi la Dunăre şi nu mai steteră la sfat, ci se aruncară ca broaştele – bâldâbâc! bâldâbâc! – care mai de care mai iute în valuri, ca să ia fiecare

cât poate, iar nevestele lor rămaseră pe ţărmure, aşteptându-şi fiecare bărbatul cu turma de vite.

Era, se înţelege, şi popa între dânşii, şi fiindcă popii sunt mai lacomi decât alţi oameni, el se repezi mai tare decât ceilalţi şi sări unde era mai afundă apa, dar potcapiul* tot îi rămase pe deasupra.

Preoteasa, care stătea pe ţărmure lacomă şi ea, văzând potcapiul, credea că n-are popa destulă virtute ca să se cufunde, şi că vor lua alţii toate vitele mai înainte de a fi ajuns şi el la fund.

— Mai la fund, părinte! striga dar, mai la fund, că acolo sunt cele coarneşe!

A şi intrat popa cât de afund, dar nici nu s-a mai întors nici el, cum nu s-au mai întors nici ceilalţi.

Aşa a rămas Păcală cel mai harnic, cel mai de treabă, cel mai vrednic om în satul lui, fiindcă, de!, era numai el singur cu nevestele.

Cine o ştie mai departe, mai departe are s-o spună.

* potcapiu, potcap — acoperământ al capului, în formă cilindrică, purtat de preoţi şi de călugări

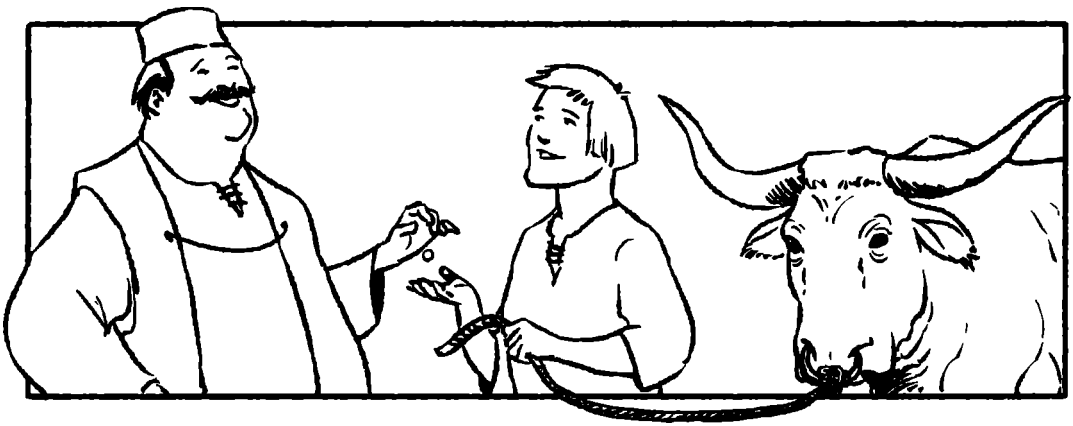

PETREA PROSTUL

A fost ce-a fost; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

A fost odată un om care era bogat de nu-şi mai ţinea seama bogăţiilor. Avea ogradă largă de se puteau învârti în ea şapte ori câte şapte care cu patru boi, iar împrejurul ogrăzii erau case cu lărgime, hambare şi şure, grajduri şi şoproane şi fel de fel de alte olate[*]; avea ţarini întinse, vii şi livezi, crânguri şi fâneţe; avea boi de jug şi cai de ham o mulţime, vaci cu lapte cireadă întreagă, turme de porci, de oi şi capre; nici că se poate spune ce n-avea, căci în belşug îi erau toate. Pe deasupra îi mai făcuse Dumnezeu parte şi de trei feciori, tot unul şi unul: cel mai mare numai el ca el, cel mezin să-i cauţi pereche, iar cel mai mic, Petrea, şi mai prostănac, căci, de!, orişicât ar fi trăit în lume, el tot mai mic, tot prâslea rămânea.

S-a nimerit că omul acela, aşa bogat cum era, a trăit, ca toţi oamenii, cât i-a ţinut firul vieţii, apoi a murit, lăsând cu limbă de moarte ca cei trei feciori ai lui să împartă bogăţiile rămase frăţeşte şi fără de gâlceavă între dânşii.

[*] olate – acareturi, clădiri

— Hm! Ce-i aia!? întrebă Petrea nedumirit. Cum se face când se împarte frăţeşte?

— Cum se face? răspunse fratele cel mare, care era şi mai cu minte. Foarte uşor se face! Împărţeala frăţească: iai din toate câte trei, zici: „Una mie, una ţie şi una lui" şi bagi de seamă ca toate trei să fie la fel. Ai înţeles?

— Am înţeles, grăi Petrea dumirit. Iai, zici şi ţii o dată cu capul să fie la fel.

— Pentru ca, adăugă fratele mezin, tot cu minte şi el, nici înşelat să nu fii, nici pe altul să nu înşeli.

— Nici, nici! grăi iar Petrea, acum de tot dumirit. După ce i-au făcut dar tatălui lor o înmormântare cum se cuvenea unui om de seama lui, cei trei fraţi se apucară să facă împărţeala frăţească a moştenirii ce le rămăsese de la dânsul: „una mie, una ţie şi una lui".

E însă mai greu s-o faci decât s-o zici.

Lasă că erau atât de multe şi de deosebite lucrurile pe care aveau să le împartă, încât ei steteau şi se uitau zăpăciţi unul la altul, neştiind de unde să înceapă şi cum să urmeze, dar mai era şi alta.

— De! zise Petrea. Toate sunt ale noastre şi-o să le împărţim cum le vom fi împărţind; unde pun eu însă pe ale mele?

— Aşa e! grăiră ceilalţi doi fraţi, cel mare şi cel mezin, care erau mai cu minte. Unde să le pună fiecare pe ale sale?

Era lucru apropiat de mintea omenească, că au să împartă înainte de toate, curtea cea mare şi largă, ca să aibă fiecare unde să pună pe ale sale.

Cum s-o împartă însă?

— Cât mie, atât ţie şi atât lui, zise Petrea, care ţinea să se împlinească-ntocmai voinţa tatălui său şi ştia cum ce fel să face împărţeala frăţească.

După multă bătaie de cap, fraţii luară între dânşii înţelegerea ca cel mai mare, ca mai mare, să se aşeze la dreapta, Petre, ca cel mai mic, să treacă la stânga, iar cel mezin, ca mezin, să rămâie la mijlocul ogrăzii, apoi începură – mergând Petrea şi fratele mai mare spre mijloc, iară fratele mezin spre Petrea – să-şi măsoare fiecare cu pasul său partea: „unu eu, unu tu şi unu el". Când Petrea ajunse pept la pept cu fratele său mezin, împărţeala era făcută şi avea fiecare unde să pună pe ale sale.

Mai rămânea, nu-i vorbă, neîmpărţită bucata de la mijloc, până la partea fratelui mai mare, dar pe aceasta, ca să nu fie gâlceavă, au împărţit-o fraţii mai mari între dânşii.

— Aşa! grăi Petrea, şi-a făcut fiecare partea dreaptă. Hai la celelalte!

— Haid'! ziseră fraţii lui.

Fiindcă găinile alergau în toate părţile şi nu ţineau seamă de împărţeala făcută, ci râcâiau şi ici, şi colo, hotărâră să le-mpartă, ca să ţie fiecare pe ale lui în partea lui.

„Una mie, una ţie şi una lui" – nu e nimic mai uşor. Rămase însă în cele din urmă un cocoş: ce să facă cu el?

Ba că mie, ba că ţie, ba că lui...

— Haid' să-l tăiem, să-l jumulim, să-l frigem şi să-l mâncăm! grăi Petrea.

Mai frăţească împărţeală nici că s-ar fi putut, îi tăiară dar gâtul, îl jumuliră, îl traseră în frigare şi-l fripseră.

— Staţi! strigă acum Petrea. Fiindcă fui mai înainte la margine, lăsaţi-mă acum pe mine la mijloc.

— Bun! zise fratele mai mare, şi-apucă el o pulpă, fratele mezin altă pulpă, iar lui Petrea îi rămase târtiţa; el o aripă cu o parte din piept, fratele mezin altă aripă cu cealaltă parte din piept, iar lui Petrea îi rămase gâtul, pe care e – precum se zice – atâta carne, că nu e nimeni în stare s-o ciugulească toată.

Porniţi odată aşa, aşa au şi dus-o strună înainte şi le-au împărţit toate câte erau în casă şi-mprejurul casei, şi raţe, şi gâşte, şi curci, şi oi, şi capre, şi porci, şi cai, şi boi, şi unelte de tot felul, şi lucruri din casă, zile întregi de-a rândul au tot zis: „una mie, una ţie, una lui", şi şi-a făcut fiecare parte dreaptă, cum se cuvine între fraţi.

A rămas în cele din urmă să facă împărţeala casei, a hambarelor şi a şurilor, a grajdurilor şi a şoproanelor şi a celorlalte olate ce mai erau împrejurul ogrăzii celei mari.

— Asta e asta! grăi fratele cel mai mare şi mai cu multă lărgime, dar una singură?!

— Asta e, vezi, asta! grăi şi fratele mezin. Cum să-şi ieie fiecare partea?

Petrea se uită mirat când la unul, când la altul.

— Cum?! zise el. Tot cum le-am împărţit şi pe celelalte: „una mie, una ţie, una lui", şi bagi de seamă ca să fie la fel.

Au sucit-o fraţii şi au învârtit-o, s-au gândit şi s-au socotit, au chibzuit şi au răschibzuit şi în cele din urmă au ajuns, ca oameni cu minte, să înţeleagă că tot nu le rămâne decât să dărâme casele şi hambarele, grajdurile şi şoproanele, şurile şi celelalte olate şi să-şi facă fiecare partea din toate; „una mie, una ţie şi una lui".

S-au pus dar pe muncă grea şi au asudat şi azi, şi mâine, şi poimâine, dar nu s-au lăsat până ce n-au făcut împărţeala frăţească.

— Halal să ne fie! grăi fratele cel mare şi mai cu minte. Mult a fost, puţin a rămas; să ieşim acum la ţarini şi la livezi, la vii şi la crânguri, la fâneţe şi la imaşuri.

— Să ieşim! grăi fratele mezin.

— Să mergem! grăi Petrea, care înţelegea şi el că numai asta mai rămâne.

Nu-i însă chip să-i împaci pe oameni când au să împartă ceva între dânşii. Chiar fraţi să fie, ei se gâlcevesc pentru te miri ce lucru de nimic când li se pune ceva de-a curmezişa.

Au ieşit cei trei fraţi şi-au început să-şi măsoare, după rânduiala făcută odată, cu paşii săi partea: „una mie, una ţie şi una lui". Au împărţit şi via butuc cu butuc, şi livezile pom cu pom, şi crângurile copac cu copac, şi tufă cu tufă, dar când au ajuns la imaşul unde păştea cireada de vaci s-au încurcat. Au făcut, nu-i vorbă, împărţeala vacilor şi a viţeilor, tot: „una mie, una ţie şi una lui", „unul ici, unul colo şi unul dincolo". Mai era însă şi taurul, ăsta singur el în întreaga cireadă, şi taur să-i tot cauţi perechea şi să tot alergi şi să n-o poţi găsi, şi mare, şi lat în piept, şi puternic în cerbice*, şi cu capul mic, şi cu coarnele mari şi ţapoşe**, şi cu nişte ochi mari, încât să te uiţi în ei şi s-o rupi la fugă! S-alergi pe la toţi împăraţii şi asemenea taur n-o să găseşti.

— Dar cu ăsta ce facem? întrebă fratele mai mare, care ştia ce va să zică un taur frumos – fală în lume, nu alta!

— Asta e, vezi, ce facem cu ăsta?! grăi fratele mezin, care ştia şi el.

— Ce să facem?! răspunse Petrea. Ce am făcut cu cocoşul: îl tăiem, îl jupuim, îl frigem şi-l mâncăm.

— Ferit-a Sfântul! strigară cei doi fraţi mai mari într-un glas. Cocoşul e cocoş, iar taurul e taur!

Ba că da, ba că nu; mai unul una, mai altul alta: ţinea fiecare ca taurul să rămâie întreg şi să fie al lui şi numai al lui, şi s-ar fi încăierat în cele din urmă fraţii dacă nu i-ar fi dat Dumnezeu lui Petrea un gând bun.

---

* cerbice – ceafă, grumaz

** ţapoş – drept, ridicat în sus

— Ştiţi ce?! grăi dânsul. S-o lăsăm la un noroc. Să ne zidim fiecare câte un grajd şi, când grajdurile vor fi gata, să-i dăm taurului drumul; în al cărui grajd va intra, al aceluia să fie!

— Aşa să facem! ziseră ceilalţi doi, care nu se îndoiau, nici unul, nici altul că va şti să potrivească lucrurile aşa, ca taurul în grajdul său să intre.

Fratele cel mai mare, isteţ mare minune, căută dar pe cei mai vestiţi zidari şi meşteri de tot felul şi se învoi cu ei ca să-i zidească un grajd frumos cum n-a mai fost, cu fel de fel de turnuleţe şi floricele, încât taurul să alerge cu ochii închişi la el după ce-l va fi văzut.

Fratele mezin nu se lăsă nici el mai pe jos, ci trase cu ochiul ca grajdul să-i fie pe cât se poate mai şi mai decât al fratelui său mai mare.

Petrea, prostănac cum era, trăgea şi el cu ochiul şi stătea buiguit, nu ştia cum să înceapă, cum să urmeze mai departe şi amâna lucrurile de azi pe mâne. Degeaba-i dedeau zor ceilalţi doi, căci el zicea mereu: „Grija mea! De mine să nu vă doară capul!“

După ce fraţii mai mari îşi isprăviră fiecare grajdul, mare frumuseţe amândouă, încât nu mai ştiai ce să zici, ei nu mai voiră să aştepte şi nu-i rămăsese lui Petrea decât să-şi facă şi el în pripă ceva ce seamănă a grajd. Se duse dar în crângul lui, tăie câţiva copaci, încărcă vreo trei care de crăci cu frunzar şi-şi alcătui în pripă un fel de covergă* cu pereţii de frunzar şi cu coperişul de şovar** verde.

Râdeau fraţii lui în pumni, dar şi lui îi râdea inima de bucurie când se uita la verdeaţa cea frumoasă.

Dar când au adus taurul şi i-au dat drumul la mijloc, între cele trei grajduri, şi l-au lăsat să-şi aleagă după plac adăpostul?!

Era zi de vară, caldă şi cam cu zăduf; musculiţele de tot felul deteră din toate părţile năvală asupra bietului de dobitoc, care clătina mereu din cap şi se apăra cât putea, făcându-şi vânt cu coada. Orişicât de frumos şi de puternic, el tot fire de bou avea, şi nu vedea nici turnuleţele, nici floricelele, ci se plimbă câtva timp mai încoa, mai încolo prin curte, apoi o luă drept spre umbra de verdeaţă şi intră în coliba lui Petrea, dar intră încât nici cu bici de foc nu l-ai mai fi putut scoate.

Cei doi fraţi, cel mare şi cel mezin, rămaseră-ncremeniţi, arşi, fripţi.

---

* covergă – coşarcă, adăpost pentru vite improvizat din nuiele şi crengi

** şovar – fân cu mult rogoz

— Prost dobitoc! grăi cel mai mare. Care va să zică, s-a mântuit: a intrat, Petre, la tine şi al tău e.

— Asta e, vezi, asta! grăi cel mezin. A luat-o prosteşte şi n-ai ce să-i mai faci.

Nu degeaba se zice că prostul şi norocul umblă pe acelaşi drum şi la tot pasul se întâlnesc.

Mare cătran pe cei doi fraţi mai mari când îl vedeau pe Petrea fălindu-se cu taurul lui! Lasă că râvnea fiecare la el, dar nici că era aşa frumuseţe de taur pentru mutra unui prostănac ca Petrea. Ce să facă el? Cum să-i poarte de grijă?!

— Măi Petre, grăi fratele mai mare, hai să facem una, ca să fie făcută: dă-mi taurul mie, că-ţi dau pentru el a patra parte din partea mea.

— Atâta dau şi eu ca să mi-l dai mie! strigă fratele mezin, că om sunt doară şi eu.

Petrea se uită zăpăcit când la unul, când la altul din fraţii lui. Ar fi dat, ca să nu fie gâlceavă, cu dragă inimă, taurul, dar nu ştia căruia dintre amândoi să-l deie, căci împărţeala fusese făcută frăţeşte şi a patra parte a unuia era întocmai a patra parte a celuilalt.

— De! Ce să fac?... zise el. Care dă mai mult, acela să-l aibă şi să-l stăpânească.

— Dau jumătate! strigă fratele mai mare.

— Dau şi eu tot jumătate! strigă cel mezin.

— Dau trei pătrimi! strigă iar cel mare.

— Dau şi eu tot atât! se îndărătnici cel mezin.

— Dau tot ce am!

— Dau şi eu!

Aşa sunt oamenii când se îndrăcesc: chiar fraţi să fie, nu se dau, nu se lasă, şi dacă fratele cel mare şi-ar fi dat şi căciula pe deasupra, şi-o dedea şi cel mezin pe a lui. Pace şi înţelegere frăţească nu mai era cu putinţă decât dacă Petrea-şi păstra taurul.

Ba nici aşa.

De câte ori Petrea-şi scotea taurul la păşune şi fraţii-l vedeau, cearta era gata.

Era destul ca fratele mezin să se uite la el, pentru ca fratele mai mare să se facă pară de foc şi să-i strige:

— Ce te uiţi aşa?! Degeaba, că nu e al tău!

— Dar nici al tău! răspundea fratele mezin.

Iar de acolo înainte cearta se înteţea şi se nădea, încât îi prindea noaptea ocărându-se unul pe altul.

Iar dacă nu se uita fratele mezin la taur şi se făcea că nu-i pasă, fratele mai mare crăpa de necaz şi striga:

— Nu-l vezi? Chiorule!

— Las' că-l vezi tu, îi răspundea celălalt, şi iar se înteţea şi se înnădea cearta.

„Vai de maica mea! îşi zicea Petrea. Mare pacoste taurul acesta! Ce să fac cu el ca să scap de gâlceavă?! Tot mai bine ar fi fost să-l tăiem, cum am zis eu."

Vai ar fi fost însă de capul lui dacă s-ar fi încumetat să-i pună cuţitul în piept, căci l-ar fi făcut miş-fărâmiş fratele cel mare şi cel mezin.

— Am să-l duc la târg şi să-l vând, zise el, ca să scap de el, celui ce-mi va da mai mult.

Aşa a şi făcut.

Într-o dimineaţă, când l-a scos la păşune, nu l-a mai oprit la vaci, ci a plecat cu el la târg ca să-l vândă.

Petrea la târg! Mare încurcătură! Să-i zici „prostul târgului", şi nu alta!

Nu mai fusese adecă Petrea la târg, nu ştia ce e târgul şi cum se târguiesc oamenii; ştia numai aşa, din auzite, că la târg e multă lume şi încă mai multă vorbă, că unul întreabă, iar celălalt dă răspuns şi că cel ce vrea să vândă mai scade din preţ, dacă nu i se dă cât cere.

„Las' pe mine, că ştiu eu! îşi zise el. Pe mine n-are nimeni să mă prostească."

Apucând drumul de ţară care ducea spre târg, el mergea a-ndelete, ca omul care n-are grabă şi ştie să-şi facă treaba, taurul înainte şi el pe urma lui, taurul mugind din când în când, iar el ici şuierând, ici cântând din frunză.

De la o vreme, începu să întâlnească oameni care se întorceau de la târg.

— Bun întâlnit, vere! îi zise unul mai doritor de vorbă. Frumos taur! Îl duci la târg? Ţi-e de vânzare? Ce ceri pe el?

„Hait! Am sosit la târg! îşi zise Petrea. Acum ţin-te bine şi nu te da!"

— Mulţam dumitale, îi răspunse apoi drumeţului. Mi-e şi-l duc şi cer o mie de lei şi o sută de gologani şi zece parale, şi cer atât, ca să am de unde să mai las.

— Mulţi bani, dar şi taurul e frumos, îi răspunse omul, care n-avea gând să cumpere şi-şi căută de drum.

Peste puţin se întâlni Petrea cu alt om.

„Aşa-i la târg: unul pleacă şi altul vine", îşi zise el.

— Frumos taur! grăi şi acesta. Ţi-e de vânzare şi-l duci la târg: ce ceri pe el?

— Nouă sute nouăzeci şi nouă de lei şi nouăzeci şi nouă de bani şi nouă parale, răspunse Petrea, ca să arate că ştie să se târguiască.

Drumeţul se uită cam cu coada ochiului la el şi-şi căută de drum.

Iar se-ntâlni apoi Petrea cu alt drumeţ şi iar cu altul, la fiecare pas cu câte unul, cu mulţi de-a rândul, şi toţi ziceau că e frumos taurul şi-l întrebau ce cere pe el, iară el, om care ştie să se târguiască, scădea mereu din preţ şi-a tot scăzut până ce nu mai avea ce să scadă.

„Mare bucluc pe capul meu taurul acesta! îşi zise el amărât. Toţi întreabă, dar niciunul nu stă la târg. Ce va fi având taurul acesta de nu vrea nimeni să-l cumpere!?"

Ar fi fost în cele din urmă-n stare să-l deie şi de pomană – numai să scape de el.

Iată, în sfârşit, şi unul care voia în adevăr să-l cumpere.

Acesta se suci, se-nvârti-mprejurul taurului.

Se uită la pieptul lui şi zise:

— Frumos piept!

Se uită la cerbice şi zise:

— Minunată cerbice!

Se uită la cap şi la coarne şi zise:

— Aşa cap şi aşa coarne mai înţeleg şi eu! Ei, ce să-ţi dau pe el?

— Un leu, răspunse Petrea, şi un gologan şi o para: nu mai am din ce să scad.

Omul se uită încruntat la dânsul.

— Spune vorba de om cu minte, îi zise, şi nu-ţi bate joc de mine! Prea e frumos taurul ca să mi-l dai cu aşa preţ şi se vede că vrei să mă iei drept cine ştie cine...

„Ahaha! îşi zise Petrea înviorat. Ştiu acum şi eu de ce nu vrea nimeni să-l cumpere: prea e frumos şi se tem, precum se vede, toţi, ca să nu le fie pricină de gâlceavă, cum mi-a fost mie, la casă."

— Să vii mai târziu, îi zise apoi omului, c-o să ne înţelegem.

După ce apoi omul îşi urmă drumul şi se mai depărtă, făcu Petrea ce făcu şi rupse unul din cele două coarne, ca să nu mai poată zice nimeni că ele sunt prea de tot frumoase.

— Frumos taur! grăi un trecător. Păcat că are numai un corn!....

Iar făcu Petrea ce făcu, şi-l rupse şi pe acesta, ca să nu se mai oprească ochii lumii asupra lui.

Mai merse cât mai merse aşa cu taurul ciut* şi ciuf**. Călca ţanţoş şi-şi purta nasul în vânt, ca omul care a ştiut să facă treabă bună. Acum însă drumeţii treceau înainte fără ca să-l mai întrebe dacă vinde ori nu taurul şi cât cere pe el.

„Se vede că-i supără urechile cele mari, care atârnă de să văd cât colo", zise el, şi-i tăie taurului mai întâi urechea de la dreapta, apoi cea de la stânga, ba în cele din urmă şi coada, ca să nu-i mai atârne nimic.

Te prindea mila când te uitai la bietul de dobitoc ciopârţit şi pocit, dar Petrea mergea tot ţanţoş în urma lui, căci ştia că nimeni n-o să mai zică şi acum că prea e frumos, nimeni n-o să se mai gâlcevească pentru el.

Nu-l mai întreba însă nici acum nimeni care e preţul la care ţine, şi i se urâse omului să-l tot ducă şi să meargă după el.

„Păcatele mele! îşi zise el. Ce-a căzut taurul acesta năpaste pe capul meu?! Îmi vine să-i dau una-n cap, ca să se mântuie odată!"

N-a făcut-o aceasta, dar, ca să-l mai dreagă, a potrivit-o cum a putut-o şi l-a spetit de unul din picioarele de dinapoi, încât călca biata vită şoldiş şi abia se mai mişca de ici până colo.

Drumul de ţară trecea când printre ţarini, când printre livezi şi fâneţe, când iar printre crânguri şi păduri, cum trec toate drumurile care duc departe. Sosind acum iar la o pădure bătrână – codru, nu alta – taurul, chinuit cum era, s-a oprit în umbra unui copac bătrân şi noduros, s-a lăsat jos şi n-a mai voit să meargă înainte.

„Bună şi asta, zise Petrea, că obosit sunt acum şi eu şi zor prea mare nu avem. Aşa e când mergi la târg: mai mergi, mai te opreşti ca să faci popas, şi iară mergi, şi iar te opreşti, că vreme e destulă pentru omul care n-are altă treabă."

Era aşa cam prin amurgul serii şi se pornise vântul, încât fremăta codrul.

Copacul cel bătrân şi noduros pare-mi-se că era scorburos, căci începu să scârţâie din când în când în bătaia vântului, şi de câte ori scârţâia, se pornea din el un sunet parc-ar fi scuturând cineva de undeva o pungă de bani.

Petrea trase cu urechea.

Lihnit cum era să-şi vândă taurul, ca să scape de el, era în stare să intre în târg şi cu copacii din codru.

---

* ciut – fără coarne

** ciuf – slut, pocit

„Mare minune! îşi zise. Te pomeneşti că e fermecat copacul acesta, copac năzdrăvan, care vorbeşte pe scârţâite!“

— Nu cumva-ţi vine să cumperi taurul de s-a oprit tocmai aici la tine? întrebă dânsul.

— Scârţi! Scârţi! făcu copacul clătinat de vânt, şi iar s-auzi ceva parcă s-ar fi scuturând o pungă cu bani.

— Cum ai zis?! grăi Petrea. Marţi, marţi?! Să ţi-l dau, că-mi dai banii marţi?

— Scârţi! făcu iar copacul.

— Bine, fie şi marţi, grăi Petrea. Se fac daraveri şi pe aşteptate, şi mare lucru nu e să aştept până marţi. Vorba omului e vorbă: un leu, un gologan şi-o para şi vin marţi să-mi iau banii.

— Scârţi, scârţi, scârţi! făcu copacul şi-a treia oară, şi de aci înainte putea Petrea să se-ntoarcă cu gândul împăcat acasă.

S-a şi întors liniştit şi a-ndelete, ca omul care şi-a făcut treaba şi ştie că nu mai are nicio grijă.

A dat însă de dracul după ce a ajuns în faţa fraţilor săi.

Se bucura, ce-i drept, cel mare că n-o să mai poată vedea cel mezin taurul; cel mezin, că cel mare n-o să-l mai poată vedea, şi se bucurau amândoi că nu-l mai are nici Petrea, care se bucura şi el c-a scăpat de gâlceavă; au sărit însă amândoi fraţii ca înţepaţi de vespe când au aflat cui i-a fost vândut taurul.

— Auzi, prostul târgului! strigară ei. Curat ca în poveste, să intre în vorbă cu copacii de la marginea drumului şi să părăsească aşa frumuseţă de taur, zicând că l-a vândut!

— Las' pe mine, că ştiu eu ce-am făcut! răspunse Petrea tare încredinţat c-o să-şi ia banii, preţul taurului.

S-a şi dus marţea viitoare, cum fusese vorba, ca să şi-i ceară, dar copacul făcea şi acum: „Scârţi, scârţi!“

Împrejurul copacului erau risipite ciolanele taurului, pe care-l mâncaseră, precum se vede, lupii.

— Cum ai zis?! grăi Petrea. Iară marţi, altă marţi?! Taurul l-ai mâncat, precum văd, până la ciolane, şi cu banii mă amăni?! Haid', fie şi asta! Te mai aştept, că pe aşteptate ţi l-am dat, dar să ştii că marţea viitoare nu mai vin cu mâna goală, ci iau cu mine securea şi ori îmi iau banii, ori te tai – parcă n-ai fi stat niciodată în picioare.

Aşa a şi făcut.

Marţea viitoare a luat cu el securea – un securoi, nu glumă! – şi, fiindcă copacul tot scârţâia şi numai scârţâia şi acum. Petrea s-a suflecat, şi-a mai strâns cureaua de la brâu şi dăi cu securea, dă-i cu toată vârtutea, ca să-l crape şi să-l doboare ca pe un nemernic care nu se ţine de vorbă.

Copacul acela era scorburos, şi-un nenorocit oarecare, cine-o fi fost, fugind, pesemne, de niscaiva duşmani care-l urmăreau şi neputând să-şi ducă cu sine comorile, le-a ascuns în scorbură, cu gândul de a veni apoi – aşa, mai pe furiş – ca să şi le ia. Se vede, însă, că n-a mai putut să se întoarcă, deoarece, crăpând copacul la loviturile de secure, deodată începură să se verse din el bani, tot galbeni cu zimţii neatinşi, noi-nouţi şi sclipitori parcă ar fi ieşind chiar acum din tipar.

— Aşa mai vii de acasă! grăi Petrea mulţumit. Acum ne mai ajungem la vorbă. Ne cam încurcăm, ce-i drept, că n-ai, precum se vede, mărunţiş, dar o să descurcăm şi asta!

El luă apoi din grămadă un galben şi plecă cu el acasă, pentru ca să-l schimbe, să-şi ia leul, gologanul şi paraua şi să se întoarcă dup-aceea, ca om cinstit, cu restul.

Fraţii lui, cel mai mare şi cel mezin, se uitară zăpăciţi unul la altul când aflară cum a dat el de bani. Vedeau ei că în scorbura copacului e o comoară şi că mare prostie a făcut Petrea de n-a luat-o întreagă de acolo.

— Măi! Tare eşti prostănac! îi zise fratele mai mare. Nu vezi tu că copacul nu s-a târguit cu tine, ci ţi-a zis să vii marţi şi să iei drept preţ al taurului tot bănetul ce vei fi găsind?!

Cam aşa i se părea şi lui Petrea lucrurile, căci copacul în adevăr nu se târguise.

— Dar e mult bănetul, foarte mult! grăi dânsul.

— Mult, puţin, cât o fi, întâmpină fratele mezin, norocul nostru e! Fiindcă taurul era singur şi nu l-am putut împărţi, am lăsat-o la un noroc, şi norocul e că putem împărţi galbenii frăţeşte, cum a lăsat cu limbă de moarte tata, fie iertat!... „Unul mie, unul ţie şi unul lui!“

Asta o înţelegea şi Petrea: dac-aşa a lăsat tata cu limbă de moarte, aşa trebuia să fie.

Şi-au înjugat dar fraţii boii, fiecare la carul său, şi au plecat să împartă comoara, s-o ridice şi să-şi aducă fiecare partea acasă.

Haide-haide, încetişor, cum se merge cu carul cu boi, numără apoi: „unul mie, unul ţie şi unul lui“, cu băgare de seamă, ca nici să nu înşeli, nici înşelat să nu fii, mai răsufli puţin, mai schimbi o vorbă: pe înserate plecaseră, iar când s-au pornit cu carele încărcate de galbeni spre casă, era în amurgul dimineţii şi se mai porniseră şi alţii la drum.

— Am păţit-o! grăi fratele mai mare când zări un şir de care ce veneau din cealaltă parte spre dânşii. Te pomeneşti că prind de veste că avem bani în care şi ne omoară, ca să ia banii de la noi. Voi să nu fiţi însă proşti, ci să le spuneţi, dacă vă vor fi întrebând, că aveţi în car fie porumb, fie mălai mărunţel, fie orz pentru păsări.

— Aşa o să facem! răspunse fratele mezin. Întâlnindu-se apoi cu drumeţii, aceştia le deteră cum se obişnuieşte între oameni, bineţele cuvenite şi-i întrebară de unde până unde şi ce duc în care.

— Iacă, nişte porumb, minţi fratele mai mare.

— Iacă, nişte mălai mărunţel, minţi fratele mezin.

Petrea însă nu mai minţise încă în viaţa lui, nu ştia să mintă nici acum şi nu ştia ce să răspundă.

Că să nu supere însă pe fraţii lui, el o scăldă în două ape.

— Bani buni, răspunse el, aşa ştiu eu, dar nenea zice să vă spun că e orz pentru păsări.

— Bani buni să iei pentru el! răspunseră drumeţii căutându-şi de drum.

Ce să le vadă apoi ochii după ce au sosit acasă?!

În carul fratelui mai mare era porumb şi numai porumb, în carul fratelui mezin era mălai mărunţel şi numai mălai mărunţel, iar în carul lui Petrea rămăseseră întregi şi neatinşi galbenii pe care-i încărcase.

Cei doi fraţi mai mari rămaseră uitându-se cu buzele umflate unul la altul. Ştie însă omul deştept să iasă din orişice încurcătură.

— Vezi tu, măi, ce e norocul când se ţine de capul omului!? zise fratele mai mare. Ce am face noi cu atâta bănet dacă n-am avea ce să mâncăm? Ca să nu murim de foame, Dumnezeu a rânduit ca unul să aibă porumb, altul mălai mărunţel, iar al treilea bani, ca să le împărţim frăţeşte toate. O baniţă mie, una ţie şi una lui!

— Cum a lăsat tata cu limbă de moarte, grăi Petrea, care înţelegea şi el că aşa are să se facă.

Se puseră dar din nou la împărţeală.

Când colo... caută încoa, caută încolo, scocioreşte, răstoarnă-le toate de-a valma, fă-le valvârtej: n-aveau şi n-aveau la casa lor baniţă cu care să măsoare.

— Haid'! îi zise fratele mai mare lui Petrea, dă fuga în vecini, la popa, şi roagă-l să ne împrumute până pe-nsărate baniţa lui. Să nu te pună însă păcatele să-i spui că avem şi bani de împărţit; te pomeneşti că se pune la pândă, şi-i hapsân popa, de face ce face ca să rămânem fără de ei.

— Mie-mi spui?! răspunse Petrea. Las' pe mine, că ştiu eu cum să-l iau pe popa!

Pe aci-i fu apoi drumul, cu un picior în prag şi cu altul în portiţa popii.

— Să ne dai, zise, până pe-nserate cu împrumut baniţa, că ţi-o dăm cu camătă cu tot, dar să nu crezi că sunt niscaiva bani ceea ce măsurăm eu ea. E porumb şi mălai mărunţel şi ce-o mai fi...

Popa îi dete baniţa şi rămase pus pe gânduri. Nu i se părea lucru curat vorba cu banii. De!, îl ştia pe răposatul om bogat, şi mare minune n-ar fi fost să le fi lăsat feciorilor săi vreo comoară, pe care o împart „cu baniţa mea între dânşii".

„De!, mai ştii?! îşi zise. Nici cu gândul n-ai gândi de unde-ţi sare iepurele! Ia să-mi caut eu de treabă."

Un rând dar, două, umplură şi deşertară fraţii, şi cânele începu să latre, aşa mai rar, apoi tot mai înteţit şi în cele din urmă parcă l-ar fi apucat ceva cu totul de aproape. Nu mai rămânea îndoială că e prin apropiere cineva care dă năvală şi nu vrea o dată cu capul să o ieie înapoi.

— Teamă mi-e, Petre, zise fratele mai mare, că iar ai făcut vreo prostie şi popa stă la pândă, că lătratul ăsta nu-i a bine: ia du-te şi vezi ce e şi cum.

Petrea ieşi într-o săritură şi, ieşit, rămase cu gura căscată.

Ce era adecă?

Popa, nemaiputându-şi stăpâni râvna, în adevăr ieşise, ca să steie la pândă. Când era însă să treacă peste gardul de pari, l-a zărit cânele şi a sărit la el. Dă cânele să-l tragă jos, dar dă şi popa să sară înapoi şi, cum era cuprins de spaimă, şi-a pierdut sărita, a căzut într-un par şi-a rămas înfipt în el ca într-o ţeapă, încât se zbătea ca vai de el dând din mâni şi din picioare.

— Aoleo! strigă Petrea şi, om milos, alergă să-i vie într-ajutor şi să-l scoată cumva din ţeapă.

Popa se zbătea însă ca scos din minţi, şi cu cât mai rău se zbătea, cu atât mai adânc intra parul ascuţit în el. Când Petrea sosi la el, parul era intrat adânc de tot şi abia mai putu să prindă vorbele:

— Sai, taică, şi mă scapă, că n-o să mai stau cât voi mai trăi la pândă!

Nici n-a mai stat, că acolea i s-au înfundat zilele.

— Am păţit-o! strigă Petrea cuprins de groază după ce se întoarse la fraţii lui. A murit popa tras în ţeapă şi-o să ne scoată pe noi vinovaţi de a-l fi omorât.

Fratele mezin, cuprins şi el de groază, luă ce-i căzu la îndemână, sacul cu galbeni la spinare, şi-o porni gata de fugă.

— Staţi, măi! strigă fratele mai mare, care era şi mai cu minte. Aţi căpiat, de-o luaţi atât de-a razna?! Domol, cu chibzuială, că graba strică treaba! Să-l luăm pe popa de acolo de unde-o fi, să-l aducem aici, să batem un cui mare în uşă şi să-l spânzurăm de el, că lumea o să zică că a venit să fure şi, temându-se ca nu cumva să fie prins, s-a spânzurat el însuşi.

— Aşa-i! grăi fratele mezin dezmeticit. Să-l aducem, să batem cuiul şi să-l spânzurăm.

Cât ai da din palme, o şi făcură aceasta, apoi o luară la sănătoasa, fratele mai mare cu un sac de galbeni înainte, fratele mezin cu alt sac după el, iară Petrea, ca cel mai mic, în coadă cu un sac de mălai mărunţel, ca să aibă şi de mâncare.

— Trage, prostule, uşa după tine! strigă fratele mai mare fără ca să se mai uite înapoi.

— Să trag uşa după mine?! Cum s-o trag?! îşi zise Petrea buimac.

El aruncă sacul, scoase uşa din ţâţâni, o luă cu popă cu tot în spinare şi porni după fraţii săi, care se duceau cum se duce omul care vrea să scape de o primejdie mare.

S-au dus ei aşa şi s-au tot dus, până ce n-au ajuns într-un codru des, unde i-a prins noaptea.

— Ptiu!, spurcăciune de om! strigă fratele mai mare când îl văzu pe Petrea ducând uşa-n spinare cu popă cu tot.

Era-n codrul cel des şi-ntunecos urât să tot fugi. Se auzea, parcă, pe ici pe colo clefăit de lupi, mormăit de urşi şi scrâşnituri de fel de fel de alte fiare, care puteau în fiecare clipă să sară la ei şi să-i sfâşie, ca să-şi facă pofta de fiare. Popa mort în spinare le mai trebuia lor?! De unde ştii ce e-n stare să-nceapă un popă mort?!

— Ei, bine! N-am decât să-l arunc, grăi Petrea, care gâfâia ducându-l de atâta timp.

— Ferit-a Sfântul! strigă fratele mezin. Te pomeneşti că, văzându-se singur, se dezleagă şi se ia după noi.

— Aşa-i, stărui fratele mai mare. Acum, noaptea, e puterea morţilor: ţine-l de-aproape; nu-i da răgaz!

S-au mai dus ei aşa, unul înainte, celălalt după el şi al treilea-n coadă, dar era întunerec şi urât, nu ştiau unde se duc şi erau obosiţi de abia-i mai duceau picioarele. Ce să facă?! Ar mai fi dat ei să odihnească, dar le era frică şi de una, şi de alta, şi de toate, căci nu ştii ce se iveşte-n timp de noapte-n mijloc de codru des.

Ca oameni cu minte, îşi căutară-n cele din urmă un copac mare şi crăcănat, se urcară în el şi se cuibăriră toţi trei între crăcile lui, ca să mai răsufle, ba să şi doarmă chiar, dacă vor fi putând.

— Măi Petre! grăi fratele mai mare. Să nu te pună păcatele să adormi: stai de pază, ca să ne vesteşti dacă s-ar ivi ceva, şi bagă de seamă la popa, ca nu cumva să ne facă vreo poznă. După ce ne vom fi făcut apoi rândul, stăm noi de pază şi-o să dormi tu.

Petrea răzămă uşa de două crăci şi-o sprijini de tulpina copacului, pipăi cuiul din ea, ca să vadă dacă e ţeapăn, puse mâna pe funia de la gâtul popii şi se-ncredinţă că e bine strânsă.

— Grija mea! răspunse apoi. De mine capul să nu vă doară. Dormiţi liniştiţi ca la voi acasă, că stau eu de pază.

Mai stete apoi cât mai stete uitându-se cu ochi de pisică pânditoare când înainte, când înapoi, când la dreapta, când la stânga.

Deodată, el îşi opri răsuflarea.

Se auzea parcă prin apropiere fâşâit de frunze, ba peste puţin se iviră prin întunerec nişte mogâldeţe în chip de om, una, două, trei, multe, tocmai douăsprezece, şi încă una pe deasupra.

Erau doisprezece tâlhari de codru, haramine* adevărate, cu căpitanul lor, harambaşa**, care era al treisprezecelea, şi veneau încărcaţi de fel de fel de scule***, mătăsuri, catifele şi alte scumpeturi pe care le adunaseră de pe ici, de pe colo, şi se

---

* haramină – tâlhar, hoţ de codru

** harambaşă– căpetenie a hoţilor

*** scule – obiecte de preţ, giuvaere

opriră tocmai sub copacul cel crăcănat, ca să poposească şi să-şi facă rost de masă bogată.

Inimile celor trei fraţi se făcură cât un purice.

— Ne-am topit! şopti fratele mai mare. Ne zăpsesc* şi iau sacii cu galbeni de la noi.

— Ba te pomeneşti că ne mai şi strâng de gât, adăugă fratele mezin.

— Şi ne spânzură de crăcile copacului, zise Petrea. Urât lucru să stai pitit între crăcile copacului sub care poposesc doisprezece tâlhari de codru cu căpitanul lor, harambaşa.

Ei se puseră să adune vreascuri şi crăci, ca să-şi facă foc, şi adunau şi tot adunau, cum adună tâlharii, ca să facă foc tâlhăresc.

— Aoleo! şopti Petrea după ce focul fu aprins. Ne-neacă-n fum! Ne pârjolesc!

— Taci, măgarule, că ne dai de gol, îl mustră fratele mai mare.

— Să ne duci la pierzare!... adăugă fratele mezin.

— Bădiţă! grăi peste câtva timp Petre, îmi vine să tuşesc, că mă îneacă fumul.

— Taci! Stăpâneşte-te! se răsti fratele mai mare.

— Bădiţă! grăi iar Petrea, m-apucă sughiţul. Fratele mezin îi dete un ghiont.

Tâlharii luară-n vremea aceasta un berbec pe care aduseseră cu dânşii, îl tăiară, îl traseră aşa nejupuit în frigare şi-ncepură să-l frigă.

— Mă-năbuş, bădiţă! şopti Petrea înecat de fumul cel greu al lânei date la pârjol.

Fârtaţii lui îi deteră fiecare câte un ghiont, deşi se-năbuşeau şi ei.

Tâlharii aceia prădaseră, din întâmplare, şi o biserică, din care luaseră cu dânşii între altele, şi un sac de tămâie. Fiindcă e păcat să prazi biserici, mai unul, mai altul dintre dânşii era cuprins de căinţă şi, fiindcă lui Dumnezeu îi place mirosul de tămâie, luară, ca să îmblânzească mânia lui Dumnezeu, fiecare câte un pumn de tămâie şi-l aruncară în foc, încât se ridică deodată spre cer un fum curat, de care mirosea toată pădurea.

— Eu strănut, bădiţă! şopti Petrea. Nu mai pot! Strănut!

N-au ajuns fraţii lui să-i dea cuvenitele ghionturi, când el şi strănută un strănutat, încât răsună toată pădurea, se zgudui el şi se cutremurară uşa cu popa, de cheia se suci în ea şi căzu din zăvor în mijlocul haraminelor.

---

* a zăpsi – a prinde, a surprinde pe cineva asupra unui fapt săvârşit

Cei doi fraţi, cel mare şi cel mezin, rămaseră pe jumătate morţi, iar tâlharii săriră deodată în picioare şi toţi doisprezece dimpreună cu căpitanul lor rămaseră cu nasul în sus, uitându-se în copac, de unde auziseră strănutul şi de unde căzuse cheia.

Acum era acum!

Fiindcă jos era lumina focului, iară sus era şi fum, şi întunerec, s-au înholbat tâlharii cât s-au înholbat, dar n-a putut să desluşească niciunul nimic.

— Măi, dar blegi mai sunteţi! grăi în cele din urmă unul mai cu minte şi mai cu frica lui Dumnezeu. Nu vedeţi voi că s-a ridicat fumul de tămâie pân' la poarta raiului şi Sf. Petre a strănutat şi de bucurie ne-a aruncat cheia raiului, ca să intrăm după plac fiecare la rândul lui?...

— Numai să nu fi vrut cumva-n supărarea lui cea păgânească să ne lovească cu ea în cap, întâmpină altul mai fricos.

— Se poate şi asta, zise altul.

— Mai ştii?! grăiră iar alţii, şi o grea îngrijare îi cuprinse, ca pe nişte oameni păcătoşi ce erau.

— Bădică, zise iar Petrea, cade uşa cu popă cu tot, nu mai pot să-l ţiu pe popa...

Şi nici n-a zis-o bine, când hurduluc!, a şi lunecat uşa şi-a căzut cu popă cu tot în mijlocul nenorociţilor de tâlhari.

— Ne-am topit! strigară ei. Iaca şi Sf. Petru, el însuşi, cu poarta raiului cu tot!

Cuprinşi apoi de groaza păcătosului, ei o tăiară la fugă dimpreună cu căpitanul şi se risipiră ca puii de păturniche*, lăsând acolo şi berbecul cel fript în coaja lui, şi sculele, şi mătăsurile, catifelele şi celelalte scumpeturi, şi sacul cu tămâie, tot ceea ce adunaseră prădând azi ici, mâne colo.

— Ha-ha ha! începu să râdă Petrea, mare grabă v-a apucat.

Râdeau acum şi fraţii lui, cel mare şi cel mezin: le plăcea comedia, că era frumoasă şi neaşteptată, şi nu te-ai fi săturat să-i vezi pe tâlhari fugind ici cu genunchele-n nas, colo cu călcâiul în ceafă.

Văzându-i pe tâlhari spulberaţi, fraţii se deteră jos din copac şi se aruncară asupra boccelelor rămase-mprejurul focului. Acum însă nu mai făcură împărţeală frăţească, ci luă pe apucate fiecare ce-i cădea la-ndemână şi ce putea să-ncarce şi să ducă. Pe când fratele cel mare şi cel mezin se ghiftuiră cu scule, cu mătăsuri, cu catifele şi cu alte scumpeturi, Petrea – el tot el – scoase cuţitul de la brâu şi, lihnit cum era

* păturniche – potârniche

de foame, începu să taie din berbecele fript de tâlhari şi să mănânce, să mănânce cum ştie omul, care numai la pântecele lui se gândeşte şi nici n-aude, nici nu vede până ce nu se satură.

Sătul în cele din urmă, el se uită-mprejur şi se pomeni singur.

Fraţii lui încărcaţi odată cu de toate, o luaseră la sănătoasa pentru ca nu cumva tâlharii, viindu-şi în fire, să-şi schimbe gândul, să se-ntoarcă şi să-i prade.

Rămăsese Petrea numai el singur cu popa.

— Sărac de tine, popă, grăi dânsul. Te-ai sucit şi tu şi te-ai învârtit, şi tot ai făcut un lucru creştinesc şi după moartea ta. N-am, însă, nici eu să te părăsesc păgâneşte, ca să te mănânce corbii, şi vulturii, şi fiarele codrului.

Om cu suflet creştinesc, el se puse dar pe lucru şi începu să scurme pământul cu cuţitul cel mare, ca să facă groapă şi să-l înmormânteze pe popa.

— Biet de sufletul tău! grăi apoi. De murit, ai murit fără de lumânare, de bocit, nu te-a bocit nimeni, de prohod, n-ai avut parte: să-ţi dau cel puţin tămâie, ca să-ţi treacă sufletul cu fumul ei în cealaltă lume.

El luă apoi coşul de tămâie şi-l deşertă peste jăratecul rămas în vatra tâlharilor.

Acum da, fără doar şi poate se ridică fumul şi se-nălţă până la poarta raiului, unde şedea Sfântul Petre, care ştia că tămâia a fost pusă cu inima curată pe foc.

Nici c-a mai stat mult pe gânduri, ci s-a pornit, acum cu adevărat s-a pornit de-acolo de sus din cer şi nu s-a mai oprit decât în faţa lui Petre, care şedea pe un buştean şi se uita cum se ridică fumul de tămâie.

— Bun găsit, nepoate, îi zise Sf. Petre cu blândeţea lui de om bătrân. Dar ce mai faci?

— Păi ce să fac!? Iacă stau şi eu aici pe buşteanul ăsta, răspunse Petru uitându-se în ochii moşneagului. De sătul, sunt sătul, pe fraţii mei i-au dus vântul şi păcatele lor, pe popa l-am îngropat; nu mai am altă treabă decât să stau.

— Bine faci, nepoate, grăi Sf. Petru, i se cuvine odihna omului care şi-a făcut treaba. Şi fiindcă bunului Dumnezeu din cer l-au plăcut şi-l plac faptele tale, am venit la tine trimis de El, ca să te laud în numele Lui.

— Mulţămim dumitale, grăi Petrea ridicându-se puţin de pe buştean.

— Şi mi-a poruncit bunul Dumnezeu, urmă Sf. Petre, să-ţi spun să ceri ceva de la El, că ţine să aibă mulţumirea de a-ţi împlini o dorinţă, orişicare ar fi ea.

— Nu cer nimic; n-am nicio dorinţă! răspunse Petrea foarte răspicat.

— Nu se poate, tizule*, stărui sfântul cu barbă scurtă şi creaţă, împotriva lui Dumnezeu nu poate nimeni să se pună; El le ştie toate şi toate le poate: când zice să ceri, trebuie să ceri, când îţi dă, trebuie să iei!

— Dacă-i aşa şi merge pe de-a sila, ce mă mai întreabă pe mine!? răspunse Petrea.

— Nu te obrăznici, omule! îl mustră purtătorul cheilor de la rai. Cere-ţi bogăţii câte vrei, c-o să le ai.

— Am, răspunse Petrea, destule, şi nu ştiu ce să fac cu ele. Belea, nu altă!

— Cere sănătate! urmă Sf. Petre.

— Nu mă vezi?! răspunse Petrea. Cum aş putea s-o cer când o am?

— Cere-ţi viaţă lungă! stărui Sf. Petre.

— Auzi vorbă! întâmpină Petrea. Să cer punga când nu ştiu ce-i în ea? De unde ştiu eu ce-am cerut când cer viaţă?!

— Cere noroc! se răsti Sf. Petre pierzându-şi răbdarea.

— Mai norocos decât mine cine se simte?! răspunse iar Petrea. Lăsaţi-mă cum sunt, că mai bine decât aşa nu poate să-mi fie.

Sf. Petre, care ştia mai bine decât orişicine ce e porunca de sus, se apropie şi-i şopti cu glas adimenitor la ureche:

— Cere-ţi, prostule, îi zise, nevastă şi copii şi casă cu rost.

— Aoleo! grăi Petrea dându-se trei paşi înapoi. Nu ţi-e ruşine, om bătrân, să mă ispiteşti?! Asta o aştepţi pe tăcute, că vine când e să vie, şi nu poţi să scapi de ea.

Sf. Petru îşi încreţi acum sprâncenele. Văzând că nici aşa, nici aşa n-o scoate la capăt cu ei, întoarse foaia.

— Nu-nţelegi, omule, că-i poruncă, şi la porunca lui Dumnezeu trebuie să te supui!? îi zise cu asprime.

— Dacă e pe poruncite, răspunse Petrea, n-am încotro, şi pe sufletul tău să fie. Iacă cer... ce să cer!? Cer – grăi, ca să ceară ce nu i se poate da – cer să-mi dea nişte cimpoi de ţânţar.

Nu ştia, bietul de el, că pe Dumnezeu nu poate nimeni să-L înşele, că lui Dumnezeu orişice ai cere tu, îţi dă ce-ţi vrea El.

Sf. Petru se depărtă dar, şi cât dai în palme se şi întoarce cu cimpoile de ţânţar, nişte cimpoi subţiri de abia puteai să le vezi cu ochii şi le ţineai în mână fără ca să simţi că ai ceva!

---

* tiz – persoană care poartă acelaşi nume cu alta

— Uite, băiete, iaca cimpoile pe care ţi le-ai cerut, şi să ştii că atunci când cânţi din ele, îţi piere ţie şi le piere celor ce te-ascultă şi foamea, şi setea, şi supărarea, şi durerea şi oboseala, te simţi ca-n slava cerului şi joacă toate împrejurul tău. Aşa să ştii! zise Sf. Petre, şi se făcu nevăzut.

Petrea rămase ca un căzut din cer, uitându-se când în zarea în care se pierduse sfântul, când la cimpoile pe care abia putea să le vadă şi simtă între degetele lui şi-n care nu-ndrăznea să sufle, ca să le-nfoieze.

— Iată-mă şi cu cimpoi, grăi în cele din urmă, dar nu ştiu ce să fac cu ele.

Cum stătea însă el aşa, iată că lupii din codru, care muşinaseră* mirosul de berbec fript în coaja lui, începură să se adune, şi peste puţin el se văzu-nconjurat din toate părţile de haita flămândă şi cu ochi scânteietori, nişte lupoi mari, care clefăiau şi-şi arătau pe rânjite dinţii, gata să-l sfâşie şi să-l mănânce.

— Staţi, grăi dânsul, că am eu leac şi pentru blănile voastre! Dacă vi-e foame, vă satur eu! zise, apoi suflă o dată-n cimpoi şi începu să cânte cum îl duceau degetele.

Acum să vezi lucru nemaipomenit!

Lasă că frica i-a trecut într-o clipă, dar lupii se-mblânziră şi începură să deie ca nişte căţeluşi din coadă, apoi se porniră să joace, să salte, să se deie de-a tumba şi să facă fel de fel de-nvârtituri, încât era mare frumuseţe să îi vezi şi te simţeai ca în altă lume.

Văzând aşa, Petrea plecă mergând înainte, ca să iasă cumva din codru la luminiş şi la lume cu oameni, că i se urăşte omului singur şi la alţi oameni îl trage firea. Lupii, după el, tot săltând, jucând, dându-se de-a tumba şi făcând fel de fel de alte giumbuşuri.

Când fu, colea, prin revărsatul zorilor de zi, Petrea ieşi la marginea codrului şi văzu întinzându-se-n faţa lui ţarini şi livezi şi fâneţe ca pretutindeni unde omul e om la el acasă.

„Aşa! îşi zise. Acum e şi mai bine!“

Lupii, când el încetă a mai cânta din cimpoi, se speriară de luminiş şi o luară la fugă, întorcându-se acasă la ei, în desimea cea-ntunecoasă a codrului.

Petrea – ce să facă? – încotro să apuce? Unde să se ducă?

---

* a muşina – a mirosi, a adulmeca

A luat-o aşa pe câmp, printre ţarini şi livezi şi pe ici, pe colo şi peste ele, s-a dus şi s-a tot dus, până ce a ajuns la un sat cu oameni, iar aici s-a oprit la casa popii, că popa e fruntea satului.

— Bună ziua, părinte!

— Noroc bun, fiule! Dar de unde şi până unde?

— Vin de acasă, părinte, şi nu mai ştiu de unde am plecat, pe unde am fost, unde am ajuns şi-ncotro să apuc.

Popa, om cu multă pricepere, a înţeles din vorbele aceste că are a face cu un om zăpăcit, care şi-a pierdut cărările, umblă buimac şi nu-şi mai găseşte rostul.

„Aşa om îmi trebuie mie, îşi zise; nici de ici, nici de colo, şade unde şi cum îl pui."

— Să intri, băiete, urmă, slugă la mine, că ai puţin de lucru şi-ţi dau simbrie bună. Uite, urmă iar, dimineţile te scoli, râneşti prin grajduri, apoi mai stai, după aceea duci vitele la adăpat şi le dai nutreţ şi iar stai. În sfârşit, pleci cu caprele la păşune şi stai toată ziua fără de nicio treabă, iară după ce te-ntorci cu caprele, tot ca dimineaţa; mai faci câte ceva şi stai şi iar stai. Iar simbria o să-ţie fie pe an şapte capre cu iezii lor şi-un ţap cu coarnele răsucite, ca să nu pleci de la casa mea cum ai venit.

— Să intru, părinte! grăi Petrea, şi rămase slugă la casa popii, ca să aibă şi el rost în lume.

Le-a făcut apoi, dimineaţa, toate câte erau de făcut şi-ar mai fi stat să răsufle dac-ar fi avut când şi unde; vai, însă, de sufletul lui după ce a ieşit cu caprele popii la păşune.

Îndată ce-a ajuns acolo, s-au risipit parc-ar fi intrat toţi dracii-n ele. Una se urca pe stânci, alta se cobora-n gropi, iar alta sărea şanţurile, rodea coaja de la copaci ori se vâra prin garduri la varza vecinului. Nu degeaba e dată capra şi la poarta cerului în paza Necuratului: alerga omul cu limba scoasă când în jos, când în sus, când la dreapta, când la stânga, dar nu era-n stare să le adune şi să le ţie la un loc.

— Staţi, zise el în cele din urmă, că n-o să fiţi voi mai cu moţ decât lupii: am eu leac şi pentru bărbile voastre!

El scoase apoi cimpoile şi-ncepu să cânte.

Ca trase pe sfoară se adunară caprele cu iezii lor şi cu ţapii cei cornuraţi împrejurul lui şi se porniră pe un joc nebunesc cum numai caprele îl ştiu îndruga. Nu le mai era acum nici foame, nici sete, şi tot neastâmpărul firii lor se potolea în jocul care făcea să le tremure bărbile lungi şi urechile atârnate.

A doua zi tot aşa şi a treia nu altfel.

— Taică părinte, grăi preuteasa, care era cam pestriţă la maţe, mie nu mi se pare lucru curat ce mi-e dat să văd. Nu ştiu ce o fi făcând omul ăsta al nostru cu caprele, că se-ntorc seara flămânde, dau şi mai puţin lapte şi ne mănâncă toate gardurile.

— Cam aşa mi se pare şi mie, răspunse popa, care popă şi om cu frica lui Dumnezeu din vorba nevestei sale nu ieşea, că ţinea să aibă pace-n casa lui.

— Ia du-te tu, urmă preuteasa, şi stai la pândă, ca să vezi ce e şi cum.

Mai că da, mai că ba, mai că se cuvine, mai că nu, după multă tura-vura rămase, nici că s-ar fi putut altfel, pe a preutesei, şi în zorile dimineţii următoare popa se duse şi se ascunse într-un mărăciniş, ca să stea la pândă şi să-l prindă pe Petrea cu ocaua mică.

Vai de mama lui, că-n rău ceas l-a făcut!

Se porniră caprele, şi iezii, şi ţapii la joc când Petrea începu să cânte din cimpoi, dar se porni cu atât mai vârtos popa, care avea fire de om, şi tremurau bărbile ţapilor, dar mai rău tremura barba popii, căruia spinii din mărăcini îi sfâşiau hainele şi-i zgâriau pielea şi obrajii de-ţi era mai mare mila de el. Nu-l usturau însă pe popa zgârieturile, nu-l obosea jocul, nu-l supăra nimic, căci cimpoile le stingeau toate şi-i îndulceau firea de se uita şi el cu drag la Petrea şi de câte ori sălta-n joc, îşi zicea: „I-o dau! I-o dau!“ Un copil avea şi el la casa lui, o fată, boboc de fată, şi era gata acum să i-o deie şi pe aceasta lui Petrea de nevastă, căci aşa ginere nu-şi mai putea găsi.

Toată ziulica a dus-o aşa, şi nu i-ar fi părut rău dacă s-ar fi lungit ziua – una din trei.

Ce-a păţit apoi când, seara, s-a-ntors acasă cu hainele zdrenţuite, cu barba-ncâlcită şi cu trupul plin de zgârieturi, asta-i altă vorbă, pe care ţi-e s-o laşi încurcată.

— Om eşti tu şi bărbat şi popă, cogeamite popă?! îl mustra preoteasa. Un prostănac ca el să te facă astfel de râsul lumii şi de batjocura copiilor!

— Taci, muiere, şi-ţi pune pază gurii, că nu ştii tu ce e aia! se dezvinovăţi popa. Aş vrea să te văd pe tine ce-ai face când l-ai auzi cântând din cimpoile lui! Chiar în biserică dac-ai fi, n-ai putea decât s-o porneşti pe joc.

— Eu? Aşa cum mă vezi aci! strigă preuteasa. Eu să joc, dacă nu vreau?! Asta aş vrea s-o văd! Eu nu mă las, nu mă dau, nu mă pornesc nici dac-ar fi să crăp! Nu sunt doară o motoloagă*, ca tine.

* motoloagă – toantă, grea de cap

— Bine! îi zise popa. Las' c-o să-ţi văd virtutea! O să-l pun, când s-o întoarce, să cânte şi-o să te văd dacă te mai ţanţoşeşti ca acum...

Nu-i dedea maichii preutesei mâna să zică nu, şi a rămas dar ca Petrea să-i cânte din cimpoi după ce se va fi întors cu caprele.

Ştia dânsa că n-o să joace, dar cu cât mai aproape era timpul ca Petrea să se-ntoarcă, cu atât mai îngrijată se simţea dânsa.

„De unde ştii, îşi zicea, ce fel de drăcii o fi având prostul acela, şi ruşine tot n-aş vrea să paţ."

Ea-şi căuta dar o ascunzătoare, când auzi tălăngile turmei de capre. Dar unde să se ascundă? În vreun butoi din pivniţă? Prea era înfundat.

Ea se urcă răpede-n pod, dete peste lădoiul în care-şi ţinea caierele de in şi de cânepă, sări-n el şi trase capacul, ca să se-nchidă bine, apoi rămase acolo pitită şi oprindu-şi răsuflarea.

Au găsit însă sunetele cimpoilor pe biata femeie şi-n fundul lăzii, şi când Petrea a început să cânte, s-a pornit şi ea pe joc, şi dă-i acolo unde se vârâse, dă-i cu toată vârtutea, încât juca şi lădoiul cu ea – hodoronc! hodorohc! – până ce n-a ajuns în gura podului, de unde a căzut – hurduluc! – în tinda casei.

— O dau! I-o dau! strigă preuteasa, gata şi ea să-l facă ginere pe Petrea.

S-a făcut apoi nuntă mare ca la casa unui popă, şi iată-l şi pe Petrea om cu rost, cu casă şi cu masă, ba-n urmă şi cu copii.

Iară când avea vreun neajuns, vreun necaz, vreo supărare ori când i se punea ceva de-a curmezişa, îşi lua cimpoile, cânta şi toate erau bine.

Cine o ştie mai departe, mai departe s-o spună.

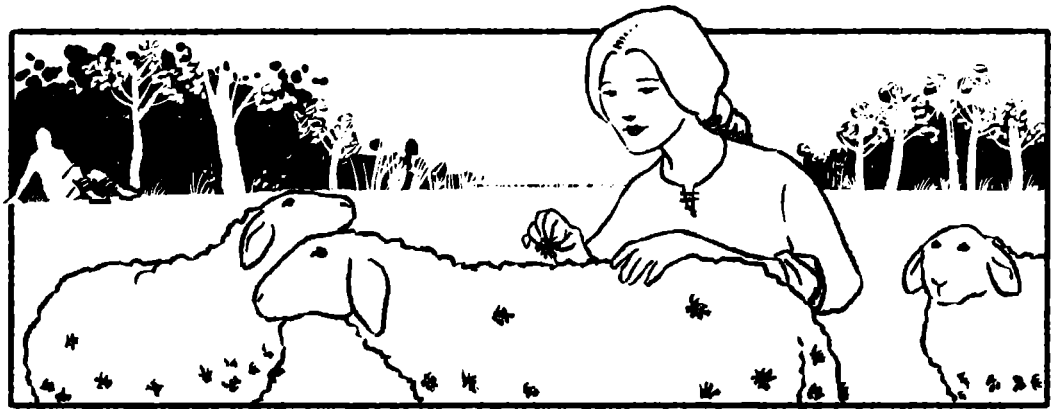

LIMIR-ÎMPĂRAT

A fost ce-a fost... a fost odată o văduvă care avea o fată, Lia, şi văduva era săracă de nu mai ştia cum să-şi înnoade zdrenţele, iar Lia, fata ei, se făcuse harnică de creşteau flori pe unde-i călca piciorul şi da muguri lemnul uscat când ea punea mâna pe el.

Dimineţile, când se deştepta din somn, văduva suspina din greu, căci nopţile o visa totdeauna pe fata ei voioasă şi fericită, înconjurată de bogăţii şi gătită ca o împărătească, şi grea mâhnire o coprindea când o vedea săracă şi îmbrăcată în vestminte făcute din căpătate, dar peste puţin faţa mamei iar se înveselea, căci Lia era şi în sărăcia ei tot voioasă şi fericită parcă ar fi încunjurată de bogăţii şi gătită cum o visase, ca o împărătească.

Sculată în crăpatul zorilor de zi, Lia se furişa tiptil din coliba sărăcăcioasă, ca să nu turbure nici măcar prin răsuflarea ei somnul maicii sale, şi începea să măture preajma casei, să cureţe coteţele celor trei găini pe care le aveau, să-şi adune porumbeii şi să facă rânduială puind fiecare lucru la îndemână, după cum cere rostul lui. Şi cum mătura şi făcea rânduială, Lia nu începea de la pragul colibii, ci de la cel mai depărtat colţ al curţii, şi mâna gunoiul spre uşa de intrare, ca să nu rămâie niciun

ungher nescotocit şi necurăţit. Când se scula, văduva stetea mai bucuroasă afară decât în casă, şi Lia ridica gunoiul din prag, îl ducea la locul lui, apoi intra ca să dereticească prin colibă, cântând voioasă, şi oglindă luminoasă se făceau toate sub mâna ei, încât împărat de-ai fi fost, ţi-ai fi părăsit palatele ca să stai în coliba văduvei.

Iar când Lia ieşea din colibă, curtea era plină de flori răsărite pe urmele paşilor ei, care toate se clătinau plecându-se spre dânsa, dar îi ziceau întristate: „Bună eşti, frumoasă eşti, harnică eşti, dulce eşti la fire, şi totuşi mult mai ai să umbli şi să alergi, căci ursitul tău e dus după lume de nouă ani acum în pământ."

Aşa azi, aşa mâine, multe zile de-a rândul tot aşa, până ce Lia n-a fost cuprinsă de un nespus dor de ducă.

— Am să plec, mamă, în lume, că nu mă mai rabdă pământul şi mă duce dorul, zise ea. Sunt acuma fată mare şi eu, şi mi se cuvine să-mi caut rost în lume.

Văduva suspină, căci atâta copil avea şi ea şi mult îi era dragă fata, dar mamă era, ca orişicare mamă, norocul copilului său îl visa, iar norocul în lumea largă se găseşte.

— Mergi, îi zise dar, copila mea, şi nici spine, nici buruiană în cale să nu-ţi găseşti.

Lia frământă aluat din făină neagră şi-şi făcu o azimă de drum, apoi porni în cale lungă, nu cu opinci de oţel şi curele de viţel, ca Făt-Frumosul din poveste, ci desculţă, ca o fată săracă, şi se duse zi de vară până în seară, peste văi şi dealuri, cum o ducea potecuţa pe care mai umblaseră şi alţii.

Cum se ducea aşa, iată că dă peste o turmă de oi, care păştea păzită de dulăi, în vreme ce păcurarii dormeau la umbră de mărăcini.

Liei i se făcu milă de ea, căci dulăii erau toţi şchiopi de toate patru picioarele, iar oile, sărmanele, toate erau pline de scaieţi, de se făcuse pâslă bătucită lâna de pe ele.

— Oiţelor, dragelor, le zise Lia, ia veniţi la mama, ca să vă cureţe.

Oile alergară din toate părţile şi se adunară împrejurul ei ca bobocii plouaţi împrejurul cloştii, iar ea se puse pe muncă grea şi lungă, ca să le scoată scaieţii din lână unul câte unul, încet şi cu băgare de seamă, cu degetele subţiri şi măiestre, ca nici pelcuţa să nu le doară, nici firele subţiri să nu se rumpă.

Mult a stat aşa, şi le-a tot curăţit şi iar le-a curăţit, de s-au adunat vrafuri mari de scaieţi şi la dreapta şi la stânga ei, dar nu s-a lăsat până ce le-a văzut toate curate şi cu lâna moale şi creaţă parc-ar fi trecut prin darac*.

* darac – unealtă de pieptănat şi de scărmănat lâna, cânepa sau inul

— Câţi scaieţi ai scos, atâtea zile să ai, îi ziseră oile uşurate, şi orişicât de lung ţi-ar fi drumul, buruiană în cale să nu-ţi găseşti, mai ziseră şi ele, parc-ar fi ştiut vorba mamei.

— Dar voi, cânilor, dragilor, de ce şchiopătaţi fiecare de câte toate patru picioarele? îi întrebă ea acuma pe dulăi.

— Pentru că suntem desculţi ca tine, iar nu încălţaţi ca oile, răspunseră ei, şi sunt mulţi spini şi mulţi mărăcini prin care avem să alergăm.

Lia iar se puse pe muncă lungă şi grea, ca să le scoată spinii din tălpi, tot unul câte unul, tot încet şi cu băgare de seamă, tot cu degetele subţiri şi măiestre, ca nici să nu sâmtă când îi scoate.

— Câţi spini ai scos, atâţi ani să numeri în viaţa ta, îi ziseră cânii, şi orişicât de lung ţi-ar fi drumul, peste spini în cale să nu dai.

Lia plecă mai departe uşurată, căci uşurat se simte omul care le-a făcut altora vreo uşurare, şi-şi urmă drumul pe potecuţa cea netedă şi curată, de era mare mulţumire să calci cu piciorul gol pe ea.

Nu trecu însă mult, şi dânsa iar se opri.

În drumul ei se zbătea în arşiţa soarelui o biată de râmuliţă, subţirică, străvezie şi plăpândă. Ar fi vrut, sărmana de ea, să intre în pământ, dar prea era bătătorit locul pe potecă, s-ar fi târât mai departe, dar i se sleiseră puterile, şi rău o ardeau razele fierbinţi ale soarelui, care uscă şi seacă viaţa.

Liei i se făcu milă de ea, o luă frumuşel şi, dând cu ochii de un muşuroi, scurmă puţin pământul din el, o puse în scurmătură şi-o acoperi.

— Scurtă să-ţi fie şi netedă calea, căci mare bine mi-ai făcut, grăi râma, şi să-ţi aduci minte de mine când te vei afla în mare strâmtoare.

Plecând înainte, Lia văzu în zarea depărtării o pădure, dar cum mergea, pădurea venea, parcă, şi ea şi se apropia, încât ai fi crezut că aleargă – curat ca în poveste!

Nu făcu, însă, Lia decât puţin drum, când dete peste o cârtiţă, care, orbită, sărmana, de lumina zilei, umbla buimacă şi deznădăjduită că nu mai poate să-şi găsească muşuroiul în care o aşteptau puişorii flămânzi.

I se făcu Liei milă şi de ea, o luă în poală şi o duse la muşuroiul în care pusese râma.

— Bine cu bine să ţi se răsplătească, îi zise cârtiţa, căci mare bine mi-ai făcut şi în greu drum ai plecat. Să ştii, însă, că din drum n-ai să te abaţi şi unde ţi se va sfârşi poteca, acolo să te opreşti.

Lia îşi urmă drumul încă mai uşurată şi haide pe potecă înainte, tot mai aproape de pădurea deasă şi plină de buruiană mare şi de mărăcini înţesaţi.

Fiindcă în lumea aceasta drumurile toate se înfundă, pe înserate, când Lia a ajuns la pădure, s-a înfundat şi poteca cea netedă şi curată. Lia s-a oprit dar şi, nemaiştiind încotro să apuce, s-a aşezat pe iarba verde şi moale, s-a lăsat în paza duhurilor curate şi, obosită cum era de drum, a adormit deodată cu asfinţirea soarelui.

Dimineaţa, în revărsatul zorilor, când s-a pomenit din somn, ochii ei s-au oprit asupra unei poteci netede şi curate, care şerpuia prin pădure, printre buruieni şi mărăcini.

Cârtiţa luase înţelegere cu râma, şi peste noapte se adunaseră toate cârtiţele ca să taie rădăcinile mărăcinilor, toate râmele, ca să taie rădăcinile buruienilor şi să afâneze pământul în calea Liei, iar oile l-au bătucit cu unghiile lor cele tari, şi cânii l-au netezit cu tălpile lor cele moi, încât era o mare mulţumire să calci pe el.

Lia îşi urmă dar drumul sprintenă şi voioasă până în prânzul cel mic, până în cel mare şi până în amurgul serii, când iar i se sfârşi poteca, şi dânsa iar se opri, iar se aşeză pe iarba verde şi moale şi iar adormi sub paza duhurilor curate.

Când se pomeni a doua zi, ochii ei se opriră asupra florilor care crescuseră pe urma ei şi se plecau, ca de obicei, spre ea şi-i ziceau mai înviorate:

— Bună eşti, frumoasă eşti, harnică eşti, dulce la fire şi miloasă eşti, dar tot mai ai să umbli şi să alergi, ca să ajungi unde nimeni nu te aşteaptă.

Iar în partea cealaltă se urma poteca netedă şi curată printre spini şi mărăcini, parcă ar fi voit să zică: „Vino, fată şi mă calcă."

A doua zi ca cea dintâi, iar a treia zi pe înserate poteca s-a sfârşit la o derăpănătură de colibă pustie şi părăsită în mijlocul pădurii, s-o vezi şi să nu te mai uiţi la ea.

Lia, cu toate aceste, intră, căci acolo avea să se oprească, unde i se înfunda drumul.

Să vezi cu ochii şi să nu crezi cu gândul ceea ce era în colibă!

Era de parcă Vântoasele au stat în ea şi şi-au făcut toate toanele: toate colţurile pline de păiengeniş îngreunat de praf şi de gunoaie adunate din şapte ţări, iară pe jos şi pe pereţi, să ştii şi să nu mai spui nimănui ce era şi cum!

Lia se puse pe muncă lungă şi grea, ca să dereticească şi să cureţe, să adune gunoiul şi să-l care şi să-şi facă cuibul atât de curat ca pe iarba verde şi moale, şi în vreme ce ea lucra, poteca pe care venise se umpluse de flori care cântau voioase în adierea vântului de seară.

După ce s-a înnoptat bine, deodată s-a pornit afară un viscol, parcă veneau Vântoasele, şi nu alta, şi răsunau prin văzduh zbierete şi ţipete de te treceau fiorii.

Cuprinsă de spaimă, Lia nu mai ştia ce să facă şi unde să se ascundă, unde să-şi găsească adăpost. Ea sări iute pe vatră şi se furişă-n cuptorul pe care-l curăţise de cenuşă, când deodată lelele, nebunele, deteră năvală valvârtej unele peste altele, care pe uşă, care pe fereastră, care prin crăpăturile din pereţi, căci se strecoară ele şi prin urechea acului.

Şi erau, neică, frumoase toate, care de care mai subţirică şi mai uşoară şi mai sprintenă şi mai zburdalnică, şi gătite toate în haine ţesute ca păingenişul, încât ochii Liei se deschiseră mari şi rămaseră înţepeniţi în ţâţânile lor, că nu se mai săturau să vadă şi să se uite cu jind de femeie jignită.

— Ce e aici? Ce a fost? Ce are să fie? grăi cea mai mare dintre ele, înspăimântată de curăţenia pe care o vedea împrejurul ei. Aici a fost ori e cineva... Simt, parcă, miros de fiinţă străină...

Inima Liei tăcăia pitiş, căci vai era şi de sufletul, şi de trupuşorul ei dacă lelele, nebunele, care o zăpsiseră* îi şi dădeau de urmă.

— Nu-i! Nu-i! Nu-i! strigară însă toate din toate părţile. Nu poate să fie! Am dat roată împrejur, şi nicăiri iarba nu-i călcată şi nici fir de păr, nici zdreanţă de haină, nici urme de sânge ţâşnit n-am găsit pe spini şi pe mărăcini, iar prin văzduh numai noi putem să străbatem.

Văzuseră ele pârtia de flori pe unde călcase piciorul Liei, dar nu putea chiar nici în basm să le treacă prin minte gândul că florile vii sunt urmă de fată cu inima curată; se potoliră dar, se prinseră în horă şi începură să joace lin, bătând cu piciorul în pământ şi cântând cu glas ademenitor: „Ieşi, Limir, ieşi, Limir-împărat, ieşi să bem şi să mâncăm! Ieşi, Limir, să ne veselim! Ieşi, ieşi, ieşi, Limir-împărat."

Şi atât de lin jeleau şi atât de ademenitor cântau, încât Liei îi veni să iasă din cuptor şi să se prindă în horă cu ele. N-a mai făcut-o însă şi asta, căci deodată

* a zăpsi – a prinde pe cineva asupra unui fapt săvârşit pe ascuns

pământul se deschise, şi în deschizătură se ivi ridicându-se încetul cu încetul un tânăr, şi trupeş, şi chipeş, să-l vezi şi să ştii că l-ai văzut, Limir el însuşi.

Limir acesta nu era un făt-frumos ca toţi feţii-frumoşi de prin poveşti, vreun fecior de împărat, care umblă razna prin lume şi încurcă minţile zânelor şi ale fetelor de împărat, ci el însuşi împărat, care avea şi împărăţie întinsă şi oştiri nenumărate, şi palaturi strălucite, şi slujitori credincioşi, toate câte se cer pentru o stăpânire mare şi puternică. Toate le avea, ba mai era şi blând, şi drept, şi milos, şi darnic, cum unui împărat i se cuvine să fie, dar avea şi un păcat: prea se credea, prea se socotea mai şi mai decât toţi, prea era doritor de a ieşi din lume şi prea nemulţumit că nu poate să iasă, şi văzându-i slăbiciunea aceasta, Ielele s-au făcut stăpâne pe el şi-l ademeneau, şi-l furau cu momeli, ca să-şi petreacă nopţile veselindu-se în felul lor cu dânsul.

Şi cum ieşea Limir-împărat din pământ, ieşea dimpreună cu el şi palatul lui cel strălucit, încât Ielele, nebunele, se pomeniră într-o sală întinsă şi împodobită tot cu aur şi cu pietre scumpe, în mătăsuri şi catifele, iar acolo unde sta Lia pitită era un dulap de cristal, din care vezi fără ca să fii văzut, iar la o parte era întinsă şi încărcată de toate bunătăţile masa cea mare, pe care ardeau lumânări de-ţi luau vederea.

— Care va să zică, de asta vă era vouă?! grăi Lia înciudată. De asta vă ardea! Aici vă ducea gândul!

Aşa zicea şi iar îi venea să iasă, dar nu ca să se prindă în horă, ci ca să răstoarne masa cu toate bunătăţile încărcate pe ea, şi tot ceea ce îi mai cădea în cale şi să le alunge pe Iele, nebunele, căci multă era întristarea în faţa lui Limir, pe care nu-l lăsau în pace, şi rău îi şedea să fie tristă.

Deodată însă răsună de undeva din văzduhuri o muzică – să stai, s-asculţi şi să-ţi ieşi din minţi, nu alta! – şi Lia rămase încremenită şi cu ochii duşi la Limir, care, prins în horă, sălta îndelete şi mândru, fără ca să se uite fie la dreapta, fie la stânga şi fără ca să zâmbească, parcă nu-i în lume nimeni alăturea cu dânsul şi nu vede, sărman de sufletul lui pe zânele ce-l sorbeau cu ochii.

Aştepta fata să-l mai vadă şi aşezându-se la masă cu ele, căci nu ştia că zânele se veselesc numai gândindu-se cu gândul, beau şi mănâncă numai mângâindu-şi vederile la masa încărcată şi simt plăcerile numai închipuindu-şi-le. Când era acolo, spre miez de noapte, luminile începură să se stingă una câte una şi, când nu mai rămase decât una singură arzând, iar se porni vântul, palatul cel frumos se prăbuşi

şi se cufundă împreună cu Limir-împărat în pământ, iară lelele, nebunele, se deteră valvârtej unele peste altele şi se depărtară ca volbura în timpul verii.

Lia rămase câtva timp frecându-şi ochii. Nu mai ştia nici ea: i s-a părut, a visat, a aiurit ori le-a văzut toate în aievea?

Într-un târziu, a ieşit din cuptor.

Coliba luminată de un muc de opaiţ iar era cum o găsise, plină în toate colţurile de păiengeniş îngreunat de praf şi de gunoaie adunate prin şapte ţări, iar pe jos şi pe pereţi – nici să te uiţi!

Acum însă Lia nu se mai apucă de muncă grea şi lungă, ci începu să bată cu piciorul în pământ şi să cânte cu glas ademenitor: „Ieşi, Limir, să ne vedem faţă în faţă. Ieşi, Limir-împărat, să grăim şi să ne bucurăm! Ieşi! Ieşi! Ieşi!“

Nimic nu se mişcă.

„Ieşi, Limir, stărui dânsa din nou, ieşi, Limir-împărat, ca să te ating cu mâna, ieşi, ca să văd dacă eşti om în toată firea, să-ţi aud glasul şi să simt bătăile inimii tale.“

Tot nu se mişcă nimic.

Când bătu însă de-a treia oară cu piciorul şi zise: „Ieşi, Limir, că vreau şi vreau să mă uit în ochii tăi!“, pământul s-a deschis şi iară a ieşit la iveală Limir în mijlocul altei săli încă mai frumos împodobite, tot în roşu şi verde, şi i-a întins mâna ca să se prindă în horă cu ea.

Ei se cutremurară amândoi: el pentru că mâna ei era caldă de se înfierbânta sângele în vinele lui, iar ea pentru că mâna lui era rece de îngheţa sângele în vinele ei.

Şi se uitară uimiţi unul la altul: el o vedea cu obrajii rumeni, cu ochii plini de văpaie şi cu zâmbetul pe buze, desculţă şi îmbrăcată în cămăşuţa ei curată, iar ea îl vedea pe el în podoabe împărăteşti, dar cu faţa albă ca varul, cu ochii stinşi şi cu buzele supte.

— Dar tu, sărman sufletul tău cum ai răzbit până aici? grăi dânsul pe şoptite.

— Întreagă, sănătoasă şi curată, răspunse ea.

— Nici buruiana n-ai călcat-o, nici hainele nu ţi s-au zdrenţuit, nici trupul nu ţi s-a sângerat, nici tălpile nu ţi s-au umplut de spini? întrebă el.

— Nu! răspunse ea.

Limir simţi cum i se dezmorţeşte trupul şi i se înviorează sufletul.

— Lucru nemaipomenit, grăi dânsul, dar tot vai de sufletele noastre, căci mari chinuri ne aşteaptă pe amândoi. N-ai întâlnit în calea ta o turmă de oi păzită de nişte câni?

— Ba da, răspunse ea.

— Oile acelea sunt tot fete care au îndrăznit să vie, iar câinii tot voinici care au încercat să mă scape de aici, răspunse el, şi amare o să-ţi fie zilele dacă lelele dau peste tine. Eu, muncit mereu de dorinţe ce nu se pot împlini, am să te iau într-una la goană şi să muşc în carnea ta, iar tu, ca să scapi, ai să alergi prin bălării şi prin mărăcini cuprinsă de spaimă. O singură scăpare ar fi: să nu stai aici, nici să nu te întorci, ci să răzbeşti înainte şi mereu înainte prin desişul pădurii; până ce vei da de altă colibă ca aceasta în care stă Mama lelelor, şi să dezlegi întrebările pe care ţi le va pune ea. Pierduţi suntem amândoi dacă nu răzbeşti şi nu eşti în stare să dezlegi, căci numai aşa se pierde puterea vrajei.

— Duce-mă-voi şi mă voi tot duce, grăi Lia, şi voi răzbi şi-mi voi aduna toate puterile, dacă e vorba să scap un suflet.

Şi nici c-ar fi fost adevărată povestea dacă n-ar fi grăit aşa şi nu i-ar fi fost fapta ca vorba.

Îndată dar ce Limir-împărat s-a cufundat iar dimpreună cu palatul lui, Lia a prins inimă şi a pornit-o înainte.

N-au mai venit însă acum nici râmele, nici cârtiţele, nici oile, nici dulăii ca să-i netezească drumul, ci trebuia să răzbească, vai de trupşorul ei, prin bălării, printre spini şi mărăcini încât fâşii-fâşii i s-a făcut cămăşuţa, fire-fire i s-a smuls părul din cap prin scaieţi, trupul i-a sângerat şi tălpile picioarelor i s-au umplut de spini. Nu poate însă nimic în lume să moaie voinţa tare, şi Lia a mers şi a tot mers, cum se zice, zi de vară până în seară şi azi, şi mâine, şi poimâine, trei zile de-a rândul.

A treia zi pe însărate a zărit, în sfârşit, prin depărtare, coliba cea încă mai dărăpănată, în care şedea, precum îi spusese Limir-împărat, Mama lelelor.

Asta, o hârcă bătrână şi colţată, cu nasul cârlig şi cu ochi de şarpe călcat pe coadă, o sâmţise de mult şi o aştepta în pragul colibii răzămată de băţul ei noduros.

Lia simţi că-i trece prin inimă fier roşu şi prin vine sloi de gheaţă când se uită în faţa ei: s-o facă scrum cu ochii, şi nu alta.

— Bună seara, maică, şi bine te-am găsit! grăi Lia cu glasul ei de turturică speriată.

Bătrâna mişcă puţin din cap, dar nu-i răspunse nimic, ci-şi ridică numai băţul şi bătu cu el în pământ, parc-ar fi voit sa vestească pe cineva că a sosit cine avea să sosească.

Nu mai văzuse ea în viaţa ei, şi tânără nu mai era, picior de om pământean pe acolo, şi sta şi se uita şi nu se putea dumeri cum a putut o fată plăpândă să răzbească printre Iele, nebunele, şi să ajungă aşa de departe.

A răzbit însă, şi parcă nu se simţea destul de tare ca să se prindă cu dânsa.

— De! îi zise ea într-un târziu cu glas piţigăiat. Vei fi venit tu de ce vei fi venit, te va fi ispitit cine te va fi ispitit, te va fi ajutat cine te va fi ajutat, dar degeaba ţi-ai sângerat trupul, că nu sunt eu aceea pe care o cauţi, ci soacră-mea, bunica lor, care şade peste nouă ţări şi nouă mări, şi mult ăi mai avea să umbli şi să-ţi sângerezi trupul ca să ajungi la ea, bătrână, colea, ca mine, ai fi când te-ai întoarce, dacă te vei mai întoarce de acolo. Fă-ţi mai bine calea întoarsă, adause ea cu glas dulceag şi momitor, şi bucură-te c-ai scăpat până aci cu obrazul curat.

— Nu nouă, îi răspunse Lia, ci nouăzeci şi nouă dac-ar fi ţările şi tot atâtea mările, eu tot înainte aş merge.

Baba se încruntă o dată, îşi încreţi sprâncenele stufoase şi bătu iar cu băţul ei noduros în pământ.

— Ia să-ţi văd virtutea! zise apoi, şi deodată se iviră ca din pământ o mulţime de dulăi îndârjiţi şi se repeziră cu toţii lătrând şi cu dinţii rânjiţi asupra Liei ca s-o sfâşie în bucăţi.

Lia-şi urmă însă inimoasă drumul, deşi dulăii i se aţineau în cale. Degeaba-i asmuţa baba, căci niciunul nu sărea la fată, ci făceau potecă, sărind peste buruieni şi călcându-le, culcând mărăcinele la pământ şi curăţindu-le de spini, care toţi intrau în tălpile lor.

Erau cânii cărora Lia le făcuse un mare bine, şi cu cât mai mult turba în mânia ei baba şi cu cât mai rău îi asmuţea, cu atât mai mulţi erau spinii intraţi în tălpile lor; în cele din urmă, ei nici nu mai lătrau, ci chelălăiau şchiopătând ca vai de ei din toate patru picioarele.

l se făcu Liei şi astă dată milă de dânşii, dar, vorba aia, „milă mi-e de tine, însă mă arde pe mine"; ea nu se mai opri ca să le scoată spinii, ci-şi urmă drumul în vreme ce baba îi bătea pe dulăi cu băţul ei noduros.

N-a mers însă Lia mult, şi se auzeau încă din depărtare chelălăiturile câinilor, când se iviră în calea ei o mulţime de şerpi mărunţi, care se uitau cu gurile căscate şi cu limbile scoase la ea şi-i sâsâiau în urechi de te treceau fiorii. Ea mergea înainte, printre ei şi peste ei, băgând însă de seamă ca nu cumva să calce vreunul pe coadă. Cu cât însă ea înainta, cu atât şerpii ieşiţi în calea ei erau mai mari şi mai furioşi, cu atât sâsâiturile lor erau mai ascuţite şi cu atât spinii de prin mărăcini erau mai lungi, mai groşi şi mai ascuţiţi. Nu e însă în lume nimic ce poate să ţină în loc pe cel ce vrea cu tot dinadinsul să meargă înainte.

— Balauri cu şapte capete dac-aţi fi, eu tot calc peste voi! grăi Lia, şi-şi urmă drumul.

Deodată se ivi în calea ei un şarpe mare, mare, de tot mare, cu gura ca şura şi cu limbile late de-o palmă şi lungi de trei coţi, s-o înghită într-o îmbucătură şi să-i cauţi degeaba urma.

Când însă şarpele se repezi cu gura căscată printre mărăcini la ea, un spin lung, gros şi ascuţit apucă între falca de jos şi se înţepeni în cerul gurii lui negre şi i se făcu căluş înfipt.

Cuprins de durere sfâşietoare, şerpoiul începu să se încolăcească, să se zbată şi să se salte.

Liei i se făcu milă de el, şi, luându-şi inima în dinţi, ea se apropie şi-i scoase spinul din gură.

— Puţin ai ostenit, dar mult bine mi-ai făcut şi mare o să-ţi fie răsplata! grăi şarpele uşurat, şi începu s-o mângâie cu limbile lui, şi, cum o mângâia, rana i se vindeca, fiindcă nu e în lume leac ca limba de şarpe, şi cât ai bate în palme, ea se făcu de-o sută şi o mie de ori mai zdravănă, mai gingaşă şi mai frumoasă de cum fusese.

— Încalecă acum pe mine, îi zise dup-aceea, şi ţine-te bine, că am să te duc, nu ca armăsarii hrăniţi cu jăratic, nici ca pajurile-n zbor, ci ca zmeii ce se iau la întrecere.

Lia încălecă, şi şarpele cel mare se aruncă în săltate, de-o ridică deasupra mărăcinilor, apoi se răpezi înainte, încât ochii ei se împăiengeniră de nu mai vedeau nici la dreapta, nici la stânga, ci numai zare nesfârşită înainte.

Cât dai în palme, ajunseră la mare, şi şarpele se avântă în valuri, şi-o duse lunecând printre ele înainte până la celălalt ţărmure.

Aşa au trecut trei ţări şi tot atâtea mări, alte câte trei şi iar câte trei, de s-au făcut câte nouă în cap, cum zisese Mama Ielelor, dar le-au trecut pe toate parc-ar fi aţipit aici şi s-ar fi pomenit acolo.

Zgripţoroaica cea împietrită de bătrână sâmţea după miros că vine şi se apropie ceva ce n-a mai fost prin partea locului, dar nu putea să deie cu socoteală ce şi cum şi de ce, şi sta în pragul colibii dărăpănate, gârbovă, răzămată în două beţe noduroase şi clănţănind din cei doi dinţi ce-i mai rămăseseră în gură.

Când fură aproape, şarpele se opri şi se întinse, ca Lia să descalece.

— Acum urmează-ţi drumul în pace, grăi dânsul scuturându-şi solzii, şi când vei mai avea nevoie de mine, bate de trei ori în palme, că eu, orişiunde aş fi, te aud, şi vară fie, iarnă fie, viu într-o clipă la tine.

Lia-i mulţumi cum se cuvine şi-şi urmă drumul.

Bunica Ielelor începu, când dete cu ochii de ea, să tremure mai de mânie, mai de îngrijare, când sâmţea că şi-a găsit naşul.

Cum o vedea, aşa de tânără şi frumoasă şi dulce la fire, şi întreagă şi nevătămată, înţelegea că mare trebuia să-i fie puterea şi multe farmecele ca să fi putut răzbi cale atât de lungă fără ca să îmbătrânească şi drum atât de greu fără ca puterile să i se sleiască.

„Acum e acum!“ îşi zise dar înteţindu-se.

— Bună seara, mamă! grăi Lia şi astă dată.

Bunica Ielelor nu îi răspunse nici ea, ci o măsură cu ochii ei ţepoşi de sus până jos şi de jos până sus.

— Nu sunt mamă, ci babă, îi răspunse apoi într-un târziu morocănoasă, şi mult era fioroasă când îşi dedea astfel răspunsul.

— Nu-ţi ştiu anii şi n-am să-i număr, întâmpină Lia cu glas de pisică linguşitoare, dar îţi văd faţa şi bunătatea din ea şi, orişicum te vei fi socotind, mie îmi eşti cum îmi pari.

Baba se mai muiă puţin. Orişicât de bătrână ar fi baba, i se-nveseleşte inima când o crezi încă tânără, şi cel mai rău om se moaie şi el niţel când alţii îl cred bun.

— O fi, n-o fi cum zici, grăi dânsa, de mare lucru te-ai apucat, şi mult mi-e milă de tine, că de venit ai venit cum ai venit, dar nu ştiu cum o să te întorci.

Mult ar fi dorit ea să ştie cum a potrivit Lia lucrurile ca să răzbească întreagă şi nevătămată şi să vie cale atât de lungă fără ca să îmbătrânească.

— Ce te-a adus? adăugă ea, şi asta era întâia din cele trei întrebări.

— Ajută, ca să te ajuţi! îi răspunde Lia. Cum am venit, aşa o să mă şi întorc, şi valvârtej dacă s-ar răsturna toate, drumul degeaba n-o să-mi fie.

Când auzi asemenea vorbe, Bunica Ielelor iar începu să tremure, însă mai puţin de mânie şi mai mult de frică.

— Cum mă vezi? întrebă iar dânsa.

— Cu ochii, răspunse Lia fără ca să ştie că răspunde la a doua întrebare.

— Şi ce cauţi? fu a treia întrebare.

— Omul, răspunse Lia, cât umblă pe pământ, tot moartea o caută.

Acum baba se cutremură.

— Ia să mă uit mai bine-n ochii tăi, îi zise, şi se apropie de dânsa răzămându-se în cele două beţe, i se uită în ochi şi-i puse mâna pe umărul gol.

Ochii Liei erau stinşi, iar trupul ei rece ca sloiul de gheaţă.

Nu ştia Lia, săraca, că-i vindecase şarpele, mângâind-o cu limbile lui, toate rănile, şi-o făcuse nevătămată, ca nici sabia să n-o taie, nici focul să n-o ardă, dar îi făcuse şi sângele rece ca al lui, stinsese tot focul vieţii din ea şi-i oprise viaţa în loc, ca, orişicât ar mai sta pe pământ, tot aşa cum e să rămâie.

N-o ştia Lia aceasta, dar o ştia baba cea înrăită, care vedea acum că nu mai are nicio putere asupra ei – câtă vreme nu e om în toată firea.

— Vai de sufletul tău, îi zise dar luându-i mâna, nu vezi tu, nu sâmţi, nu-ţi dai seama că nu mai ai nicio viaţă în trupul tău, că sângele nu mai curge în vinele tale, că eşti rece ca sloiul de gheaţă? Uite! Fiindcă eşti fată bună şi mi-ai vorbit frumos, mi s-a făcut milă de tine şi am să-ţi gătesc o alifie ca să te freci cu ea şi să te faci iar cum ai fost. Orişicine, bărbat fie ori femeie, scapă chiar şi de cea mai spurcată vrajă dacă se freacă cu alifia aceea.

Lia se sâmţi chiar mai rece de cum era; îşi aducea aminte de vorbele pe care i le grăise Limir-împărat, şi ştia acum că după alifia aceasta a venit ea aici.

— Bună eşti şi miloasă, îi zise dar, şi cât o fi lumea n-o să te uit.

Orişicât de îndrăcită ar fi fost însă, Bunica Ielelor nu putea să facă alifia aceea ea singură, ci numai ajutată de o fată nevinovată, care trebuia să adune şapte flori de la şapte buruieni, de şapte ori câte şapte frunze de la tot atâţia copaci şi şaptezeci de rădăcini de la şaptezeci de alte buruieni şi să le pună toate în cazan, ca baba să le fiarbă toate în bale de la şaptezeci şi şapte de şerpi.

S-a apucat dar Lia şi astă dată de muncă lungă şi grea: a adunat de prin pădure cele şapte flori, cele de şapte ori câte şapte frunze şi cele şaptezeci de rădăcini, a frecat cazanul cel mare, pirostriile de fier şi linguroiul de aramă de le-a făcut lucioase, a strâns şaptezeci şi şapte de braţe de vreascuri uscate şvarog*, ca sa aprindă focul, a pus flori, frunze şi rădăcini în cazan, a ridicat cazanul pe pirostrii şi se bucura, sărmana, că a scăpat şi de aceste, căci nu se gândea că pieirea şi-o pregăteşte.

Baba a bătut apoi din palme, şi au venit din şaptezeci şi şapte de părţi cei şaptezeci şi şapte de şerpi, toţi cu limbile scoase şi gata de a umplea cazanul.

Între aceştia se afla însă şi cel scăpat prin Lia de grele suferinţe; el se furişă alunecând pe lângă dânsa şi-i zise pe sâsâite la ureche:

— Să nu te pună păcatele să te freci cu alifia, că-ţi pierzi toate puterile, ci scuipă în palme şi fă ca şi când te-ai fi frecat cu alifie.

El ştia că nu are alifia putere decât frecată fiind cu mâna unei fete nevinovate.

— Aşa o să fac! zise Lia şi, după ce şerpii îşi făcură şi ei rândul, voi să aprindă focul.

— Oho!, mai va, fată, mai va! grăi bătrâna. Pentru ca fiertura să se prindă, trebuie să mai dereticeşti prin colibă şi să cureţi curtea din dosul colibei, ca toate să fie ca la casa unei fete mari.

— S-o mai fac, zise Lia, şi pe asta.

S-o facă – vai de capul ei!

Ea rămase încremenită când deschise uşa colibei: de când Bunica Ielelor a fost fată mare, n-a mai dereticat nimeni prin colibă, gunoiul se adunase mormane, iar prin colţuri păiengenişul încărcat de praf sta perdele groase, şi pretutindeni mişunau păiangeni mari cât pumnul, muscoi înţepători şi fel de fel de alte bâzdâgănii, care, simţind mirosul de sânge curat, deteră năvală asupra Liei, ca s-o sleiască într-o clipă.

Ştiau, afurisitele, că ea, care lasă locul curat pretutindeni pe unde trece, e duşmanca lor cea mare.

În curând, simţiră, însă, că n-au ce să-i facă şi i se deteră ruşinate din cale.

O ştiuse şi baba aceasta, şi-o pusese pe Lia să dereticească numai pentru ca să le îndârjească.

— Puişorilor, drăguţilor, le zise dar, mai aveţi puţintică răbdare, că în curând vi-o dau gata.

---

* şvarog/sfarog – lucru uscat, întărit din cauza căldurii sau a vechimii

A curăţit dar Lia şi păiengenişul, şi păreţii, a cărat gunoiul, a măturat şi a şters praful, a făcut coliba curată de-ar fi putut să steie chiar şi Limir-împărat în ea.

Ea rămase şi mai încremenită când ieşi în curte.

Aici îşi ţinea baba hoarele*, găini moţate, raţe deşelate, broaşte-ţestoase, şopârle râioase şi fel de fel de alte jigănii spurcate, cu ale căror ouă trăia şi care umpluseră curtea de găinaţi şi de fel de fel de alte murdării, încât te cuprindea leşinul chiar şi când te gândeai numai că ai să simţi mirosul. Iară prin murdăriile acelea colcăia gadul** de viermi, prin văzduh roiau fel de fel de muşte, pretutindeni mişunau jigănii care se hrănesc cu viermi şi cu muşte, şi şoareci, şi guzgani, şi conopiştiriţe, şi lilieci, bufniţe cu capul cât baniţa, şi şerpi fel de fel, să vezi cu ochii şi să nu crezi, ci să te miri şi să nu mai ştii ce să zici.

— Las', că vă viu eu de hac! grăi Lia şi intră cu bărbăţie în curte.

Într-o clipă deteră cu toate năvală asupra ei, unele târâş, altele pitiş, iar altele alergând ori zburând. Degeaba însă, că nu puteau să-i facă nimic: ea se scutură o dată şi toate căzură la pământ.

— Puişorilor, dragilor, grăi baba şi de astă dată, aveţi puţintică răbdare, că vi-o dau deodată gata.

Poate orişicine să dea socoteală cât şi cum a trebuit să muncească Lia ca să cureţe şi curtea Bunichii Ielelor, muncă, nu şagă! Las' că de aici căra şi colo se aduna, dar afurisitele acelea de lighioane se îngrămădeau în urma ei, şi unde ea curăţea, acolo se spârcăiau ca să le umple toate de alte murdării, şi iar trebuia să cureţe, şi iară, şi iarăşi – şi până ce n-a ajuns să cureţe şi maţele din ele.

„Uf!" grăi dânsa când o mântui şi asta şi se duse să aprindă focul la cazan.

Au fiert florile, şi frunzele, şi rădăcinile, şi tot au fiert în clocote, în vreme ce baba mesteca mereu cu linguroiul şi boscorodea cum ştia, şi tocmai pe la miezul nopţii văzduhul se umplu de un miros plăcut, şi începu să se prindă pe deasupra un fel de pojghiţă, ca smântâna. Asta era alifia care dezgheaţă sângele, dezmorţeşte vinele şi pune în mişcare viaţa, ca omul om să fie.

— Ia, fată, grăi baba cu glas momitor şi freacă-te şi la ochi, şi la tâmple, şi la crucea pieptului, şi la palmă, c-o să te simţi ca înviată din morţi!

Asta era dar taina.

---

* hoară/oară – orătanie, pasăre de curte
gad – adunătură, îngrămădire

„La ochi, la tâmple, la crucea pieptului şi în pălmi, grăi Lia, atât voiam să ştiu!"

Ea se duse, apoi luă un ţest de broască, îl curăţi bine şi începu să adune în el alifia până ce nu-l umplu. Când veni însă rândul să se frece, ea făcu precum îi zisese şerpoiul: dădea pe deasupra alifiei ca şi când ar fi luând din ea, dar făcea parcă-i era greu mirosul şi se ţinea de nas cu mâna stângă, iar pe subt ea scuipa pe deget, apoi se freca.

Aşa s-a frecat şi la ochi, şi la tâmple, şi la crucea pieptului, şi în pălmi, iar Bunica Ielelor nu se îndoia că cu alifia s-a frecat.

— Ţo pe ea, puişorilor, dragilor! strigă dar cu toată răutatea ei, şi bâzdâgăniile toate şi toate jigăniile deteră năvală asupra Liei, ca într-o clipă s-o facă miş-fărămiş, încât numai oase albe să se aleagă de ea.

Lia însă se scutură o dată, răsturnă cazanul de pe pirostii, şi pe aci îi fu drumul cu ţestul plin de alifie.

— În ceas bun să fie! strigă şerpoiul, care îi ieşi peste puţin în cale. Cum ai pornit-o, aşa s-o şi scoţi la capăt. Acum scuipă încă o dată pe deget, ia cu el alifie şi freacă-mă în frunte, la ochi şi la crucea pieptului.

Lia făcu precum i se zise, şi şarpele se zbătu puţin, se dete o dată peste cap şi se făcu armăsar cu nări umflate şi cu ochi focoşi.

— Eu sunt armăsarul lui Limir-împărat, îi zise, pe care nimeni afară de dânsul nu l-a încălecat. Încalecă-mă şi ţine-te bine, că am să te duc cum nici pe el nu l-am mai dus.

Lia a încălecat ş-apoi a pierdut vederile în repeziciunea goanei în care a fost dusă şi dusă mereu, într-o răsuflare, până la turma păzită de câni cu picioarele pline de spini.

Aci armăsarul se opri.

— Uite, vezi oile acelea?! grăi armăsarul. Sunt tot fete care au făcut ca tine încercarea de a-l scăpa pe Limir- împărat şi-au fost vrăjite de Iele, iar câni sunt tot feţi-frumoşi, care, duşi de dorul lor, au răzbit până la Mama Ielelor, ca să le scape pe fete, şi-au căzut în urgie. Descalecă şi du-te de le freacă, şi-i freacă, cum ştii, cu alifie, dar bagă de seamă ca să nu ţi se prindă alifia pe deget.

Lia făcu precum i s-a zis şi, una câte una, oile se scuturară, se deteră peste cap şi se făcură fete care de care mai frumoase, încât tot să stai şi să te uiţi la ele.

Armăsarul necheză o dată, şi din lărgimile câmpiei veniră în goană mare cai frumoşi, pentru fiecare fată câte unul, iar după ce încălecară, fetele se pomeniră gătite cu haine scumpe şi frumoase cum li se cuvine călărind pe asemenea cai.

Lia, văzându-le atât de frumoase şi atât de frumos gătite, era cuprinsă de ciudă şi-i părea rău că le-a făcut bine, dar tot îi frecă şi pe câni, care se scuturară şi ei, se deteră peste cap şi se făcură feţi-frumoşi, care de care mai voinic.

Armăsarul iar necheză, şi iar veniră cai frumoşi, pentru fiecare câte unul, şi voinicii, încălecând, se pomeniră şi ei îmbrăcaţi în haine scumpe şi frumoase.

— Dar aceia cine sunt şi de ce dorm când ar trebui să steie treji şi să poarte grijă de turmă? întrebă Lia, arătând asupra păcurarilor.

— Aşa li-e rostul, grăi armăsarul. Sunt sfetnicii lui Limir-împărat, care prin momelile lor şi-au ameţit stăpânul şi i-au umplut capul de fumuri. Haid' să mergem mai departe.

Lia încălecă şi abia acum îşi dete seama că ea însăşi e gătită în haine încă mai frumoase şi mai scumpe decât ale celorlalte fete şi împodobită tot cu aur şi cu pietre scumpe. Pe când însă ceilalţi vorbeau şi râdeau în voie bună, ea se ţinea ţeapănă, rece şi mândră în scări, era posomorâtă şi înfumurată parcă n-ar fi nimeni vrednic să stea alături de dânsa, nici să sâmtă mirosul alifiei ce mai rămăsese în ţestul pe care îl ducea cu multă grijă în mâna ei stângă.

Mult ar fi voit, Doamne, să se vadă în oglindă şi rău era mâhnită că era pustiu împrejurul ei şi nu se adună de nicăieri lume ca s-o vadă şi să stea uimită.

Mare-i fu dar bucuria când, aşa cum mergeau în josul câmpiilor, li se ivi în preajma vederii un sat. Peste puţin însă, ea zări mai la o margine şi coliba în care crescuse şi din care plecase în lume, şi-i veni să-şi schimbe drumul. Îi era greu afară din cale să-şi vadă sărăcia şi să deie ochi cu mama ei cea îmbrăcată în zdrenţe înnodate.

— Ei! grăi însă prinzând inimă, ce-mi pasă?! Ei tot nu ştiu nimic, nimeni n-o să mă cunoască, iar eu fac ca şi când n-aş fi ştiind nimic.

Aşa a şi fost.

A mers iute vestea că vine o împărătească cu curtenii ei ca să-i ducă lui Limir-împărat daruri nepreţuite, şi multă lume li s-a adunat în cale ca să-i vadă.

Era şi văduva cea săracă, mama Liei, acolo, şi cum văzu din depărtare alaiul, îşi aduse aminte că aşa-şi visa dânsa fata.

— Lio, fata mea, Lio! strigă ea după ce alaiul se apropie.

Lia însă se ţinea ţeapănă, rece şi mândră în scări şi trecu posomorâtă şi înfumurată înainte, parc-ar fi fost din altă lume.

— Nu-i Lia, fata mea, grăi văduva întristată. Şi totuşi, parc-ar fi aidoma ei. Ce s-o fi ales de Lia mea?

Aşa au trecut prin sate şi prin oraşe multe, mereu prin mijlocul mulţimii uimite, şi Lia se simţea din ce în ce mai nemângâiată că toţi o vedeau, dar ea însăşi nu putea să se vadă pe sine.

A mers în cele din urmă vestea până la Limir-împărat, care-şi petrecea zilele în marele lui palat, înconjurat de sfetnici şi de slugi fără de număr, dar singur în mijlocul lor, tot tânăr şi frumos, dar mereu posomorât.

„Doar o da Dumnezeu!“ ziceau supuşii lui când o vedeau pe Lia atât de frumoasă şi alai atât de strălucit. Mult ar fi dorit să-l ştie şi pe el om cu rost la casa lui, şi păreche mai potrivită nu puteau să-şi închipuiască.

Limir-împărat mai zâmbea parcă şi el din când în când şi o aştepta cu oarecare nerăbdare. Când a aflat, însă, că ea e mândră şi se ţine ţeapănă în scări, el a început să-şi încreţească sprâncenele şi să dea porunci să i se adune oastea.

„Nu cumva!? îşi zicea. N-ar voi cumva să se asămuiască cu mine?!“

Asta ar fi voit s-o vadă.

Când curtenii l-au vestit, în sfârşit, că Lia a sosit cu alaiul ei, Limir s-a gătit în cele mai strălucite podoabe şi a poruncit să i se adune curtenii în sala cea mare, unde-şi avea tronul făcut din aur şi aşezat la înălţimea de şaptezeci şi şapte de trepte.

După ce urcă el cele şaptezeci şi şapte de trepte, se aşeză în tron şi luă sceptrul în mână, sfetnicii şi curtenii îşi plecară capetele şi îngenuncheară pe trepte, fiecare după rangul lui, cei mai vrednici mai sus şi mai aproape de stăpân, iar cei mai îndoielnici, ceva mai jos şi mai departe de el.

Aşa-l găsi Lia când intră cu alaiul ei în sală, şi cât dete cu ochii de el, îl şi cunoscu şi fu gata să-i aducă aminte cele petrecute în coliba Ielelor.

La dreapta tronului era însă o oglindă mare şi la stânga alta, şi Lia rămase, când se văzu în oglindă, într-un fel de aiurire; nu mai vedea acum nici sală, nici curteni, nici tronul cu cele şaptezeci de trepte, ci, uimită de frumuseţea ei, se simţea cu trei palme mai înaltă şi-şi ridică cu atâta mândrie capul, încât toţi începură să tremure în faţa ei.

Limir-împărat îşi aduse aminte de ea şi nu-şi mai putu stăpâni firea.

„M-a întrecut, m-a răpus, m-a dat gata!?“ îşi zise el, şi coborî printre curtenii săi cele şaptezeci şi şapte de trepte, ca să meargă la ea şi să i se închine ca orişicare muritor.

— Lie, îi zise, parcă ne-am mai văzut, şi, plecându-se, îi întinse mâna.

Lia înghiţi un nod: îi era peste putinţă să facă mărturisirea că dânsa e cea care umbla odată desculţă şi în cămăşuţă curată.

— Ţi se va fi părând, îi răspunse, dar îi întinse şi ea mâna, aşa, mai din depărtare.

El îi ţinu câtva timp mâna, dar nu mai simţea fiorii pe care îi simţise, nu se dezmorţea, nu i se încălzea sângele în vine.

— Da, mi s-a părut numai! Alta era şi altfel în toată firea ei aceea pe care o ştiu, grăi posomorât, şi se întoarse ca să urce pe cele şaptezeci şi şapte de trepte, să şadă în tron şi să ia sceptrul în mână.

Lia însă nu-l lăsă, ci-l ţinu în loc.

Acum i se înfundă însă şi Liei.

În zadar îi spune c-a umblat şi a ostenit, a trecut prin multe şi s-a canonit ca să caute alifia ce dezmorţeşte vinele, în zadar îl încredinţa că a găsit-o şi vine cu ea de peste nouă mări şi nouă ţări, în zadar stărui să-l frece fie măcar şi numai la ochi şi la tâmple, căci el o ţinea una şi bună, că alta e aceea pe care o ştie dânsul şi o aşteaptă; o lua drept o vrăjitoare care vrea să-l piardă cu farmecele ei, ba în cele din urmă se îndârji şi voi s-o dea afară din palat şi s-o alunge din împărăţia lui.

Toate ca toate, dar asta n-o mai putea suferi Lia.

Atinsă în mândria ei, ea-şi pierdu sărita şi cu ea toată ruşinea. Băgă dar mâna în ţestul cu alifie şi se frecă la ochi, la tâmple, la crucea pieptului şi în pălmi, apoi se scutură ca trezită din somn şi rămase în faţa lui aşa cum o ştia el, desculţă şi în cămăşuţă curată.

— Asta e! strigă Limir-împărat, şi sări să o cuprindă în braţe, dar nu-i simţi bine trupul cald, când Lia îi dete brânci atingându-l la obraji şi la crucea pieptului cu mânile ei pline de alifie şi se desfăcu din braţele lui ca şarpele lunecos.

— O să alergi tu după mine cum am alergat eu după tine! grăi dânsa, apoi se depărtă iute, dimpreună cu alaiul ei, încălecă şi plecă în goană mare.

A şi alergat Limir, bietul de el.

Atins şi ici şi colo de alifie, el nu mai era nici viu, nici mort, ci numai aşa – leşinat şi lihnit.

Porunci dar ca iute-iute să încalece cu toţii şi s-o urmărească pe Lia. A trecut însă vreme multă până ce slugile au scos caii din grajdurile împărăteşti, le-au pus şeile şi frâiele şi până ce sfetnicii şi curtenii au încălecat, căci de!, erau boieri, nu oameni de rând. Era departe Lia când ei au plecat în urmărirea ei, şi nici vorbă nu putea fi ca s-o ajungă în drumul ei spre coliba văduvei.

Mare a fost, Doamne, bucuria mamei când şi-a văzut fata întorcându-se tot cum a fost, dar cu alai frumos şi mare de nu-l mai încăpea nici coliba, nici curtea, nici preajma curţii.

Răsăreau florile şi acum pe urmele paşilor ei şi se clătinau plecându-se spre ea, dar nu mai erau triste, ci-i cântau voioase: „Bună eşti, harnică eşti, frumoasă şi la fire dulce eşti şi puţin ai să mai stai cu noi, că vine într-o răsuflare ursitul tău."

A şi sosit în curând, şi văduva cea săracă nu mai ştia ce să înceapă când s-a pomenit la coliba ei cu Limir-împărat însuşi, venit ca să cerşească alifie şi să-i peţească fata.

Că i-o dă, ori nu i-o dă, despre asta nu mai putea să fie vorba: s-a făcut, neică, o nuntă împărătească de se vesteşte şi astăzi despre ea, şi şapte zile şi şapte nopţi împărăţia întreagă a tot mâncat, băut şi s-a veselit, a tot jucat şi jucat de-a schimbat fiecare flăcău de dai-Doamne câte trei perechi de opinci!

Numai sfetnicii şi curtenii lui Limir-împărat erau cam puţin pe gânduri, căci de!, multe s-au întors cu susul în jos şi mulţi dintre cei de pe treptele de sus s-au coborât ceva mai în rând cu talpa scării.

Iar Ielele, nebunele, au rămas cum fuseseră, dar de atunci încoace, când se întâlnesc pe la răscruci, se mai prind numai singure în horă.

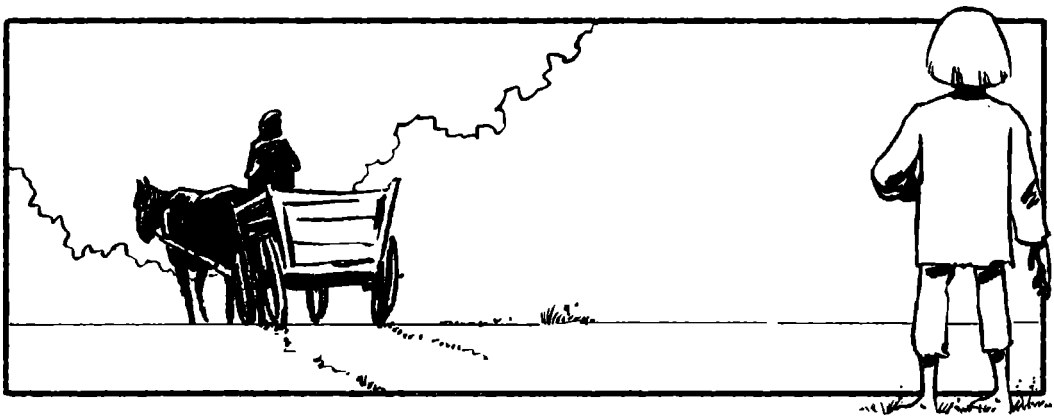

IOANEA MAMEI

A fost ce-a fost, dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar fi povestit.

A fost odată un om, şi omul acesta avea un copil.

Dintre şapte pe care i-a fost dat Dumnezeu, acesta era al şaptelea; adecă ursit la naştere că să fie om norocos... I-a pus numele Ion, fiindcă se zice că Ioni sunt toţi nătărăii şi toţi oamenii cu noroc.

Iubea omul meu pe Ioanea precum îţi iubeşti lumina ochilor. Nici nu era chip să nu-l iubească, deoarece era al şaptelea între şapte şi cel mai mărunţel, mai hărăbor* şi mai prisnel** între toţi.

Dar de tată calea-valea. El mai merge şi mai vine; el mai stă şi se mai duce; pentru el casa-i conac; muma-i vâlva casei; ea te scaldă şi hrăneşte, ea îţi mătură prin casă. Al mamei era Ioanea, puiul mamei, drăguţul mamei, frumuşelul şi înţeleptul mamei. Şi apoi se zice că nu e tocmai bine a fi toate într-o făptură, coada capătâi şi copilul cârma casei. Ioanea creştea dintr-o zi în alta, cu cât mai mare, cu atât mai

* hărăbor – vioi, spinten

** prisnel – iute, ager

hărţăgos, mai îndărătnic şi mai – adecă – de capul lui. Era, zău aci, câteodată, ba, pentru ca vorba întreagă să fie zisă, era chiar de multe ori necaz la casa omului din vina copilului. Ioanea suferea, pe fiecare zi câte o vorbă aspră, iar după ce s-a văzut că vorbele nu prind, mai răbda şi câte o pedeapsă.

Hei!, dar tot al şaptelea era Ioanea. Cine da suferea, iar nu cine răbda. Când tata bătea pe Ioanea, mama îl ştergea de lăcrămi; iar când mama îl bătea, purta grijă ca tata să nu-i prindă de veste. Rea povaţă în tinereţe. Când copilul sparge oala, iar mama sa se pune să adune hârburile, atunci – vai şi amar! – nu-ţi mai pierde vorba. Tocmai aşa a fost. Ioanea se făcuse cel mai neascultător copil, iar nesupunerea pe cel nesupus îl pedepseşte. Dacă omul meu voia să mai dea învăţături lui Ioanea şi îi zicea: „Ioane, drăguţule, vezi, aşa să faci, aşa e bine, aşa se prind boii la car, aşa se pune cuiul la roată, aşa se ţine sacul“ şi-altele, tot învăţături folositoare, Ioanea purta mintea pe la garduri şi zicea: „Ba eu!“

Şi apoi, tot din „ba eu“ în „ba eu“, el ajunse băiat mărişor, fără să fi prins măcar atâta învăţătură ca să ştie că plugul are coarne, moara nu e piuă şi vaca nu e bou.

Într-o zi, omul meu se gătea să plece la târg. Toate erau gătite, numai un răsteu* nu era încă pus în jug.

— Tată, zise Ioanea, mă duc şi eu cu tine.

— Ba tu rămâi frumos acasă, ca nu cumva să te pierz prin târg, răspunse tatăl său.

„Mă duc...“ „Nu te iau...“ „Mă duc...“ „Nu te iau...“ Toată lumea ştie cum sunt copiii dârji. Tocmai când îi zici că e ciută, el se face foc ca s-o prindă de coarne.

Zi-i lui Ioanea să rămâie, dacă voieşti să-l apuce dorul de ducă.

N-avu dar încotro; omul meu puse pe Ioanea în car şi plecă cu el la târg.

— Auzi tu, îi zise el, să stai frumos lângă mine.

— Da, stau, tată! răspunse Ioanea, supus, acum întâia oară de când se ţinea minte.

Şi cât a ţinut drumul până în marginea satului, Ioanea sta băţ în fundul carului. La marginea satului el îşi întinse un picior... După cale de vro două puşcături, întinse şi pe celălalt. După aceea îşi ridică capul... să privească împrejur. În sfârşit, se ridică, se răzemă pe lăturea carului şi rămase privind la roată. Nu putea nicidecum să înţeleagă, cum se învârtea roata aşa, fără nicio poruncă, cum o spiţă da fuga după celelalte; şi tot fugea, fără să se mişte din loc, da... fără să poată scăpa de sub nasul lui.

* răsteu/resteu – fiecare dintre cele două bare în formă de cui, făcute din fier sau din lemn, cu care se închid laturile jugului

Intră în pădure. Ioanea Mamei ridică nasul şi rămâne cu gura căscată. Copacii în dreapta şi în stânga au fost apucat-o la fugă şi fugeau mâncând pământul unul după altul. Nu mai era lucru curat! Ioanea Mamei, nici una, nici alta, sări din car şi se simţi cu picioarele pe pământ.

Iarăşi rămase cu gura căscată. Acuma copacii s-au fost oprit şi carul se mişca, se ducea înainte tot mai departe.

— Auzi, taică, stai cu carul să văd cum se învârtesc roatele! strigă el într-un târziu.

Acum i se ridicară perii în vârful capului. Din zece părţi se auzi tot pe sine strigând, iar tatăl său mergea înainte, fără să ţie strigătele în seamă.

— Tată! strigă el încă o dată, şi încă o dată se auzi din zece părţi strigând.

Ioanea se speriă şi, înţelegând că nu-i mai bine decât acasă, începu să fugă.

Se vedea numai colbul în urma lui...

Se ducea... se ducea spre casă, până ce nu apucă o cale greşită.

Apoi vezi!, nu e bine, deloc nu e bine când cei mai nepăţiţi nu primesc povaţa celor mai înţelepţi. Rău a plecat Ioanea acasă când nu ştie căile prin pădure.

A fugit multă vreme, apoi a scăzut-o mai încet, în sfârşit a mers şi tot a mers prin codru, şi din codru prin poiană, şi iarăşi prin codru, şi prin poiană iarăşi, până ce i s-a urât, i s-a făcut groază şi a început a i se amărî viaţa.

— Doamne, aibi îndurare de mine, că d-aci înainte tot supus am să fiu! strigă el, în sfârşit, şi tare greu îi era sufletul când a putut să grăiască astfel de vorbe.

N-a mai mers apoi mult. Cale cam de-o fugă bună, tocmai în marginea pădurii, era un sat. Ioanea Mamei sări de bucurie când văzu satul, nici nu se opri până ce nu ajunse în el. Începu apoi să colinde de la casă la casă şi cât mai departe colinda, cu atât mai uimit se simţea. Nu putea nicidecum înţelege cum de în sat găseşte toate casele, numai pe a lor nu. I s-a fost oprit mintea în loc. Începu dar să plângă.

— Ce plângi, nepoate? îl întrebă un om ce venea de la ţarină înaintea unui car cu patru boi.

Ioanea Mamei îi spuse ce-i şi cum, iar pe om îl prinse de el.

— Cum te cheamă pe tine? întrebă omul bun.

— Ioanea, răspunse băiatul.

— Dar pe tatăl tău cum îl cheamă?

— Tata îl cheamă, răspunse Ioanea.

— Dar satului din care eşti tu cum îi zice?

— Sat îi zice.

Adecă n-a ştiut Ioanea răspunde, şi pentru aceea omul bun nu ştia ce să-i facă. L-a prins sluguţă la boi, deoarece tocmai nu avea pe nimenea care să-i mâne boii când el ţinea coarnele plugului.

Aşa a ajuns Ioanea slugă la un om bun dintr-un sat de la marginea codrului. Dar mult folos nu era de el, pentru că Ioanea n-a fost bun ascultător pe când i se dau învăţăturile. Şi multă ocară trebuia să sufere când nu ştia să facă nimic precum se cuvine.

Într-o zi, stăpânul lui Ioanea se pregăteşte de târg.

— Auzi tu, Ioane! zise el. Să ungi carul, dar să-l ungi bine, cum se cade, căci avem să plecăm la târg.

Ioanea zice „da", ia păcură şi începe a se scărpina în cap. El nu ştia cum se unge carul. Niciodată n-a ascultat când i s-a spus şi niciodată n-a privit când putea să vadă. Acu nu ştia de unde să înceapă. În sfârşit, din cele ce a văzut până atunci, a fost câştigat învăţătura că începutul carului este la jug, adecă la proţap. El se gândi dară că aici are să înceapă, dacă voieşte să facă lucru bun şi cum se cade. Nu s-a gândit bine! Dar, în sfârşit, după gândul său a făcut întocmai.

A uns jugul, a uns oiştea, a uns şi loitrile carului. Aici a sfârşit păcura, şi nu-i mai rămânea decât să mai ceară.

— Bădică, zise el după ce a intrat în casă, să-mi mai dai păcură!

— Unde păcatele îţi mai trebuie păcură? grăi stăpânul său supărat, ţi-am dat ca să poţi unge carul în trei rânduri.

Ioanea spuse că n-a fost destulă decât pentru jug, oişte şi loitre.

Când stăpânul auzi asemenea vorbe, el apucă pe Ioanea de urechi şi mi ţi-l duse afară şi mi ţi-l purecă omeneşte, ca oricât ar trăi să nu mai uite că la car nu se ung decât osiile şi dricul.

Ioanea Mamei – de, ce să facă? – suferi şi el, apoi rămase privind ca să înveţe cum se unge carul.

După ce carul fu uns, prinseră boii, stăpânul se aşeză înainte, iar Ioanea se puse nod în fundul carului, înăbuşindu-se câteodată, bietul de el, de suspine.

— Acum să taci! grăi stăpânul său aspru. Să nu-ţi mai aud glasul.

Acesta fu cel din urmă cuvânt. Hăis!, cea!, plecară. Ioanea şedea în fundul carului tăcut, încât îi era frică să răsufle. În urmă i s-a fost urât aşa. Începu dar să privească iarăşi la roată. Acum era însă mai înţelept, nu se mai mira nici de roată, nici de copaci. Găsi însă un alt lucru pe care nu-l înţelegea. De câte ori a văzut roata învârtindu-se, niciodată nu-şi aducea aminte să fi văzut şi cuiul de la roată căzând. Acum se hurducă o dată carul peste un bolovan şi ţic... ţoc... cuiul sări din osie şi căzu la pământ... Era frumos lucru, dar nu-l putea înţelege. Ar fi dorit foarte să întrebe pe stăpânul său: dar acesta i-a fost zis să tacă.

Peste câtăva vreme începu leuca să scapete. Ioanea acum parcă înţelegea pentru ce scapătă leuca... Îndată... tronc... căzu şi leuca şi rămase în urma carului.

Ioanea tresări şi voi să grăiască, dar văzu pe stăpânul său, şi iarăşi îşi aduse aminte că i s-a fost poruncit să tacă. El înţelese însă un lucru: că dacă leuca a căzut de dragul cuiului, roata era să iasă de dragul leucii. Şi nici n-a înţeles-o pe deplin până ce – stuf! – căzu şi roata în colb şi rămase şi ea în urma carului.

Carul mai înaintă câtăva vreme pe trei roate, apoi – hodoronc! – se răsturnă, încât osia se frânse în două bucăţi.

Acum nu era bine!

— Iată-ne! strigă Ioanea speriat. N-am zis că o păţim?

Ei bine! Să nu mai pierdem vorba! Necazul omului cu osia frântă în mijlocul drumului... nici la Paşti, nici la Crăciun! Apoi nu e glumă! Omul meu luă pe Ioanea şi-l purecă încă o dată, apoi îl trimise în ştirea Domnului, ca să nu-i mai facă necaz... N-a făcut bine, căci tocmai el i-a fost poruncit să tacă... Dar nici Ioanea Mamei nu era în lipsă de păcat: dacă s-ar fi deprins a se supune la porunci, acuma ştia până unde merge porunca. Prea supus era, îndărătnic de supus. Nici aşa nu e bine! Omul făcu cum făcu şi-şi ajută cu bine, cu rău; Ioanea însă rămase iarăşi pe jos, aşa, pe drum, nici încoace, nici încolo.

Ca vai şi amar de el!, nu ştia ce să facă. Apucă o cale pe care nu o cunoştea, crezând că va ajunge cu ea tocmai acasă. Şi iarăşi a mers şi a trecut codru şi poiană, multă vreme a mers şi tot s-a dus, până ce abia îl mai purtau picioarele.

Astă dată găsi un sat într-o poiană frumoasă, iară lângă sat întâlni un om care păştea o turmă de oi.

— Bună ziua, bădică.

— Să creşti mare, nepoate!

Din vorbă în vorbă, mai una, mai alta... scurt şi bine, Ioanea spuse omului de la început până la sfârşit, cum a fost şi câte a păţit, iară omul se bucura de el, fiindcă tocmai avea trebuinţă de un ciobănel care să-i mai poarte turmuliţa de oi la iarbă, s-o ducă la adăpat şi să se îngrijească de ea, ca să nu se amestece cu alte turme, deoarece minunat fel de oi erau, şi nicidecum n-ar fi voit ca să strice soiul. Aşa oi se zice că nu mai erau decât la un împărat vestit, de la care omul nostru a fost căpătat un miel de prăsilă. Erau adecă oi... putem şti cum au fost când erau din sămânţă împărătească.

Destul că şi Ioanea s-a bucurat fiindcă se vedea iarăşi la noroc bun. Făcură dar înţelegere, şi Ioanea Mamei rămase ciobănel.

— Apoi să paşti oile cât e ziua de lungă, să le adapi în vale, iar când vezi că se întunecă, să le mâni la stână. Dacă vei vedea că e frig, tu fă foc la gura stânei şi te încălzeşte; iară pentru ca oilor să nu le fie frig, tu le bagă şi pe ele în stână.

Aşa grăi omul; iar Ioanea zise că întocmai are să facă.

Cât a fost ziua de lungă, Ioanea umblă în urma oilor; când i se făcu sete, se duse cu ele la adăpare, iară când începu a se întuneca, le mână la stână.

Minunat lucru mai era stâna asta! Ioanea n-a mai fost văzut stână. Era giur-împregiur îngrădit cu nuiele; gardul era acoperit cu o streaşină de trestie, pentru ca să nu-l strice ploaia iară la un loc a fost rămas o gaură, asupra căreia sta pe nişte stâlpi un acoperiş de trestie.

— Asta o să fie gura stânei! grăi Ioanea, îmbucurat de înţelepciunea sa.

Simţind dară că e frig, se puse şi făcu foc tocmai în gaură, subt acoperământul de trestie. Era bun lucru focul, şi Ioanea se încălzea, îşi aduse apoi aminte că stăpânul său a fost poruncit că, pentru ca nici oilor să nu le fie frig, să le bage şi pe ele în stână. Nu înţelegea cum să le fie lor mai cald în stână decât afară; făcu însă precum i s-a fost zis. Apucă dară berbecul cel mai frumos, care purta balanga cea mare, şi îl vârî prin gaură în stână. Dar lucru pocit! În gaură ardea focul, berbecele se pârjoli, încât nu mai rămase lână pe el.

— Aha, acum înţeleg! strigă Ioanea îmbucurat şi mai mult decât odinioară. Adecă oile trec prin foc, pentru ca să nu le fie frig. Şi simţindu-se că face bine, el vârî una după alta toate oile în stână.

Odată văzu că s-a aprins gardul şi streaşina şi acoperişul de la gura stânei s-au aprins şi ardeau încât era minune mare. Ioanea Mamei rămase uimit. Aşa lucru n-a mai văzut, şi foarte bine îi părea că oilor n-are să le mai fie frig în mijlocul focului.

Privea dar mulţumit la treaba ce a făcut. Ar fi dorit numai să vie stăpânul său, pentru ca să-i poată zice: „Vezi că mă pricep şi eu la păstorit!“ Tocmai aşa a şi fost. Stăpânul său şedea acasă la masă şi mânca nişte pâne cu ceapă, fiindcă era tocmai zi de post. Odată priveşte afară şi vede foc mare sus pe deal. Priveşte mai înadins şi vede că este în preajma stânei sale. Nu-i miroase a bine. Iese afară cu bucata în gură... pleacă... merge... dă mai iute... începe să fugă... în sus pe deal... tot mai sus... în sfârşit, soseşte fără suflare.

Hai!, hai!, să vezi acum lucru!... Stâna dată pârjol, oi din viţă împărătească fripte şi coapte una ca şi cealaltă, încât parcă sunt pepeni copţi... Apoi e mult, prea mult e... Rău a făcut Ioanea şi să mulţumească lui Dumnezeu c-a putut scăpa cu o bătaie bună.

Aşa e, zău, aici! Omul meu cel bun, necăjit şi amărât şi mânios precum era, apucă pe păstorul iscusit şi ţi-l bătu-bătu, încât poate îl şi ucidea dacă Ioanea nu avea norocul să scape din mânile lui.

Iară după ce a scăpat, Ioanea şi-a luat picioarele în cârcă şi mi ţi-a tulit-o la sănătoasa, încât nici n-a privit înapoi până ce nu s-a văzut în codru.

Ei!, apoi ce să-i faci?! Aşa o pate omul fără de capăt. Dacă s-ar fi purtat bine, acum ar sta acasă şi ar mânca colac cu lapte.

A mers Ioanea şi a umblat mult timp prin codru – şi în dreapta, şi în stânga, şi înainte, şi înapoi, şi cruciş, şi curmeziş – tot a umblat, bietul de el, ca să dea de vro cale care-l va duce acasă... Flămând era şi îi era sete, încât sorbea rouă de pe frunze şi mânca gogoşii şi ghinda ce găsea pe pământ... Apoi era obosit şi amărât şi îngrozit... şi vai şi amar de omul care a pierdut calea prin codru... Da! Încât îţi vine să plângi când te gândeşti la el... Dar de cale tot n-a putut da.

Aşa s-a făcut noapte, şi noaptea l-a prins în codrul fioros. I se ridicau perii în vârful capului şi se îngrozea de-i furnica prin vine când auzea lupii şi urşii şi fel de fel de fiare sălbatice urlând şi mişunând în apropierea lui. Acum nu mai era chip să scape.

Îndată văzu un copac gros, şi în copac o gaură destul de mare pentru ca să încapă prin ea. Merse la copac şi văzu că e scorburos. Acum era bine. Se ascunse aici, ca nu cumva să-i deie fiarele de urmă şi să-l mănânce.

Şi foarte bine îi părea când se văzu pus bine în aşa chip, încât nici nu mai era mâhnit... Era însă cam flămând. Dar când scapă omul de la primejdii mari, nu se mai gândeşte la nevoile mici.

A dormit Ioanea de obosit ce era, şi tocmai se visa că este acasă şi mănâncă nişte păsat cu lapte dulce, când deodată... puf!... dur!... tronc!... aude o împuşcătură şi se trezeşte speriat.

Ce era? Câţiva paşi de la el s-au fost adunat vro doisprezece tâlhari din cei mari, adecă tâlhari de codru şi groaznici, cu căpitanul lor, au fost făcut foc, frigeau un bou şi tocmai desfundaseră o bute cu vin bun... erau adecă să facă ospeţie.

Când văzu Ioanea Mamei boul în frigare, începu să i se facă poftă de mâncare. Era, Doamne, flămând încât îi venea să se facă cariu şi să înceapă a roade în copac. Ludul* de el, nepăţit precum era, nu ştia ce grozav fel de oameni sunt tâlharii; ieşi din scorbură şi se duse la ei.

Nu făcea bine! Cu tâlharii nu e de glumit! Ioanea spuse că ar mânca şi el ceva. Tâlharii se înholbară cu toţii la el, apoi scoaseră cuţitele şi săbiile şi începură a le ascuţi ca până ce zici una... două, să-l taie bucăţi şi să-l ucidă... Aşa sunt tâlharii. Mult nu se sfătuiesc.

— Staţi, măi! grăi unul dintre dânşii. D-apoi dacă băiatul ăsta ne poate fi de folos!

— Ce folos? întrebă altul.

— Poate este al şeptelea la părinţi şi atunci ne găseşte iarba fiarelor, zise tot cel de mai înainte.

— Aşa-i! Aşa-i! strigară cu toţii.

Întrebară dar pe Ioanea, şi Ioanea le spuse, iară ei afară din seamăn se bucurară când înţeleseră că Ioanea într-adevăr e al şaptelea între şapte.

Era anume că tâlharii au fost prins de veste că împăratul a căpătat o grozăvie de bani tot în aur de la un neguţător care i-a fost dator de multă vreme, şi ar fi dorit foarte oamenii răi să fure această comoară. Împăratul a fost pus-o însă într-o visterie cu şepte uşi ferecate, fiind pe fiecare uşă câte şepte lacăte împărăteşti făcute cu multă iscusinţă, pentru ca nimeni să nu poată intra. Era adecă treabă împărătească şi chibzuită cu multă socoteală! S-au dus dar tâlharii la o vrăjitoare ca să le dea învăţătură şi farmec puternic spre a putea trece peste lacăte împărăteşti şi prin uşile ferecate. Şi vrăjitoarele le-au fost spus că acele lacăte numai cu iarba fiarelor se pot deschide, o iarbă pe care numai al şaptelea între şapte, fiind încă copil nevinovat, o poate găsi strălucind pe câmpul întins în zorile de zi printre celelalte ierburi. Cine are iarba asta îşi taie degetul şi o pune în tăietură lăsând-o până la

* lud – naiv, prost, nătâng

tămăduire, ca să rămâie în deget. Apoi pe orice fier ar pune acest deget, fierul, fie lacăt, fie zăvor, lanţ şi orice tărie, se supune şi se desface.

Pentru tâlhari asemenea iarbă nu e numai iac-aşa... ceva ca să fie. E lucru mare şi de mare preţ. Ei ospătară deci pe Ioanea şi îi făcură pat moale, ca să poată dormi bine. Îi spuseră însă că-l vor ucide dacă nu le va găsi iarba fiarelor. Bietul de Ioanea toată noaptea se visă căutând firul de iarbă.

În crepetul zorilor tâlharii treziră pe Ioanea şi îl trimiseră la căutat de fir de iarbă.

Ioanea se puse în patru picioare, şi cum privi îndelungul poienii peste firele de ierburi, îndată văzu pe una strălucind. Asta era, care era, tocmai iarba fiarelor. Era între tâlhari unul chior de un ochi. Acesta a fost închis în temniţele împărăteşti şi a fugit cu fiare cu tot. Lanţul i-a fost pilit în urmă, dar cătuşele erau de un fier anume împărătesc, pe care foc nu-l topeşte şi pilă nu-l zgârie. Ioanea puse firul pe cătuşă şi... ţine!... cătuşa căzu deschisă la pământ.

— Aha! Noroc să ai, nepoate, că mă scăpaşi de o greutate! grăi tâlharul, şi era foarte îmbucurat când îi venea să grăiască asemenea cuvinte.

Când însă căpitanul luă firul de iarbă de la Ioanea, pentru ca să deschidă şi cea-laltă cătuşă, în zadar se trudi, căci firul nu i se mai supuse. Vrăjitoarea nu le-a spus că firul numai aceluia se supune căruia ursitele i-au făcut parte să-l găsească.

Şi au văzut tâlharii că nu e de folos iarba fiarelor, şi după ce au văzut, grozav s-au mâniat, iară după ce s-au mâniat, au ridicat cuţitele şi săbiile ascuţite ca să ucidă pe Ioanea.

— Staţi! strigă chiorul. Aţi zis că nu-l ucidem dacă ne va găsi iarba. A găsit-o. Ca oameni de vorbă, să nu-l ucidem!

Nici nu l-au ucis, deoarece tâlharii sunt oameni de vorbă: bine, rău, precum au zis, ei fac. Fiind, însă, că se temeau că Ioanea îi va spune oamenilor, au găsit altă cale spre a scăpa de el. Ce şi cum au făcut? Au luat pe Ioanea şi l-au pus în butoiul desfundat, apoi au înfundat butoiul, au bătut cercurile de fier pe el şi s-au dus. Rău, foarte rău a fost să facă astfel!

Aşa a ajuns Ioanea de la bine la rău şi de la rău la tot mai rău, până ce-l vedem înfundat într-un butoi de vin... Ce să mai zic de el?... Ei bine!... înfundat într-un butoi... aici se sfârşeşte... Ioanea începu să plângă, să se vaite şi tot să strige, până ce îl auziră lupii flămânzi şi grăbiră crezând că îl vor putea mânca...

Hei! Dar să se lingă pe bot! Ioanea era ascuns în butoi. Îndată ce simţi că lupii sunt aproape, el puse ochiul la gaura butoiului şi privi afară, apoi rămase tăcut.

Lupii au fost dat de rămăşiţele boului şi se băteau hălăoşi* asupra ciolanelor. Unul dintre ei, care era mai mare şi mai mânios, apucă un ciolan şi se puse cu el tocmai lângă butoiul în care era Ioanea... Ioanea nici nu cuteza să răsufle. Îndată vede cum coada flocoasă a lupului intră pe gaură în butoi. Ioanea se sperie.

Coada intră mai adânc... Ioanea se îngrozeşte. În sfârşit, lupul se hârgeşte** o dată, dă îndărăt, coada intră de tot, încât atinge nasul lui Ioanea. Acum nu e bine!

Ioanea tresare înspăimântat, în spaima sa apucă cu amândouă mâinile coada lupului şi ţine de ea cu toată puterea... lupul se sperie şi el şi o încaieră la fugă, trăgând butoiul după sine... Şi apoi să vezi lucru minunat! Hodoronc... tronc... dă de copaci... dă de deal... dă la vale... lupul fuge... butoiul după el... Ioanea ţine de coadă şi merge, încât e minune să-i vezi... Odată hodoronc... tronc... butoiul se izbeşte de un perete şi se sfarmă doagă... doagă... lupul fuge mai departe, iară Ioanea se trezeşte acasă, ţiind cu amândouă mâinile de coada lupului, care s-a fost rupt din rădăcină. Aşa a păţit-o Ioanea Mamei.

Cine-o ştie mai departe, mai departe să o spună.

---

* hălăos – lacom

** a se hârgi – a rânji

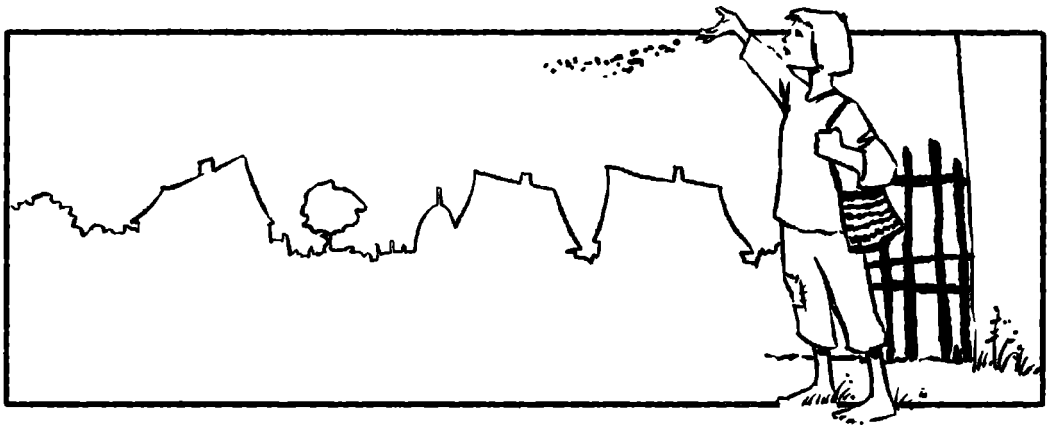

BĂIET SĂRAC

A fost ce-a fost, dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

A fost odată o văduvă săracă de nici muştele nu stăteau la casa ei, şi văduva asta avea doi copii, un băiet şi o fată, băietul, băiet inimos, de scoate limbile din gura şarpelui, iară fata aşa de frumoasă, încât feciorii de împărat şi feţi-frumoşii de toate neamurile aşteptau cu nerăbdare să-i vie anii pentru ca să se ducă să o peţească.

Când fata împlini vârsta de şasesprezece ani, se-ntâmplă şi cu ea ce se întâmplă cu toate fetele frumoase şi veni un zmeu de o răpi şi o duse departe, pe celălalt tărâm.

D-aici înainte văduva ţinea la băietul ei de o sută şi de o mie de ori mai mult decât mai înainte, fiindcă era singurul ei copil şi singura bucurie ce-i mai rămăsese în lumea asta; ea-l păzea cum îţi păzeşti lumina ochilor şi nu l-ar fi lăsat să se depărteze nici măcar un pas de la dânsa. Însă oricât se bucura de dânsul, era nemângâiată şi mereu tristă, fiindcă, de!, băiet e băietul, dar şi fata e fată, mai ales când e frumoasă.

Văzând întristarea maicii sale, băietul strângea mereu la putere în inimă şi aştepta numărând zilele ca să se facă mare, pentru ca să ieie lumea în cap şi să se ducă să-şi caute surioara-rumeioară pe drumuri neumblate şi cu spini presărate.

Împlinind vârsta de optsprezece ani, el îşi făcu opinci de viţel cu talpa de oţel, se duse la maică-sa şi-i grăi:

— Maică, eu nu mai am loc de odihnă, nici ceas de tignă câtă vreme te văd pe tine aşa de tristă şi de pierită, dusă mereu cu gândul la soră-mea, m-am hotărât să plec în lume şi să nu mă mai întorc decât cu veste de la dânsa. Oi găsi-o, n-oi găsi-o, am cel puţin un gând de nădejde, pe care ţi-l las şi ţie, ca să te mângâi cu el.

Auzind nişte vorbe ca acestea, văduva îşi călcă pe inimă, îşi călcă şi nu prea, şi-i răspunse:

— Bine, fătul meu, copilul meu: fă cum te poartă gândul şi inima, şi dacă te-i întoarce, o să te mai văd, şi dacă nu te-i întoarce n-o să te plâng, fiindcă lungă-i calea în care pleci, şi oricât ai sta, tot mai rămâne nădejdea că te-i întoarce.

Grăind aceste, ea îi făcu trei azime cu laptele ei, una de făină, alta de tărâţe şi a treia de cenuşă din vatra casei. Băietul puse azimele în traistă, luă „ziua bună" de la maică-sa şi plecă în lume, ca un băiet sărac, pentru care toate căile sunt deopotrivă de lungi, toate drumurile deopotrivă de largi şi care nu ştie încotro să o ieie.

El se opri la portiţă, privi o dată la răsărit, apoi la apus, la miazănoapte şi la miazăzi, luă după aceea un pumn de prav de sub pragul uşii şi-l aruncă în vânt: încotro duse vântul pulberea uşoară, într-acolo îşi croi şi el calea.

Şi se duse Băiet Sărac, se duse, mereu se duse, merse, mereu merse, mai departe şi tot mai departe prin ţări multe şi bogate, până ce nu ajunse la un pustiu pe care nici iarba nu creşte, nici apa nu izvoreşte. Acolo el se opri şi scoase cele trei azime din traistă.

El începu pe cea de făină, fiindcă asta era cea mai frumoasă.

Şi cum îmbuca, puterea-i creştea şi setea i se stâmpăra.

Şi iar se duse Băiet Sărac şi tot se duse peste pustiul cel întins, zi de vară până-n seară, cale lungă să s-ajungă, până ce nu sosi la un codru mare, mare cât pustiul peste care trecuse, şi des şi întunecat şi părăsit chiar şi de vânturi.

Intrând în codrul ăsta, el zări la tulpina unui copac o babă bătrână, gârbovă şi zbârcită la faţă.

Băiet Sărac, care de atâta pustie de vreme nu văzuse faţă de om şi nu auzise grai pământesc, se bucură acum şi grăi vesel:

— Noroc bun, maică! Dar cum şi ce mai faci pe aici, prin pustiul ăsta de codru?

— Bună să-ţi fie vorba! îi răspunse baba gemând. Iacă şi eu, ca vai de mine, cu bătrâneţele mele. Am venit să mă duc, şi acu nu mai pot merge fiindcă nu mă mai ţin picioarele.

Auzind aceste, lui Băiet Sărac i se făcu milă de babă şi se apropie de dânsa şi o întrebă de unde vine şi unde merge şi în ce treabă umblă. El nu ştia, bietul, că asta e chiar Mama Pădurii, care se ţine la marginea codrului şi le iese în cale celor ce rătăcesc prin aceste locuri pustii, ca să-i momească cu vorbe şi să-i piardă. Văzând-o aşa de slăbănoagă, el îşi aduse aminte de cele trei azime şi, parcă era să se întoarcă numaidecât mâne, acasă, se gândi să-şi împartă merindele cu ea, ca doară va mai prinde la putere.

— Îţi mulţumesc, îi răspunse Mama Pădurii, care avea alt gând cu el, dar vezi că n-am dinţi cu ce să-ţi amestec azima uscată. Dacă vrei să-ţi faci o pomană cu mine, ia-mă în spinare şi mă du, că nu stau decât aci prin apropiere.

— la gustă numai, grăi băietul, care voia să-şi arăte toată bunătatea inimii, să vezi, că numai foamea te-a făcut să rămâi leşinată, şi dacă nu te ajuţi cu asta, te duc precum ai cerut.

Când Mama Pădurii văzu azima cea de făină albă, ea începu să o privească cu poftă: aşa era de nu ştiu cum, încât nici chiar Mama Pădurii nu se putea stăpâni să nu îmbuce o dată din ea.

Şi cum îmbuca, inima i se îmblânzea. După ce îmbucă de trei ori, ea se simţi om ca toţi oamenii, cu inima dreaptă şi cu sufletul milos.

— Află, fătul meu, îi zise ea, că eu sunt Mama Pădurii şi că te ştiu prea bine cine eşti şi de unde vii şi-n ce cale ai plecat. Mare treabă e asta, mare lucru ţi-ai pus de gând, fiindcă soră-ta se află tocmai pe celălalt tărâm, unde om pământean nu poate să străbată decât numai într-un singur chip.

— Şi care-i acela? întrebă cu nerăbdare Băiet Sărac.

Mama Pădurii se uită cu înduioşare la el.

— Nu te sfătuiesc să te apuci de asta, îi zise ea, fiindcă ar fi pagubă de tinereţele tale. Dar cine ştie, poate că vei fi având noroc!... Te văd că eşti bun la inimă, şi omul cu inimă bună multe poate să scoată la capăt, apoi te ştiu că n-ai odihnă până ce nu vei da de dânsa. Să ştii dar că departe de aici, după ce vei mai fi trecut încă şase codri şi şase pustiuri, la marginea codrului de al şaptelea, care se întinde tocmai pe marginea tărâmului ăstuia, se află o babă bosoarcă* şi baba asta are o herghelie, iar în

* bosoarcă – vrăjitoare

herghelie se află un cal năzdrăvan, care te poate duce pe celălalt tărâm. Dar acest cal nu poate să-l capete decât acela care ştie să şi-l aleagă din toată herghelia după ce o va fi slujit pe baba aceea un an de zile.

Atât îi trebuia lui Băiet Sărac. El nu mai pierdu timpul: îi mulţumi babei pentru desluşire şi plecă drept înainte prin codrul cel des, fiindcă-i era lungă calea şi trebuia să se grăbească.

Şi se ducea Băiet Sărac cum se duce omul cuprins de gândul bun şi mergea cum se merge, ca s-ajungă şi să-i mai rămână şi vreme de a se întoarce. Cât s-a dus şi cât a mers, asta poate s-o ştie orişicine când se gândeşte cât a venit şi cât a umblat pentru ca să treacă un singur pustiu până la un singur codru.

Iar când puterile îl părăseau, el îmbuca o dată din azimă, şi cum îmbuca, puterea-i creştea.

Când era să iasă din codrul al şaselea, trecând pe lângă un pârâu cu apă limpede, el văzu un vespoi zbătându-se în valurile apei şi i se făcu milă de biata gânganie. El luă dar o creangă uscată şi o ţinu cu un capăt în dreptul vespoiului, ca să se pună pe ea şi să se ridice pe aripi.

Vespoiul ăsta era chiar matca vespilor din codrii aceia, şi văzându-se scăpat prin bunătatea lui, îi zbură pe umăr şi grăi:

— Oriunde te-i duce, norocul să-ţi fie tovarăş de drum. Ia scoate-mi, te rog, un păr de sub aripa dreaptă şi-l păstrează bine, fiindcă mai ştii de ce folos ţi-ar putea fi, şi când vei avea trebuinţă de mine, scutură părul şi am să viu la tine oriunde te-i găsi pe faţa pământului.

Băiet Sărac luă părul, îl puse bine şi plecă mai departe.

Mai merse cât mai merse, şi sosi la un lac mare, iar la marginea lacului văzu un peşte zbătându-se pe uscat. I se făcu milă de biata fiinţă, în care abia mai rămăsese un pic de răsuflare; luă dar peştele şi-l aruncă în lac.

Peştele ăsta era chiar împăratul peştilor, cu solzii de pietre scumpe şi cu aripile de aur. El dete o raită prin lac, răsuflă de câteva ori, ca să-şi întreme puterile, apoi se întoarse la băiet şi grăi:

— Oriunde te-i duce, norocul să-ţi fie tovarăş de drum. Ia scoate-mi, te rog, un solz de sub aripa cea dreaptă şi-l păstrează bine, fiindcă mai ştii de ce folos ţi-ar putea fi, şi când vei avea trebuinţă de mine, scutură solzul, şi am să viu la tine, oriunde te-ai găsi cât ţin apele de pe faţa pământului.

Băiet Sărac luă solzul, îl puse bine şi plecă mai departe.

Mai merse, cât mai merse şi, ajungând la pustiul de al şaptelea, unde iarba nu creşte şi apa nu izvoreşte, el găsi în drumul său o cârtiţă, pe care ziua o apucase pe drum şi acum dibuia ca vai de ea prin întunerec şi nu-şi putea găsi calea spre muşunoiul cu puii flămânzi, care nu era decât la o săritură de la dânsa. I se făcu milă şi de asta, o luă şi o duse lângă muşunoi.

— Oriunde te-i duce, îi răspunse şi cârtiţa, norocul să-ţi fie tovarăş de drum. Ia scoate-mi, te rog, o unghie de la piciorul drept şi o păstrează bine, fiindcă mai ştii de ce folos îţi poate fi, şi când vei avea trebuinţă de mine, zgârie pământul cu dânsa, şi am să viu la tine, oriunde te-i găsi pe faţa pământului.

Băiet Sărac luă unghia, o puse şi pe asta bine şi iar îşi urmă calea mai departe peste pustiul cel nesfârşit, spre codrul nevăzut de la marginea tărâmului acestuia.

Câte zile s-a dus şi câte nopţi a stat prin acest pustiu, asta numai bunul Dumnezeu o ştie; destul că într-o bună dimineaţă, trezindu-se din somn, el a văzut departe, departe, parcă pe altă lume, o zare de lumină, cum ar fi bunăoară un foc ce şi-l fac ciobanii la gura stânei. Acolo era cuibarul fărmecătoarei celei cu herghelia de cai năzdrăvani.

Mult s-a bucurat Băiet Sărac când se văzu aşa de aproape de sfârşitul lumii, şi bucuria lui nu încetă decât a treia zi de cu seară, când sosi la casa fărmecătoarei.

Era, Doamne, în mijlocul pustiului, drept în preajma codrului pierdut în zarea amurgului, o câmpie întinsă, acoperită cu iarbă verde şi brăzdată de scursorile izvoarelor cu apă limpede, iar în mijlocul câmpiei se ridicau o mulţime de ţepe înalte, şi-n fiecare ţeapă era câte o căpăţână de om; coliba fărmecătoarei se afla tocmai la mijloc, între ţepe, cu un plop înalt înaintea ei, şi cu două sălcii, sădite una la dreapta, şi alta la stânga colibei.

Care va să zică, drept avea Mama Pădurii: aici nu mergeau trebile pe glumite.

Băiet Sărac îşi luă inima în dinţi şi se apropie ca să intre în coliba ce părea pustie în mijlocul pustiului.

Baba şedea în tinda casei pe un scaun cu trei picioare, înalt şi răzghinat*, iar înaintea ei era o căldare mare, pe nişte pirostrii mari puse deasupra unui foc mare, care ardea fără ca să facă fum; în mână baba ţinea fluierul de la piciorul unui uriaş,

* răzghinat – crăcănat

cu care amesteca farmecile din căldare. Când Băiet Sărac îi zise „bună seara“, ea îl privi lung de sus până jos, apoi grăi:

— Bine ai venit, voinice! De mult te aştept, fiindcă de mult îmi ţiuie căldarea asta şi-mi spune mereu că ai pornit pe drum ca să vii la mine.

Băiet Sărac se bucură prea mult de buna primire, fiindcă baba nu-i părea deloc a scârbă, ci îl privea cu dragoste şi-i grăia cu glas de blândeţe. Se bucura şi ea c-a mai putut să puie mâna pe un om, deoarece împrejmuirea de ţepe cu căpăţâni de om o apăra de lelele care nu puteau să străbată printre ţepe şi mai era încă o bucată, aşa, chip de vreo trei căpăţâni, încă neîmprejmuită.

După ce se tocmiră ca Băiet Sărac să păzească timp de un an de zile herghelia şi să capete drept simbrie calul pe care şi-l va alege, iar dacă va pierde herghelia, să-şi dea căpăţâna în mâna fărmecătoarei, baba bătu încă o ţeapă în pământ, puse căciula voinicului în ţeapă, apoi Băiet Sărac mâncă ceva, ca să nu iasă flămând cu herghelia la păşune.

În vreme ce băietul mânca, baba scoase iepele fătătoare în dosul colibei şi începu să le bată cu fluierul de la piciorul uriaşului, poruncindu-le ca nu cumva să bea peste noapte apă, nici să lase pe ceilalţi cai să beie, fiindcă apa din izvoarele de pe câmpia aceea avea darul de a te adormi, şi baba voia ca herghelia să pască peste noapte.

Băiet Sărac n-o ştia aceasta.

Ieşind cu herghelia la păşune, el simţi că-l apucă o sete de acele care te goneşte să mergi de dimineaţă până seara, ca să dai de o picătură de apă; se puse dar lângă un izvor şi beu ca să-şi stâmpere setea, şi cât beu, el şi adormi pe loc.

Când se trezi din somn, ia herghelia dacă ai de unde; nu era ca-n palmă! N-ai decât să te gândeşti că-i era căciula pusă în ţeapă, pentru ca să înţelegi cât de mare trebuia să-i fie deznădăjduirea. Dar se uita şi se uita în toate părţile, fără ca să vadă măcar o urmă de cal, şi zorile de zi se revărsau, şi el stătea ca vai de el, nemaiştiind încotro s-o apuce. Acum el îşi aduse aminte de ajutorul pe care-l dăduse vespoiului, şi se gândi că vespoiul, zburând iute, ar putea să-i afle herghelia şi să-i aducă ştire despre ea; luă dar părul cel de sub aripa vespoiului şi-l scutură. Cât te-ai gândi şi nu te-ai gândi, se auzi din toate părţile o bâzâitură care creştea, mereu creştea, de parcă era să se prăpădească lumea. Veneau, Doamne, tot vespi peste vespi, roiuri peste roiuri, cete mari, nori întregi de vespi, unii mai mari şi alţii mai

mici, toţi gata să deie o raită împregiurul pământului şi să împlinească poruncile lui Băiet Sărac.

— Să n-ai grijă, grăi matca vespilor, că dacă e pe faţa pamântului, ţi-o aducem mai nainte de a se fi ivit soarele pe cer.

După aceea iar se făcu tăcere împregiurul lui Băiet Sărac, fiindcă vespii zburau în toate părţile şi se răzlăţiră pe faţa pământului. Nu trecu mult, şi iată că se ivi în depărtare un nor de prav, care venea în ruptul capului spre câmpia întinsă în mijlocul pustiului, şi zbura herghelia gonită de vespii ţepoşi, încât se cutremura pământul sub copitele ei.

Băiet Sărac le mulţumi vespilor pentru ajutor, apoi se întoarse cu herghelia acasă, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic.

Baba se uită cam chiorâş la el, zise că e bine şi începu să bată din nou iepele fătătoare, poruncindu-le să se ascundă la noapte mai bine.

De cu seară Băiet Sărac nu voi să mănânce nimic, crezând că de mâncările fărmecătoarei i s-a făcut noaptea trecută o sete aşa de neastâmpărată, dar ieşind cu herghelia la păşune, îndată ce văzu izvoarele cele limpezi, iar începu să-l ardă şi să-l mistuie setea, şi oriunde mergea, apa se scurgea pe sub picioarele lui. În cele din urmă el nu se mai putu stăpâni, ci, puindu-şi nădejdea în ajutorul vespilor, iar se puse lângă un izvor şi cât beu, şi adormi pe loc. Dar acum se trezi mai târziu decât noaptea trecută, fiindcă mai târziu adormise, mai târziu scutură părul luat de sub aripa vespoiului şi mai târziu se iviră roiurile de vespi, ca să caute şi să aducă herghelia.

Ce să vezi însă? Nu trecu mult, şi iată că roi cu roi se întoarse, aducând fiecare ştire că nu-i herghelia, că pe faţa pământului nu se află, ci trebuie să se fi pripăşit pe undeva prin fundul mării. Iar soarele era aproape de răsărit.

Băiet Sărac luă dar solzul, îl scutură şi deodată se ivi în izvorul de la picioarele lui o spuză de peştişori, care umplură toate scursorile şi începură să-l întrebe ce doreşte şi care-i porunca. El le spuse ce-i şi cum, şi deodată se puseră în mişcare toate apele, râuri, lacuri şi mări, iar vespoii porniră spre ţărmuri nemăsuraţi, ca în clipa când va ieşi herghelia gonită de peşti colţoşi, s-o apuce şi s-o gonească mai departe.

Băiet Sărac abia mai avu timp să-şi adune herghelia şi să se întoarcă acasă, când iată că răsări şi soarele.

Baba se uită necăjită la el, îi zise şi astă dată că e bine şi le dete iepelor fătătoare o bătaie şi mai straşnică, fiindcă, anul era de trei zile, şi dacă nici noaptea asta nu se ascundeau bine, voinicul putea să-şi ceară simbria.

Asta o ştia şi Băiet Sărac. Când ieşi dar cu herghelia la păşune, el începu să mănânce din azimă şi de câte ori îmbuca, puterea-i creştea şi setea i se stâmpără, însă de câte ori vedea izvorul ori auzea scurgându-se apa peste petricele, iar i se făcea sete şi aşa mâncă toată azima cea de făină. Ar fi avut acum să se apuce de cea de tărâţe, însă nu se îndura de ea, fiindcă-i era lungă calea şi se temea ca nu cumva să rămâie fără merinde. El îşi puse dar şi astă dată nădejdea în ajutorul vespilor şi al peştilor, se puse lângă un izvor, şi cât beu, şi adormi pe loc.

Când se trezi era ziuă ca ziua, numai că soarele nu se vedea încă.

El scutură părul, dar vespii veniră cu ştirea că herghelia nu-i pe faţa pământului; scutură solzul, dar peştii îi spuseră că ea nu se află nici sub ape; luă dar în deznădejduirea lui unghia cârtiţei şi zgârie pământul cu ea.

Acum să vezi minune!

Vespii bâzâiau în toate părţile, peştii scormoiau toate apele, iar cârtiţele începură să străbată prin pământ şi să-l brăzdeze, încât era parcă să-l facă fărâmă-fărâmiţă. Când cele dintâi raze ale soarelui atingeau vârful plopului de dinaintea colibii, herghelia trecea ca o ceată de năluci spre Băiet Sărac; când voia să intre în ape, o goneau peştii; când căuta să se ascundă în pământ, o alungau cârtiţele ghieroase, şi aşa trebuia să meargă precum o mânau vespii îndârjiţi.

Băiet Sărac mulţămi de ajutor şi se întoarse tocmai când soarele răsărea la colibă.

Baba privi mânioasă la el şi nu mai zise nimic.

Dar acum era acum.

Anul era împlinit, şi Băiet Sărac începu a se scărpina la ureche, fiindcă nu ştia pe care dintre caii din herghelie să şi-l aleagă.

Aşa o pate omul grăbit. Mama-Pădurii ar fi putut, poate, să i-o spună şi asta: numai dacă n-ar fi părăsit-o aşa de în pripă.

Acum el porni la noroc. Ş-apoi se gândea că, oricum ar nimeri, de pagubă tot nu rămâne, fiindcă orişicum la cale lungă tot e mai bine călare decât pe jos, şi-i văzuse caii babii în fugă şi ştia că sunt cai, toţi cai, nu mârţoage. El trecu dar prin herghelie, şi cum trecu, dete de un mânz răpciugos, de care i se făcu milă, fiindcă-l vedea aşa de negrijit, dar nu-i venea să-l ieie tocmai pe ăsta. Însă oricât se sucea şi se-nvârtea,

tot la ăsta se oprea, fiindcă prea era milos de felul lui şi îşi zicea că dacă nu poate să facă vreo treabă mare, îşi face cel puţin pomană cu un biet de dobitoc.

„Mai ştii, îşi zise el, dacă-l piepteni, îl perii şi-l ţeseli te pomeneşti că iese cal bun din el!"

El alese dar pe acesta şi se hotărî să mai fure drept adaos şi traista în care se aflau pieptenele, peria şi ţesala, ca să aibă cu ce să-şi grijească de cal.

Baba se făcu verde-cătran când auzi că şi-l alege pe ăsta, fiindcă ăsta era ăla. Dar ce putea să-i facă? Trebuia să se ţie de vorbă. Îl mai sfătui să-şi aleagă altul mai bun, îl mai spuse că o să rămâie fără de el, şi că pentru slujbă bună i se cuvine simbrie bună, dar în cele din urmă i-l dete.

Însă baba tot babă bosoarcă era, şi îndată ce Băiet Sărac încălecă, luă „ziua bună" şi plecă, ea se duse la căldarea cea mare, dete căldarea jos şi încălecă pe pirostrii, apoi, prefăcându-şi faţa şi făptura, plecă cu iuţeala blăstemului în urma lui, ca să-l ajungă, să-l piardă şi să-şi ieie calul.

Băiet Sărac simţi că vine în urma lui ce vine şi începu să-i deie pinteni calului.

— Degeaba mă grăbeşti, îi răspunse calul, că noi tot nu putem să ne întrecem cu ea câtă vreme nu vom fi ieşit din împărăţia ei. Dar aruncă pieptenul în urma ta, ca să-i pui o piedică în cale.

Băiet Sărac ştia acum c-a nimerit bine când a ales mânzul cel răpciugos. El scoase dar pieptenele din traistă şi-l aruncă în urma sa, iar din pieptene se făcu un gard lung şi înalt, peste care bosoarca nu putea să treacă, ci trebuia să-l ocolească şi să piardă astfel din drum.

— Aruncă peria, grăi calul după ce simţi din nou tropotul pirostriilor în apropierea sa.

Băiet Sărac aruncă peria, şi din ea se făcu un stuf des şi întins, prin care baba nu putea să străbată decât gâfâind şi cu chiu, cu vai.

— Aruncă ţesala, grăi calul de a treia oară.

După ce aruncă ţesala, Băiet Sărac privi în urma sa şi văzu o pădure de cuţite şi de săbii, iară pe babă opintindu-se a trece printre ele şi sfâşiindu-se în bucăţi mărunte-mărunţele.

Ajungând la codrul de al şaptelea, unde se sfârşea împărăţia bosoarcei, mânzul cel răpciugos se scutură o dată şi pe nesimţite se prefăcu într-un frumos cal înaripat, cum nici mai nainte de aceea, nici după aceea n-a mai fost altul.

— Acum ţine-te bine, îi zise calul, fiindcă am să te duc cum nu s-a mai dus voinic de pe tărâmul ăsta pe celălalt căci am şi eu o soră acolo şi pe ea mă duc s-o caut.

Băiet Sărac era ameţit de răpeziciunea cu care trecea peste codru şi se slobozea în urmă spre tărâmul celălalt printr-o largă deschizătură de la cealaltă parte a codrului. Cum îşi veni în fire, el se afla faţă-n faţă cu calul său, care se scutură o dată, acum de a doua oară, se prefăcu într-un făt-frumos cu plete lungi şi grăi:

— Oriunde te-i duce, norocul să-ţi fie tovarăş de drum, că m-ai scăpat de farmecele în care am fost cuprins de Mama Pădurii. Află că eu sunt feciorul împăratului Roşu şi am pornit să caut pe sora mea, dar la marginea unui codru am găsit pe Mama Pădurii, care mi se plângea că nu mai poate merge şi m-a rugat s-o duc în spinare, iar după ce mi s-a făcut milă de ea şi am primit să mă încalece m-a prefăcut în cal şi mi-a ursit ca tot cal să rămâi până ce nu i se va face milă unui voinic de mine şi nu mă va încăleca pentru ca să-l trec pe tărâmul ăsta, unde iarăşi am să mă fac ce am fost.

Grozav îi părea de bine lui Băiet Sărac, fiindcă nu mai era singur. El luă azima cea de tărâţe, o rupse în două şi-i dete jumătate de ea feciorului de împărat, ca să fie fraţi de cruce şi amândoi purtaţi de acelaşi dor.

Feciorul de împărat gustă din azimă, şi cum îmbuca, puterea-i creştea şi dragostea i se întărea.

Ei îşi spuseră fiecare păţaniile şi plecară drept înainte.

Departe, departe, tocmai în fundul lumii de pe celălalt tărâm, se vedeau nişte curţi nalte şi strălucite: astea trebuiau să fie curţile zmeului.

Lumea de pe celălalt tărâm era frumoasă, încât să tot treci prin ea, plină de lumină, de verdeaţă, de flori, de păsări cu pene frumoase şi de fiare blânde şi vesele. Şi în lumea asta omul nu îmbătrânea niciodată, ci rămânea mereu aşa cum a intrat în ea, fiindcă nici nu erau zile, soarele nici nu răsărea, nici nu apunea, ci era mereu lumină venită aşa din senin. Dar zmei nu se vedeau nicăiri, şi cei doi fraţi de cruce mergeau în calea lor nesupăraţi de nimeni.

După ce se duseră cât merge un om trei zile de-a rândul, ei sosiră la curţile cele frumoase şi se opriră în faţa lor, fiindcă erau frumoase, de tot frumoase, cu turnuri nalte, cu ziduri de piatră moale ca şi catifeaua şi acoperite cu lespezi de zăpadă uscată la soare.

Dar ele păreau deşerte şi părăsite.

Băiet Sărac şi feciorul de împărat intrară, trecură prin toate casele cele pline de fel de fel de scumpeturi şi, negăsind pe nimeni, ei deteră cu socoteală că zmeul va fi ieşit la vânătoare şi se hotărâră să-l aştepte. Ei se mirau însă că nu găsesc surorile lor aici.

Întinzându-se fiecare pe câte un divan de cele frumoase, ei se deteră la odihnă, când deodată tresăriră amândoi şi rămaseră uimiţi de ceea ce auzeau.

Era, Doamne, o cântare duioasă de mişca şi pietrele şi te simţeai ca-n altă lume când o auzeai, şi era un glas de femeie.

Băiet Sărac şi feciorul de împărat nu prea ascultară mult, ci săriră în picioare şi grăbiră într-acolo de unde le venea cântarea.

Iată ce văzură:

La o parte a curţilor era un turn de sticlă, iar în turn şedea o fată şi torcea şi cânta şi plângea, iar lacrămile ei, cum cădeau, pe dată în mărgăritare se prefăceau. Şi era aşa de frumoasă fata asta, încât doi oameni dac-ar fi fost pe lume, ei s-ar fi omorât pentru dânsa. Şi cum o văzură, cei doi feţi-frumoşi rămaseră neclintiţi şi privind cu dor la dânsa, iar fata încetă de a mai toarce, de a mai cânta şi de a mai plânge şi privi cu mirare la dânşii.

Dar asta nu era sora niciunuia dintre dânşii, şi cum te pomeneşti că e omul, Băiet Sărac credea că e sora feciorului de împărat, şi feciorul de împărat că e sora lui Băiet Sărac.

— Eu rămân aici, grăi Băiet Sărac, iar tu te du de scapă pe sora mea, ca să ţi-o iei de nevastă.

— Ba eu rămân aici, îi răspunse feciorul de împărat, şi tu te du de scapă pe soră-mea, fiindcă eu am s-o iau pe asta de nevastă.

Acum era acum! Înţelegând că fata cea frumoasă nu-i este soră niciunuia dintre dânşii, feţi-frumoşii puseră mâna pe săbii, gata de a se tăia cu ele, cum se taie oamenii când ajung la împărţeală.

— Ia staţi, grăi fata cea frumoasă, şi nu vă pripiţi. Cercetaţi mai cu dinadins, ca să vedeţi dacă sunt ceea ce vă par vouă ori nu sunt decât o părere. Eu sunt fata fără de trup, care nu voi căpăta trup în astă lume decât în ziua când zmeul mă va fi răpit de pe celălalt tărâm. Cum mă vedeţi acum, aşa voi fi, voi toarce, voi cânta şi voi plânge atunci, căci îmi voi aduce aminte de maică-mea, care toarce, cântă şi plânge,

şi aşa torc şi cântă şi plâng surorile voastre, care au fost răpite de cei doi fraţi mai mari ai zmeului ce stăpâneşte curţile astea.

Auzind acestea, feţi-frumoşii voiră să plece, pentru ca să nu-şi mai piardă vremea pe drum.

— Staţi şi nu vă pripiţi, le zise iar fata cea fără de trup. Nu cumva socotiţi că-i veţi birui pe zmei aşa, numai mergând şi venind? Mare treabă vă aşteaptă! Pe mine m-a pus zmeoaica cea bătrână aici ca să ţin mereu aprinsă pofta feciorului ei celui mai tânăr, fiindcă este dat ca toţi trei feciorii să-şi facă nunta deodată, şi cei doi fraţi mai mari le ţin pe surorile voastre, dar nu-şi pot face nunta cu ele decât după ce fratele lor cel mai tânăr mă va fi răpit pe mine. De câte ori se întoarce de la vânătoare, el se opreşte acolo unde staţi voi acum, se uită cu dor şi însetare la mine, apoi îşi găteşte armele şi-şi hrăneşte calul cu jăratec, dar tot nu poate să plece, fiindcă nu mi-au venit încă zilele. Rămâneţi dar aici, ca să-l biruiţi, pentru ca nu cumva, pe când voi umblaţi în drumuri, el să mă răpească şi să sosiţi prea târziu la surorile voastre. Dar băgaţi de seamă – le mai zise ea – că afară de curtea lui nu-l puteţi birui fiindcă e nevăzut. De aceea, când se întoarce acasă, el îşi aruncă buzduganul cu atâta putere în poartă, încât pământul se cutremură şi zidurile se surpă, îngropând de vii pe oamenii pământeni ce s-ar fi aflând între ele. Dacă simţiţi dar în voi destulă putere ca să ţineţi porţile în ţâţâni, încât ele să nu se zgâlţâie, când el va arunca buzduganul în ele, rămâneţi, altfel duceţi-vă în ştirea Domnului, că e pagubă de tinereţele voastre.

Băiet Sărac şi feciorul de împărat se uitară unul la altul, înţeleseră că aşa trebuie să fie şi hotărâră să rămâie.

În vreme ce Băiet Sărac se duse la porţi ca să le ţină, feciorul de împărat îşi scoase sabia şi-l aştepta pe zmeu în mijlocul curţii. Se înţelege, asta nu era glumă. Nu trecu mult, şi deodată – zbâng! – se izbi buzduganul în porţile ferecate, încât credeai că are să se prăpădească lumea.

Băiet Sărac simţi că i se rup baierile inimii de greutatea cea mare şi că zidurile s-au mişcat din temelii şi sunt gata să se surpe, dar el le ţinea din ţâţânile porţii.

Văzând că curţile nu se surpă, zmeul se opri cam uimit în loc.

— Ce-i asta? zise el. Tare am slăbit de ieri până astăzi!...

Nici nu visa ce-l aşteaptă.

Deschizând apoi cam cu anevoie poarta, el nu-l băgă de seamă pe Băiet Sărac, ci înainta drept spre feciorul de împărat, care stătea cu inima în dinţi la mijlocul curţii fiindcă – de! – zmeul e zmeu, iar nu lele cu cătrinţă.

Şi să nu mai lungim vorba: ştim noi acum ce se întâmplă când zmeii dau faţă cu feciorii de împăraţi. Se încinseră la luptă. Însă voinic era feciorul de împărat dar şi zmeul era cel mai tânăr între fraţii săi. Se tăiară cât se tăiară în săbii, iar după ce văzură că aşa nu se pot birui unul pe altul, se apucară la trântă, în vreme ce Băiet Sărac se opintea să ţină curţile ca să nu se surpe în capul lor.

Când văzu Băiet Sărac că-i slăbesc puterile şi că niciunul pe celălalt nu biruie, el strigă tare:

— Strânge-l şi-l umflă, că nu mai pot!

Atunci feciorul de împărat îl strânse o dată pe zmeu cum se strânge, îşi adună toate puterile şi-l trânti la pământ de-i pârâiră oasele şi rămase ameţit. Apoi, nici una, nici alta, o luă la fugă şi ieşi pe poarta pe jumătate deschisă, strigând şi pe Băiet Sărac după dânsul. Zidurile se surpară şi curţile cele mari şi frumoase căzură prăbuşite peste zmeu, de-l îngropară cum am zice de viu. Nu mai rămase decât turnul cel de sticlă, care stătea acum deşert şi părăsit, fiindcă fata cea fără de trup ieşise din el în clipa când nu mai era cine s-o răpească de pe celălalt tărâm. Băiet Sărac şi feciorul de împărat plecară mai departe şi se duseră, tot se duseră, până ce nu ajunseră la curţile celui mijlociu dintre zmei.

Încă departe vedeau turnul cel de sticlă şi auzeau cântecul cel de jale, iar inima lui Băiet Săra bătea mai tare şi tot mai tare, fiindcă din ce se apropia, tot mai bine îşi aducea aminte de glasul surorii sale.

Cât ajunseră la curţile cele mari şi frumoase, ei intrară, şi cât văzură fata cea din turnul de sticlă, amândoi se răpeziră ca să spargă turnul şi s-o apuce în braţe.

Dar lucrurile nu mergeau aşa.

Fata din turnul de sticlă, care era în adevăr sora lui Băiet Sărac, privi cu mirare la dânşii, iar când Băiet Sărac îi spuse că a venit s-o scape din ghearele zmeului, ea îi răspunse că nu-l cunoaşte şi că fratele ei nu seamănă cu el nici la chip, nici la făptură.

Mare era întristarea lui Băiet Sărac când văzu că soră-sa nici nu vrea să ştie de dânsul, care a umblat prin atâte pustii şi a trecut prin atâte primejdii ca să străbată până la dânsa, dar încă mai mare i se făcu întristarea când ea începu a se plânge:

ea se usucă de dorul zmeului, care vine în fiecare zi de o priveşte tot cu dor nesecat, o amână de pe o zi pe alta şi nu se cunună cu ea.

Dar pe Băiet Sărac calea-valea, căci lui ea nu-i era decât soră; feciorul de împărat însă, când văzu fata şi-i auzi glasul şi-i înţelese tragerea de inimă pentru zmeu, se făcu nu ştiu cum, mânios mare minune.

— Ei, apoi dacă nu vrei să vii, te-om lua cu sila! zise el, gata să ieie toată curtea-n spinare şi să plece cu ea pe celălalt tărâm.

— Mai domol, grăi fata, că, dacă e vorba, n-am decât să scot un cui din peretele ăsta de sticlă, şi se surpă curţile în capul vostru. Mi-e milă însă de tinereţele voastre şi vă sfătuiesc să nu prea staţi mult pe aici, că vă pomeniţi cu logodnicul meu şi n-are cine să vă bocească.

Băiet Sărac scoase acum azima cea de cenuşă din traistă şi grăi:

— Soro, ia gustă din azima asta şi mai zi că nu-ţi sunt frate.

Ea întinse mâna şi zidurile de sticlă se desfăcură, iar după ce luă azima şi gustă din ea, simţi că e făcută cu laptele mamei sale şi o cuprinse un dor de casă încât să-i plângi de milă.

— Haideţi! zise ea grăbită, să fugim, că de ne găseşte aici, vai şi amar de capul vostru!...

Băiet Sărac o cuprinse la braţe şi o sărută, fiindcă îi era soră, iar feciorul de împărat o îmbrăţişă şi sărută şi el, fiindcă de!, era şi el frate de cruce cu Băiet Sărac!

Dup-aceea luară înţelegere să facă şi cu zmeul ăsta ceea ce făcuseră cu fratele lui. Mai aşteptară cât mai aşteptară, îl primiră pe zmeu cum se cuvine, îl răpuseră şi plecară mai departe, ca să scape şi pe fata cea de împărat.

Acum era însă acum! Fata de împărat o dată cu capul nu voia să fie scăpată de dânşii, iar feciorul de împărat n-avea nimic la dânsul, niciun semn după care sora-sa să-l poată cunoaşte de frate al ei.

Degeaba-i spunea Băiet Sărac că dacă nu vine de voia bună, o vor lua cu sila, căci ea punea mâna pe cuiul cel primejdios şi nu era chip s-o îmblânzeşti.

Care va să zică, îşi făceau de cap, dacă-l aşteptau pe zmeu în curte, fiindcă, doi erau, numai doi inşi, şi dacă unul ţinea curţile din ţâţânile porţii şi altul îl aştepta pe zmeu în mijlocul curţii, nu mai era cine să-i apere de cuiul cu pricina.

— Las' pe mine! grăi Băiet Sărac, care, de când văzuse pe fata cea de împărat, se făcuse de tot, nu ştiu cum, mânios, mare minune. Ori eu pe el, ori el pe mine!

Cum se vede, el luase hotărârea de a se prinde la luptă cu zmeul chiar în câmp deschis, unde nu poate să-l vadă, lucru nemaipomenit de când feţi-frumoşii se bat cu pui de zmei, fiindcă e greu să-l biruieşti pe un zmeu, dar să-l biruieşti chiar pe nevăzute, la asta nu s-a gândit încă nimeni.

Feciorul de împărat şi cu sora lui Băiet Sărac se ascunseră într-un şanţ de lângă curţi ca să nu-i vadă zmeul, iar Băiet Sărac se puse tot ca până acum în poartă şi aştepta să-şi arunce zmeul buzduganul, pentru ca să fie silit a se apropia de dânsul, căci nemaiavând buzdugan, nu mai putea decât să se bată în săbii, sau să se prindă la trântă.

Nici nu trecu mult şi – zbâng! – se izbi buzduganul în porţile ferecate; dar nici Băiet Sărac nu era motoflete, se izbi şi el din cealaltă parte, de ieşi cu porţi cu tot afară, lăsând curţile să se surpe în urma lui.

— Ieşi, dacă eşti viteaz, la faţa de masă! strigă el apoi, crezând că zmeul va răspunde ceva, ca să se deie de gol.

Dar zmeul simţea că şi-a dat de om şi nici nu gândea să vorbească, şi se apropie pe nevăzute şi scoase sabia şi dete o dată drept spre capul lui Băiet Sărac ca să i-l răteze, şi cum îl lovi, îi rupse falca în două.

Asta-l durea pe Băiet Sărac, dar tot îi părea bine fiindcă ştia acum pe unde să-şi caute vrăjmaşul. El se repezi dar într-acolo de unde venise lovitura cea grea, şi dete, şi simţi c-a nimerit în carne, şi iar dete, şi iar simţi c-a nimerit, şi aşa dete de câteva ori iute şi mărunt, ducându-l pe zmeu în vârful săbiei. Însă deodată simţi că nu mai nimereşte, că zmeul iar i-a scăpat din sabie, şi rămase pitit ca omul care nu ştie de unde are să-i vie lovitura.

Zmeul dete încă o dată drept spre capul lui Băiet Sărac şi, cum dete, îi tăie urechea de la dreapta.

— O să mă ţii minte! strigă Băiet Sărac, şi se răpezi din nou asupra lui.

Însă cum puterile îi erau slăbite şi nu-l lovea decât mai rar, şi-l scăpă peste puţin.

Fata de împărat privea la lupta lor de sus, din turnul rămas întreg, şi cum privea, se minuna de vitejia lui Băiet Sărac, iară acum, când văzu că zmeul măsoară a treia lovitură spre capul lui Băiet Sărac, ea strigă:

— Dragă voinicele, dă-te la dreapta şi scuipă de trei ori, că ai să-l vezi cu ochii.

Auzind aceste, Băiet Sărac se simţi pe de-o sută şi de o mie de ori mai tare de cum fusese, şi cum se dete la dreapta, şi cum scuipă, şi cum îl văzu pe zmeu, se răpezi

asupra lui şi-l cuprinse în braţe şi-l strânse de-i fărâmă oasele şi-l aruncă mort curat cât colo.

Dup-aceea feciorul de împărat şi Băiet Sărac nu mai pierdură vremea, ci se gătiră de drum. Fata de împărat îl sărută pe Băiet Sărac, şi urechea şi falca i se făcură la loc, de era mai frumos de cum fusese, apoi Băiet Sărac şi feciorul de împărat se duseră la grajdurile zmeului, care se aflau sub temelia curţilor surpate, luă fieştecare câte un cal năzdrăvan, încălecară, îşi luă fiecare mireasa şi plecară acasă.

Împăratul Roşu, om dac-ar fi fost, s-ar fi bucurat, dar împărat ce era, el îşi împărţi împărăţia în două, dete o parte fiului său, iar cealaltă ginere-său, apoi Băiet Sărac se duse de mai aduse şi pe maica-sa cea săracă, şi după ce veni şi ea, se făcu, Doamne, o nuntă de care oamenii tot povestesc cât va fi lumea şi doveacul*.

Iar eu încălecai pe-o şea şi vi-o spusei aşa.

* doveac – secol

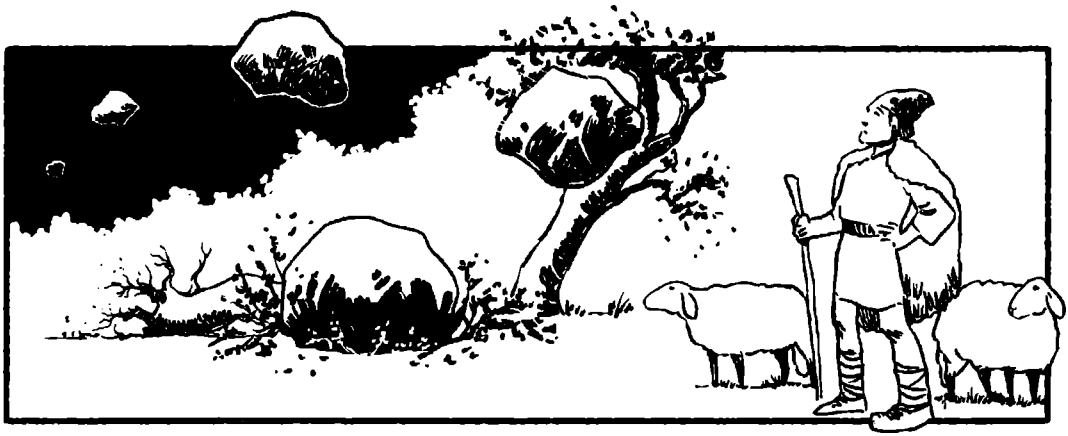

STAN BOLOVAN

A fost ce a fost; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

În marginea satului, pe unde boii sătenilor răstoarnă portiţa şi porcii vecinilor sapă sub garduri, era odată o casă, în casa asta locuia un om, omul avea o muiere, iară muierea era tristă toată ziua.

— Muiere dragă, ce gând te mustră de eşti tot ca mugurul brumat în raza sorelui? întrebă soţul într-o zi. Ai ce-ţi trebuie: fii dar veselă ca altă lume!

— Dă-mi pace; nu mă mai întreba! răspunse nevasta, apoi căzu mai tristă decât cum a fost.

A întrebat bărbatul încă o dată, adecă a doua oară, şi tot aşa răspuns a primit de la muierea sa. Numai când făcut întrebarea în rândul al treilea, muierea a răspuns mai plin şi mai lat.

— Ei! zise ea, dar ce-ţi bagi capul în necaz? Dacă vei şti, şi tu vei fi trist ca mine. Mai bine să nu-ţi spun.

Dar nu este aşa făcut omul. Tocmai când îi zici să şadă, dorul de ducă îl prinde mai tare.

Stan abia acum voia cumsecade a şti ce e şi cum prin gândul nevestei sale.

— Apoi dacă vrei să ştii, ţi-oi spune, zise nevasta. Nu-i noroc, bărbate, nu-i noroc pe casă.

— Nu-i frumoasă vaca? Pomii nu-s ca stupul? Holda nu e mănoasă? întrebă Stan. Zici o vorbă slabă când te plângi de rele.

— Dar n-ai copii, bărbate.

Astă vorbă a priceput-o, şi nu e bine când omul pricepe vorba. De aci înainte în casa din marginea satului era un om trist şi o muiere tristă. Iară trişti erau pentru că Dumnezeu nu le-a dăruit copii. Şi când îl vedea trist pe dânsul, şi ea se făcea mai tristă, şi cu cât mai tristă era ea, cu atât mai tare se întrista el.

Aşa a mers asta multă vreme.

Pe la toate bisericile au dat slujbe şi rugăciuni; pe la toate vrăjitorile au făcut întrebare; dar nu venea darul de la Dumnezeu!

Într-o zi, Iisus Cristos, aflându-se în călătoria Sa pe pământ, zise „Bună dimineaţa!“ la pragul lui Stan. Era cu apostolul Sf. Petru, şi cu mare bucurie au fost primiţi oamenii buni la casa lui Stan, şi cu cele mai bune bucate hrăniţi, iară vorbele bune nu lipseau atât de la Stan, cât şi de la nevastă.

Cristos a văzut că sunt oameni buni; şi când a luat desagii să plece, întrebă pe Stan ce doreşte, pentru ca să facă să i se împlinească trei dorinţe pe care le-ar avea.

— Dă-mi, Doamne, copii! răspunse Stan.

— Ce să-ţi dau încă?

— Copii îmi dă, Doamne!

— Bagă de seamă, îi zise Domnul, că vor fi mulţi. Ai tu cu ce să-i ţii?

— Dă-mi, Doamne, şi nu mai întreba mai departe!

Cristos plecă cu Sf. Petru, iară Stan îi petrecu până în drumul de ţară, ca nu cumva să piardă calea şi să rătăcească printre holde şi păduri.

Când Stan sosi acasă, îşi află casa, curtea şi grădina plină de copii. Toţi cu toţii laolaltă nici mai mult, nici mai puţin decât o sută. Şi niciunul nu era mai mare decât celălalt, ci care de care mai mic, care de care mai bătăuş şi mai mare-n gură. Iară Dumnezeu a fost lăsat ca Stan să simtă şi să ştie cum că toţi sunt ai lui.

— Doamne, că mulţi sunt, Doamne! strigă el stând în mijlocul lor.

— Dar nu prea mulţi, bărbate! zise muierea, aducând şi ea o grămadă cu sine.

Şi apoi fost-au şi s-au făcut zile cum n-au mai fost decât la omul cu o sută de copii.

Casa şi satul erau pline de „tata“ şi „mama“, lumea plină de bucurie.

Dar nu tocmai atât de scurtă e povestea cu copiii. La mult necaz multă bucurie, şi mult necaz la multă bucurie. Când peste câteva zile copiii au început să strige: „Tată, mi-e foame!“ Stan a început să se mai scarpine în cap. Nu-i păreau prea mulţi copiii, căci bun e darul cât de mare; erau însă hambarele prea mici. A fost slăbit vaca şi în câmp a fost secat mana.

— Auzi tu, babă, grăi Stan într-o zi, mie-mi pare că tocmai mare potriveală nu este în treaba noastră. Dacă bunul Dumnezeu ne-a dat atâţi copii, să fi făcut măcar lucru deplin şi să ne fi dat şi hrană pentru dânşii.

— Cată, bărbate, îi răspunse muierea, cine ştie unde a fi ascunsă!... Dumnezeu nicicând nu face un lucru numai pe jumătate.

Stan plecă în lume ca să caute darul lui Dumnezeu, îşi puse tare în gând ca să nu se întoarcă acasă până ce nu va veni încărcat de hrană pentru copii.

Ei, dar calea flămânzilor este cea mai lungă. Numai cu una, cu două, hrana pentru o sută de copii hărăbori nu se câştigă. Stan s-a dus, s-a dus, s-a dus până ce i s-au ros tălpile, fără ca să fi dat de vreun lucru priincios. Când acuma, era aproape de marginea lumii, unde ce este se amestecă cu ce nu este, zări în depărtare, pe un câmp întins ca o plăcintă mare, o stână. Lângă stână erau şapte păcurari, iară în stână odihnea la umbră o turmă de oi.

— Dă-mi, Doamne, noroc! grăi Stan, şi plecă spre stână, pentru că să vadă dacă cu chip şi chibzuială nu s-ar putea face vro treabă.

Din vorbă-n vorbă, Stan înţelese că nici aici nu este mai multă nădejde decât pe unde a fost umblat. Era anume cum că în fiecare zi, tocmai la miezul nopţii, venea un zmeu mânios şi lua un berbece, o oaie şi un miel din turmă, adecă tot câte trei capete.

Iară laptele de la şaptezeci şi şapte de mioare îl ducea la zmeoaica cea bătrână, ca să se scalde în el şi să întinerească... Şi necăjiţi erau păcurarii şi cu amarnice vorbe se plângeau. Adecă Stan văzu că de aici tocmai încărcat nu va merge la copii.

Hei, dar nu e lucru mai puternic decât acela când îţi ştii copiii flămânzi acasă. Stan zări un gând în capul său şi grăi în vorbă cutezată:

— Ş-apoi ce-mi daţi voi dacă eu vă scap de zmeul cel hămisit?

— Trei sunt berbecii, unul al tău, de la oi tot a treia, iară din miei, unul ţie, doi nouă, răspunseră păcurarii.

— Bună socoteală! gândi Stan, dar se cam îngrijea că aşa singur îi va veni greu să mâne turma acasă.

De asta însă nu era grabă. Mai rămăsese o bucăţică de vreme până la miezul nopţii.

Şi apoi, zisă să fie vorba, Stan nici nu ştia cum are să facă socoteală cu zmeul.

„Da-va Dumnezeu gândul cel bun!“ zicea el, apoi iarăşi număra turma, pentru ca să vadă câte capete îi rămân lui.

Tocmai la miezul nopţii, când ziua şi noaptea steteră o clipită obosite în luptă, Stan simţi c-aude o zare* de ceva nemaipomenit. Era cum nu se poate spune. Grozav adecă, ca şi când vine un zmeu. Era anume cum că el arunca bolovanii în copaci şi aşa îşi făcea cale prin codrii bătrâni. Lucru de care chiar şi lui Stan îi veni gândul să cate calea cea mai scurtă şi să nu-şi mai facă treabă cu zmeii. Ei, dar acasă copiii erau flămânzi!

„Eu pe tine, ori tu pe mine!“ îşi zise Stan, şi rămase aşa unde a fost, la marginea turmei.

— Stai! strigă Stan când văzu pe zmeu aproape de turmă, şi apoi strigă ca şi când cine ştie cine ar fi el.

— Hm! zise zmeul. Dar de unde ai răsărit tu de strigi aşa asupră-mi?

— Eu sunt Stan Bolovan, care noaptea mănânc stâncile şi ziua pasc copacii din codru şi, dacă te atingi de turmă, îţi tai cruce-n spinare şi te scald în apă sfinţită.

Când zmeul auzi aşa vorbe, se opri şi el în cale văzând cum că şi-a dat de om.

— Dar mai nainte trebuie să te măsori cu mine! răspunse el cam cu jumătate de gură.

— Eu cu tine? zise Stan. Grijeşte de vorba pe care ai scăpat-o. Suflarea mea este mai puternică decât opintirea ta. Scoase după aceea o bucată de caş din traistă şi o arătă zmeului. Vezi tu piatra asta? grăi el. Ia şi tu una de colea de pe marginea râului, apoi să ne măsurăm puterile.

Zmeul luă o piatră de lângă râu.

— Poţi tu scoate zăr din piatra aceea? întrebă Stan.

Zmeul strânse piatra în pumn, încât ea se sfarmă în prav. Dar zăr nu stoarse din ea.

— Asta nu se poate! zise el cam necăjit.

— Eu să-ţi arăt că se poate, grăi Stan, apoi strânse caşul în mână, încât zerul curgea printre degete.

---

* zare – zgomot puternic, larmă

Văzând zmeul aşa lucru, începu să cate împregiur pentru ca să afle calea cea mai scurtă. Iară Stan se puse de către pădure.

— Ia stai puţin la vorbă! grăi el. Să facem socoteală pentru celea ce ai cules de aici. În cinste nimic nu se dă!

Bietul zmeu ar fi apucat-o la fugă, dar se temea că Stan va sufla în urma lui şi-l va îngropa sub copacii din codru. Rămase dar stând, ca omul care stă fiindcă n-are încotro.

— Să grăim o vorbă! zise el într-un târziu. Eu văd că tu eşti om de treabă. Maică-mea de mult caută o slugă ca tine şi nu poate s-o afle. Intră slugă la noi. Anul e de trei zile, iară simbria pe fiecare zi, şapte saci de galbeni!

De trei ori câte şapte saci de galbeni.

Frumos lucru! Tocmai atâta i-ar fi trebuit lui Stan. „Ei! gândi el, dacă am pus pe dracul în sac, voi pune şi pe mumă-sa!“ Nu făcu dar multă vorbă, ci plecă cu zmeul.

Lungă cale şi rău făcută, dar până la dracul tot prea scurtă. Lui Stan îi părea c-a sosit mai nainte de a fi plecat.

Zmeoaica cea bătrână-bătrână, deodată cu vremea, îi aştepta făcând foc sub căldarea cea mare, în care avea de gând să fiarbă laptele şi să-l amestece cu sânge de miel şi cu măduvă din oase pentru ca leac să fie leacul. Stan din cale de trei puşcături îi vedea ochii străbătând prin noapte. Iar când ajunseră la foc şi zmeoaica văzu că feciorul ei n-aduce nimic, grozav se mânie. Şi nu era tocmai drăgăstoasă zmeoaica asta: „Cu faţa brăzdată şi gura căscată, cu perii zburliţi şi ochii ciuruiţi, e friptă la buze ca ceapa din spuză; iar colţi are trei, să mănânce cu ei, subţire şi lungă, la trei să s-ajungă!“

— Stai aici, zise zmeul, mă duc să mă-nţeleg cu mama.

Stan bucuros ar fi stat acuma şi ceva mai departe, dar n-avea ce să facă dacă şi-a băgat o dată capul în păcate. Lăsă dar pe zmeu să intre.

— Auzi, mamă, grăi zmeul intrat în tindă. Ţi-am adus pe omul acesta ca să mă scapi de el. Este un om grozav, care mănâncă bolovani şi scoate zăr din piatră! Apoi povesti ce şi cum a fost.

— Lasă-l pe mâna mea, zise ea după ce le-a înţeles toate. Printre degetele mele încă n-a trecut om!

Şi a rămas pe vorba cea zisă: Stan Bolovan slugă la Dracul şi la mumă-sa. Mare treabă dintr-o dată: nu ştiu zău ce-i va fi plata!

A doua zi zmeoaica împărţi lucrul. Era să se deie semn în lumea zmeilor cu un buzdugan ferecat de şapte ori. Zmeul ridică buzduganul şi aruncă cale de trei poştii, plecă după aceea cu Stan, pentru ca acesta să-l arunce de alte trei poştii ori, dacă-l poate, şi mai departe. Când Stan ajunse la buzdugan, începu a privi cam îngrijat la el. Vedea cum că el, împreună cu copiii săi, nici de la pământ nu-l poate ridica.

— Ce stai? îi zise zmeul.

— Apoi, vezi, frumos buzdugan acesta! Paguba de el! răspunse Stan.

— Cum aşa, pagubă? întrebă zmeul.

— Numai aşa, grăi Stan, că dacă eu îl arunc, mă tem că nu ai să-l mai vezi cât vei trăi, pentru că eu cunosc puterea mea.

— Nu te teme, aruncă! îi zise zmeul.

— Apoi dacă e aşa, să mergem să ne aducem merinde pe trei zile, fiindcă, dacă nu mai mult, trei zile avem să mergem în urma lui.

După aceste vorbe a prins şi zmeul grijă, dar tot nu credea că are să fie tocmai precum zicea Stan. Ei se-ntoarseră deci acasă după merinde, deşi defel nu s-ar fi învoit cu aceea ca Stan să împlinească anul mergând în urma buzduganului. Când iarăşi sosiră la buzdugan, Stan se puse pe sacul cu merinde şi stătu privind la lună.

— Ce stai? întrebă zmeul.

— Aştept să treacă luna.

— De ce?

— Apoi nu vezi tu că-mi stă luna în cale? zise Stan. Ori vrei tu să dau cu buzduganul în lună?

Acuma zmeul începu a se îngriji cum se cade. Era buzduganul ce i-a fost rămas de la moşul său, şi defel n-ar fi voit să-l piardă prin lună.

— Ştii tu ce? grăi el. Mai bine lasă, nu arunca buzduganul, că-l arunc eu!

— Ba nu! Ferească Dumnezeu! zise Stan. Aşteaptă numai să treacă luna!

Şi multă vorbă s-a făcut din treaba asta, fiindcă Stan numai pentru şapte saci de galbeni s-a învoit la aceea ca zmeul să arunce buzduganul şi mai departe.

— Vai, maică, dar puternic om! grăi zmeul seara către mumă-sa. Abia l-am putut face să nu arunce buzduganul în lună!

Acuma şi zmeoaica a început a se îngriji.

Vezi, măi, ca şi când aceea ar fi glumă că cineva aruncă în lună. Zmeoaică de zmeoaică – dar pe a doua zi s-a îngrijit de lucru mai greu.

— S-aduceţi apă! zise ea dimineaţă. Apoi dete câte douăsprezece piei de bivol la fiecare, poruncind ca până seara să le umple şi deodată să le aducă pe toate acasă.

Se duseră la fântâna cea de piatră. Zmeul, până când vezi, nu vezi, umplu cele douăsprezece piei de bivol şi fu gata să plece. Stan era obosit, fiindcă abia a putut aduce pieile goale. Şi fior îi trecea prin vine când se gândea la ele pline. Ce făcu însă? Scoase o custură din chimir, apoi începu să zgârie pământul dimpregiurul fântânii cu ea.

— Ce faci tu? întrebă zmeul.

— Apoi doară n-am mâncat ceapa ciorii ca să-mi fac de lucru umplând pieile cu apă! răspunse Stan.

— Dar cum voieşti să duci apa acasă?

— Cum? Aşa precum vezi! zise Stan. Duc fântâna, măi. Aici zmeul rămase cu gura căscată. Asta n-ar fi voit-o pentru toată lumea, fiindcă fântâna asta a fost rămas de la moşul său.

— Ştii tu ce? zise el îngrijat, mai bine lasă, că duc şi pieile tale!

— Ba nu, ferească Dumnezeu! răspunse Stan săpând împregiurul fântânii.

Şi acum s-a făcut multă vorbă, fiindcă şi astă dată zmeul numai cu şapte saci de galbeni a putut astâmpăra pe Stan.

A treia zi, adecă în cea din urmă zi, zmeoaica trimise la pădure după lemne.

Până ce zici „una, două, trei", zmeul scoase atâţi copaci din rădăcină şi-i puse la un loc câţi Stan în viaţa sa n-a văzut laolaltă. Stan însă începu să privească la copaci alegând pe cei mai frumoşi. După aceea se sui într-un copac şi îi legă cu un curpăn vârful de cel mai apropiat copac. Şi apoi, fără să grăiască ceva, urmă a lega copacii frumoşi unii de alţii.

— Ce faci tu? întrebă zmeul.

— Vezi tu ce fac, răspunse Stan lucrând mai departe.

— Dar pentru ce legi copacii?

— Iaca, numai pentru că nu voiesc să-mi fac de lucru, scoţându-i unul câte unul din rădăcini! zise Stan.

— Dar cum ai să-i duci acasă?

— Duc pădurea, măi, n-o pricepi tu asta? grăi Stan, legând mereu.

Acuma zmeul era să o apuce la fugă şi să nu se oprească până seara. Se temea însă cum că numai deodată se va trezi că Stan aruncă pădurea în capul lui.

Astă dată, fiindcă era sfârşitul anului, vorba s-a făcut foarte lungă. Stan nu voia nicidecum să stea de vorbă; şi-a fost pus în cap că cu orice preţ să ia pădurea în spate.

— Ştii tu ce? zise zmeul tremurând de frică. Să-ţi fie sâmbria de şapte ori câte şapte saci de galbeni şi să rămânem prieteni buni!

— Apoi să fie, fiindcă eşti om cinstit! grăi Stan, şi se învoi ca zmeul să ducă lemnele şi pentru el.

Anul era sfârşit. Stan purta grijă numai de un lucru: cum va duce galbenii cei mulţi acasă. Seara zmeul şi mumă-sa şedeau de vorbă în casă, iară Stan asculta din tindă vorbele lor.

— Vai şi amar de noi! grăi zmeul. Omul acesta ne scoate din lume. Dă-i banii, dă-i chiar mai mult, numai să scăpăm de el...

Ei, dar zmeoaica nu se prea îndura de bani.

— Una să fie zisă, grăi ea. Tu trebuie să ucizi pe omul acesta la noapte!

— Mă tem, mamă! răspunse zmeul înspăimântat.

— Nicio grijă n-aibi, zise mumă-sa. Când vei vedea că doarme, ia buzduganul şi dă-i una tocmai în frunte.

Aşa a rămas vorba. Ei, dar Stan are totdeauna gândul cel bun. Când văzu că zmeul şi mumă-sa au stins lumina, el luă troaca porcilor şi o puse cu fundul în sus în locul său, acoperind-o bine cu o sarică, iar el se culcă sub pat, apoi începu a horcăni ca omul care doarme dus.

Zmeul ieşi încet, se apropie de pat, ridică buzduganul şi dete o dată în locul capului. Troaca răsună a gol, Stan gemu sub pat, iar zmeul se trase încet în casă.

După aceea Stan ieşi de sub pat, curăţi patul şi se culcă. Avu însă atâta minte ca să nu doarmă astă-noapte.

A doua zi zmeul şi zmeoaica steteră încrementi când văzură pe Stan chiar ca mărul.

— Bună dimineaţa!

— Bună dimineaţa! Dar cum ai dormit astă-noapte?

— Bine, răspunse Stan. M-am visat însă că m-a pişcat un purice tocmai ici pe frunte, parcă şi acuma mă doare!

— Vai, maică! strigă zmeul. Auzi, purece, şi eu am dat cu buzduganul!...

Nici zmeoaica nu mai rămase acuma pe afară. Cu aşa oameni şi ea vedea că nu e bine să se facă prea multă vorbă. Se grăbiră dar a umple sacii, ca numaidecât să

scape de Stan. Bietul Stan, însă numai acuma începu să asude. Când se văzu lângă sacii plini, începu să tremure ca frunza de plop, fiindcă chiar nici numai un sac nu putea ridica de la pământ. Sta dar privind la ei.

— Ce stai aşa? îl întrebă zmeul.

— Hm!, apoi stau, răspunse Stan, fiindcă mă gândesc să mai rămân la voi un an de zile. Mi-e ruşine să mă vadă lumea ducând numai atâta deodată. Mă tem că vor zice: „Iaca Stan Bolovan, care a slăbit ca şi un zmeu într-un an!"

Acuma rândul spaimei a venit pe zmeu şi pe zmeoaică.

În zadar îi spuseră că-i dau încă şapte, încă de trei ori câte şapte, ba chiar, de şapte ori câte şapte saci, numai să plece.

— Ştiţi ce? grăi Stan în sfârşit. Fiindcă nu voiţi să mă ţineţi, nu vă fac silă. Fie pe gândul vostru. Eu mă duc. Dar pentru ca să nu rămân înaintea lumii de ruşine, să-mi duci tu comoara asta până acasă!

Şi nici n-a zis vorbele, până ce zmeul a şi încărcat sacii şi a plecat cu Stan.

Scurtă cale şi făcută-n grabă, dar tot prea lungă până acasă. Când însă Stan se văzu aproape de casă şi auzi strigătul copiilor, începu a da în pas mai încetişor, îi părea că este prea aproape, fiindcă se temea că, ştiind de casa lui, zmeul va veni să ia comoara de la el.

Îl supăra numai că trebuia să ducă banii acasă.

— Zău, eu nu ştiu ce să fac! grăi el întorcându-se spre zmeu. Am o sută de copii şi mă tem c-o s-o păţeşti rău cu ei, fiindcă sunt cam hărţăgoşi. Dar te poartă bine, că eu te voi apăra după putinţă!

O sută de copii – nici asta nu e glumă!

Zmeul – zmeu de zmeu – începu să scape sacii de frică. Dar tot de frică iarăşi îi ridica.

Dar numai atunci a fost ce a fost, când ei intrară în curte. Copiii, flămânzi, cum văzură pe tatăl lor venind cu zmeul încărcat, năvăliră asupra lor, ţiind fiecare în mâna dreaptă câte un cuţit şi în cea stângă câte-o furculiţă. Apoi cu toţii începură a freca cuţitul de furculiţă strigând în gura mare:

— Aş mânca carne de zmeu!

De aşa lucru şi dracul să sperie.

Zmeul aruncă sacii, apoi o luă la fugă înspăimântat, încât de atunci n-a mai cutezat să intre în lume.

Cu acestea nu s-a sfârşit însă povestea.

În bucuria lui cea mare, Stan uitase daravera cu păcurarii şi număra cu nevasta lui şi cu cei o sută de copii galbenii cei mulţi şi sclipitori şi-i făcea fişicuri tot câte o sută la un loc şi câte o mie-n zece fişicuri, încât era mare frumuseţă să-i vezi şi nespusă mulţumire să zici: „Ai mei sunt!“

Deodată s-au pomenit că poarta curţii se deschide largă şi dau năvală prin ea turme de berbeci, de oi şi de miei, încât destul i-ar fi fost lui Stan şi dac-ar fi avut nu o sută, ci de o sută de ori câte o sută de copii.

De! Domnul dă, când dă, cu amândouă mânile!

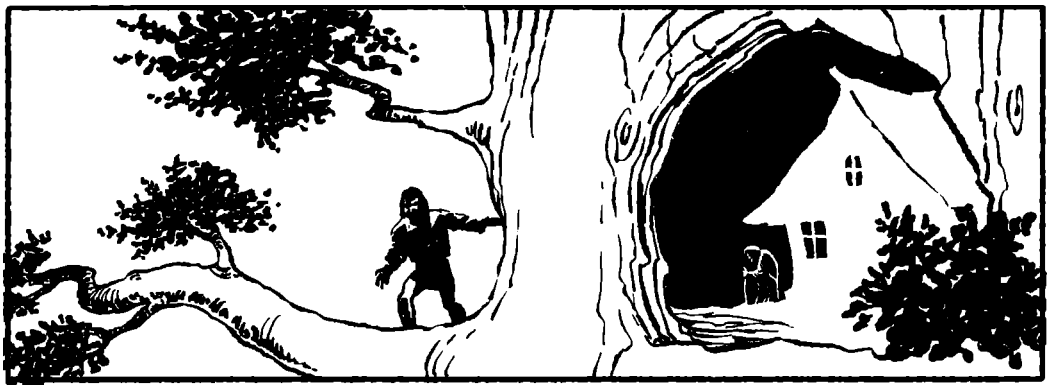

RODUL TAINIC

A fost odată un împărat, şi-n curtea acelui împărat se afla un pom atât de înalt, încât nimeni nu era în stare să-i vadă vârful. Pomul acesta înflorea şi dădea rod în fiecare an, dar nici împăratul, nici curtenii lui, nici vreun alt om pământean n-a apucat să vadă poamă din rodul acela. Era, se vede, pe acolo, prin înălţimile nestrăbătute de ochiul omenesc, cineva care nu lăsa să cadă nicio poamă pe pământ, ci le culegea toate la timpul potrivit. Împăratul ţinea doar să afle cum sunt poamele rodite de pomul acesta, şi a dat de ştire în toată împărăţia lui că aceluia care se va fi urcat în pomul acela şi va putea spune cum anume îi sunt poamele îi va da în căsătorie pe aceea dintre fetele sale pe care el însuşi şi-o va alege.

Au venit dar boieri de toate spiţele, feciori de împărat, până chiar şi feţi-frumoşi, dar niciunul n-a fost în stare să se urce în pom.

Era însă la curtea împărătească un flăcău ţanţoş, şi acesta s-a lăudat mumei sale că el are să se urce, şi-a rugat-o pe aceasta să se ducă la împărat să-i spună că el se urcă.

Împăratul nu credea aşa ceva şi l-a chemat pe Danciu la sine.

— N-o să fii nici tu în stare să te urci, i-a zis, şi să ştii că, dacă nu te vei putea urca, dau poruncă să-ţi taie capul.

Danciu s-a învoit să-i taie capul, dacă nu va fi în stare să se urce, şi a rugat pe împăratul să-i dea răgaz de trei zile ca să se gândească, iar în timpul acestor trei zile a pus pe un meşter faur să-i facă căţărătoare de fer, apoi s-a pus pe urcate.

S-a urcat omul şi iar s-a urcat timp de trei zile şi trei nopţi, şi deodată a dat în scoarţa copacului de o gaură prin care a intrat în o colibă în care a găsit o babă bătrână, de tot bătrână. El îi dete bineţele cuvenite.

— Bună seara, bunică dragă! îi zise apoi.

— Bine că mi-ai zis bunică, îi răspunse baba, căci altfel te-aş fi omorât într-o clipă. Dar ce te aduce pe la noi, puişorul mamii?

— Bunică dragă, răspunse el, n-ai putea să-mi spui ce fel de rod are pomul acesta?

— Mai aşteaptă puţintel până ce se va fi întors fiul meu, răspunse ea, el va fi ştiind-o şi aceasta, căci suflă şi în cele mai mici găuri.

Iară dânsa era Mama Vânturilor.

Seara, după ce s-a întors, fiul ei a simţit miros de om pământean.

— Simt boare de om, zise el mumei sale. Cine a venit şi în ce treburi umblă?

Ea îi spuse ce şi cum, toate din fir în păr, precum le aflase de la Danciu.

— De, zise fiul ei, Vântul cel fără de astâmpăr, eu suflu, ce-i drept, în toate găurile, dar până-acum tot n-am ajuns să aflu ce fel de rod are pomul acesta.

A rămas cu buzele umflate şi-a plecat mai departe.

Urcându-se până acolo, el a tocit o pereche de căţărătoare. El luă acuma altă pereche.

După ce s-a urcat încă trei zile, a dat de o altă colibă şi-a intrat şi-n aceasta dând cuvenitele bineţe.

— Bună seara, bunică dragă!

Şi baba aceasta îi dete acelaşi răspuns ca şi cea de mai nainte, apoi îl întrebă:

— De unde şi până unde?

El îi spuse că umblă să afle care e rodul pomului.

— De! îi răspunse ea, îmi pare rău că nu te pot dumiri. Mai aşteaptă însă să vie fiul meu; el o să ţi-o poată spune.

Baba i-a dat apoi să mănânce, căci era lihnit de foame, şi după aceea i-a făcut culcuş să doarmă.

Viind acasă fiul ei, care e Omul-din-lună, a făcut şi el întrebările pe care le făcuse vântul. Ea îi spuse că e om bun şi umblă să afle ce fel e rodul pomului.

— Îmi pare foarte rău, răspunse el. Eu mă uit, ce-i drept, prin toate crăpăturile, dar n-am ajuns să aflu ce fel de rod are pomul acesta.

Dimineaţa, după ce Danciu se deşteptă din somn, baba i-a spus-o aceasta. Nu-i rămâne dar lui Danciu decât să-şi ieie a treia pereche de căţărătoare şi să arunce jos pe cele tocite.

Găsindu-le pe acestea prin curte, slugile i le duseră împăratului, care prin aceasta se încredinţă că a ajuns de tot departe.

„Te pomeneşti că acela găseşte în cele din urmă rodul pomului, zise el în gândul lui, eu însă tot n-am să-i dau fata mea."

Iară Danciu se urcă mai departe, o zi, două zile şi după a treia zi iar dete de o colibă. Găsi şi în coliba aceasta o babă încă mai bătrână, Mama Soarelui; o păţi însă şi cu aceasta tot ca şi cu celelalte două şi plecă mai departe.

A urcat acum, a urcat şi iar a urcat timp de trei zile – da, încă trei – fără ca să i se fi tocit căţărătoarele, şi tocmai în seara zilei a şaptea s-a pomenit la poarta raiului.

Nu mai era acum tot ca mai nainte: la poarta aceea n-a găsit adecă o babă, ci un moşneag bătrân, de tot bătrân.

— Ai obosit, nu-i aşa? îl întreabă moşneagul.

— De, am cam obosit! îi răspunse.

— Ei bine! grăi moşneagul, dacă eşti obosit, sări ici în locul meu şi mai odihneşte până ce mă voi fi întors eu.

Danciu se aşează şi aşteaptă un ceas, două ceasuri, mult a aşteptat, dar moşneagul nu s-a mai întors. El a încercat să se ridice, dar n-a fost în stare; îi era parcă-l bătuseră în cuie în scaun.

Deodată se pomeni faţă-n faţă cu o fată de tot frumoasă, care, nici una, nici alta, îl întrebă dacă nu vrea să intre vizitiu la Lia, Zâna Zânelor.

— Voi fi curând eu, răspunse Danciu, dar nu pot să mă scol de aici.

— Aş! întâmpină fata cea frumoasă. Am să te scol eu numaidecât. O să-l aduc înapoi pe moşneagul care a fost aici.

Ea s-a dus apoi fuga la Lia şi i-a spus că moşneagul nu mai e la slujba lui şi a lăsat în locul său pe unul care ar fi gata să intre vizitiu la ea, dar nu poate să se ridice de acolo.

Lia se încruntă şi-i porunci olacului* său să se ducă iute şi să-l aducă pe moşneag la locul lui.

Olacul se puse pe drum şi alergă o zi întreagă, de dimineaţă până seara, dar nu ajunse la el. Mai alergă însă încă o zi, şi pe înserate îl ajunse, puse mâna pe el, îi trase o trânteală bună, apoi îl luă în spinare şi-l duse la Danciu, care se şi sculă îndată ce ei sosiră acolo.

Olacul îi mai trase moşneagului o trânteală bună, îl aşeză la locul lui, iar pe ţigan îl duse la zâna Lia, ca să-i fie vizitiu.

Lia avea doi cai de călărie, amândoi cu părul de aur.

— Dacă vrei să intri în slujba mea, îi zise lui Danciu, scaldă-te în putina aceasta.

Ţiganul nu mai stete pe gânduri, ci se dezbrăcă şi sări în putină.

El s-a scăldat timp de jumătate de ceas, apoi Lia i-a poruncit să iasă din putină. După ce a ieşit, ce să-ţi vadă ochii? Să stai şi să te miri! El era frumos de nu-i mai puteai găsi pe faţa pământului pereche.

Să vezi dar ruşine ce era să păţească împăratul acela care şi-a pus de gând să nu-şi dea ţiganului fata!

După ce el s-a îmbrăcat, iar a venit fata cea frumoasă şi l-a dus la grajdul celor doi cai cu părul de aur.

— Iată, îi zise ea, aici în cămăruţa de alături e ovăz de aur; dă-le din el cailor în fiecare zi o dată câte o baniţă.

Iar s-a făcut apoi nevăzută, şi prin cele cu desăvârşire minunate abia de aci înainte trecu Danciu.

După ce şi-a făcut slujba trei zile de-a rândul, a venit din nou fata cea frumoasă şi i-a spus că Lia, Zâna Zânelor din împărăţia Sorilor, are să şi-l aleagă bărbat pe acela care e în stare s-o îngâne făcându-le toate întocmai ca dânsa.

— Du-mă la ea! strigă Danciu săltând de bucurie. Am s-o îngân ca şi când aş fi întru toate ea însăşi.

El a fost dus la stăpâna lui.

Pe-nserate, Lia a poruncit să fie pus în iatacul ei un al doilea pat la o potrivită depărtare de al ei. Ea a început apoi să se dezbrace şi, dezbrăcându-se, ea avea şasesprezece rochii, pe când Danciu n-avea decât o pereche de iţari. El şi-a sfâşiat însă iţarii în şasesprezece fâşii şi, când Lia punea pe scaunul ei o rochie, punea şi el

* olac – curier, trimis

pe al său o fâşie. După aceea a pus fâşie lângă fâşie, ca să le coase la loc, dar să vedeţi minune!, fâşiile se ţineau una de alta încât Lia, Zâna Zânelor, stătea cuprinsă de uimire când l-a văzut dimineaţa îmbrăcându-se tot ca ea.

Lia s-a dus apoi să se pieptene. Ţiganul, de asemenea. Li se puseră două oglinzi, fiecare cu toate cele de nevoie pentru pieptănat, şi au început amândoi să se pieptene. Când Lia îşi trăgea o dată cu pieptenul prin păr, Danciu trăgea şi el prin al său. Ea a tras de şasesprezece ori, el de asemenea. Ţiganul avea şi el păr lung, şi după ce s-au pieptănat, altă minune: faţa lui era tot atât de frumoasă ca a Liei.

Când se uită deci la el, Lia nu mai ştia ce să facă de bucurie, l-a chemat la ea şi l-a sărutat – cum mireasa îşi sărută mirele.

S-a făcut apoi o nuntă mare, şi după nuntă Lia l-a trimis la vânătoare pe Danciu, care nu mai era acum ţigan ca toţi ţiganii, ci făt-frumos deopotrivă cu orişicare fecior de împărat.

Mai nainte de plecare ea îi dete o oglindă şi-i zise:

— Când vrei să ştii ce fac, uită-te în oglinda aceasta, că mă vezi în ea.

Luându-şi apoi „ziua bună" unul de la altul, el plecă la vânătoare.

N-a făcut însă decât vreo câteva sute de paşi, şi s-a pomenit cu olacul care alerga spre el ca să-i spună că Lia îi trimite vorbă să cruţe vânatul şi să nu împuşte decât doi iepuri.

Mergând mai departe, şi tot mai departe, a zărit o pădure cu copaci de aur, iar în pădure alergau o turmă de animale cu păr de aur în care nu era însă niciun iepure. După ce a mai trecut prin pădurea aceea, i-a trecut prin faţă altă turmă, dar nici în aceasta nu era niciun iepure.

Iar a mers apoi, până ce a dat de a treia turmă; în aceasta era însă un singur iepure. Şi-a încordat întâi arcul şi una, două, trei!, l-a şi culcat la pământ.

El însă doi iepuri avea să-i ducă Liei. A mers dar înainte, ca să mai culce la pământ încă unul.

Mergând aşa, la început de drum, apoi pe o potecă şi în cele din urmă pe potecuţe, el s-a rătăcit de nu mai ştia încotro să apuce.

El scoase deci oglinda şi se uită la ea. A şi văzut pe Lia care îi făcu semn să apuce la dreapta.

S-a dus dar, şi mereu s-a dus – un ceas, două, trei ceasuri, timp de patru ceasuri s-a tot dus fără ca să poposească, şi iată că a zărit o întreagă turmă de iepuri.

El rămase nedumerit.

Un iepure mai avea să culce la pământ, unul singur. Iepurii erau însă grămadă, tot unul lângă altul şi el, nefiind vânător bun, se temea că, trăgând în ei, va omorî deodată mai mulţi.

A aşteptat dar şi iar a aşteptat, până ce şi-a pierdut răbdarea, şi a tras încât a culcat la pământ trei iepuri.

Îi părea rău că n-a putut să se ţină de vorba scumpei sale soţii, dar nu i-a rămas decât să se întoarcă acasă. Peste puţin i se ivi în cale o matahală de om, un adevărat uriaş.

— Nu ţi-e ruşine obrazului că ai împuşcat doi dintre iepurii mei?! îi zise omul acela, care era stăpânul moşiei pe care rătăcise Danciu.

Nu era adecă al Liei decât unul dintre cei trei iepuri.

— Haid' să ne măsurăm puterile! urmă dar stăpânul celorlalţi doi, care mai era năcăjit şi pentru că ar fi voit ca Lia pe el să şi-l aleagă soţ.

Danciu începu să tremure de frică. De!, nu se simţea el destul om pentru ca să se-ncumete a-şi măsura puterile cu asemenea matahală. El puse deci mâna pe arc şi-l încordă. Celălalt fu şi el gata să tragă, dar era prea târziu, căci Danciu îl şi culcă la pământ.

El se întoarse apoi acasă.

Lia rămase cuprinsă de spaimă când îl văzu aducând patru iepuri.

— Vai de mine! strigă dânsa. De ce ai omorât şi pe ceilalţi doi iepuri?! Dacă află stăpânul lor, te omoară-ntr-o clipă.

— Grija aceasta să n-o mai ai! răspunse ţiganul, treaba aceasta am aranjat-o eu cu dânsul. Aş vrea însă să te-ntreb ceva, dacă vrei să-mi dai răspuns.

— S-ar putea oare să nu-ţi dau? grăi dânsa. Nu avem, aşa credem, noi doi nicio taină unul pentru altul.

— Spune-mi, te rog, ce fel de rod are pomul acesta, îi zise dar Danciu.

— Atâta e tot ceea ce vrei să mă-ntrebi? răspunse Lia. De ce oare n-aş fi având să ţi-o spun aceasta?! Am să-ţi dau, dacă e vorba, chiar să mănânci din poamele acelea câte pofteşti.

Ea chemă apoi degrabă pe una din slugile ei şi-i porunci să aducă zece poame de ale acelui pom.

Sluga s-a urcat în pom. Pomul însă avea trei feluri de poame: mere de aur, pere de aur şi prune de aur. Servitorul nu ştia din care să ieie patru, căci luând din fiecare câte trei, erau numai nouă. El chibzui în cele din urmă să ieie patru prune, căci prunele erau mai mici decât merele. Aşa a şi făcut, şi le-a adus Liei, care i le-a dat soţului său.

— Am o mică daraveră pe pământ, grăi acesta.

— Dacă e aşa, răspunse Lia, poţi să te cobori numaidecât.

Ea porunci apoi să i se facă iute un leagăn, care se lăsa până la pământ, şi-l aşeză pe soţul său în leagănul acela. Cât gândeşti cu gândul, Danciu şi ajunse apoi la pământ cu poamele pe care le avea în buzunar şi i le duse împăratului.

Nu voise împăratul să-i deie fata sa, dar i-o dete acum, când îl văzu atât de frumos. Nu voia însă fata de împărat să şi-l ieie de bărbat, căci se temea ca nu cumva el iar să se facă cum fusese mai nainte.

Danciu o-nşfăcă însă, o luă pe sus şi-o duse la muma sa, pe care o pofti apoi să vie cu el şi-o duse la pomul cel înalt.

Sosit aici, el strigă „una", şi fu jos leagănul în care se aşezară toţi trei: el, mama sa şi fata de împărat. Iar numără apoi „una", şi ei fură sus.

— N-ai vrut să mă iubeşti, nu te iubesc dar nici eu! îi zise acum fetei de împărat, şi-i dete brânci ca să cadă pe pământ.

Ea a tot căzut trei zile şi trei nopţi de-a rândul, iar după ce a ajuns la pământ, s-a făcut miş-fărămiş, de n-a mai rămas de ea întreg decât capul, pe care una dintre slugi l-a dus la împăratul.

— Doamne sfinte! se tângui împăratul, cine m-a pus să nu i-o dau de bunăvoie pe fata mea?

Când împăratul se tânguia în felul acesta, se ivi deodată-n faţa lui ţiganul, care se căia şi el de fapta ce săvârşise într-o clipă de supărare.

— Ai fi acum gata să mi-o dai de bunăvoie pe fiică-ta? întrebă dânsul.

— Nu numai că ţi-aş da-o de bunăvoie, răspunse împăratul, dar ţi-aş mai da pe deasupra şi jumătate din împărăţia mea dacă ar fi în viaţă fiică-mea.

Danciu se duse la mumă-sa şi-i spuse ce-a zis împăratul:

— Să vezi un lucru, grăi aceasta, eu am să-ţi dau o cutioară în care e un praf fermecat. Dacă vei presăra praful acela pe faţa moartei, aceasta va învia şi trupul se va întrăma chiar mai şi mai de cum a fost.

Danciu a alergat fuga la împăratul, a cerut capul moartei şi a presărat pe el praful, cum zisese mumă-sa. Cât dai în palme, trupul fetei s-a întrămat, crescând bucată lângă bucată, şi ea începu să vorbească, împăratul i-ar fi dat-o bucuros, dar acesta nu voia s-o primească.

— Să trăieşti în bună fericire cu fiică-ta, îi zise el împăratului, căci eu am şi găsit altă soţie.

El chemă apoi pe mumă-sa, cu care se duse la pom, se urcară-n leagăn şi se-nălţară într-o clipă la Lia, Zâna Zânelor din Ţara Sorilor, care i-a primit cu multă bucurie. El a zidit apoi pentru mumă-sa un palat frumos şi i-a zis:

— Dacă ţi se va fi făcut dor de mine, trimite-mi vorbă prin o slugă, şi-ntr-o clipă vom fi eu şi soţia mea la tine.

El s-a dus apoi acasă, unde s-a făcut nuntă mare. Lia voia să-l poftească şi pe împăratul, dar ţiganul nu s-a învoit să stea la masă cu cel ce umblase cu gândul de a-l înşela. Au poftit deci la nuntă şoarecele, care s-a-ndopat.

Am fost şi eu la ospăţ şi-am pus mâna pe un ciolan, apoi am plecat lăsându-i în fericire, care n-a mai încetat nici până astăzi, dacă nu vor fi murit cumva.

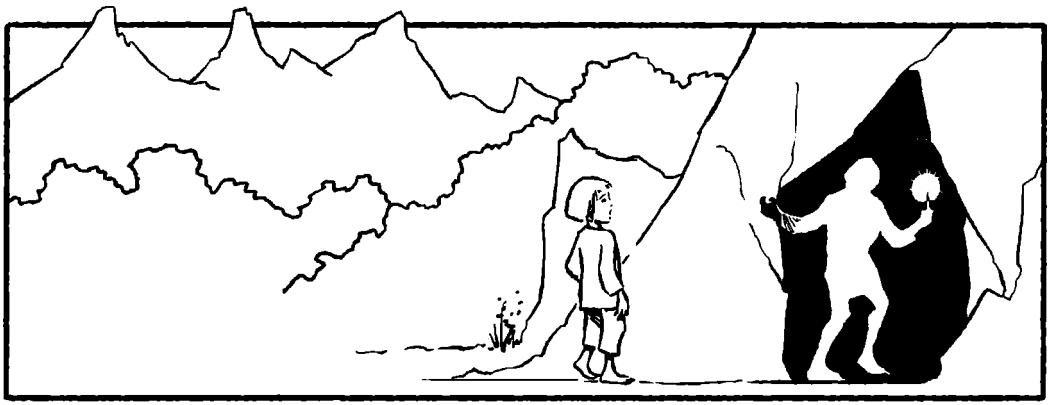

BĂIAT SĂRAC ŞI HOROPSIT

Au fost odată doi fraţi. Cel mai mare dintre dânşii, Barbu, era văduv şi avea doi copii, iar cel mai mic, Pascu, trăia-n fericire cu nevastă-sa şi cu cei patru copii ai lor.

Simţindu-se-n doaga morţii, Barbu l-a chemat la sine pe Pascu şi l-a rugat cu limbă de moarte să aibă purtare de grijă pentru cei doi copii ai săi după ce se va fi-ntâmplat ca el să moară.

El a şi murit, şi Pascu s-a-ntors la casa lui după ce i-a făcut ca frate bun înmormântarea.

— Pascule dragă, îi zise nevasta lui, e adevărat că ai primit să le fii tutor celor doi copii rămaşi de la frate-tău? Nădăjduiesc că nu vei fi făcut una ca aceasta!

— Adecă de ce nu? răspunse el. Cine altul ar mai putea să le fie ocrotitor? Ar fi oare cu putinţă să mă lepăd de sângele fratelui meu, care e sânge din sângele meu? Vorba e numai să luăm înţelegere dacă e să-i luăm pe băieţi la casa noastră ori să le căutăm adăpost la vreun om străin.

— Da, răspunse nevasta, dacă e vorba, eu sunt de părere să-l luăm pe cel mai măricel la noi, dar pe cel mai mic nu-l prea pot suferi.

— Ei! grăi Pascu, nu-ţi mai bate capul! Gândul meu e să luăm atât pe cel mare, cât şi pe cel mai mic!

Nu-i venea femeii la socoteală lucrul acesta.

— Eu cred, zise dar, că de folos n-ar putea să ne fie decât cel mare, care e de patrusprezece ani şi poate să muncească, iar nu şi cel mai mic, care e abia de doi ani.

Pascu rămase neclintit în hotărârea sa.

— Nevastă, draga mea, grăi dar, tu ştii că unchi le sunt amândurora şi de amândoi am să port grijă. O să luăm deci atât pe cel mare, cât şi pe cel mic.

Au luat apoi pe amândoi orfanii la casa lor. Cel mai mare, Vasile, îşi câştiga pânea din vrednicia lui, iară cel mai mic după câţiva ani lua şi el parte la munca zilelor. După nouă ani au urmat însă vremuri grele, încât le mergea rău de tot celor săraci. Pascu a fost nevoit să-şi vândă chiar şi vaca.

Îi ieşea acum femeii dreptatea.

— Vezi acum halul în care am ajuns?! grăi dânsa. Era oare lucru cuminte să mai luăm doi copii pe lângă cei patru ai noştri? Nu mai suntem acum în stare nici pe ai noştri să-i hrănim...

— Nu-ţi mai face, femeie, inimă rea! răspunse bărbatul. Tu ştii prea bine că ne rămâne casa copiilor, dacă o cumpărăm de la ei.

— N-ar fi oare mai cuminte dac-am căuta să ne cotorosim într-un fel oarecare de copilul cel mic? întâmpină dânsa. Am ieşi mai uşor din strâmtorare...

— Adu-ţi aminte, femeie, că-n timpuri bune i-am luat, răspunse el. Ar fi şi în faţa lui Dumnezeu, şi-n faţa lumii greu păcat de a-i fi alungat în vremuri grele.

Femeia stăruia, cu toate acestea, ca copiii să fie alungaţi.

Se zice că pe oamenii cu noroc loan îi cheamă, iar băiatului mai mic Oanea îi ziceau. Cu toate aceste el fu horopsit nu numai de mătuşa, ci şi de unchiul lui.

Ca să scape adecă de gura nevestei şi să-i rămâie casa-n bună pace, Pascu şi-a călcat pe inimă.

— Ştii ce?! îi zise dar soţiei sale, pentru ca să nu mai fie gâlceavă între noi, am să-l duc pe cel mai mic undeva în înfundăturile munţilor.

— Unde ai de gând să-l duci? răspunse ea. O să-l duci la depărtare de câteva ceasuri, ca iar să ne pomenim cu el.

— Ba o să-l duc de unde-n vecii vecilor n-o să se mai întoarcă, o-ncredinţă el.

Aşa s-a şi-ntâmplat.

Ziua următoare în revărsatul zorilor el i-a zis lui Oanea, care acum era băiat de unsprezece ani:

— Mi-a trecut pe la ureche vorba că undeva prin munţi e o comoară; hai să ne ducem s-o ridicăm.

Oanea, care nimic nu bănuia, a plecat voios cu unchiul său.

S-au dus apoi şi-au urcat mereu dealuri, au coborât în văi şi iar au urcat, până ce au dat de o peşteră mare şi adâncă. Unchiul a aprins o lumânare şi a intrat cu nepotul său în peştera cea întunecată. După ce au mers o bucată, au dat de o scară, pe care s-au coborât în adâncime, unde iar au mers pe ici, pe colo, târându-se pe brânci, până ce au ajuns la o apă curgătoare, peste care trecea o punte îngustă.

— Şezi acum aici! zise unchiul după ce trecură puntea. Iată traista cu pâne şi-ţi dau şi briceag. Potoleşte-ţi foamea în vreme ce eu mă duc să mai caut comoara.

Rămânând acum singur, îşi tăie aşa pe întuneric o felie de pâne şi începu să mănânce.

Era o-ntunecime s-o tai cu toporul, şi lui Oanea i se făcu urât. El nădăjduia, însă, că mai curând ori mai târziu unchiul său se va întoarce cu lumânarea, aştepta deci fără ca să îndrăznească a se mişca din loc. Zadarnică i-a rămas însă aşteptarea, căci unchiul său nu s-a mai întors.

„Te pomeneşti, îşi zise el în cele din urmă, că unchiul m-a adus dinadins ca să mă lase aici şi s-a întors acasă."

Gândindu-se la una ca aceasta, i s-a făcut părul măciucă-n cap, nu i-a rămas însă decât să se îmbărbăteze şi să-şi caute o ieşire din peştera cea fioroasă.

Cum putea însă aşa, fără de luminat, să găsească drumul prin peşterile întunecate, puntea ce trecea peste apa curgătoare şi scara pe care avea să urce spre a ieşi la lumina soarelui?!...

Vai de sufletul lui! În loc de a se apropia de apa curgătoare, el se depărta din ce în ce mai mult de ea. Nici despre aceasta nu şi-a dat însă seama decât după ce nu mai auzea vâjâitul apei.

Frânt de oboseală şi istovit de foame şi de frământările sufleteşti, el căzu în cele din urmă întins pe pământ, îşi puse capul pe piatra rece şi începu să plângă şi să se tânguiască. Mai rămăsese, ce-i drept, o bucată de pâne-n traista lui, dar el nu îndrăznea s-o mănânce ca să se sature, căci ar fi murit apoi de foame. El a gustat dar din

ea, ca să-şi potolească foamea şi să-i şi rămâie, apoi iar şi-a adunat puterile şi a plecat pe dibuite.

Deodată piciorul îi alunecă şi el se prăvăli în adâncime. Ţiindu-se-n căderea lui de nişte colţi de stâncă, aceştia se desprinseseră şi două bucăţi de bolovani de tot grei îi căzură în cap. Erau de tot grele bucăţile acele, mai grele decât orişice piatră, chiar decât fierul mai grele.

„Ce-o fi asta?!" îşi zise băiatul cel horopsit, şi băgă bucăţile-n traistă, ca să le vadă după ce va fi ieşit la lumină, dacă îi era dat să iasă vreodată.

Mergând apoi mai departe, el iar a-nceput să audă vâjâitul apei curgătoare. A şi sosit peste câtva timp la ea, dar puntea n-a găsit-o. El şi-a luat deci inima-n dinţi, s-a aruncat în valuri şi a trecut înot. Peste puţin a dat înapoi şi de scara cea primejdioasă, pe care a urcat-o pe cătărate, a mai mers o bucată şi a ieşit, în sfârşit din întunecimea cea urâtă la lumina cea veselă.

Degeaba! Tot băiat cu noroc era Oanea!

Nu-i vorbă, picioarele şi mânile îi erau zdrelite şi spinarea i se umpluse de vânătăi, tremura de oboseală, de frig şi de frică, dar răsufla uşor, şi de aceea a căzut în genunchi ca să-i mulţumească lui Dumnezeu, că n-a perit în peştera cea înfiorătoare.

Tot îi mai rămăsese o bucăţică din pânea ce păstrase cu atâta grijă. După ce a mâncat-o şi pe aceasta, s-a hotărât să-şi ieie lumea în cap, căci nu mai putea să se întoarcă la casa unchiului şi a mătuşei care-l horopsiseră.

A mers, a mers şi iar a mers, zi de vară până-n seară, şi după drum de câteva zile a sosit la nişte curţi boiereşti, unde a cerşit de la slugile din poartă o bucată de pâne pe care a mâncat-o cu poftă, şezând pe un bolovan de la marginea drumului.

Scoţându-şi el briceagul din traistă, una dintre slugi a băgat de seamă că e şi ceva greu în traistă.

— Dar în traistă ce ai? l-a întrebat.

Oanea a scos cele două bucăţi de bolovan ca să i le arate.

Sluga se uită cu multă băgare de seamă la ele, le mai arătă şi altora, ba le duse în cele din urmă şi la stăpânul său, care se încredinţă că amândouă sunt cel mai curat aur.

El porunci deci să i-l aducă pe Oanea pentru ca să-l întrebe de unde are cele două bucăţi de aur.

Oanea îi povesti fără de-ncungiur ce a păţit şi prin câte a trecut.

Boierul, care n-avea copii, era atât de viu atins de cele povestite de Oanea şi de întregul fel de a fi al acestuia, încât l-a oprit pe dânsul la casa lui, ba în urmă chiar l-a luat copil de suflet. Iar cele două bucăţi de aur le-a vândut cu bani frumoşi, pe care i-a pus cu camătă în folosul celui horopsit de ai săi, pe care l-a mai dat şi la-nvăţătură.

Aşa s-a adeverit că Oanea a fost dus de unchiul său în peşteră în adevăr pentru ca să găsească o comoară. Vorba era numai că nu al unchiului, ci al nepotului horopsit era norocul.

După ce Oanea a stat timp de şaptesprezece ani la curte, boierul a căzut greu bolnav şi l-a făcut pe Oanea moştenitor al său, dându-şi sfatul să trăiască cumpătat şi să aibă totdeauna milă de săraci.

„Cum să nu am milă de săraci, după ce sărac am fost şi eu?!" îşi zicea Oanea.

Au trecut doi ani de la moartea boierului, când Oanea, acum stăpân al curţii boiereşti, sta la fereastră şi se uita în curte, unde se afla un bătrân cerşitor îmbrăcat în haine zdrenţuite. Lui Oanea i se făcu milă de el: porunci dar portarului să i-l aducă pe bătrânul acela.

Când acesta intră în sală, Oanea îl recunoscu: era unchiul lui, căruia nici prin gând nu-i trecea că se află-n faţa nepotului său horopsit.

— Fie-ţi, boierule, milă de mine! se rugă bătrânul, miluieşte pe un moşneag flămând, căci Dumnezeu te va răsplăti.

— Şezi! îi zise Oanea. Bucuros îţi dau să mănânci şi să bei.

El chemă apoi sluga şi-i porunci mai pe şoptite să aducă traista în care-şi păstra, drept amintire de vremuri grele, straiele româneşti în care se afla şi cuţitul său. După aceea bătrânul îi povesti cum a fost odată gospodar înstărit, dar în vremuri grele a sărăcit, şi de curând a pierdut într-o judecată tot ceea ce-i mai rămăsese, încât a fost nevoit să-şi vândă şi casa şi a ajuns să trăiască cerşind.

— N-ai copii? întrebă Oanea.

— O, Doamne! răspunse bătrânul. Am avut patru copii. Trei dintre dânşii au murit de vărsat, iar al patrulea e un pierde-vară, căruia nu-i pasă nici de tatăl său, nici de Dumnezeu.

Acum sluga aduse mâncare şi băutură, iar Oanea îi dete bătrânului cu mâna sa pânea şi briceagul său de-odinioară, ca să taie din ea.

Bătrânul luă cuţitul în mână şi se uită la el, apoi se făcu alb ca varul, căci recunoscu semnul pe care-l făcuse el însuşi pe prăselele lui.

El rămase cuprins de un fel de ameţeală.

— Bine, boierule, zise, cum a ajuns briceagul ăsta aici?

— Ce are a face?! răspunse Oanea. Briceag ca toate bricegele!

— Nu-i aşa! stărui bătrânul cuprins de deznădăjduire. Te rog în numele lui Dumnezeu să-mi spui de unde ai briceagul acesta. Spune-mi, te rog, şi nu mă chinui!

Oanea nu se mai putu stăpâni.

— Nene Pascule, strigă dânsul, nu-l mai cunoşti pe Oanea, băiatul orfan?

Unchiul se sperie: îşi recunoscu nepotul şi căzu în genunchi la picioarele lui, cuprins de ruşine şi de frică. Oanea îl ridică însă şi-l îmbrăţişă.

— N-ai nicio teamă, unchiule, îi zise. Eu de mult te-am iertat.

Bătrânul a rămas toată viaţa în casa lui Oanea, care a luat la sine şi pe fratele său.

N-a mai trăit Pascu, ce-i drept, decât puţin, dar a murit mângâiat de gândul că Oanea nu s-a prăpădit în peşteră şi l-a iertat.

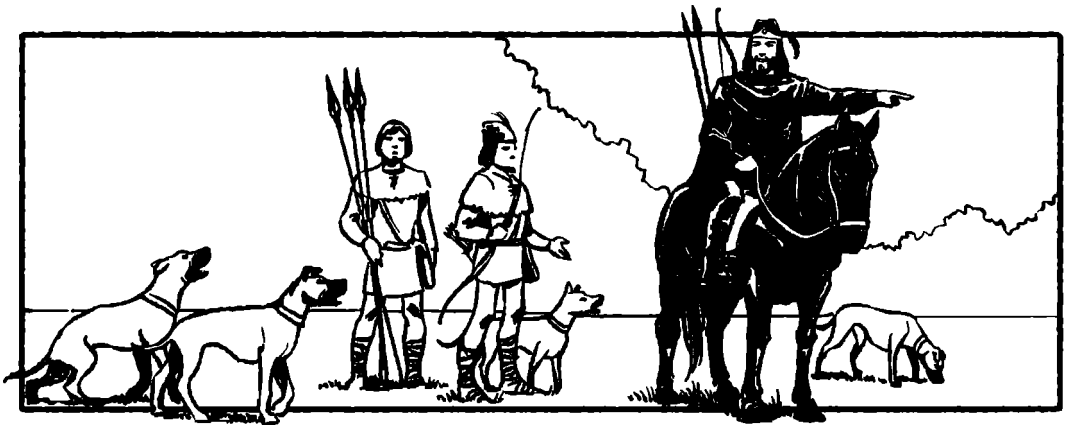

NEGRU-ÎMPĂRAT

A fost odată ce-a fost; dacă n-ar fi fost, nu s-ar povesti.

A fost un împărat puternic, atât de puternic, încât hotarele împărăţiei lui nu puteai să le vezi orişicât te-ai fi dus şi ai fi mers cutreierând în dreapta şi-n stânga, înainte şi înapoi. Fiind atât de puternic, el nu se temea de nimeni şi nici nu avea duşmani care s-ar fi-ncumătat să-l supere într-un fel oarecare. Trăia deci în pace şi-n linişte şi n-avea nevoie să-şi adune oaste ca să-i apere hotarele cele afară din cale depărtate.

Supuşii lui ar fi trăit şi ei tot în pace, în linişte şi-n belşug dacă nu s-ar fi întâmplat că pădurile cele mari să fie pline de lupi, de urşi, de mistreţi, de fel de fel de şerpi, de vulturi mari şi de tot felul de alte jivine primejdioase, care făceau o mulţime de stricăciuni, ba mâncau pe ici, colo şi copii, precum şi oameni în toată firea.

Ca să-şi apere deci supuşii, împăratul ieşea la vânătoare dintru început mai rar şi-n urmă mai des.

Ca orişice vânător cu rost, lua cu dânsul două-trei dintre slugile lui, precum şi câţiva zăvozi* colţoşi, care-l ajutau să răpuie vânatul.

* zăvod – câine ciobănesc

Aşa azi, aşa mâne şi tot aşa şi poimâne.

E o plăcere să umbli după vânat şi încă mai mare plăcere e să te poţi lăuda c-ai răpus azi un lup, mâne un urs şi poimâne cel puţin o vulpe. Împăratul lua deci cu dânsul din ce în ce mai mulţi zăvozi, mai multe slugi, ba-n cele din urmă şi pe unii dintre boierii care îi erau sfetnici.

Deoarece vânatul luat la goană aleargă iute, împăratul a-nceput să ieie cu dânsul şi câţiva ogari cu picioare lungi.

N-a mai trecut mult timp, şi vânatul s-a rărit şi s-a ascuns prin hârtoapele-nfundate, încât împăratul era nevoit să ieie cu dânsul copoi şi prepelicari, care-i caută urma uimând*, precum şi mari haite de şoricari care răzbesc prin toate desişurile, ba scurmă chiar şi prin pământ.

Sporitu-s-au deci la curtea împăratului cânii de tot felul, sute, ba chiar şi mii, încât slugi multe n-aveau altă treabă decât să-i hrănească şi să poarte-n tot felul grijă de ei.

E apoi lucru ştiut că acei de jos se uită-n gura celor de sus, şi dacă împăratul îşi sporea de azi pe mâne cânii, boierii cei mari şi-n urmă şi cei mai mici ţineau şi ei să-şi aibă fiecare cânăria bine-ngrijită, ca să se poată lăuda cu ea.

Cât era de mare împărăţia aceea, de la un capăt până la celălalt, era plină de tot felul de câni frumoşi şi bine hrăniţi, încât era o adevărată plăcere să-i vezi.

Împărăteasa era cu toate acestea din ce în ce mai îngândurată, şi din rumenă ce fusese, încetul cu încetul s-a făcut albă ca ghiocelul şi ca mărgăritarele, încât lumea începuse a-i zice Albă-împărătească.

— Bărbate dragă, îi zise ea-n cele din urmă împăratului, eu văd c-au scăzut fiarele de prin codri, dară mai vârtos s-au sporit cânii atât la curtea ta, cât şi pe la casele boierilor, şi nu numai cânii aceştia sunt mereu sătui în vreme ce o mulţime de oameni flămânzesc, dar în acelaşi timp alte şi alte slugi îşi petrec zilele purtând grijă de câni când ar putea să facă altă treabă mai folositoare.

Împăratul a ascultat în tăcere, şi-a-ncreţit sprâncenele, s-a posomorât încât lumea a-nceput să-i zică Negru-împărat, dar a mers înainte pe drumul în care apucase să intre.

Deoarece ogarii, gonind vânatul, aleargă foarte repede şi sunt în stare să sfâşie şi să mănânce vânatul pe care-l prind, vânătorii aleargă şi ei călare după ogari, ca să puie mâna pe vânat îndată ce l-au prins ogarii. Grajdurile împărăteşti s-au umplut

* a uima – a adulmeca

deci în curând de cai, şi împăratul a fost nevoit să-şi sporească şi grajdurile, şi vizitiii, şi rândaşii şi hambarele pentru nutreţul cailor.

Tot ca împăratul au făcut şi cei mai cu minte dintre boierii din împărăţie, mai ales aceia care mai erau şi sfetnici ai împăratului.

Nu mai umbla pe jos niciun om care se simţea. Unul trecea călare de ici până colea, iar altul se tolănea-n trăsură fie cu doi, fie cu patru, fie chiar cu şase ori opt cai.

Împărăteasa, văzându-le aceste, s-a făcut încă mai îngândurată şi mai albă.

— Bărbate dragă, i-a zis dar împăratului, nu ţi-au fost destul cânii cei mulţi, ci ţi s-au mai sporit şi caii. Îi văd pe oameni ducându-se călare unde-ar putea să meargă şi pe jos şi punând patru, şase, ba chiar opt cai la trăsura pe care ar putea s-o tragă şi doi cai, dacă nu chiar şi unul singur. Trage-ţi seamă, iubite, că acolo unde creşte nutreţul pentru cai ar putea să rodească hrană pentru oameni, iar cei ce poartă grijă de cai ar putea să-şi petreacă zilele muncind cu folos.

Împăratul iar a ascultat în tăcere, şi-a-ncreţit sprâncenele, s-a posomorât, dar s-a mai şi încruntat mergând înainte pe calea ce apucase.

Umblând însă de ici până colo după vânat, vânătorii fac mişcare şi nu mai obosesc, ci le mai şi vine poftă să mănânce şi să bea. Ei nu răpun deci numai vulpi, lupi, râşi şi urşi, ci şi prepeliţe, potârnichi, raţe şi gâşte sălbatice, iepuri, căprioare, mistreţi şi cerbi, iar după vânătoare nu numai odihnesc, ci se şi ospătează mâncând şi bând ca să se sature.

Văzând-o aceasta, împărăteasa nu mai era pusă pe gânduri, ci cuprinsă de adâncă întristare.

— Bărbate dragă, a grăit dânsa acum, toate ca toate, dar acum lucrurile au ajuns de mai rău nu se poate. Tu şi boierii tăi, boierii tăi şi tovarăşii lor aţi ajuns de mâncaţi şi beţi fiecare la o masă din cât s-ar putea sătura câte zece dintre cei flămânzi timp de o săptămână. Puneţi-vă frâu, căci omului de frunte nu-i şade nimic mai bine decât să se stăpânească pe sine însuşi şi să tragă de la gura sa pentru ca să le rămâie şi altora câte ceva.

Împăratul a ascultat şi de data aceasta-n tăcere, dar nu s-a mulţumit să-şi încreţească sprâncenele, să se posomorească şi să se-ncrunte.

A răbdat el o dată, a răbdat de două ori, dar acum era de a treia oară, iar peste trei nu se trece.

Ţinând deci să-şi petreacă viaţa împărăteşte, în toată tihna şi după pofta inimii lui, el a luat-o frumuşel pe împărăteasa cea sfătoasă şi a dus-o ca să o deie peste hotarele împărăţiei lui.

— Ce mai tot sfătuieşti pe alţii să se stăpânească pe sine înşişi? i-a zis. Tu însăţi nu eşti în stare să-ţi stăpâneşti gura de muiere rea.

Deoarece împărăţia lui era mare, de tot mare, el a dus-o, a tot dus-o, mereu a dus-o, iar când a ajuns la hotarele împărăţiei lui, a dat-o aruncată pe celălalt tărâm, de unde nici vestea nu mai poate să pătrundă până-n lumea oamenilor stăpâniţi de rele îndemnuri.

Iar Negru-împărat îşi petrecea de aci înainte viaţa în toată lărgimea, căci nu mai era cine să-l sâcâie, ca pân-atunci păcătoasa aceea de împărătească.

S-au umplut curţile şi maidanele de câni mâncăcioşi, s-au umplut drumurile de călăreţi şi de fel de fel de trăsuri, se adunau pretutindeni oameni nesăţioşi la mese-ncărcate de toate bunătăţile, dar se sporeau de azi pe mâne şi flămânzii şi zdrenţăroşii de la porţile celor bogaţi şi pe la scările palatelor pompoase.

Era de tot mare împărăţia, dar încă mai mare era jalea mulţimii, care suferea, răbda şi se ruga ca să se-ntoarcă iar împărăteasa cea cu faţa albă.

Ascultând rugăciunile neîncetate, Maica Domnului s-a coborât pe pământ şi le-a spus celor ce îi ieşeau în cale că Alba-împărătească se află departe, foarte departe, pe celălalt tărâm, în vârful unei stânci ascuţite, unde nimeni nu se poate urca, şi plânge, plânge, mereu plânge de mila oamenilor ce suferă şi rabdă. Ea nu va putea să se-ntoarcă decât cu ajutorul unui om cu inima curată, care va răzbi până la ea şi o va lua pe sus, ca s-o aducă trecând-o prin toate primejdiile ce va avea să-nfrunte.

Aflându-le aceste, azi unii, mâine alţii şi din ce în ce mai mulţi dintre cei inimoşi au plecat în drum lung, ca să o caute pe Alba-împărătească şi s-o aducă. Dar cei ce-au plecat, plecaţi au rămas: nici măcar veste de la dânşii n-a mai venit. Era parcă i-a-nghiţit pământul.

Între atât de mulţi nu era însă, precum se vede, niciunul cu inima destul de curată pentru ca să se poată-nvrednici a săvârşi fapta cea bună, şi Maica Domnului era cuprinsă de mâhnire din ce în ce mai adâncă.

Iosif, logodnicul Fecioarei preacurate, şi-a luat deci toiagul din colţul casei şi-a plecat în lumea păcătoşilor, ca să vadă dacă nu cumva tot sunt şi acolo oameni vrednici de mila cerească.

Pentru ca oamenii să-şi deschidă inimile, el li s-a-nfăţişat ca cerşetor nemernic, care umblă din poartă-n poartă ca să capete ici una, colo alta. Îmbrăcat în zdrenţe, desculţ, cu capul gol şi cu părul vâlvoi, cu faţa galbenă ca ceara şi cu barba zbârlită, el nici nu putea să semene a om de dai-Doamne. Cu toate aceste, el bătea degeaba pe la toate uşile: cei ce-ar fi avut de unde să-i deie se uitau cu scârbă la el şi-l luau la goană, iar cei miloşi n-aveau nici ei din ce să-şi potolească foamea.

Mergând aşa – ca vai de el – sfântul a ajuns la o casă dărăpănată, de ploaia îi răzbea prin acoperiş şi vântul îi bătea prin pereţii ici coşcoviţi, colo găuriţi.

„O fi pustie casa aceasta", a zis el, şi era să-şi caute de drum, când iată că-i ieşi-n cale un băiet sărac, care ducea-n spinare pe bunică-sa, o babă trecută acum de o sută de ani, zbârcită la faţă, cu trei dinţi în gură, nu numai neputincioasă, ci şi oarbă de bătrână ce era.

Rămăsese şi băietul acela tot desculţ şi cu capul gol, îmbrăcat numai într-o cămăşuţă, căci încălţămintea, căciula şi hainele şi le dăduse altora care erau chiar mai săraci decât el.

Scurma, sărmanul, pământul de primpregiurul casei ca să-l afâneze şi să semene-n el un grăunte de usturoi, care-i făcea o căpăţână de doisprezece căţei, arpagic cât bobul de grâu, din care ieşea ceapă cât pumnul, cartof cât aluna, din care îi creştea un cuib cât capul de purcel, şi le plivea şi-ngrijea pe toate, ca să aibă nu numai pentru el, ci şi pentru alţii.

„Acesta e, aşa mi se pare, omul pe care-l caut", grăi sfântul şi-i zise cu multă umilinţă:

— Bună ziua!

Fănică, băietul sărac, se uită la el, şi ochii îi rămaseră aţintiţi asupra cămăşii bătrânului, care era nu numai prea mică pentru un om ca dânsul, ci totodată şi zdreanţă destrămată de i se vedea pe ici pe colo pielea prin ea şi tremura, săracul, de frig.

— Mulţumesc de bineţe, moşule, îi zise. Dar o să-ţi fie frig în zdreanţa aceea de cămaşă.

— Frig îmi este, îi răspunse moşneagul, dar n-am ce să-mi fac, căci altă cămaşă nu mi-a mai rămas.

— S-o iai pe a mea, stărui băiatul, căci eu sunt mai tânăr şi rabd mai uşor la frig.

Mulţumit de bunul îndemn al lui Fănică, sfântul făcu schimbul, nu însă ca să-i fie mai puţin frig după ce va fi îmbrăcat cămaşa băietului.

Îmbrăcând adecă băietul cămaşa cea zdrenţuită a moşneagului, el se simţea singur nu ştia cum. Cămaşa avea adecă darul că-l făcea nemaipomenit de tare pe cel îmbrăcat cu ea şi în acelaşi timp şi nevăzut de alţii.

Că e nevăzut, aceasta n-o ştia încă Fănică, dar când a ridicat-o iar pe bunica lui ca s-o ieie-n spinare, el a rămas buimac, atât i se părea de uşoară.

Uitându-se apoi împregiurul său, el a văzut că nu-l mai vede pe moşneagul acela şi-a înţeles că e la mijloc o minune.

Minunea cea mare era însă că bunica lui iar a-nceput să vadă şi s-a simţit în stare să umble cum umblase mai nainte.

„Dacă e aşa, şi-a zis el, se vede că sunt rânduit să plec şi eu în drum lung, cum atâţia au plecat, ca s-o caut pe Alba-împărătească şi s-o aduc aici, pentru ca lumea să se bucure de bunătatea ei."

Pătruns de gândul acesta, el şi-a pus opinci de viţel cu nojiţe de oţel şi a plecat în drumul din care atâţia şi atâţia nu s-au mai întors.

Plecat odată, el s-a dus, s-a tot dus şi mereu s-a dus, multe zile-n şir, până ce n-a ajuns la marginea împărăţiei, de unde numai pe celălalt tărâm mai putea să treacă.

Nu vedea, ce-i drept, nimic în faţa ochilor săi, dar trecea şi el cum au trecut ceilalţi căci n-avea decât cu gândul să gândească şi se pomenea unde n-a mai fost nici neam de neamul lui – bâldăbâc cu ochii-nchişi, şi nu mai era unde a fost, ci-n Ţara Ciungilor, unde toţi oamenii aveau numai câte-o mână, căci cealaltă, fie dreapta, fie stânga, atârna neputincioasă, numai oase-nşirate cu piele uscată peste ele.

Ciungii aceştia erau aceia dintre oamenii plecaţi în urma împărătesei, care nici mai departe n-au putut să meargă, nici înapoi nu mai puteau să se întoarcă.

Mai departe n-au putut să meargă pentru că la marginea ţării aceleia curgea un râu lat, adânc şi repede curgător, peste care nici pod nu era, nici luntre nu aveau, nici înot nu puteau să treacă nişte ciungi ca dânşii. Voit-a la rândul lui fiecare dintre dânşii să treacă, dară tartorul, care străjuia la hotar, l-a apucat de braţ, l-a aruncat cât colo înapoi şi ciung a rămas de braţul pe care l-a strâns straja cea afurisită.

Umblau acum cu toţii ca vai de ei care-ncotro, şi nu mai ştiau ce să facă şi unde să-şi caute adăpost, căci înapoi nu era chip să se întoarcă.

Fănică a trecut şi râul înot până la ţărmul de dincolo, unde-ncepea Ţara Şchiopilor.

Aici se aflau oamenii care plecaseră pe urma împărătesei şi răzbiseră – numai ei ştiau cum – peste râul străjuit de tartori. La hotarele de dincolo se aflau însă stânci

înalte şi prăpăstioase, peste care nu puteau să treacă decât făcându-şi scări de tot lungi. Şi-au şi făcut ei scările şi le-au urcat, dar când au ajuns în vârf, tartorul pus acolo de strajă le-a dat brânci, de s-au pomenit iar jos, şi şchiopi au rămas cu toţii, unii de piciorul drept, iar alţii de cel stâng, oameni neajutoraţi şi ei – tot ca vecinii lor, ciungii.

Ar fi putut să treacă tot nevăzut şi printre aceştia, dar s-a gândit că ciungii şi şchiopii, având unii amândouă picioarele, iar alţii amândouă mâinile, ar putea să-şi fie unii altora de ajutor. Vorba era numai că nu puteau nici ciungii să-noate peste râu la şchiopi, nici şchiopii să se-ntoarcă înotând la ciungi.

Deoarece pod peste râu nu era-n stare să le dureze, a căutat prin cea mai apropiată pădure trei trunchiuri de copaci răsturnaţi de vânt, pe care i-a dus unul câte unul în spinare până la râu, i-a legat cu nişte curpeni lungi unul de altul şi a alcătuit astfel din ei o plută, pe care şchiopii cei cu mâni puteau să treacă pe vâslite la ciungi.

După ce a scos-o aceasta la capăt, a trecut peste stâncile cele înalte în Ţara Cocoşaţilor.

Aici trăiau adecă numai aceia dintre oamenii plecaţi pe urma împărătesei care, fiind îmbrânciţi de tartorul străjuitor, au căzut dincolo de stânci, încât li s-a frânt spinarea de-au rămas cocoşaţi.

Aceştia, având atât două mâni, cât şi două picioare, mai vârtos puteau să le fie şchiopilor şi ciungilor de ajutor. Le-a făcut deci o scară, ca să poată trece la şchiopi, apoi a mers mai departe până la marginea Ţării Cocoşaţilor.

Aici a dat peste o vale strâmtă şi adâncă, în care bătea un vânt turbat şi vrăjitor, încât îi asurzea pe cei ce treceau pe acolo.

În ţara aceea trăiau aceia dintre oamenii plecaţi în urma împărătesei, care n-au rămas cocoşaţi şi, mergând înainte, au rămas surzi.

Din Ţara Surzilor a trecut apoi în Ţara Muţilor, care, nemaiavând cu cine să vorbească, şi-au uitat limba, iar din Ţara Muţilor a trecut în Ţara Orbilor. Aici i-a îndrumat pe surzi şi pe muţi cum să-i conducă pe orbi, şi pe orbi cum să le fie celor-lalţi de folos.

După ce a mai făcut-o şi aceasta, Fănică a răsuflat uşurat, ca orişice om care a pus la cale un lucru nu numai greu, ci totodată şi bun.

Se vede însă că orbii, care se aflau tocmai la marginea de dincolo, vedeau lucrurile mai bine decât toţi ceilalţi. Unul dintre dânşii, cel mai sfătos dintre toţi, văzând că Fănică vrea să meargă mai departe, i s-a pus în cale.

— Nu-ţi băga, i-a zis, capul în primejdie, căci de aici înainte se-ntinde Ţara Lighioanelor cu dinţi de fier şi cu gheare de oţel, care-o să te facă miş-fărămiş. Şi chiar şi dac-ar fi să fie minunea-minunilor, ca să răzbeşti printre ele, nici prin gând să nu-ţi poată trece că o să ajungi până la împărăteasa, care se află-n culmea culmilor, unde pân-acum niciun muritor n-a mai fost. Ar fi, precum ne-a venit vestea, pe acolo pe undeva un cal năzdrăvan, care poate să se-nalţe-n zbor pân-acolo şi s-o treacă zburând cu ea peste Ţara Lighioanelor şi peste noi până-n celălalt tărâm; n-ai să fii însă-n stare să pui mâna pe calul acela, care nu i se supune orişicui.

— Multe am încercat, şi toate mi-au reuşit, i-a răspuns Fănică. O s-o-ncerc şi pe aceasta.

Avea dânsul pe ce să se razăme pentru ca să vorbească aşa, şi a şi trecut întreg şi nevătămat prin Ţara Lighioanelor, care ochi aveau, dar de văzut nu puteau să-l vadă.

Nu era încă ieşit din Ţara Lighioanelor, când s-a ivit la mare depărtare-n faţa lui zarea luminoasă a unei lumi în care parcă şapte sori îşi revărsau pe-ntrecute razele.

Atât de multă era lumina în depărtarea aceea, încât Fănică mereu clipea, pentru ca nu cumva să-şi piardă şi el vederile cum le pierduseră nenorociţii rămaşi în urma lui.

Întristarea împărătesei era însă şi ea adâncă, atât de mare, încât lumina cea multă nu putea să răzbească prin ea, şi acolo sus, unde se afla împărăteasa, era o-ntunecime nepătrunsă de ochiul omenesc. Şi cu cât mai mult se apropia de stânca aceea, care se-nălţa ca un stâlp, cu atât mai ca-n amurg i se-nfăţişau toate, iar împregiurul stâncii se uscase toată iarba udată de nesăcatele lacrimi vărsate de soţia horopsită a Negrului-împărat.

Fănică abia acum era cuprins de simţământul că-n adevăr se află pe celălalt tărâm, unde toate se petrec ca prin minune.

Plecase băiet în cale lungă ca să i se ajungă, şi-a tot mers, şi s-a dus, şi-a umblat de s-a făcut băietan şi-apoi flăcăiandru şi flăcău, iar acum era om în toată firea, şi nu ştia ce să facă şi cum să potrivească lucrurile ca multul umblat şi marile ostăneli să nu-i rămâie zadarnice.

Calul cel năzdrăvan păştea, ce-i drept, prin partea locului, şi n-ar mai fi avut nevoie să-l caute. Una era însă să-l fi găsit şi alta să-l încalece şi să-l stăpânească. Deşi nu putea să-l vadă, calul îl simţea după miros, şi sforăia scoţând flacără prin nări, necheza şi dedea cu copitele de scăpărau scântei.

Nu era însă nici Fănică orişicine. Trăise viind de unde plecase într-o zi cât alţii-n şapte, într-o săptămână cât alţii-n nouă, într-o lună cât alţii-ntr-un an şi când s-a aieptat* cum numai dânsul ştia şi a pus mâna-n coama cea creaţă, calul, orişicât de năzdrăvan ar fi fost, a rămas ca înfipt în pământ.

— Stai, zise grăind în limbă omenească. Stai, că-ţi simt puterea şi văd că mi-am găsit stăpânul. Încalecă, voinice, şi ţine-te bine, că prin multe primejdii ai trecut, dar prin încă mai multe şi mai mari ai să răzbeşti dacă e vorba să te-ntorci de unde ai venit. Spune-mi cum să te duc: ca vântul ori ca gândul?

— Nici ca vântul, nici ca gândul, răspunse Fănică, ci saltă-te domol până-n vârf, ca s-o luăm pe Alba-împărătească, iar de acolo înainte să ne duci în zbor întins şi legănat până în Ţara Orbilor.

Aşa a zis şi aşa s-a şi făcut.

Luată din zbor şi dusă legănat, împărăteasa a adormit cuprinsă de un somn liniştit şi adânc, din care nu s-a deşteptat decât după ce s-au coborât în Ţara Orbilor.

Atât dânsul, cât şi mai ales dânsa rămăseseră oarecum aiuriţi când se uitară împregiurul lor.

Nu mai era Ţara Orbilor tot cum o ştiau.

Ciungi şi şchiopi, cocoşaţi şi surzi, muţi şi orbi, erau de-a valma. Deşi niciunul dintre ei nu era om zdravăn, ajutându-se între dânşii, ei făcuseră din cele şapte ţări una singură, iar aceasta era înfloritoare şi frumoasă, încât nu te mai săturai să te uiţi în toate părţile. Lighioanele cele mai nainte îngrozitoare se-mblânziseră după ce le-au pilit dinţii cei de fier şi le-au scos cu cleştele ghearele de oţel, umblau printre oameni şi-i slujeau pe aceştia fiecare-n felul său.

Altă minune şi mai de necrezut.

Aflând c-a venit Alba-împărătească, orbii au fost cuprinşi de o dorinţă de a o vedea atât de nepotolită, încât iar le-a venit lumina ochilor, ciungii au întins braţele spre ea, şchiopii au alergat la dânsa, cocoşaţii i-au stat drept în faţă, iar surzii şi muţii i-au auzit glasul cel dulce şi au început s-o binecuvânteze-n grai limpede.

---

* a se aiepta – a-şi lua avânt, a se repezi cu putere

— Nenumărate şi pline de bucurii să-ţi fie zilele vieţii! îi zise acum împărăteasa lui Fănică. Mare bine mi-ai făcut mie, dar încă mai mare e binele de care se-mpărtăşesc cei mulţi, care aşteaptă de atât timp ca să ne vadă întorşi în mijlocul lor.

În adevăr, aşa şi era.

În vreme ce împărăteasa-şi trăia zilele în vârful cel înalt şi vărsa lacrămi, Negru-împărat şi curtenii lui, dimpreună cu slugile lor şi cu slugile slugilor, boierii de toate treptele dimpreună cu cei de casa lor, ba până chiar şi târgoveţii, fie neguţători, fie meşteşugari, se-mbuibau pe-ntrecute mâncând şi bând fiecare cât putea, de zece ori mai mult decât ceea ce i se cuvenea, îmbrăcându-se-n haine scumpe şi umblând să se sperie unii pe alţii prin fel de fel de cheltuieli nebuneşti. Aşa azi, aşa mâne, multe zile de-a rândul tot aşa, luându-şi unii bucata de la gura celorlalţi şi mâncându-se ca şi câniii flămânzi între dânşii, încât au ajuns în cele din urmă de nu mai aveau de unde să se sature şi se scobeau între dinţi când îi răzbea foamea şi până chiar şi împăratul cel fudul îşi înnoda zdrenţele hainelor, ca să nu-i curgă de pe trup.

Se-nţelege dar că mare le era bucuria când s-au pomenit în mijlocul lor cu împărăteasa cea miloasă însoţită de mulţimea celor înţelepţi pe urma îndelungatelor suferinţe, care-i îndrumau să se ajute între dânşii şi să-şi tragă de la gură fiecare pentru ca să aibă cu toţii destul din toate cele bune.

Abia acum s-a cuminţit şi împăratul şi-a înţeles câtă dreptate avusese împărăteasa, şi de aici înainte au trăit cu toţii-n mare fericire, iar Fănică a rămas cel mai de frunte între sfetnicii împărăţiei.

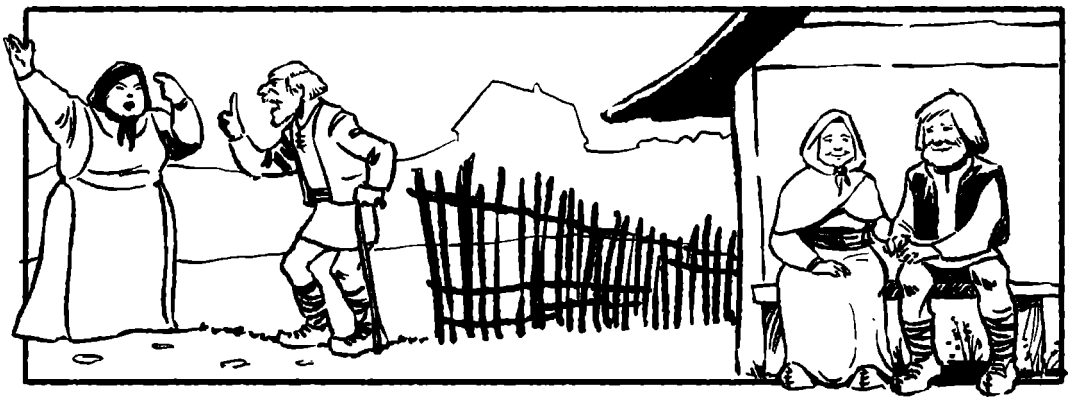

PEŞTELE PE BRAZDĂ

A fost odată un moş şi-o babă, şi apoi a fost încă un moş şi încă o babă, adecă de două ori câte un moş şi tot de două ori câte o babă, cu toţii împreună două părechi de oameni bătrâni.

Moşul acela unul cu baba cea una erau oameni vechi de bătrâni, şi încă între ei n-a fost vorbă rea, ci trăiau în pace şi liniştiţi; iară celălalt moş cu cealaltă babă se certau pe toată ziua câte de trei ori: o dată dimineaţa, o dată la prânz şi o dată la apusul soarelui; trăiau adecă rău, decât cum mai rău nici nu se poate.

Într-o ziuă bună moşul celălalt se certa cu baba lui, făceau adecă foarte multă vorbă rea şi aspră şi vai şi-amar!

— Doamne, că rău om e vecinul aceasta al nostru; în toată ziua are vorbe cu muierea! grăi moşul cătră babă.

— Ba nu e rău, zău, acela! îi răspunse baba. Vecina e rea, pentru că ea face gâlceava.

— Ba e moşul!

— Ba e baba!

— Ba e vecinul!

— Ba e vecina!

„Ba e!"... „Ba nu e!" Scurtă să fie vorba: moşul se certa cu baba acuma dintâia oară... Şi multă vorbă făcură, şi mare supărare căzu pe capul lor.

— Ştii tu ce?! îşi sfârşi baba vorbele. O muiere poate să-şi facă bărbatul nebun numai dacă vrea!

— Ce, zice, chiar aşa?! îi răspunse moşul plin de supărare. Mi-ar plăcea mie să văd cine m-a face pre mine nebun dacă eu sunt om înţelept?!...

După aceste vorbe, baba se culcă, şi moşul se culcă, şi apoi adormi; şi-n crepetul zorilor d-a doua zi, tocmai când cocoşii se spulberau mai tare, se treziră din somn, amândoi se treziră, atât moşul, cât şi baba.

Moşul îşi găti plugul, prinse boii la car şi porni către ţarină, ca să şi-o are.

— Tu, babă! grăi el către bătrână când ieşi din curte, să-mi aduci mâncare la prânz!

— Da! Da! răspunse baba.

După aceea, „hăis, Oacheş!", „cea, Coarneş!", moşul se duse.

Abia se depărtă moşul de casă, baba, şireată, precum sunt adecă muierile, merse cu grăbire la piaţă şi cumpără trei peşti, unul mai frumos decât altul, care de care mai viu şi mai hărăbor; duse după aceea peştii acasă, îi aşeză într-o oală cu apă din râuleţ, ca nu cumva să moară, şi apoi aşteptă liniştită până ce va sta soarele la prânzul cel mare.

Apropiindu-se miazăziua, baba îşi luă mâncările, gătite bine precum erau, şi porni cu ele către ţarină, la moşul.

Ei, dar baba era babă; ea a luat şi oala cu peştii cu sine. Când baba ajunse la ţarină, moşul era la un capăt, iar ea intra pe celălalt, şi cum mergea aşa pe urma lui, ea aruncă toţi trei peştii vii cum erau, pe brazdă. Apoi ajunse la moşul, îi zise „bună ziua" şi-şi întinse mâncările pe pajişte. Iară moşul întoarse brazda, ca să nu steie în loc până ce baba-şi va găti lucrul.

— Ho, stai! grăi moşul încremenit de minunat ce se minuna când văzu că un peşte – peşte ca peştele – aieve şi viu, se zvârcoleşte pe brazdă.

Apoi, după ce se mai dezmetici puţintel:

— Măi muiere! grăi către babă, ian vină să vezi ce nu s-a pomenit de când e lumea!

— Ce e? întrebă baba, ca şi când n-ar şti că ce e cum şi pentru ce.

— Dar vină să vezi! strigă bătrânul nerăbdător. Peşte, peşte ca peştele, pe brazdă!

— Ei, că pre mine nu mă faci nebună! îi zise baba. Moşul ridică peştele şi i-l arătă; iară baba se minuna încă mai tare decât moşul.

Aflară al doilea şi mai târziu al treilea peşte.

Moşul, săracul, îi părea că nici nu vede bine cu ochii, ci numai îi părea ce-i părea că vede şi prinde.

— Să ştii, zise el către babă, că acuma sfârşitul lumii n-are să fie departe; aşa lucru nu s-a mai auzit de când e lumea şi veacurile!

Baba făcu din umeri şi apoi zise şi ea că da, cam aşa are să fie.

Apoi moşul îşi puse pe gând că după ce i s-a întâmplat astăzi minune în holdă, să nu are mai departe; trase boii la car, îşi gustă merindea... şi „hăis, Coarneş!", „cea, Oacheş!"... îşi îndreptă ruda* către casă.

Ajungând acasă, se puse la sfat cu baba şi, după multă şi îndelungată vorbă hotărâtă: mâne să cheme pre popa Biru, pre fătul bisericii** Prescură, pre dascălul Pungă-Goală, pre birăul*** Folticosu, împreună cu alţi oameni cinstiţi din sat, ca să le vină la prânz... şi apoi baba să le facă mâncare gătită bine din peştii cei de minune, iară despre treaba peştilor să nu le vorbească decât atunci când ei vor fi gustat mâncarea şi o vor fi lăudat-o de bună.

Vorba rămase vorbă: moşul se bucura-nainte, dar bucuria babei avea să urmeze mai apoi.

Într-altă ziuă, care era acum a treia, fiind duminecă, moşul îşi îmbrăcă straiul de sărbătoare, se periă, îşi luă băţul în mână şi mearsă la biserică, ca să se roage lui Dumnezeu şi să-şi cheme oamenii la prânz; iară baba rămase acasă, pentru ca să grijească de masă.

După biserică, adecă după ce părintele împărţi anafura, moşul zise: „Dumnezeu primească!" către oamenii săi, în frunte cu părintele, şi apoi îi pofti, precum a fost vorba, la un scaun de odihnă, la un prânz de mâncare şi la o vorbă bună şi prietenească. Oamenii îi mulţumiră, primiră cu bucurie... şi apoi porniră cu toţii către casa bătrânului. Numai fătul bisericii fugi la preuteasa, ca să-i spună cum că să n-aştepte pre popa cu prânzul.

Dară oamenii îşi spărgeau capetele şi-şi frământau minţile că oare ce are să fie, pentru ce bătrânul aşa, ca din senin, i-a poftit la casă şi masă. Da' şi ferbea sufletul în răbdare.

---

* rudă – oişte

** fătul bisericii – paracliser

*** birău – primar

Când sosiră la casă, bătrânul lăsă ca să intre părintele pe portiţă, apoi birăul cel folticos*, dup-aceea dascălul cel subţire cu ceilalţi oameni buni. Domnul căşii trase uşa după sine, adecă el era cel mai în urmă, precum se cade şi este datina ca la casa sa tot insul să fie în coadă.

Dar numai cinci intrară pe prag li se făcu, ce şi cum li se făcu, li se părea cum că le scăpără ochii văzând ce văd sau li se părea ce văd.

Iară baba, baba moşului, muierea căşii, aşezată tocmai în pragul uşii, cu capul cât o căpiţă, cu ochii cât o ceapă, încinsă c-un ştergar şi nespălată şi negrijită, cum sunt adecă muierile înainte de a se fi frecat la ochi.

Moşul?! Lui i se ridica musteaţa din dreapta-n sus, iară cea din stânga i se cordişa** spre pământ, faţa i se făcu cam aşa precum este chipul soarelui colea înspre seară, când el se simte cu un picior în groapă, cu unul afară de ea; iară sprâncenele i se încreţiră încât îţi părea că vezi un nor greu ridicându-se peste zorile vesele ale zilei de dimineaţă, el se făcu adecă precum sunt bărbaţii când văd cum că treaba nu e precum ar trebui să fie.

Baba feri din cale; moşul îşi pofti oamenii în casă; oamenii intrară şi apoi moşul ieşi la babă, iară oamenii, rămaşi singuri, steteră privind unii la alţii.

Când se simţi moşul singur cu baba, şi baba singură cu moşul, moşul stete înaintea babei şi privi la ea, iară baba stete înaintea moşului şi privi la el.

— De ce mi-ai adus oamenii aceştia asupra capului?! se răsti baba.

— Dar nu ţi-am poruncit eu ca să găteşti peştii pe prânz? se răsti moşul.

— Ce peştii păcatului?! întrebă baba, făcându-se ca şi care nu ştie nimic.

— Peştii ce i-am aflat pe brazdă! zise moşul nestâmpărat.

— Peşti pe brazdă? Dar ai tu minte? Cine a mai văzut peşti pe brazdă?! grăi baba, minunându-se cam aşa cum se minuna omul care s-a culcat seara în pat, apoi dimineaţa se trezeşte întins pe pământ.

Nici nu e minune: peşti pe brazdă nu e un lucru numai iac-aşa ca să nu te poţi uimi auzind de el.

— Iacătă, măi, cu muierea asta! grăi moşul. D-apoi că şi tu ai fost de faţă când i-am aflat.

— Peştii pe brazdă! Ba! Ferească-mă Dumnezeu!

---

* folticos – gras, pântecos

** a se cordişa – a se apleca

— Tu, muiere, tu ţi-ai perdut minţile!

— Ba tu, moşule, ai nebunit!

Apoi se făcu vorbă şi oamenii se încăierară, şi rău lucru era să fie dacă n-ar fi ieşit părintele, şi birăul, şi dascălul cu ceilalţi oameni buni, pentru ca să vadă ce e, cum şi pentru ce.

— Auziţi părinte şi jupâne birău şi oameni buni şi înţelepţi! grăi baba cătră cei ce ieşeau din casă. S-a mai pomenit de când e lumea ca peştele să crească pe brazdă, în urma ferului de plug?!

— Să ferească Dumnezeu! grăi părintele, plin cu frica de Dumnezeu. Este şi păcat a grăi şi crede un lucru ca şi acela...

— Auzi tu?! zise baba cătră moşul.

— Aceea nu se poate, grăi birăul cel aspru la poruncă, în pământ creşte numai rodul lui Dumnezeu!

— Ai auzit acuma?! grăi baba cătră moşul.

— Peştii nu pot să crească decât în apă, grăi dascălul, cel mai cu carte om din sat.

Ceilalţi oameni deteră din cap, zicând şi ei „Da! Da!“ cum că peştele nu se află pe brazdă.

Ei!, dar nici moşul nu putea să lase ca să-l facă capră. El a văzut peştii cu ochii lui şi i-a prins cu mânele sale.

— Da, grăi el, este minune şi lucru nemaiauzit; a fost însă şi baba de faţă când eu am aflat peştii, trei peşti, vii şi aieve, pe brazdă proaspătă, în calea ferului de plug.

Că a fost, că n-a fost, că poate fi, că nu poate fi, oamenii se-ncleştară-n vorbe. Moşul nu se lăsa, baba-l ţine de vorbă, popa da din umeri, birăul îşi face cruce, dascălul sta cu gura căscată şi ceilalţi oameni buni din sat se simt cuprinşi de fior, tocmai ca şi când ar fi căzut în groapa lupului. Şi apoi, mulţi proşti nebunesc pre unul cuminte, şepte hăbăuci tulbură o ţară, nici buha nu crede că ea e cu capul mare; cine strigă foc, acela adună oamenii-mpregiurul său: baba, popa, birăul, cu dascălul şi cu ceilalţi oameni buni n-avură încotro; ei deteră din umeri şi ziseră că, zău, aici nu e alta, moşul babei a nebunit, şi-a pierdut minţile, a intrat duhul cel necurat în el.

Dar moşul, om cu mintea-ntreagă precum era el, nu putea să se lase batjocorit.

Nu rămase dar alta decât ca să ducă pre bătrânul la biserică, pentru ca părintele să citească rugăciunea cea mare asupra lui, să-l stropească cu aiazmă şi să scoată pre duhul cel necurat din el.

Hm!, dar moşul nu se lăsa, pentru că moşul era om cu mintea la loc. Ce să facă dară?! D-apoi ce să facă?! Ce putea să facă?! Îl prinseră, îl legară scurt şi-l duseră... ca şi pre nebuni adică.

Vecina văzu ce se-ntâmplă. Vecina spuse la cumnata, cumnata spuse la fina, fina spuse la sora, iară sora, bună de gură precum era, se puse-n crucea uliţelor şi începu să bată toaca; bătrânul nici nu era scos din curte până ce se şi încăierară întregul sat după el, muierile cu copiii, babele cu furca, moşii cu capu-ntre urechi, toţi, care de care-n feliul său. Aşa porniră spre biserică şi, după ce porniră, merseră şi după ce ajunseră intrară, s-aşezară, popa luă cartea mare, ceti rugăciunea cea lungă, iară oamenii şi copiii, babele şi nevestele satului întreg rămăseseră privind cu milă la sărmanul de bătrân nebunit. Bătrânul, când văzu cum că n-are-ncotro, că se simţi ca şi cânele îndesat cu capu-ntre stobori*, nu se ticări nici el mai departe, ci lăsa ca să fie precum se făcea.

După ce se linişti moşul şi se ceti rugăciunea cea mare, oamenii porniră cu toţii către casă, fiecare la coliba sa. Popa cu birăul, dascălul cu fătul şi ceilalţi oameni buni din sat luară pre bătrânul şi-l duseră precum l-au fost adus.

Când ajunseră la casă, intrară pe uşă şi sosiră sub acoperiş, steteră toţi cu gura căscată şi privind la lucrul ce vedeau; baba era chitită* şi curată, masa era-ntinsă şi-ncărcată.

— Iaca peştii de pe brazdă! grăi baba către moşul, acuma să nu zici că muierea nu-şi poate nebuni bărbatul!

— Ba poate, zău, ea pre un sat întreg, cu popă, cu birău cu tot! zise moşul împăcat.

Iară popa şi dascălul şi fătul cu ceilalţi oameni buni steteră privind unii la alţii, precum priveşte omul care se simte opărit cu apă rece şi nu ştie din care parte s-a vărsat asupra lui. Şi priviră până ce nu le spuse baba toată treaba cu peştii. După aceea se veseliră, s-aşezară la masă şi se ospătară, precum se ospătează adică omul flămând la masa vecinului său.

Aceasta a fost, oamenii mei cei buni, povestea despre aceea precum a nebunit o babă bătrână pre un sat întreg şi pentru ca să ştiţi cum că să vă feriţi de babele bătrâne precum se fereşte omul vinovat de nevestele bune de gură, vi s-a spus precum a fost şi s-a întâmplat şi se povesteşte din vremile bătrâne.

---

* stobor – par, ulucă

** chitită – gătită

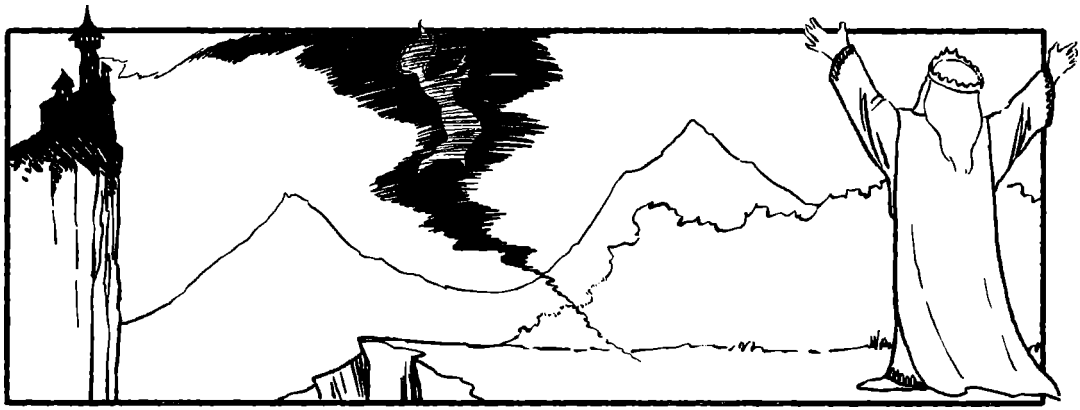

VITEAZUL CU MÂNA DE AUR

A fost odată ca niciodată, când n-ar fi, nu s-ar povesti: când se potcovea puricele cu nouăzeci şi nouă oca de fier şi tot îi sta călcâiul gol!

A fost odată un împărat, bogat nevoie-mare. Ş-avea o fată frumoasă, frumoasă, atât de frumoasă că la soare te puteai uita, iar la dânsa ba.

Păru-i era cu totul şi cu totul de aur, d-ai fi zis că e o zână. Dar nu putea s-o scoată afar' din casă, din pricina unui zmeu, că de multe ori se cercase s-o răpească şi să fugă cu dânsa.

Aşa azi, aşa mâne, până ce, urându-i-se fetei cu-atâta pază, într-o zi se rugă de tat'su s-o scoată şi pe ea măcar un ceas la lume. Se-mpotrivi împăratul deocamdată; dar, după ce se gândi şi se răzgândi, văzând că n-are încotro, „cum i-o fi ursita!" îşi zise el în sine-şi. Şi o scoase la lume, dup-atâta plânset şi rugăminte.

Dar abia făcuseră câţiva paşi pe marginea pârâiaşului ce şerpuia-n vecinătate, când deodată se pomeniră că vine un nor cu fulgere şi tunete. Până să se adăpostească de ploaie, un vârtej luă fata, se făcu nevăzut şi o duse la casa zmeului, întoarsă cu gura spre prăpăstii.

În zadar plânse şi se obidi împăratul, că n-avu ce să facă. Aşa-i fusese scris! Numai atât îl frământa, că nu ştia unde se află, nici dacă e vie ori moartă. Se hotărî dar să dea sfoară-n ţară, să se cerceteze pretutindeni, cu nădejdea că doar o da peste locul unde-ar fi ascunsă.

Tot p-atunci s-afla în partea locului un crai cu doi feciori, frumoşi de ţi-era dragă lumea cu dânşii. Şi, fiindcă mulţi îmblaseră-n deşert să găsească pe fata de-mpărat, vrură să-şi încerce şi ei norocul, că aşa se făgăduise-mpăratul: să-i dea jumătate din împărăţie şi pe fiică-sa de nevastă cui s-o învrednici s-o aducă. Veniră dar la curtea-mpărătească, spuseră cine sunt şi care le e gândul, cerură apoi parale de cheltuială şi haine de premeneală şi plecară amândoi pe câte-un cal bidiviu, ce fugea ca vântul şi ca gândul.

Merseră, merseră şi iar merseră cale lungă să le-ajungă, până intrară într-o vale, unde o babă cu două fete semănau la mac de parcă n-ar fi fost în firea lor.

— Bună ziua, bătrâno. Ia spune-ne unde duce drumul?

— La casa zmeului, măiculiţă. Dar ce căutaţi într-acolo?

— Să luăm pe fata de-mpărat şi s-o ducem de unde a răpit-o.

— Ştiţi ce? Eu vă-ndemn să vă-ntoarceţi înapoi, că... de!... pe mulţi am văzut ducându-se, dar pe niciunu-ntorcându-se!

— Ba e vorbă! Ei s-au dus câte unul-unul, şi d-aia i-a răpus zmeul, pe când noi mergem doi deodată şi n-are ce ne face.

— Atunci adăstaţi să vă spun o vorbă şi să vă dau ajutorul ce m-oi pricepe...

— N-avem vreme, bătrâno; n-avem vreme. Să ne vedem sănătoşi peste trei zile!

Şi dând pinteni cailor, porniră ca vântul şi ca gândul, până ajunseră pe un deal, de unde se zărea muntele zmeului. Aci începură să simtă răcoare; din răcoare se făcu frig şi din frig un ger aşa de cumplit, că nu mai putură merge. Se deteră jos de pe cai să se adăpostească, dar amândoi încremeniră sub o stană de piatră.

Multă vreme trecuse la mijloc şi-mpăratul, văzând că nicio veste nu i se mai aduce, se hotărî să mai trămită şi pe alţii.

Craiul şi crăiasa, după ce ani întregi aşteptaseră să li se întoarcă feciorii, începură să se jelească şi să se roage la Dumnezeu, c-atât aveau şi ei pe lume.

Într-o zi de sărbătoare, crăiasa se duse la biserică să se mai roage pentru dânşii. Şi se-nchină, şi se rugă pân' se sfârşi slujba şi până ieşi toată lumea din biserică, iar ea rămase înţelenită rugându-se şi închinându-se. Atunci popa, bătrân, cu barba

pân' la brâu, văzând-o cu ce foc se-nchină şi se roagă, crezu că cine ştie ce făptuise. Deci se apropie de dânsa şi-i zise:

— Dar multe păcate trebuie să fi păcătuit, fiică, de te-nchini şi te rogi astfel, fără să fi băgat de seamă că de mult a ieşit toată lumea din biserică.

Iar ea-i răspunse cu glasul plin de jale:

— Părinte, părinte, şi pentru iertarea păcatelor mă rog, dar mai mult pentru doi feciori ce-am avut. Erau aşa de mândri, că se minuna lumea de dânşii. De mult s-au dus să cate pe fata împăratului, d-un zmeu răpită, şi nu s-au mai întors nici până-n ziua de astăzi. Parcă inima-mi spune că li s-a întâmplat lor vrun rău, de nu mai vin. D-aia mă rog ziua şi noaptea, că numai pe dânşii îi aveam pe lume.

— Ce să zic, fiică? La Carte scrie că păcatele părinţilor se răsfrâng asupra fiilor. De te-i fi rugat însă cu inimă-nfrântă şi smerită, toate-ţi vor fi iertate. Cu putere de la Domnul eu te dezleg de toate vrajele, de toate duhurile necurate, de greşeli şi de păcate!

Apoi, după o scurtă rugăciune, o blagoslovi şi-i zise:

— Acum du-te acasă, c-o să mai naşti un fecior, mai vioi şi mai viteaz decât dânşii, care o să vi-i găsească şi o să vi-i aducă!

Şi luă cheile ca să-nchidă biserica, iar crăiasa se-ntoarse acasă, parigorisită şi plină de nădejde.

Nu trecu mult, şi se pomeni că rămăsese-ngreuiată. Vremuind vremea sarcinii, sosi şi ceasul naşterii. Şi născu un dolofan de copil, frumos ca un bujor, având o mână cu totul şi cu totul de aur, de se minunau toţi de dânsul.

Cât creşteau alţi copii într-un an, el creştea într-o lună. Şi-ndată se făcu mare. Şi, cum se făcu mare, începu să vorbească. Şi cum începu să vorbească, întrebă pe mă-sa şi pe tat'su unde-i sunt fraţii, că – de unde nu – are să plece să-i cate.

Mă-sa, cum îl auzi, înmărmuri de frică. Deocamdată nu vru să-i spuie nimic, de teamă să nu rămâie şi fără dânsul. Dar atât de mult şi cu aşa stăruinţă o întreba băiatul, că nu se putu stăpâni să nu-i spuie. El, cum află, îi zise că nu degeaba s-a născut pe lume, ci ca să facă vro ispravă. Şi ce ispravă mai mare, de nu să-şi găsească fraţii, măcar d-ar fi să le-aducă numai moaştele.

Deci, într-o bună dimineaţă, se sculă-n revărsatul zorilor, se spălă-n roua florilor şi, intrând în grajd, se uită pe rând la toţi caii.

Toţi ca toţi, dar între toţi s-afla unul de n-avea seamăn; aşa era de slăbănog şi de căzătură. Dar se cunoştea că-ntr-o vreme fusese, bietul, cal dintre cai, fiindcă ş-acum avea o căutătură ca de fulger. Cum îl văzu, viteazul îi grăi-n limba lui şi-l întrebă de ce a ajuns în aşa proastă stare.

— Fiindcă nimeni nu m-a mai căutat şi nimeni nu s-a mai învrednicit să mă încalice, de când era moşu-tu tânăr. Pe-atunci aveam douăspre'ce părechi de aripi, din care acum abia mi-au mai rămas numai cotoarele.

— O să te-ncalic eu! răspunse viteazul.

— Să mă-ncalici, stăpâne, dar să ştii că trebuie să ai mână tare, că altfel, când mi-oi lua zborul, n-o să mă poţi îndrepta unde ţi-e voia.

— D-asta nu purta grijă, că ce poate fi mai tare ca o mână de aur!

— Atunci scaldă-mă-n lapte dulce şi dă-mi să mănânc o copaie de jăratec.

După ce făcu întocmai cum îi zisese calul, viteazul îl scoase din grajd, îi puse şaua şi-l pregăti de drum. Apoi, ducându-se la tat'su, îi ceru să-i dea merinde şi cele trebuincioase călătoriei, că el e gata de ducă.

În deşert îl rugă tat'su, în deşert îl rugă mă-sa să nu plece: el n-ascultă de nimic şi de nimeni, ci – înduplecându-i să-l lase – le sărută mâna, îşi luă ziua-bună şi porni cu calul, care fugea ca vântul şi ca gândul.

Merse, merse şi iar merse, trei zile şi trei nopţi d-a rândul, până dete d-o vale cu mac semănată, unde-l apucă un somn de i se lipeau ochii. Dar el, în loc să se culce, dete pinteni calului şi-ntr-o clipă fu la marginea văii, unde văzu un bordei ce parcă era ţinut într-o gheară de cocoş, întors cu spatele spre el, iar cu uşa spre miazănoapte. Şi-i strigă de departe:

— Ascultă, bordei, de mine,
şi te-ntoarce mai bine,
ca să poci intra-n tine!

Bordeiul se supuse şi se-ntoarse. Şi, intrând înăuntru, dete acolo peste Muma-Pădurii, cu două fete fetişcane, ca nişte zâne de frumoase.

— Dar ce vânt te-a adus p-aicea, voinice? îl întrebă baba cu mirare.

— Niciun vânt nu m-a adus, babo, ci am venit eu, ca un viteaz ce sunt, ca să-mi caut fraţii, măcar de nu le-aş găsi şi nu le-aş duce acasă decât numai moaştele!

— Fraţii tăi? Hei, sărmanii! Sunt încremeniţi sub o stană de piatră, încă de pe când semănam noi macul. N-au vrut să m-asculte ca să-i învăţ câte ceva, ci au pornit de parcă le pusese oala: d-aia au şi păţit-o.

— Spune-mi mie, babo, ce era să le spui lor, că tot fraţi suntem!

— Ce-aş avea să-ţi spui nu prea e treabă mare, că... de!... poţi s-ajungi pân' la casa zmeului, dar nu-l poţi răpune, că e viteaz mare. Mai bine întoarce-te-napoi, că pe mulţi i-am văzut ducându-se, dar pe niciunu-ntorcându-se, şi e păcat de tinereţea şi frumuseţea ta să piei p-acolo. Tot din pricina lui am sădit şi eu valea asta de mac, ca să nu poată veni să-mi fure fetele.

Pasămite babei îi plăcuse voinicul, şi pe loc se gândise să-i dea o fată d-ale ei de nevastă. Vedea ea bine că nu e om prost nici de neam, nici de fire, că altfel cum ar fi ajuns pân-acolo! Viteazul îi răspunse:

— Ba-nainte m-oi duce, babo, dar înapoi nu m-oi mai întoarce, că nimeni nu e-n stare să-mi sfărâme mâna mea tare de aur!

— De eşti aşa de viteaz, să te-ajut şi eu cu două lucruri.

Ia cofa asta vrăjită şi, când te-i sui pe deal ş-o veni un ger cumplit de n-o să-l poţi răbda, s-o pui în cap şi să-i zici:

— Cofă, cofiţă,
putere măiestriţă,
dă-mi niţică încălzeală
să birui a geruială!

Mai ia şi sticla asta vrăjită şi când ăi da d-o căldură şi ş-un zăduf de n-o să le poţi răbda, s-o pui în cap şi să-i zici:

— Sticlă, sticluţă,
putere măiestriţă,
dă-mi niţică răcoreală
să birui a zăpuşeală!

În schimb însă să-mi faci şi tu mie o slujbă, de-i ajunge să te-ntorci cu bine. Când ăi veni, să-mi aduci d-acolo amândouă vasele pline: cofa cu apă-vie, sticla cu apă-moartă; cu apa-vie să pot întineri pe oricine, cu apa-moartă să pot îmbătrâni pe oricine.

Atât vorbi Muma-Pădurii, iar viteazul îşi luă ziua-bună şi plecă, puindu-şi în desagi cofa şi sticla ce-i dedese.

Merse, merse şi iar merse, cale de vro zi ş-o noapte, pân-ajunse în ţinuturile zmeului.

Cum începu să suie dealul, simţi mai întâi o răcoreală, răcoreala se prefăcu-n frig, iar frigul în ger cumplit, de crăpau lemnele şi pietrele.

— Ce ne facem, stăpâne? zise calul. Mie mi-au îngheţat şi aripile şi nici că mai pot să răsuflu.

— Nu te deznădăjdui, că am eu grijă!

Şi, scoţând cofa de la Muma-Pădurii, o puse-n cap zicându-i:

— Cofă, cofiţă,
putere măiestriţă,
dă-mi niţică încălzeală
să birui a geruială!

Şi, ca prin farmec, le veni o căldură plăcută, de putură păşi-nainte.

Încet-încet, căldura-ncepu să crească. Cald ici, mai cald dincolo, până se făcu zăduf mare, de le curgea sudoarea ca gârla.

— Ce ne facem, stăpâne? întrebă iarăşi calul. Mi s-au înmuiat toate aripile şi parcă mă-neacă numai flăcări. Greu e la ger, dar parcă mai greu e la căldură!

— Nu te deznădăjdui nici d-asta, că port eu grijă!

Şi, scoţând sticla de la Muma-Pădurii, o puse-n cap zicându-i:

— Sticlă, sticluţă,
putere măiestriţă,
dă-mi niţică răcoreală,
să birui a zăpuşeală!

Şi, ca prin farmec, se făcu răcoare plăcută, de putură păşi-nainte.

Merse, merse şi iar merse, pân-ajunse aproape de casa zmeului, toată numai de cleştar, ce părea ţinută într-o gheară de vultur şi-ntoarsă cu spatele spre dânsul, iar cu faţa înspre prăpăstii. Şi de departe-i zise:

— Ascultă, casă, de mine
şi te-ntoarce mai bine,
ca să poci intra-n tine!

Casa se supuse şi se-ntoarse cu uşa, iar viteazul – intrând înăuntru – cu mirare văzu pretutindeni mulţime de fete frumoase, purtând răsfirat pe spate un păr lung cu totul şi cu totul de aur, dar semănând una cu alta de parc-ar fi fost nişte surori gemene. Pasămite era fata de-mpărat, care se străvedea aidoma în toţi pereţii de cleştar ai casei.

Când o-ntâlni, îi dete bună ziua după obicei, iar ea, plină de bucurie, îl întrebă ce vânt îl adusese p-acolo.

— Niciun vânt, fată de-mpărat, ci am venit eu, ca un viteaz ce sunt! Fraţii mei plecaseră să te găsească şi io, aflând că zmeul i-a încremenit sub o stană de piatră, am sosit ca să-i cer seamă de unele ca astea. D-ăi vrea să mergi cu mine, mare bucurie o să fie pe-mpăratul, care d-atâţia ani te caută şi te jeleşte.

— Cum să nu merg? Dar frică mi-e pentru tine, că zmeul e viteaz de s-a dus pomina. Numa-n casă e om ca toţi oamenii, iar afară se preface-n nor şi-n vijelie turbată!

— Viteaz o fi zmeul, dar eu ştiu una şi bună: că nimeni nu e-n stare să-mi sfărâme mâna mea a tare de aur!

Până una-alta, fata-l întrebă despre ce se mai petrece pe la-mpărăţie, iar el o ispiti despre traiul ce duce cu zmeul. Din vorbă-n vorbă, află că lighioaia nu era om, ca s-o fi avut drept muiere – c-altfel câţi copii n-ar fi făcut d-atâţia ani de zile! – ci că numai o mângâie şi se dezmiardă privind-o şi sărutând-o ca p-o icoană.

Când mai pomeni despre puterea zmeului, voinicul o rugă să-i aducă scaunul pe care avea obicei să şază şi un pahar cu apă din care bea dânsul. Cum i-l aduse şi se aşeză în el, scaunul începu să trosnească, iar paharul să tremure, de te mirai ce-i asta. Şi, întrebând-o dacă tot aşa trosneşte scaunul când şade zmeul, şi de se clăteşte paharul când bea cu el, află că nu. Şi o făcu să-nţeleagă că e şi mai viteaz decât dânsul.

După ce mai bău un pahar cu apă şi mai stete de vorbă, fata de-mpărat îi spuse că s-apropie ceasul când zmeul se-ntoarce acasă. Voinicul îi mai ceru ş-al treilea pahar cu apă, dar n-apucase să-l bea şi să plece, când deodată s-auzi fluierând, vâjâind, trosnind şi plesnind de parcă s-ar fi prăpădit lumea. Şi deodată un fel de abur se prefăcu în chip de om. Intrând în casă şi zărind pe viteaz, răcni cu turbare:

— Ieşi curând, spurcată fiară,
ieşi din casa mea afară,
că nu te-a-nvăţat de bine
cine te-a mânat la mine!

Hai să ne luptăm afară,
ca să nu piei cu ocară!
— Ho!... încet cu vorbele
şi cu meninţările,
că nu-s nici ca fetele,
nici ca atâţi ageamii,
câţi ai răpus tu de vii!

Atât le fu sfada, că zmeul se şi răpezise să-l soarbă.

Atunci viteazul se trase într-un colţ, unde-i venea mai bine şi, când fu să-l înghită, îi vârî-n gură mâna lui tare de aur; iar când îl apucă de limbă, îl zgudui cu atâta putere, că namila se izbi cu capul de păreţi şi căzu mort pe pardoseala de cleştar.

Voinicul, făr-a mai pierde vreme, luă pe fata de-mpărat, o puse lângă dânsul pe cal şi... p-aci ţi-e drumul!

Când se pogorau de pe munte, fata de-mpărat îi arătă cele două izvoare, din care curgeau apa-vie şi apa-moartă: umplu dintr-nsele cofa şi sticla ce-i dedese Muma-Pădurii şi porniră-nainte. Pe deal, sub o stană de piatră, găsi pe ăi doi fraţi ai săi încremeniţi, cu cai cu tot. Cu apă din cofă stropi mai întâi caii, care se deşteptară, se scuturară şi-ncepură să râncheze de se zguduia locul. Când stropi şi pe voinici, întâi se roşiră la faţă, apoi se deşteptară ca din amorţeală şi, frecându-se la ochi, ziseră:

— Hii!, dar ştiu că dormirăm lung şi greu!

Iar el de colo:

— Aţi fi dormit mai lung şi mai greu, de nu mă-ndemnam ca să viu eu să vă mântuiesc de zmeu!

Când le spuse că le e frate mai mic, unde-ncepură să-l sărute de bucurie, parcă nu s-ar fi mai săturat. Ca să nu-ntârzie, încălicară şi porniră cu toţii. Şi merseră, merseră, merseră, tot ascultând la povestirea viteazului despre câte păţise şi prin câte trecuse.

Ajungând la Muma-Pădurii, îi mulţămi de ajutorul ce-i dedese, îi înapoie vasele pline cu apă-vie şi cu apă-moartă şi, văzând că fetele ei sunt frumoase ca nişte zâne, le dete după ăi doi fraţi ai lui, la care acum le venea ca zestre valea cu mac semănată şi toate pădurile babei.

A treia zi după nuntă, porniră cu toţii, că mai aveau drum de bătut.

Cine-i întâlnea rămânea cu gura căscată, că nu le mai văzuseră ochii trei părechi aşa tinere şi potrivite: de trei voinici ca trei bujori, şi cu trei zâne de sclipeau ca soarele, pe trei cai ce nu mergeau ca toţi caii, ci fugeau ca vântul şi ca gândul.

Craiului şi crăiesei, când îi văzură viind, li se umplură inimile de bucurie, iar când aflară că viteazul nu numai că-şi scăpase fraţii, dar că-i şi căsătorise cu fete după placul lor, începură să plângă d-atâta fericire.

Dar bietul împărat! Nu ştia nici ce să mai zică, nici ce să mai facă, când îşi văzu fetişoara scăpată din ghearele zmeului.

Toţi se veseleau pretutindeni, numai voinicul sta trist şi posomorât, că nu la jumătatea de împărăţie-i era gândul, ci la fata de-mpărat cu părul de aur, care nu vrea să-l ia de bărbat până nu i-o mai face încă o ispravă.

După trei zile de gânduri, îl chemă împăratul şi-i spuse că fiică-sa se-nvoieşte să-i fie soţie, de i-o da răspuns la întrebările ce i-o pune dânsa. Viteazul primi rămăşagul, şi-ncepură astfel:

— Să-mi ghiceşti ce te-oi întreba, ca să văz de eşti şi isteţ la minte, cât eşti de tare la mână.

— Întreabă-mă, fată de-mpărat, că, cu gândul la tine, le-oi nemeri pe toate.

— Ce e una?

— La o faptă bună tot voinici s-adună!

— Ce sunt două?

— Omul, cu doi ochi, bine vede!

— Ce sunt trei?

— La casa cu trei cumnate, şi vasele-s nespălate!

— Ce sunt patru?

— Carul cu patru roate bine merge.

— Ce sunt cinci?

— Palma cu cinci deşte bine mai izbeşte!

— Ce sunt şase?

— Fluierul cu şase găuri bine cântă.

— Ce sunt şapte?

— Unde-s şapte fete-n casă, nu-i cânepă nealeasă, dar nici mălai nu-i pe masă.

— Ce sunt opt?
— Plugul cu opt boi bine ară.
— Ce sunt nouă?
— Unde-s nouă fraţi, coada să nu-ţi bagi.
— Ce sunt zece?
— Pân' la zece!... Nu mai trece!

Atunci fata de-mpărat, văzându-se rămasă, se-ncredinţă că numai cu ajutorul calului şi cu vasele Mumii-Pădurii, n-ar fi răpus el pe zmeu, de n-ar fi fost şi viteaz din fire. Îl primi dar de bărbat şi, cununându-se cu dânsul, după legea domnilor ş-a împăraţilor, cu alai de la-mpărăţia socru-su şi de la crăiia tată-su, făcură o nuntă de se duse vestea peste nouă ţări şi peste nouă mări; iar eu încălicai p-o şa şi vă spusei-mneavoastră-aşa!

STĂNCUŢA ŞI MARIUŢA
SAU
CRUCE, CRUCIULIŢA MEA!

A fost odată ca niciodată... Când n-ar fi, nu s-ar povesti!

A fost odată un biet creştin, care trăia din munca mâinilor. Întâmplându-se să-i moară nevasta, rămase cu doi copii, c-un băieţel şi c-o fetiţă. Cine să-i îngrijească, cine să vază de rostul casei, cine să gătească d-ale mâncării?

O duse el cum o duse câtăva vreme; dar, fără de lucru, nu mai era hrană. Grea e văduvia pentru omul sărac şi împovărat de copii mici. Văzând şi văzând, găsi o femeie din alt sat, rămasă şi ea de la bărbatu-i dintâi cu o fetiţă, Mariuţa, tocmai de seama Stăncuţii lui, şi se însură d-a doua oară.

Trecură patru-cinci ani la mijloc.

Băiatul d-abia apucase să se facă mai măricel şi fu dat la stăpân, ca să înveţe rotăria. Când venea şi el pe la părinţi, vitrega-l lua la goană, că ce tot caută p-acolo, că vrea să le cază iarăşi pe cap. Aşa azi, aşa mâne, până se răzni bietul copil cu totul şi plecă-n lume, de nu i se mai ştiu de căpătâi. Pasămite el ajunsese până la curtea

împărătească şi se băgase la grădină, ca să măture frunza, să cosească iarba, să cureţe pomii de uscături şi, cu încetul, apucase să facă răsaduri, să tunză florile, să-ngrijească de orice, că grădinarul, văzându-l blând şi ascultător, îl învăţa meşteşugul lui şi-l punea la toate trebile.

Tat'su, mai îmbătrânind, intrase pădurar şi trăia, cum da Dumnezeu, de azi până mâine.

Când fetele-mpliniră cincispre'ce ani, mă-sa le pieptănă frumos, într-o sfântă duminică, le-mpleti cosiţele de pe frunte până după ceafă, le-mbrăcă cu ce brumă aveau şi ele mai nou şi, scoţându-le afară pe bordei, începu să strige şi să-ntrebe:

— Soare, soare frăţioare,
care este mai frumoasă
şi care mai drăgăstoasă:
Stăncuţa ori Mariuţa?
— Stăncuţa e mai frumoasă,
Stăncuţa mai drăgăstoasă!

răspunse sfântul Soare din înălţimea cerurilor.

Din acea zi muierea prinse şi mai mare pică pe fata unchiaşului, că după-nchipuirea ei nu putea sta pe lume altă mândreţe ca fii-sa.

Duminica viitoare, după ce lăsase pe fata vitregă ciufulită şi jerpelită, iar p-a ei o linsese şi o dichisise, le scoase iarăşi pe bordei, începând să strige şi să-ntrebe:

— Soare, soare frăţioare,
care este mai frumoasă
şi care mai drăgăstoasă:
Stăncuţa or Mariuţa?
— Stăncuţa e mai frumoasă,
Stăncuţa mai drăgăstoasă!

răspunse şi d-astă dată sfântul Soare din înălţimea cerurilor.

Se cătrăni de necaz muierea, când auzi aşa.

N-apuca omul ei să plece prin pădure, că ea începea s-o certe că e leneşă, s-o bată că n-a văzut bine d-ale casei. La masă îmbuiba pe fii-sa cu mâncare mai multă şi cu bucăţi mai bune; alteia-i da numai pe jumătate. Şi răbda copila, că n-avea-ncotro:

de s-ar fi plâns la tat'su, ar fi făcut mai mult trai-rău în casă ş-apoi... vai de pielea ei! A treia duminică, văzând-o pocâltită şi nespălată, îşi găti pe Mariuţa ei cu ie nouă şi cu mărgele la gât apoi iarăşi le scoase pe bordei şi-ntrebă ca de rândul trecut:

— Soare, soare frăţioare,
care este mai frumoasă
şi care mai drăgăstoasă:
Stăncuţa ori Mariuţa?
— Stăncuţa e mai frumoasă,
Stăncuţa mai drăgăstoasă!

răspunse, pentru a treia oară, sfântul Soare din înălţimea cerurilor.

Atunci vitrega să crape de mânie şi mai multe nu! Toată ziulica umblă ca o turbată, gândindu-se cum s-o chinuiască mai rău, până să-şi ia hamul şi praştia ca băiatul. Seara, când se culcară, turnă apă peste spuza din vatră şi-i porunci să se deştepte cu noaptea-n cap ca să aţâţe focul, că altfel o să mănânce o târnuială de-o să-i meargă fulgii.

— Bine, mamă! răspunse Stăncuţa tremurând.

Nu-nchise ochii să doarmă două-trei ceasuri, şi pe la miezul nopţii se sculă să aprindă focul la sobă. Când colo... ce să vezi?... cărbunii stinşi şi udă cenuşa cu care-i învelise.

Ce să facă ea, că ştia ce-o aşteaptă la ziuă! Se-nchină lui Dumnezeu cu cinspre'ce mătănii şi se rugă din suflet ca s-o ajute. Apoi ieşi afară, se sui pe bordei şi – uitându-se în toate părţile – zări în depărtare ca o licărire de foc. Parcă-i mai veni niţică inimă! Vântul sufla cu spic de ninsoare şi, când porni la drum, picioarele-i alunecau prin noroi; dar nu pregetă, ci merse, merse, merse, până dete de locul unde scânteia focul.

Acolo trei uncheşi stau de vorbă împrejurul jărateculuí şi se prigoreau veseli, netezindu-şi barbele albe ca fuiorul: Dumnezeu, cu Gerul, şi cu Vântul.

Copila, fără să-i mai ispitească ce şi cine sunt, le zise cu sfială:

— Bună vremea, tăicuţilor!

— Bună să-ţi fie inima, fetico! răspunse ăl mai bătrân din mijloc. Dar ce cauţi acum noaptea p-aici? Ia apropie-te de foc şi te-ncălzeşte, că te văz cam golăneaţă şi ţi-or fi îngheţat picioarele. Ce vânt geros şi ce vreme rea!

— Ba nu e rea, moşicule, că de la Dumnezeu e dată: Vântul şi Gerul tot de porunca lui ascultă. De-ncălzit nu prea am când, ci rogu-vă să vă faceţi pomană şi să-mi daţi şi mie niţel foc, că am o mumă vitregă şi, d-oi zăbovi, vai de mine!

— Şi tu-mplineşti tot ce-ţi zice?

— Ce să fac, dac-aşa a vrut Dumnezeu!

Uncheşilor li se făcu milă şi-i deteră un tăciune.

— Vă foarte mulţămesc, tăicuţilor, şi rămâneţi cu bine!

— Bine să-ţi fie, fată mare! răspunse bătrânul.

Stăncuţa se-ntoarse numaidecât şi aţâţă focul de se-ncălzi bordeiul. Baba, când se deşteptă dimineaţa, nu mai putea de ciudă şi se puse pe gânduri.

Aşa seara a doua, tot aşa seara a treia: îi turna apă peste focul din vatră şi-i poruncea să facă ce-o şti, numai să-ncălzească bordeiul din revărsatul zorilor. Credea că, umblând în uibul locului* după foc, prin întunericul nopţii şi pe frigul toamnei, ori o să se bolnăvească de moarte, ori o s-o mănânce cine ştie ce fiară din pădure. Ea însă, fără să cârtească, se ruga lui Dumnezeu cu credinţă, făcea mătănii, se ducea voioasă la focul uncheşilor şi se-ntorcea cu tăciunaşul ca să-ncălzească bordeiul.

Mă-sa vitregă, văzând-o că se-ntoarce vie, nevătămată şi cu slujba-mplinită, începu-n sine: „Aşaaa? Ţi-ai pus în inat** să faci orice ţi-oi porunci? Stai, că ţi-o coc eu ţie, pacoste ce eşti pe capul nostru!“ Şi – nici una, nici două – o trămise să-i aducă căpşuni cât oul de vrabie; că, de unde nu, ochi să nu mai dea cu dânsa.

Biata fată intră la grijă şi toată nopticica nu putu nici măcar să aţipească. Dacă văzu şi văzu, îşi luă inima-n dinţi şi se hotărî să plece. Se rugă din suflet, făcu cinspre'ce mătănii şi-apucând o potecă fără capăt – merse, şi merse, şi merse, când prin smârcuri, când pe deluşuri. Din ce în ce se lumina şi calea părea mai lesnicioasă, până se pomeni la rai, în grădina lui moş Dumnezeu. Acolo drumul era lin şi presărat cu praf de aur, florile străluceau de rouă în felurite feţe, iarba lungă şi moale ca mătasea, pomii încărcaţi de pârgă; păsări cântăreţe zburau pe lângă gârle ca argintul. Uimită d-aşa frumuseţe, cum numai în vis poate să vază omul, ea nu se abătu din mers: nu mirosi nicio floricică, nu rupse niciun struguraş, nicio gutuie, ci-şi ţinu poteca, închinându-se de ce vedea şi de ce auzea. Deodată o întâmpină bătrânul cu care vorbise la focul ălor trei uncheşi:

— Bună vremea, moşicule, şi bine că te-am găsit, să-mi spui şi mie unde mă aflu.

---

* în uibul locului – orbeşte, la noroc

** inat – ciudă

— Bună să-ţi fie inima, taică. Ia te afli în grădina mea. Dar ce vânt te-a abătut p-aici şi cum d-ai nemerit calea, că prin părţile locului nu calcă nici pasăre măiastră.

— Nici io nu ştiu cum. Se vede c-aşa a vrut bunul Dumnezeu, taică.

— Şi cam ce doreşti, fată mare?

— Io n-aş dori ce caut. Am o mumă vitregă, care mă bate şi mă chinuieşte. Şi i-a venit poftă să-i aduc căpşuni cât oul de vrabie, acum la-nceputul iernii. Am apucat pe o potecuţă, am mers cu răbdare zi şi noapte, şi dedei peste grădina dumitale. Iartă-mă, moşicule, c-am venit pân-aicea, dar n-aveam cui să cer voie, că n-am întâlnit pe nimeni. Şi n-am făcut nicio stricăciune, nu m-am atins de nimica.

— Bine, bine, fată. Se vede că eşti cuminte. Ia şezi jos colea pe iarbă, de te mai odihneşte şi, până una-alta, fii bună de-mi caută niţel în cap.

— Bucuros, moşicule, bucuros!

Stând ei de vorbă, moşul îi spuse că de şapte zile lucrează grădina, iar Stăncuţa primi să-i spele picioarele şi să-i ajute a-şi schimba hainele. În urmă, plimbându-se prin grădină, îi dete căpşuni cât oul de găină şi din toate poamele de p-acolo apoi o blagoslovi ca, oricând o vorbi, pietre nestimate să-i cure din gură, busuioc şi siminoc să crească pe unde-o călca, iar părul să-i strălucească ca beteala. Şi, fiindc-o văzuse făcându-şi semnul crucii, îi mai dete şi o cruciuliţă de gât, spuindu-i să aibă credinţă într-însa, că-i va răspunde tot ce-o va întreba.

Aşa încărcată şi împodobită, se-ntoarse acasă şi dete mă-sii vitregi să mănânce căpşunile. Ea, când îi văzu părul prefăcut în beteală, cruciuliţa strălucindu-i la gât, busuiocul şi siminocul ce-i creşteau pe urme, cu nestimatele ce-i curau din gură la fiece vorbă, rămase ca zăpăcită de mirare şi de mânie.

— Tot io să-ţi port de grijă şi să te trămit la bine! Dar de ce-ai întârziat aşa mult şi unde-ai găsit căpşunile?

— De, maică, a fost drumul cam greu şi le-am găsit cum a dat Dumnezeu!

Cotoroanţa dârdâia de necaz: s-o fi sorbit-o într-o lingură de apă şi mai multe nu! După ce se potoli şi se mai răzgândi, chemă pe fii-sa şi se răsti la dânsa:

— Ia ascultă-mă, fata mea! La noapte să te scoli devreme şi să pleci şi tu. Nu vezi cum s-a pricopsit proasta moşului şi ce frumuseţe e pe dânsa? Parcă e un făcut să se prindă zicătoarea:

Tu o mâi la foc
şi ea-ţi ad'ce busuioc!

Ce, să rămâi mai prejos decât ea?

— De, mumă! Io o să pot?

— O să poţi, vezi bine, că ea cum a putut? Atât îţi spui, c-apoi nu e bine de tine!

Mariuţa se sculă somnoroasă, se sui pe bordei, văzu ca o scânteie în depărtare şi porni într-acolo, blestemând şi pe mă-sa şi pe sor'sa, pân-ajunse la focul cu trei uncheşi.

— Bună vremea, fată mare!

— Aş, bună! Ia fă-te prin noroi ca mine şi pe vântul ăsta geros ş-atunci să mai zici că e bună!

— Apoi vremea, cu vântul şi gerul, sunt de la Dumnezeu!

— Ba de la dracu'!

— Ci spune-ne şi nouă cine eşti şi de unde vii!

— Ce vă pasă vouă d-alde astea. Ia, nu vă mai spui!

— Atunci şezi de te încălzeşte niţel!

— Ba e vorbă? Mai bine mă-ncălzesc eu acasă, când dorm lângă sobă.

— Şi de ce eşti aşa supărată?

— Ia, nu mai ştiţi şi voi, moşnegi cerşetori ce sunteţi!

Şi, smâcind un tăciune, plecă bosumflată, cum venise.

— Doamne, Doamne! ziseră Vântul şi Gerul; lasă-ne să suflăm numai p-o nară ca s-o prefacem în sloi de gheaţă!

— Lăsaţi-o-n apele ei, că n-a venit vremea!

Mariuţa se-ntoarse, aprinse focul şi le zise:

— Sculaţi-vă de vă-ncălziţi, fir-aţi ai dracului!

A doua noapte tot aşa, a treia tot aşa: se ducea la uncheşi fără să le dea „bună vremea", lua tăciunele, şi pleca fără să le mulţămească. Apoi mă-sa o trimise după căpşuni.

Ca să fie odihnită, dormi şi se tolăni trei nopţi şi trei zile. Apucă şi ea pe potecă, bombănind într-una, şi merse, şi merse, până dete de grădina raiului. Acolo, cum zări florile, se repezi să rupă din ele ca să miroasă şi să-şi anine pe cap; smulse din pere, din struguri şi din toate poamele, mâncând cu lăcomie ca din grădina ei.

Dumnezeu, ieşindu-i înainte ca moş trenţăros, o-ntrebă, ca şi pe Stăncuţa, cum d-a ajuns pân-acolo şi cam ce doreşte.

— Ia am ajuns cum ştiu io şi am venit să iau din ale căpşuni, că tot stau p-aici de nu le mănâncă nimeni! răspunse ea ţanţoşă.

— O să iei dacă ţi-oi da Io!

— Ba aia e vorbă? O să mă sinchisesc io d-un cerşetor ca tine. Te cunosc prea bine, de când mă tot întrebai colo, la foc. Mă mir cum naiba ai ajuns şi p-aici.

— Fată mare, îmblânzeşte-te, că de şapte zile muncesc la grădină şi sunt obosit şi nepremenit. Vină de-mi caută niţel în cap, că mult bine ţi-oi prinde.

— Auzi lucru dracului! Să-mi spurc io mâinile prin murdăria lui de cap şi să-l premenesc de zdrenţe. Ce moşneag făr' de ruşine! Ia mai bine să-mi iau căpşunele şi să plec p-aci-ncolo!...

N-apucă să se mişte, şi deodată se pomeni pe un drum clisos şi-n întuneric beznă. Iar Dumnezeu o blestemă ca părul să-i fie înţesat numai de murdărie; când o vorbi, om să nu poată sta lângă dânsa de miros urât şi unde o călca numai spini şi mărăcini să crească.

Şi pe dată se-mplini zisa Domnului.

Când se-ntoarse acasă, bombănind şi cu mâna goală, mă-sa-i ieşi nainte şi d-abia o cunoscu, de-ngălată ce era la cap de murdărie, la vorbă de miros şi de scaieţi la picioare.

— Aoooleo, Mariuţo, maică:
io te-am trimes la căpşuni
şi tu-mi vii cu-mpuţiciuni!

Puse căldarea pe foc, o bägă în albie ca s-o spele, dar de ce-o freca şi o linciurea, d-aia se urâţea şi se murdărea. Cotoroanţa nu ştia cum să se mai vaiete. Alergă după vrăji şi scăldături, dar degeaba. Fură siliţi să-i înjghebe un culcuş mai lângă vatră şi nici c-ar mai fi putut trăi de putoare, de nu era busuiocul ce creştea pe oriunde călca Stăncuţa.

Astfel ieşiră-n primăvară.

De sfintele Paşti se pomeniră cu băiatul moşului, voinic şi înţolit ca o slugă împărătească. Venise şi el să-şi mai vadă părinţii şi să petreacă sărbătorile cu dânşii, că românul nu e hain la inimă: uită curând răul de la altul şi lesne-i trece supărarea. Flăcăul nu sosise cu mâna goală, ci le adusese la fiecare câte ceva: bătrânului cojoc,

babei testemeluri, fetelor mărgele. Dar ce erau mărgelele lui pe lângă mărgăritarele ce cădeau la fiteşce vorbă din gura Stăncuţii! Rămase încremenit de ce-i văzură ochii şi toată ziulica sta de vorbă cu dânsa, ca să-i spună pe unde umblase, cu cine se-ntâlnise, ce răspunsese şi câte alea toate.

Când se-ntoarse la curte, nu-i mai ajungea gura să povestească la toţi slujitorii despre minunea cu sor'sa, pân-ajunse vestea şi la urechea-mpăratului. La-nceput nu vrea să-l creadă nimeni, dar flăcăul o ţinea una şi bună: că tot ce spunea era adevărat. Într-o zi, împăratul porunci vătafului de vânători să i-l aducă înainte şi-l întrebă:

— Ce-am auzit io, băiete, c-ai fi spuind tu de sora ta? Nu cumva păcăleşti pe oamenii curţii?

— Nicidecum, prealuminate-mpărate. Aşa lucru nu s-a mai pomenit pe lume.

— Şi cam ce lucru? la s-auz şi io.

— Uite, prealuminate-mpărate. Când am plecat d-acasă, am lăsat pe Stăncuţa godănacă (de vreo patru-cinci anişori). Acum de Paşte, ducându-mă să-mi văz părinţii, am găsit-o ca p-o zână măiastră: păru-i e lung ca beteala, cu totul şi cu totul de aur; pe unde calcă numai busuioc şi siminoc creşte, iar din gură cu fiteşice vorbă îi cade câte-o piatră scumpă!

— Ce spui, băiete? Parc-ai vorbi din visuri!

— Curatul adevăr, prealuminate-mpărate. De n-o fi aşa, îmi pun capul!

— Bine! Am să cercetez io. Acum vezi-ţi de treabă.

— Prealuminate-mpărate! zise vătaful. Băiatul e nevinovat şi nu pare să mintă. Încercarea nu strică.

— Atunci să pleci acolo mâine dimineaţă, împreună cu alţi cinci căpitani, ca să-mi aduceţi încredinţarea de e ori nu cum spune. Pe dânsul să-l închideţi într-o odaie, de unde să nu iasă şi să nu vorbească cu nimeni până n-oi porunci io. Stolnicul să-i poarte grijă d-ale mâncării.

— Voia măriei-tale, prealuminate-mpărate!

A doua zi, vătaful şi căpitanii se-ntoarseră cu bucurie şi vestiră tânărului împărat că toate sunt adevărate. Atât numai că vitrega arătase pe fii-sa, agăţându-i prin cosiţe fire de beteală căzute din părul Stăncuţii şi-i dedese să ţină-n gură boabe de mărgăritar, ca să scoată câte una după fiece vorbă.

Două căruţe-mpodobite porniră de la curte, ca să aducă pe frumoasa, că pregătirile de nuntă se-ncepuseră. Într-un car aşezară pe Mariuţa, mireasa-mpăratului; într-al doilea suiră pe cotoroanţa şi pe Stăncuţa, înfofolită şi îmbrobodită, ca să nu i se vază părul. Moşul rămase acasă cu merinde destule.

Pe la mijlocul pădurii, i se făcu foame fetei, că nu mâncase de două zile, şi se rugă de babă să-i dea un codricel din pita ce împărţise de dimineaţă cu fii-sa.

— Iaca ţi-oi da, de-i vrea să-ţi scot un ochi!

Atunci începu să plângă şi să se obidească, dar cotoroanţa nu se muia deloc, ci începu s-o ameninţe cu pumnii. Dacă văzu că n-are încotro, se gândi că aşa i-a fost ei ursita şi, fiind prididită de foame, primi să-i scoaţă un ochi.

Abia isprăvise de-mbucat, când vitrega scoase o botă* şi-ncepu să bea cu poftă.

— Mamă, mamă! fie-ţi milă de mine şi dă-mi şi niţică apă să-mi ud buzele, că nu mai pot de durere şi de sete.

— Iaca ţi-oi da, de te-i lăsa să-ţi scot şi ochiul ălălalt!

În zadar o podidi plânsul şi suspinul, că baba rămase ne-nduplecată. Atunci, văzând c-aşa a vrut Dumnezeu cu dânsa, se lăsă în voia lui şi primi să-i scoată şi ochiul ălălalt, ca să-şi potolească setea ce-i frigea inima.

Când ajunse oarbă, cotoroanţa îi smulse crucea de la gât şi, pân-a nu ieşi din pădure, îi dete brânci din căruţă ca la o mogândeaţă. Apoi zise să dea bici telegarilor, ca să meargă mai iute.

La curte fură primite cu alai şi cu cinste. Şi, fiindcă totul era gata, împăratul n-avu ce-şi face capului: urmă cu nunta şi o luă de nevastă. Dar nu prea vedea lucrul aşa cum se spusese: d-aia pe băiat îl lăsă tot ca mai înainte.

Împărăteasa şi mă-sa se uitară la cruce, o-ntoarseră, o suciră, o răsuciră; o-ntrebară când mai încet, când mai tare, dar crucea să vorbească ba, că nu-i era ei dat să răspunză decât stăpânii ce-i arătase Dumnezeu.

Biata Stăncuţa, oarbă şi lihnită, orbecăi prin pădure şi, pipăind cu mâinile, dete de o potecă. Acolo se aşeză lângă un copac şi începu să se tânguiască. Viersul ei, ca un cântec de jale, prelungit şi dulce, clătea frunzele şi răsuna prin tot codrul. Un bătrân,

* botă – vas din doage, înfundat la ambele părţi, având o mică deschizătură la capac, folosit pentru transportatea şi păstrarea apei sau băuturilor alcoolice; doniţă

care tocmai venise să taie lemne şi să adune uscături, auzind-o din depărtare, se luă după glasul ei, nemeri poteca şi mai-mai se apropie de dânsa. Ea, sărmana, când simţi paşi de om, prinse să zică:

— Doamne, Doamne! Din cine-o trece p-aici, d-o fi bătrân, să-mi fie tată; d-o fi tânăr, să-mi fie frate; d-o fi bătrână, s-o am drept mamă, d-o fi tânără, drept soră.

Auzind-o vorbind, moşul veni lângă dânsa şi o-ntrebă cum şi ce fel de se găseşte-n pădure.

— Tată, tată! Multe am să-ţi deşir io despre mine; dar, până una-alta, fă-ţi pomană de mă ia acasă, că rău n-are să-ţi pară. Nu mai pot de foame, de sete şi de usturimea ochilor.

— Bine, fata mea, bine. Adu mâna-ncoace, să mergem pe potecă, că până la bordeiaşul meu nu mai este departe.

Şi, haida, haida, ajunseră pân-a nu se-nnopta. Moşul îi dete apă rece de se spălă la răgăocile ochilor, scoase ce avea d-ale mâncării, apoi o-nvăli cu gheba şi o culcă să se odihnească. Nu mai putea bietul om de părere de bine că găsise şi el cu cine să mai schimbe-o vorbă; păcat numai că n-avea vedere să deretece prin bordei. Dimineaţa, când atâta busuioc şi siminoc crescuse din pădure până la dânsul, începu să se crucească de mirare, c-aşa flori nu se pomeniseră prin partea locului. Dar şi mai nedomerit rămase, când Stăncuţa începu să-i povestească păţaniile ei şi la fiteşice vorbă pietre nestimate îi cădeau din gură. De-şi lăsa coadele pe spate, bordeiul se lumina ca de razele soarelui.

A doua zi îi zise:

— Ştii ce, tată? la pietrele astea, du-te până la oraşul împărătesc, vinde-le şi, din banii ce-i prinde, cumpără tot ce-ţi trebuie, iar pentru mine ia beteală, fluturi, sculuri de mătase în toate feţele şi pânză subţire de borangic.

— Bine, fata mea, o să cumpăr; dar nu te supăra să te-ntreb şi io ceva. Ce-o să faci cu asemenea lucruri, când fără ochi n-o să poţi coase?!

— Ia, o să mă-ncerc, tată, că nu-mi vine să stau degeaba.

Bătrânul, speriat d-atâta bănet, cum nu mai văzuse dânsul, îşi târguise haine; luase pentru ea rochii şi blănuri, cu tot ce-i zisese, iar până seara se-ntoarse încărcat şi însăxănat. Parcă-ntinerise, şi călca uşor ca o căprioară.

— Acum, taică, să cureţi frumos patru stinghioare de brad, cam aşa de lungi, şi să mi le aduci, ca să-ţi arăt cum să-mi întocmeşti un gherghef.

Bătrânul îi pregăti lemnele, le dete cu sfredelul şi ciopli cuiele cum îl povăţuise. Stăncuţa întinse pânza pe gherghef şi, pipăind cu degetele, începu să coasă cu mătăsuri, cu betea1ă şi cu fluturi. Când isprăvi două sangulii*, le dete moşului ca să treacă cu ele şi să le strige de vânzare pe la curtea împărătească, apoi îl învăţă cum să răspunză şi cum să nu le dea pe bani, ci numai pe doi ochi de om.

Aşa făcu bătrânul. Trecând de colo până colo prin dreptul caselor împărăteşti, strigă cât îl lua gura:

— Sangulii pe ochi de om, sanguliiii!...
Sangulii pe ochi de om, sanguliiii!

Împărăteasa, care sta la fereastră, trămise să-l cheme şi-i zise mă-sii:

— Mamă, să cumpărăm noi sanguliile, că uite ce frumos sunt lucrate, şi să dăm ochii păcătoasei ăleia, că tot stau degeaba legaţi în cârpă.

Chemară pe unchiaş şi aflară de la dânsul că e din altă ţară; că sanguliile sunt cusute de nişte meşteri pricepuţi, închişi acum la ocnă pentru bani; că ochii-i trebuiesc pentru doftorii şi leacuri. Cotoroanţa, vicleană cum era din fire, prinse o pisică, o legă bine, îi scoase ochii şi-i dete moşului. Când veni împăratul de la vânătoare, puse pe fii-sa să i le arate şi să spuie că le-a cusut dânsa, cu betea1ă din cap, ca să-i mai treacă de urât când rămâne singură.

Până să se întoarcă bătrânul, Stăncuţa mai-mai că era gata cu alte două şi mai frumoase. Când pipăi ochii, cunoscu că sunt prea mici şi prea proaspeţi.

— Te-a-nşelat, tată, că ăştia nu sunt ochi de om! Mâine să te duci şi cu aste două, dar să bagi de seamă, că ochii trebuie să fie mai mari.

A doua zi moşul iar striga pe lângă casele-mpărăteşti:

— Sangulii pe ochi de om, sanguliiii!...
Sangulii pe ochi de om, sanguliiii!

Împărăteasa, de unde şedea să privească, trămise să-l cheme, şi-l păcăliră tot ca mai-nainte, dându-i nişte ochi scoşi de la un câine.

Stăncuţa, cum îi luă în mână, cunoscu că nu sunt ai ei:

— Te-a-nşelat ş-acum, taică!

* sangulie – maramă de pânză fină

— De, fata mea, io nu sunt priceput ca tine. I-am văzut ceva mai măricei şi am crezut c-or fi buni.

— Să te mai duci cu încă două, dar să ştii că ochii nu trebuie să fie noi, ci mai mult uscaţi.

A treia zi, după ce soarele se ridicase de trei suliţe, moşul striga şi mai tare prin dreptul curţii:

— Sangulii pe ochi de om, sanguliiii!...
Sangulii pe ochi de om, sanguliiii!

Împărăteasa trămise să-l cheme, că aşa lucrătură nu se mai pomenise. Dar n-aveau ce ochi să-i mai dea.

— Ci dă-i, mamă, ochii păcătoasei ăleia, că doar n-o să-i ţinem cât om trăi!

— Sunt puşi bine, fata mea, şi nu ştiu de ce-mi spune inima să nu-i dau, ca să nu ni se-ntâmple ceva.

— Hii!, mamă; ci mai lasă-ncolo asemenea parascovenii, că d-atunci până acuma păcătoasa s-a prăpădit de pe lume: au mâncat-o fiarele din codri ori o fi murit de foame şi de sete. Ş-apoi... zi că trăieşte: ce ne pasă? Ochii, uscaţi cum sunt, nu se mai prind la loc. Şi, când e vorba la adică, sunt împărătească cu cununie, nu aşa, de florile mărului!

— Bine, dacă zici tu!

Şi cotoroanţa scoase ochii din legătură, îi dete unchiaşului, spuindu-i că sunt de femeie, şi luă sanguliile, ca să se furlandisească* la-mpăratul.

Când îi pipăi, Stăncuţa nu mai putu de bucurie.

— Ăştia sunt, taică!

Ea îi puse în apă ne-ncepută ca să se-nmoaie, iar pân-atunci făcu cincispre'ce mătănii, se rugă lui Dumnezeu s-o ajute şi – o minune! – când îi potrivi în răgăocile goale, îndată se prinseră şi se lipiră, parc-ar fi fost d-acolo, precum şi erau. Să fi văzut atunci bucurie nespusă pe unchiaş, că nu se aşteptase la unele ca astea, şi-nchinăciuni pe fată, că s-a-ndurat Sfântul să n-o lase schiloadă şi-ntunecată.

A doua zi înfrumuseţa bordeiul cu busuioace şi siminoace, cu şiruri de pietre scumpe, cu sangulii cusute, de era mai abitir ca-ntr-o casă boierească.

După ce se-nnoptă, aşteptă până să aţipească bătrânul şi, începând să se-nchine iarăşi, se rugă lui Dumnezeu să-şi arate îndurarea şi bunătatea cu dânsa, prefăcând-o

* a se furlandisi – a se fuduli, a se făli

în păsărică. Domnul îşi aduse aminte de lunga ei răbdare, de vorba-i cumpănită, de purtarea-i supusă şi nepregetătoare. Cum isprăvi ruga, se pomeni schimbată-n pasăre.

Şi zvârrrr!, spre curtea-mpărătească.

Acolo se aşeză pe crucea ferestrei şi-ncepu să vorbească şi să strige:

— Cruce, cruciuliţa mea!
— Auz, doamnă, stăpâna mea!
— Domnul doarme?
— Doarme!
— Să doarmă somn dulce...
şi mai dulce,
de la pământ să se ridice!
— Dar doamna? Doarme?
— Doarme!
— Să doarmă somn dulce...
şi mai dulce,
de la pământ să nu se mai ridice!
— Dar căţeaua de nemaica doarme?
— Doarme!
— Să doarnă somn dulce...
şi mai dulce,
de la pământ
să nu se mai ridice!

Atât glăsui şi... zvârrr!, păsărica de la fereastră.

Împăratul dormea de oboseala vânătorii, iar ele sforăiau ca nişte somnoroase din fire. Numai paznicul de la uşa-mpărătească, care nu trebuia să-nchidă ochii cât sta acolo, auzi desluşit toată vorbirea. Până la ziuă, se frământă cu gândul ce să facă, că nu era de glumă cu aşa arătare. Dar de i s-o fi părut? Aşa trecură ceasurile şi, când veni să-l schimbe cu altul, se duse la mai-marele lui şi-i destăinui vedenia, iar mai-marele îşi făcu mână bună ca să spună-mpăratului.

În a zi nu fu vânătoare şi toţi se culcară devreme. Muierile, după obiceiul lor, adormiră numaidecât şi horcăiau de parcă se luau la întrecere, împăratul şezu deştept,

trăgând cu urechea. Cam pe la miez de noapte, auzi un zbor de pasăre şi un glas mângâios întrebând:

— Cruce, cruciuliţa mea!
— Auz, doamnă, stăpâna mea!
— Domnul doarme?
— Nu doarme!
— D-o dormi, să doarmă dulce,
şi mai dulce,
de la pământ să se ridice!
— Dar doamna, doarme?
— Doarme!
— Să doarmă somn dulce...
şi mai dulce,
de la pământ să nu se mai ridice!
— Dar căţeaua de nemaica doarme?
— Doarme!
— Să doarmă somn dulce...
şi mai dulce,
de la pământ
să nu se mai ridice!

Şi, când vru-mpăratul s-alerge ca să vadă, zvârrr!, păsărica de la fereastră.

Atunci înţelese el că alta e stăpâna cruciuliţei şi că n-a luat de nevastă pe fata frumoasă ca o zână măiastră. Vru să se scoale şi să caute crucea în lada de unde vorbise, dar se gândi că face zgomot şi că dă loc la presupusuri. Pân' la ivirea zorilor, învârti planuri peste planuri cum să prindă păsărica şi să deznoade adevărul.

A treia noapte, se prefăcu bolnav şi rugă pe împărătească să nu vie să-l turbure.

Ele, cum se culcară, adormiră ca nişte buşteni, împăratul se sculă binişor, descuie fereastra, se lipi binişor lângă dânsa şi, cu mâna deschisă, adăstă până să vină păsărica. Mai-nainte de miezul nopţii, zvârrr!, păsărica din zbor se opreşte tocmai pe mână şi-ncepe să zică:

— Cruce, cruciuliţa mea!
— Auz, doamnă, stăpâna mea!

— Domnul doarme?
— Nu doarme!
— D-o dormi, să doarmă dulce,
şi mai dulce,
de la pământ să se ridice!
— Dar doamna, doarme?
— Doarme.
— Să doarmă, somn dulce...
şi mai dulce,
de la pământ să nu se mai ridice!
— Dar căţeaua de nemaica doarme?
— Doarme!
— Să doarmă somn dulce...
şi mai dulce,
de la pământ să nu se mai ridice!

Când să isprăvească, împăratul haţ!, ş-o prinde.

Până să se crape de ziuă, îşi petrecu mângâind-o şi sărutând-o, că nu era ca toate păsările, ci penele-i străluceau ca licuricii, iar la cap îşi aducea cu omul. Dimineaţa o puse într-o colivie aurită şi porunci ca nimeni să nu s-atingă de ea. Singur îi da de mâncare, de câte patru-cinci ori pe zi, şi de dragul ei îşi uitase de vânătoare, ba-ntârzia şi cu masa. I-ar fi venit mai bine să stea neclintit cu ochii la dânsa.

Cotoroanţa, băgând de seamă schimbarea ce pricinuise păsărica, mai ales că de câteva zile n-avea chef nici de vorbă, nici de plimbare, bănui că e ceva la mijloc. Pândi dar până să iasă împăratul afară şi, repede-repede, înhăţă păsărica, îi înfipse trei ace în cap şi plecă din odaie.

Întorcându-se, împăratul o găsi căzută jos şi zbătându-se de moarte. Pe cine să-nvinuiască, că nu zăbovise decât o clipă! La cine să ceară ajutor aşa de-n grabă? O scoase dar afară, o netezi pe aripi şi pe cap, când... printre fulgi simţi gămăliile de ac. Scoase unul, şi pică o picătură de sânge; scoase pe-al doilea, şi mai pică o picătură, iar păsărica începu să se înviioreze. Când îi scoase p-ăl din urmă şi-i pică a treia picătură de sânge, deodată se dete de trei ori peste cap şi se făcu fată cum o lăsase Dumnezeu, frumoasă ca o zână măiastră, cu părul ca beteala, lung până-n călcâie, iar cruciuliţa ieşi singură de unde era ascunsă şi i se puse la gât.

Împăratul, luând-o în braţe, o sărută şi-i zise:

— Ah!, cât te-am dorit! Acum ştiu ce să fac.

Îndată porunci s-aducă pe flăcău din odaia unde-l ţinuse ferit şi-i ceru iertare, că – de i-ar fi venit în minte să-l cerceteze mai de timpuriu – ar fi aflat de la-nceput urzeala viclenei. Apoi, adunând pe bătrânii şi dregătorii împărăţiei, alcătui sfat mare de judecată pentru cotoroanţă şi pentru fata ei Mariuţa. Copila oropsită le povesti, cu mâna la pept şi-n frica lui Dumnezeu, tot ce pătimise de pe urma vitregei şi a fii-sei. Când ajunse la scoaterea ochilor, la îmbrâncirea din car, la sangulii, la-nfigerea ălor trei ace, lumea rămase înmărmurită d-atâta răutate. Şi sfatul le osândi la moarte, lăsând împăratului s-aleagă cu ce fel de moarte să fie răpuse.

Împăratul hotărî să se dea pildă după datina apucată din moşi-strămoşi.

Deci slujitorii aduseră din herghelie câte patru armăsari ne-nvăţaţi, o legară pe fiecare cu mânile şi cu picioarele de coada câte unuia, le trântiră-n spinare câte un sac de nuci ş-apoi traseră cu bicele. Caii le sfâşiară în câte patru ciosvârţi, apucară în câte patru părţi de lume şi

fugiră, fugiră ca nişte nebuni,
prin văi, pe dealuri, prin văgăuni,
iar unde pica nuca,
pica şi bucăţica!

Apoi împăratul se cunună cu Stăncuţa, şi făcu o nuntă de se duse pomina peste nouă ţări şi peste nouă mări, că trei săptămâni n-au mai încetat cântecele şi ziafeturile, iar io

plecai de la ale mese
ca să vă spui basme-alese
şi mă lipsii de trai-bun
pentru-o lulea de tutun!

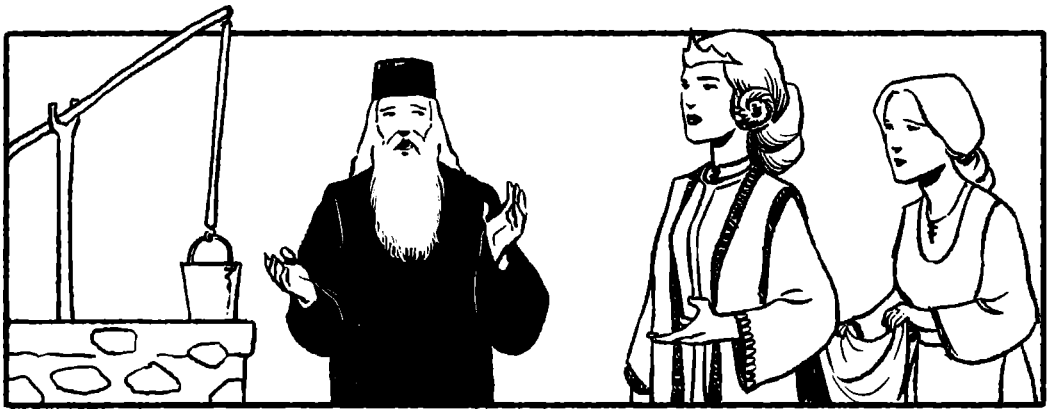

PĂPUŞICĂ LICĂREA

A fost odată ca niciodată; când n-ar fi, nu s-ar povesti!

A fost odată un împărat ş-o împărătească. Ce n-ar fi dat şi ce n-ar fi făcut ei să aibă un băiat, ca să le poarte numele. Dar de!, nu e după cum vrea omul, ci după cum vrea Domnul. Şi Domnul vrusese să li se nască numai o fetiţă, frumoasă şi cuminte. O puseră să cunoască treburile casei şi cu tot soiul de învăţături adânci o adăpară. Copila crescu răpede şi ajunse fată mare, dar nici ei nu-i da inima brânci să se mărite, nici peţitori ori peţitorese nu s-arătau pe la curte.

În zadar trecură trei-patru ani la mijloc. Alte fete de seama ei aveau acum câte doi-trei copilaşi. Domnii şi-mpăraţii vecini făceau nunţi, îi pofteau la însurarea băieţilor ori la măritarea fetelor, ş-acolo jucau, petreceau, dar flăcăii o tot ocoleau, parc-ar fi avut peri de lup, că niciunul n-o cerea de nevastă.

Părinţii, după ce se tot miraseră, intrară la grijă, că nu era nici proastă, nici urâtă; dar mai aşteptară, zicându-şi că poate nu i-a sosit ceasul.

Într-una din zile, ce-i veni fetei de-mpărat să se ia dis-de-dimineaţă după roaba care aducea apă de la fântână, ca să mai stea de vorbă cu dânsa, că şi de la mai-micul

lui cine-i deştept multe află. Când ajunseră acolo, găsiră p-un călugăr bătrân, bătrân, c-o carte-n mâna stângă, iar cu dreapta înmuind în apă o bucată de pâine uscată şi mâncând. Uluită d-aşa întâlnire neaşteptată, se opri locului şi, drept „bună dimineaţa" ori „bun găsit" îl întrebă de departe:

— Moş călugăraş, moş călugăraş,
ce-ai mânecat[*] la fântână
cu codrul de pâine-n mână,
în fântână-nmuind
şi din codru-nghiţind!?
— Fată mare, fată mare,
nu te mira de mine,
şi mir'te de tine,
că tat'tu s-a îngrijat
şi mă-ta s-a speriat
că nu te-ai mai măritat!

— Ci lasă, taică părinte, că mai e vreme! zise roaba de colo. Doar nu i-a albit cosiţa fată mare. Unde s-a mai pomenit fată de-mpărat să rămâie nemăritată, ca ale proaste şi sărace?!

Bătrânul tăcu şi, apucând încet pe cărare, se duse până nu se mai zări.

Fata rămase pe gânduri, dar nu vru să se turbure cu firea de vorbele supărăciosului călugăr.

A doua zi, în revărsatul zorilor, iarăşi se duse cu roaba care aducea apă şi, găsind pe bătrân, iarăşi îi zise:

— Moş călugăraş, moş călugăraş,
iar mânecaşi la fântână
cu codrul de pâine-n mână,
în fântână-nmuind
şi din codru-nghiţind!?
— Fată mare, fată mare,
nu te mira de mine,

[*] a mâneca – a se scula dis-de-dimineaţă

ci mir'te de tine,
că ai să iei de bărbat
p-un fecior de-mpărat
astăzi mort şi ne-ngropat!

— Hii, taică părinte! zise roaba. Prea le spui gogonate şi nepotrivite, înţeleg să te măriţi c-un bogat ori c-un sărac, c-un frumos ori c-un urât, c-un tânăr ori c-un bătrân, dar cu morţi cine s-a mai măritat vrodată? Asta e taman ca vorba aia: loveşte-mă, lele-n spate c-un bulgăre de iască.

Bătrânul nu răspunse nici cârc, ci apucă pe cărăruie şi se duse până nu se mai zări, iar fata se ademeni cu vorbele roabei şi nu vru să crează, ca proştii, în ghicitori şi-n zodii, că de unde putea şti dânsul cele ce aveau să fie!

A treia zi, şi mai de dimineaţă, iarăşi plecă cu roaba la apă, nerăbdătoare să vază de-l mai găseşte. Când colo, călugărul era în fiinţă, cu cartea-ntr-o mână, cu codricelul într-alta: parcă le-ar fi adăstat pe dânsele. Şi, ca să nu s-arate sfioasă, îi zise ş-a treia oară:

— Moş călugăraş, moş călugăraş,
iar mânecaşi la fântână
cu codrul de pâine-n mână,
în fântână-nmuind
şi din codru-nghiţind?
— Fată mare, fată mare,
nu te mira de mine,
ci mir'te de tine,
că ai să iei de bărbat
p-un fecior de împărat
astăzi mort şi ne-ngropat,
şi mulţi ani o să-l veghezi
până când să-l înviezi!

— Ci că lasă, taică părinte! zise roaba mânioasă. Ce tot spui domniţei năzdrăvănii d-astea, ce tot ne sperii? Nu cumva o să credem noi în solomonii?

Nu deschise gura bătrânul, ci pâş-pâş pe cărare – se duse până nu se mai zări cu ochii.

Fata, mâhnită, se-ntoarse acasă fără zăbavă şi, când găsi prilej, povesti părinţilor tot ce i se-ntâmplase.

— N-ai grijă, tată, că demult te-am fi măritat, de ţi-ar fi râvnit inima. Noi te-am lăsat în voia ta, fiindcă ţi-e gândul la-nvăţături şi la lucru, iar nu, ca altele, la zbenguieli şi la petreceri.

— Iată ce m-am gândit io, zise împărăteasa. Ca să nu mai zică ş-altă lume ca pârciul de călugăr şi nici ei să nu-i intre-n cap aşa ceva, hai să plecăm chiar astăzi după măritişul fetei.

Mâncară veseli, că se silea fiecare să-şi facă inimă bună. După-masă, porunciră să le-nhame telegarii la butca* împărătească şi porniră să-i caute ursitul.

Merseră, merseră până ieşiră din împărăţia lor; luară de-a lungul împărăţia din vecinătate, şi iarăşi merseră în uibul locului până unde drumul se tăia-n două. Apucară la dreapta şi-nainte, înainte, până ce deteră de un şes întins, de unde se vedeau nişte case mari şi frumoase, jur împrejur cu ziduri de piatră, nalte cât biserica.

— Acolo să tragem, ziseră ei, că trebuie să fie curte împărătească! De ne-or opri, ce ne-ar împiedica să mânem o noapte şi chiar două!

S-apropiară şi, scoborându-se, împăratul bătu în poartă o dată, de două, de trei ori, dar niciun răspuns şi nicio mişcare. Se scoborî împărăteasa şi bătu şi dânsa, până de trei ori, cu mai multă-ndârjire, dar nu s-auzi nici cucul, iar poarta rămase neclintită.

Fata, vrând să-ncerce, se dete jos ca să bată şi dânsa. Abia ciocăni o dată şi... poarta greoaie scârţ!, se-ntoarse din ţâţâni şi se deschise singură. Intrând încet ca să vază ce e şi să cheme pe cineva dinăuntru, poarta se închise la loc ş-o apucă în curte.

Împinse cât putu împăratul, împinse împărăteasa, mânară pe vizitiu să bată şi să se opintească, dar poarta sta nemişcată ca o stană de piatră. În deşert strigară, în deşert se necăjiră, în deşert plânseră, că nimeni alt nu-i auzi, decât biata lor fiică, care-şi frângea mânile şi se obidea din tot sufletul, văzându-se tam-nesam despărţită de părinţi şi închisă ca într-un mormânt.

După multe vaiete, fata le zise:

— Întoarce-vă-ţi acasă, taică şi maică. Se vede c-aşa mi-a fost mie ursita, după vorba lui moş călugăraş. Acum ce-o vrea Dumnezeu cu mine!

---

* butcă – caleaşcă

Dacă văzură şi văzură, îşi spuseră multe sărutări, iar împăratul şi împărăteasa se întoarseră cu sufletul plin de amărăciune, că împotriva soartei cine poate să lupte. Zile, săptămâni, luni întregi nu li se alese de mâncare şi de somn. În loc de vorbă, se uita unul la altul şi-i podideau lacrămile. Trăiau ca nişte pustnici, de se mirau curtenii şi toată-mpărăţia.

Fata rămâind singură şi văzând că e peste poate să mai iasă d-acolo, îşi întări inima şi-ncepu să dea târcol prin curte. La bucătărie toate lucrurile trebuitoare; pivniţele şi celarele* pline de tot soiul de merinde; grajdurile cu cai şi cu trăsuri; pretutindeni slugi peste slugi, toate amorţite. Mişcă pe unul, zgudui pe altul, le strigă la ureche, dar degeaba, că dormeau ca morţii.

Se urcă sus şi... ce să vază acolo?!

Într-o odaie mare – de puteai întoarce carul mocănesc într-însa – sta lungit ca de moarte un împărat tânăr, c-o făclie aprinsă d-a dreapta şi cu alta d-a stânga. La picioare sta o carte groasă, iar pe pieptul răposatului o scrisoare adâncă, în care se spunea că cine-o intra acolo să isprăvească de citit cartea, că numai aşa o să se deştepte împăratul. Atunci îşi aduse aminte şi se-ncredinţă cât de adevărată fusese prorocia lui moş călugăraş că

pe feciorul de-mpărat
acum mort şi ne-ngropat
mult avea să-l vegheze
până când să-l învieze.

După ce se mai linişti, începu să citească.

Şi citi, citi, citi ziua şi noaptea, îmbucând câte ceva şi aţipind cu cartea-n mână.

Intrase de mult într-al şaptelea an de când ducea aşa chinuită viaţă. Cu vro patru-cinci zile până să se plinească vremea, s-auzi strigând pe drum:

Robi şi roabe de vânzare:
de tot robul cinci parale
şi de roabă trei parale!

---

* celar – mică încăpere sau simplă despărţitură în locuinţele ţărăneşti pentru păstrarea alimentelor şi a obiectelor casnice

Glas omenesc să fie? La-nceput i se păru că aiurează; dar, fiindcă negustorul vedea zidire mare de curte domnească şi nu-nceta să strige „robi şi roabe de vînzare", lăsă şi ea cartea din mână, ca niciodată, şi alergă să-ntrebe ce fel de roabe are.

— Şi mai bune şi mai rele, şi mai bătrâne şi mai tinerele!

Sătulă d-atâta ţipenie şi singurătate, fără pui de omuleţ cu care să mai schimbe o vorbă, îşi dezlegă salba de la gât, o aruncă peste ziduri şi ceru să-i dea o roabă mai cumsecade, spuindu-i că poarta nu se deschide, ci că urmează să i-o aducă pe dasupra.

— Las' c-avem noi meşteşuguri! răspunse cineva.

Negustorul, când văzu aşa de scumpă salbă, înţelese c-a fost plătit împărăteşte şi alese din roabe p-a mai de neam, cu patru ochi, adică cu ştiinţă de carte; apoi puse pe toţi la lucru, plesni din bici şi-ndată fu gata o scară de frânghie groasă, aşa de lungă că un căpătâi atingea de pământ în curte, iar altul în afară.

Când se scoborî roaba, fata de-mpărat îşi zise-n sineşi: „De ce tata şi mama n-au venit şi ei cu scări să mă scoată d-aicea? Se vede că ori Dumnezeu nu le-a dat în gând, ca să se-mplinească ursita, ori c-or fi murit de întristare. Acum, când calea-mi stă deschisă, să plec în chip de roabă cu robii, după şapte ani de suferinţă? Ce mai sunt câteva zile pe lângă câte-am petrecut io singură şi închisă!"

Ducând-o sus, roaba rămase cu gura căscată, când văzu mortul, că nu se aştepta la aşa ceva. Cu-ncetul se deprinse şi se rugă s-o lase şi pe dânsa să citească, că grozav îi e de urât să stea ca o mută.

Se-nduplecă, sărmana, ş-o puse să citească-n locu-i, iar ea se dete ca să închidă niţel ochii, că era doborâtă d-atâta osteneală; dar, cum puse jos capul, o şi fură somnul. Şi dormi, şi dormi, şi dormi aşa de adânc şi aşa de dulce, că nu se deşteptă trei nopţi şi trei zile. În vremea asta, cartea se isprăvise de citit, împăratul se deşteptase şi, găsind pe roabă la căpătâi, îi zisese:

— Fiindcă m-ai priveghiat ş-atâţia ani ai citit atâta carte, vrednică eşti să-mi fii soţie, că – de nu erai – mult aveam să dorm încă.

— Negreşit c-ai fi dormit mult şi bine, de n-aş fi stat zi şi noapte să citesc într-una, că roaba asta nu ştie decât să doarmă, cum o vezi prea bine!

Când înviase-mpăratul, înviaseră şi slugile, care-şi pe la treburile lor. Şi s-apucară de lucru, ca cum s-ar fi sculat de dimineaţă. Caii nânchezau la iesle, cocoşii cântau pe capete: veselia se răspândise pretutindeni.

Fata de-mpărat fusese luată pe mâni şi dusă la găinărie, unde mai dormise o toană. Când se deşteptă, cu mirare văzu toate schimbate: împăratul se însurase de trei zile, sfetnicii şi dregătorii umblau de colo până colo, oştire pretutindeni, robi şi roabe ca frunza şi ca iarba. I se părea că visează şi se-ntreba de nu se află în altă parte, iar nu unde şezuse atâţia ani pe chin şi pe citire. Neavând încotro, se lăsă-n voia soartei şi se mulţămi cu slujba ce i se dedese: să-ngrijească de păsărimea şi de cocorii curţii.

Se întocmise în ţara vecină un târg de mărfuri şi de privelişti felurite, târg mare de care veni vestea până la-mpăratul. Şi-mpăratul se hotărî să plece, ca să cumpere daruri şi să le-mpartă, după obicei, pentru fericita-i însurătoare. De aceea, chemându-şi dregătorii şi slugile, întreabă pe fiecare ce-ar dori să le târguiască: numai de biata găinăreasă nu-şi aduse aminte, că cine-o băga-n seamă pe dânsa.

Văzându-se atât de oropsită, o-necă plânsul şi obida. Deci, când totul fu gata de plecare, îngenunchie la Dumnezeu şi-ncepu să se roage cu lacrămi:

— Dă, Doamne, o vijelie cu fulgere şi cu trăsnete, să se cutremure pământul, iar de ploaie apele să se reverse, podurile să se rupă şi-mpăratul să se-ntoarcă ca să mă întrebe şi pe mine, că cerurile nu pot să rabde strâmbătatea ce mi se face.

Dumnezeu îi auzi ruga şi făr' de zăbavă norii se grămădiră, fulgerele începură a şerpui ca limbi de foc pe ceruri, de tunete se dârdâia pământul şi apele se revărsară pretutindeni.

Împăratul se-ntoarse repede de la-ntâiul conac şi adăstă* până să se liniştească.

Cum intră-n curte, cerul se limpezi, apele scăzură şi iarăşi se hotărî să plece, fără ca nici d-astă dată să-şi aducă aminte de biata găinăreasă.

Ea, văzându-se ş-acum uitată, mulţumi lui Dumnezeu c-o ascultase, şi d-a doua oară-l rugă să dea o vijelie şi mai grozavă, ca apele şi mai mari să se reverse, împăratul să nu poată nainta, ci din cale să se întoarcă ca s-o întrebe şi pe dânsa.

Cum zise, se întunecă iarăşi, fulgerele sclipiră de la Cornul-Caprei, ploaia umflă gârlele şi le dete peste răscoale, tunetele cutremurau pământul cât nimeni nu mai putea să nainteze pe cale.

Împăratul se-ntoarse de la vro două conace, că aşa semne nu mai pomenise.

---

* a adăsta – a aştepta

Şi, adunându-şi sfatul cititorilor de stele, află de la dânşii că arătare e la mijloc pentru o neîndestulă gândire. Ce să fie? Din nou chemă pe fiecare slugă ş-o întrebă de daruri, iar la sfârşit cercetă de se mai află cineva prin curte:

— Mai este, prealuminate-mpărate, o găinăreasă colo-n fund; slujba şi-o împlineşte, dar în vorbă cu nimeni nu intră, ci trăieşte ca şi cum n-ar fi-n curtea măriei-tale!...

Împăratul porunci să i-o aducă şi-i zise:

— De două ori am plecat la bâlci, ca să târguiesc daruri pentru slugile curţii, şi nu te-am întrebat cam ce-ţi doreşte inima, că nu-mi trecuse prin gând slujba de găinăreasă. Spune-mi dar dacă vrei haine, de-ale casei ori vro podoabă femeiască.

— Să trăieşti, prealuminate-mpărate. N-am nevoie nici de haine, nici d-ale casei, nici de femeieşti podoabe. Io aş dori patru lucruri din patru prăvălii deosebite:

o păpuşică,
o pietricică,
un cuţit mai scurt
şi un ştreang mai lung!

— Prea bine! Voia-ţi va fi-mplinită!

Porni-mpăratul d-a treia oară, tot uitându-se pe cer ca să nu-nceapă vijelia. Cu bucurie văzu că drumul i se-nseninează, dar nu se putea domiri cam ce să facă găinăreasa

c-o păpuşică
ş-o pietricică,
c-un cuţit mai scurt
şi c-un ştreang mai lung!

Nu-i fugeau din minte ale două semne cereşti, ale două-ntoarceri înapoi, ghicirea bătrânilor şi ciudatele cereri ale slugii pe care-o uitase în ale două rânduri.

Târgui-mpăratul de toate, vărsă bănet pe la toţi negustorii şi, cu carele pline, se-ntoarse vesel acasă, unde chemă pe fiecare şi după-nsemnare îi dete ce dorise. Când fu la găinăreasă, n-o mai ispiti ce-are să facă cu darurile, dar în marea-i nerăbdare, se hotărî ca dintr-ascuns s-o pândească.

Noaptea, după ce toţi se potoliră, împăratul ieşi tiptil din palat şi, ducându-se la chilioara găinăresei din fundul curţii, se ascunse după uşă, ca să asculte ce se petrece-năuntru.

Ea, cu ochii plini de lacrămi, aşează păpuşa pe masă, pietricica-n stânga şi cuţitul la dreapta, iar ştreangul îl petrecu pe după grinda casei, apoi cu glas înecat începu astfel:

Lângă piatra de răbdare
cu cuţitul de junghiare
şi ştreangul de spânzurare,
păpuşică licărea,
mă jelui la dumneata
ca la Maica Precista,
că n-am cui să jeluiesc,
păsul să-mi destăinuiesc.

Când am ajuns fată mare, despre măritiş nici părinţii nu mi-au grăit, nici io vrodată nu m-am gândit şi au trecut ani după ani, până m-am îndemnat să mă duc la fântână, dis-de-dimineaţă, cu roaba care aducea apă la curte. Acolo, întâlnind p-un bătrân călugăr, i-am zis:

— Moş călugăraş, moş călugăraş,
ce-ai mânecat la fântână
cu codrul de pâine-n mână,
în fântână-nmuind
şi din codru-nghiţind!?

iar el mi-a răspuns întâi:

— Nu te mira de mine,
ci mir'te de tine,
că tat'tu s-a îngrijat
şi mă-ta s-a speriat,
că nu te-ai mai măritat,

a doua oară:

că am să iau de bărbat
p-un fecior de împărat
atunci mort şi ne-ngropat

şi a treia oară:

că mulţi ani o să-l veghez
până când să-l înviez.

Când le-am spus zisa bătrânului, tata şi mama au poruncit să-nhame telegarii şi, ieşind din împărăţia lor au nemerit la astă curte. Amândoi au bătut la poartă, fără să se deschidă, iar când am ciocănit io, îndată s-a dat de părete şi, după ce-am intrat, s-a încuiat la loc, apucându-mă înăuntru, unde nu s-auzea nici ţipenie de om, că toţi erau morţi, care-şi pe la locurile şi treburile lor. Bieţii părinţi, zobiţi de durere, plecară acasă, şi pân-acum nu mai ştiu de dânşii: de bună seamă c-au trecut în lumea de veci, unde mă aşteaptă şi pe mine.

Lângă piatra de răbdare
cu cuţitul de junghiare
şi ştreangul de spânzurare,
păpuşică licărea,
mă jelui la dumneata
ca la Maica Precista,
că n-am cui să jeluiesc
păsul să-mi destăinuiesc.

Suindu-mă sus, găsii pe tânărul împărat mort, cu două făclii la cap, cu o scrisoare pe piept şi cu o carte groasă la picioare. După cum spunea scrisoarea, năzuii să citesc cartea, ca să-nvieze-mpăratul. Şi citii, şi citii, şi citii ziua şi noaptea nu mai puţin de şapte ani. Când mai rămăseseră câteva zile, auzii pe la poartă strigând: „Robi şi roabe de vânzare!" Alergai îndată: cu salba de la gât cumpărai o roabă cu patru ochi şi, după stăruinţele ei, o lăsai să citească în locu-mi, iar io adormii de osteneală. Şi dormii aşa de adânc şi aşa de dulce, că nu mă deşteptai trei nopţi şi trei zile, iar în vremea asta înviase-mpăratul cu toată liota slujitorilor şi robilor, se însurase cu roaba ce găsise la căpătâi, iar io mă pomenii găinărească.

Când fu să pornească-mpăratul la bâlci, ca să târguiască daruri pentru fiştecine, numai io fui oropsită şi uitată. Atunci în două rânduri mă rugai la Dumnezeu, în două rânduri dete vijelie cu fulgere şi trăsnete, cu vărsări de apă şi cutremur, de-l

întoarse din cale ca să mă-ntrebe şi pe mine. Şi astfel am putut să vă am pe voi ca daruri pentru sfârşitul vieţii mele trudite. V-am destăinuit păsul şi suferinţele mele. Spune tu, pietricică, dacă răbdarea mea n-a întrecut p-a ta, când cu prorocirea lui moş călugăraş, când m-am despărţit de tata şi de mama, când am rămas pustie în ocniţa asta de palat, când am citit şapte ani la capul împăratului, când în ale din urmă m-am văzut pusă în rândul roabelor şi uitată cu desăvârşire. Spune tu, cuţitaş, dacă-nţepăturile tale sunt mai ascuţite şi mai dureroase ca junghiurile ce-am simţit io d-atâtea ori şi mai ales când am văzut ca împărătească pe roaba ce cumpărasem de sub biciul negustorului, iar io, fată de-mpărat, să-mplinesc slujba de roabă ce i se cădea ei. Spune tu, ştreang, dacă n-au fost mai lungi decât tine suferinţele mele! Spune şi tu, păpuşă, dacă soarta mea, fiinţă vie, a fost mai bună ca a ta. Cei ce te-au făcut, te-au îmbrăcat şi te-au înfrumuseţat, ca să placi şi să ai preţ: tot aşa părinţii mei m-au îngrijit şi m-au învăţat ca să fiu deopotrivă-n lume. Din locul tău tu ai fost luată ca să fii jucărie, să-ncapi pe cine ştie ce mâni, să ajungi murdară, ruptă, batjocorită fără să te poţi încontra, fără să ai cui spune câte-ai pătimit. Tot aşa mi-am înecat io amarul şi mi-am ofilit tinereţele, ca să ajung jucăria şi batjocura slugilor.

Păpuşică licărea,
tu să-mi ştii taina mea,
şi tu piatră, de-i fi-n stare,
ai în locul meu răbdare;
iar tu, cuţit de junghiare,
şi tu, ştreang de spânzurare,
săriţi de-mi faceţi dreptate
după-atâta strâmbătate,
săriţi îndată ca fraţi
şi de chinuri mă scăpaţi!

Când pusese mâna pe cuţit ca să se ucidă şi cu stânga-şi potrivea laţul pe gât ca să se spânzure, împăratul care ascultase toată şiretenia găinăresei – buf în uşă, năvală-n chilioară şi, apucând-o în braţe, o sărută şi-i zise:

— Iartă-mă de câte ţi-am pricinuit fără ştire şi fără voie! Acum văz că eşti adevărata mea ursită!

Îndată porunci apoi ca până la ziuă s-o îmbăieze şi s-o îmbrace cu haine scumpe. Pentru roaba vicleană puse să se sape o groapă adâncă şi o-ngropă de vie, iar a treia zi se cunună cu fata de-mpărat şi făcu nuntă mare, după legea domnilor ş-a-mpăraţilor. D-aci-ncolo trăiră fericiţi povestind la lume cum vă povestii io dumneavoastră.

Acu rămâneţi sănătoşi
Că prea vă spusei moşi pe groşi!

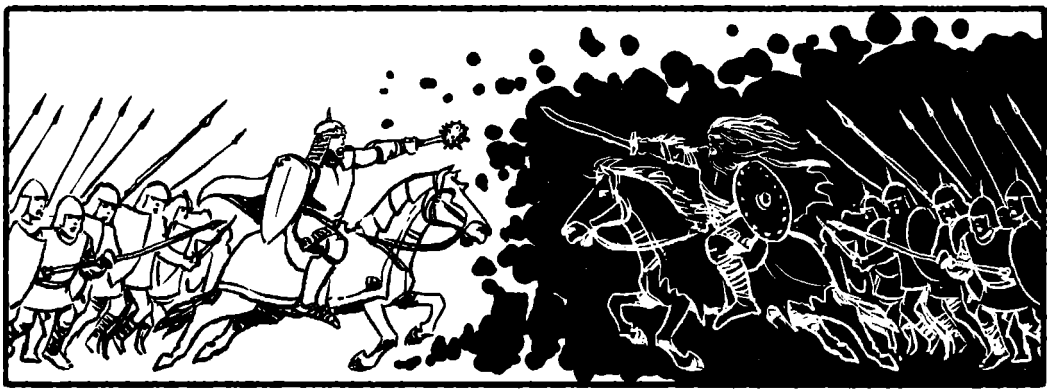

FĂT-FRUMOS ŞI FATA CRIVĂŢULUI

A fost odată ca niciodată, când n-ar fi, nu s-ar povesti, când se potcovea puricele cu nouăzeci şi nouă de oca de fier şi tot îi sta călcâiul gol!

A fost odată un împărat, harnic şi viteaz nevoie-mare, dar nemângâiat în căsnicie, că-mpărăteasa-i era stearpă: d-aia nu-i prea venea să stea p-acasă, ci începuse cu Crivăţul, stăpânul altei împărăţii, un război crâncen, pe moarte ori pe viaţă.

Crivăţul ar fi dorit pacea, că, pe lângă mulţime de treburi, avea trei băieţi ş-o fată năzdrăvană, tot atât de mare vrăjitoare ca mă-sa, iar de câteva săptămâni zmeoaica lui de nevastă rămăsese din nou grea c-o fată. Şi-i ardea să-şi vază de copii, să-şi mărite pe Smanda, să-şi îngrijească d-ale împărăţiei.

De optspre'ce ani duceau dânşii războiul, fără să se biruie unul pe altul, când, într-o zi împărăteasa-i zise:

— Mie mi s-a urât cu aşa trai singuratic. De când ne-am luat, n-ai stat liniştit preţ d-o lună, că pururea te-am pomenit când la vânat, când la bătălie. Să mă las pe mine, dar nu vezi că ni s-au părăginit şi derăpănat averile, că supuşii cârtesc d-atâta nepăsare pentru cârmuirea lor, că oastea ţi-e mică şi slabă? Ce folos să fii viteaz, dacă nu te pricepi şi la chivernisirea împărăţiei!

— Ştii că cam ai dreptate?

— Am şi prea am încă!

— Atunci, fiindcă din o sută de vorbe ale nevestei e bine s-asculţi una, spune-mi ce crezi tu că e de făcut?

— Nimic mai lesne. Când ăi fi faţă-n faţă cu duşmanul, pân-a nu-ncepe lupta, intră-n vorbă cu dânsul şi foloseşte-te de prilej ca să-ncheiaţi învoială de pace p-un an, pe doi, pe cât s-o putea, c-o fi obosit şi dânsul d-atâta hărţuială.

— Planul tău nu e rău. Aşa am să fac, dar mă tem să nu mă ia drept fricos.

— Ca să încerci, ce strică?

În dimineaţa luptei, fiecare veni călare pe câte un armăsar, cu buzduganul într-o mână şi cu suliţa într-alta. Atunci, pân-a nu se-ncăiera, împăratul îi zise:

— Ia ascultă, Criveţe! De optspre'ce ai ne luptăm împreună, fără să ne biruim unul pe altul. Că viteaz eşti şi viteaz sunt, nu mai încape-ndoială. Ţinându-ne însă de războaie, treburile casei şi cârmuirea împărăţiilor au cam rămas în părăsire.

— Aşa e! răspunse Crivăţul. Şi io nu sunt numai cu împărăteasa, ca dumneata, ci am o casă de copii şi de! multe griji mă cheamă şi-n altă parte.

— Atunci, ştii ce m-am gândit io?

— O să ştiu, dacă mi-ei spune.

— M-am gândit să-ncheiem învoială ca p-un an de zile să încetăm lupta.

— Bucuros, dar numai p-atât. De astăzi peste un an să te afli aci, că pân-atunci mi se fac mari băieţii şi am să viu cu dânşii, ca să isprăvim o dată, cum ne-a fost prinsoarea: pe moarte ori pe viaţă!

— Cum pofteşti!

Şi, luându-şi ziua bună, se-ntoarse fiecare pe la ale lui.

Împăratul, agăţându-şi armele-n cui, începu să îngrijească de întocmirea oştilor, de cârmuirea norodului, de traiul supuşilor, de rânduiala curţii: vieţuia odihnit, se plimba cu împărăteasa şi-i părea rău că vremea trece aşa de iute şi că s-apropie anul.

În ziua hotărâtă, se sculă de cu noaptea: puse de-i ascuţi armele, încălică pe armăsar şi porni la locul de luptă, luându-şi rămas bun de la împărăteasă, fără să ştie că de mai multe luni ea rămăsese-nsărcinată.

Crivăţul sosi cu trei feciori, care de care mai fioros, şi-i zise de departe:

— Crez c-om isprăvi de rândul ăsta, că se face al douăzecilea an de când tărăgăieşte cearta: d-aia am venit şi cu flăcăii.

— l-ai adus să privească şi să-nveţe.

— Ba să intre-n luptă şi să m-ajute.

— Asta nu se poate. Unde s-a mai pomenit să se măsoare unul cu patru!

— Pomenit, nepomenit... face fiecare cum poate.

— Nicidecum, Criveţe: cum e drept şi cum se cuvine, că, despre putere, mari şi multe strâmbătăţi s-ar ţine lanţ în lume.

— Atunci dă-mi ceva, şi să punem capăt luptei pentru totdeauna.

— Vitejii nu dau nici bani, nici oaste, nici arme, nici cetăţi, nici pământ.

— Negreşit! răspunse Crivăţul, pus la cale de fermecătoarea-i nevastă. Nu-ţi cer nimic din toate astea, ci altceva, mic de tot: nădejdea ta d-acasă!

Ce-o fi „nădejdea mea d-acasă" se gândi împăratul. Poate că Crivăţul a pus ochii pe armăsarul cu care m-a văzut viind altădată şi crede că-ntr-însul mi-e nădejdea. Ori s-o fi ducând cu mintea la nestimata din cuca* mea! Aşa ceva pot să-i dau, că de! io sunt de vină c-am zgândărit războiul, aşa din chiar senin. Şi-i răspunse:

— Dăruit să-ţi fie!

— D-aci-nainte o să trăim ca ăi mai buni prieteni! răspunse Crivăţul.

Şi se despărţiră cu pace.

Împăratul se-ntoarse vesel şi spuse soţiei c-a pus capăt luptei cu Crivăţul.

Nu trecu mult, şi-mpărăteasa născu un dolofan de băiat leit tat'su; frumos şi vioi de-ţi era dragă lumea să te uiţi la dânsul. Bucuria părinţilor nici că se poate spune: toată ziulica şi-o petreceau ca să-l mângâie şi să-i gongăiască, iar când dormea stau de-l priveau ca p-un luceafăr. Şi creştea pruncul de se vedea cu ochii: într-un an se mări cât alţii-n trei; la şapte ani parcă era de douăzeci.

Într-una din zile sărută pe tat'su şi-i zise:

— Mă duc, tată, unde m-ai făgăduit, că s-a împlinit vremea!

— Ce stai tu de vorbeşti, fătul meu? Ce făgăduială şi ce vreme? Nici prin gând nu mi-au trecut mie vreodată unele ca d-alde-astea!

— Ba da, tată, şi să ţi le aduc io aminte. Când te-ai împăcat cu Crivăţul, nu i-ai făgăduit nădejdea ta d-acasă?

— Adevărat, dar ce-are a face una cu alta?

— Aşa se tălmăceşte făgăduiala, că io atunci eram acasă şi, ca băiat, în mine trebuia să-ţi pui toată nădejdea de ajutor în lupte şi de urmaş la împărăţie.

---

* cucă – căciulă înaltă, uneori împodobită cu pene, pe care o purtau domnitorii în timpul ceremoniilor

— Apoi io nu tălmăcesc ca tine şi făgăduiala nelămurită şi nehotărâtă mai dinainte nu se ţine!

— Ba se ţine, tată. Spune dumneata singur care ţi-e nădejdea, de nu singurul fecior ce ţi s-a născut dup-atâţia ani de zile?

— Şi fiindcă tu-mi eşti nădejdea, apoi să mă părăseşti tocmai când am pornit spre bătrâneţe?

— De nu mă dedeai pe mine, ai fi avut luptă şi te-ar fi răpus duşmanul; dându-mă, ai în schimb linişte şi pace. Şi cu una şi cu alta nu se poate!

— Dar bine, fiule, ce zor e să pleci, când Crivăţul nu te cere şi poate c-o fi şi uitat pân-acuma!

— O fi uitat el, dar n-am uitat io, că-l cunosc de stăpân!

Mult lăcrămă împărăteasa, greu se văietă împăratul, dar n-avură-ncotro; Făt-Frumos o ţinea-ntr-una că trebuie să plece, ca traiul lor liniştit să-l răscumpere prin munci şi suferinţe.

Băiatul, după ce dobândi voie, luă bani de cheltuială şi haine de premeneală, îşi alese un cal din grajd, arme şi tot ce vru din împărăţie, apoi apucă spre ţinuturile Crivăţului, şi merse, merse, merse pân-ajunse acolo.

Când intră-n curte, toate slugile s-adunară să privească aşa mândreţe de flăcău:

nalt ca bradul,
vârtos ca stejarul
şi rumen ca bujorul,

că prin partea locului toţi erau

şui ca vântul
şi gălbui ca pământul.

Smanda şedea la fereastră şi ochirea tânărului o săgetă la inimă.

Crivăţoaia tocmai spunea-mpăratului să puie pe Făt-Frumos la munci grele, că de nu l-o pierde, rău o să le-aducă. N-apucase ea să isprăvească vorba şi iată şi voinicul înăuntru:

— Ce porunceşti, împărate ?

— Ha, ha! Bine-ai venit, tinere, că te-aşteptam cu nerăbdare. Iată ce-ţi poruncesc: vezi tu colo leasa aia de mărăcini? Până mâine s-o prefaci în holdă de grâu,

iar dimineaţă să-mi aduci pâine caldă pe tavă. Altfel, unde-ţi stau talpele o să-ţi stea şi capul!

— Am înţeles, împărate!

Şi plecă pus pe gânduri.

Când să se dea jos, fata Crivăţului îi ţinea calea şi, ieşindu-i înainte, îi zise zâmbind:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos,
cât te-ai urcat de voios
şi ce trist te scobori jos!
— Smando, Smando, fată mare,
cum să nu fiu la-ntristare
d-o muncă ce seamăn n-are?

Şi-i spuse cum i-a poruncit tat'su să prefacă leasa în holdă de grâu, iar a doua zi să-i aducă pâine caldă pe lavă.

— Nu mai purta griji, fârtate,
că de mine sunt purtate.
Hai mai bine de prânzeşte
şi de drum te odihneşte!

Şi-l duse în cămara ei, unde masa era-ntinsă şi paharele pline. Acolo

mâncară
şi se ospătară,
până dete în deseară.

După ce-i spuse că mă-sa e mare fermecătoare, dar că nici ea nu se lasă mai prejos (văz Doamne, ce naşte din pisică şoareci mănâncă!). Făt-Frumos îi dete o sărutare, în semn c-o place, apoi se culcă să se odihnească.

Smanda adăstă până să se-nnopteze şi să se culce toată lumea,

şi adună cheile
din toate odăile;
de trei ori le zdrăngăni
şi casele ocoli
strigând încet şi pe nume

din patru colţuri de lume:
zgripţorii taichii,
zgripţorii maichii!
zgripţorii taichii,
zgripţorii maichii!
zgripţorii taichii,
zgripţorii maichii!
zgripţorii taichii,
zgripţorii maichii!
cât mai mulţi vă adunaţi
şi aci vă-nfăţişaţi!

Deodată s-auzi ca o vâjâitură potolită, iar ea se văzu-mpresurată de umbre negre, de iezme şi duhuri necurate:

— Ce porunceşti, stăpână? o-ntrebă tartorul lor.

— Vedeţi voi leasa de colo? Până mâne s-o semănaţi cu grâu, s-o seceraţi, să măcinaţi; după răsăritul soarelui să-mi aduceţi pâine caldă dintr-însa şi-n urmă s-o lăsaţi arată gata!

— Am înţeles, stăpână. Fii pe pace şi du-te de te odihneşte!

Pe loc necuraţii se-nhămară la muncă. Curăţiră leasa de mărăcini şi unii arau înainte, iar alţii semănau în urmă; după un ceas secerară şi ce treierau ici, măcinau dincolo; apoi frământară făină, o puseră-n cuptor şi, când să răsară soarele, tartorul mai bătrân, în basma cu pâinea caldă, cioc-cioc la fereastră:

— Robii măriei-tale, stăpână!

— Prea bine! zise Smanda. Vezi c-o să mai am trebuinţă de voi!

— Oricând ăi dori. Acum plecăm, că ne goneşte lumina!

Făt-Frumos se-mbrăcă, puse pâinea p-o tavă şi se sui sus:

— M-am închinat cu slujba, împărate!

— Bine, voinice! Se vede că eşti harnic şi îndrăzneţ ca tat'tu.

Chemă pe-mpărătească, rupseră şi gustară din pâine, apoi – uitându-se spre leasă – văzură o ţarină-ntinsă, de curând arată, iar clăile de paie înşiruite la rând ca nişte dealuri.

— Să-ţi mai dau o poruncă, voinice. Vezi pădurea aia de colo, deasă şi plină de hălăciugă*? Până mâine s-o prefaci în vie frumoasă, iar dimineaţă să-mi aduci struguri pe tavă.

— Am înţeles, împărate!

Şi plecă mai posomorât ca-ntâiaşi dată. Fata Crivăţului îl aştepta în josul scării şi iarăşi îi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos,
cât te-ai urcat de voios
şi ce trist te scobori jos!
— Smando, Smando, fată mare,
cum să nu fiu la-ntristare
d-o muncă ce seamăn n-are?

Şi-i spuse a doua poruncă, mai grea ca ailaltă. Ea de colo:

— Nu mai purta grĭji, fârtate,
că de mine sunt purtate.
Hai mai bine de prânzeşte
şi frumos te odihneşte!

Intrând în cămara ei, făcu un semn şi deodată masa se aşează singură, cu tot felul de bucate şi cu paharele pline gata. Deci se aşezară la dânsa

şi mâncară
de se ospătară
până dete în deseară,

spuindu-şi ghicitori, glume şi câte nagode** toate. Se-ndrăgostiră la toartă şi se legară ca, după săvârşirea slujbelor, să se ia unul cu altul. Când se-ngâna noaptea cu ziua, Smanda

adună chei
de la odăi
şi belciuge

---

* hălăciugă – tufiş, desiş

** nagodă – minunăţie, ciudăţenie

de la tăvăluge,
de şase ori le zdrăngăni
şi casele ocoli,
strigând încet şi pe nume
din patru colţuri de lume:
scripeţii taichii,
scripeţii maichii!
scripeţii taichii,
scripeţii maichii!
scripeţii taichii,
scripeţii maichii!
scripeţii taichii,
scripeţii maichii!
cât mai mulţi vă adunaţi
şi aci vă-nfăţişaţi!

Iarăşi vâjâi văzduhul şi cete de iezme şi de duhuri, ca umbre dese şi zburătoare, se adunară de pretutindeni, iar tartorul lor o întrebă:

— Ce porunceşti, stăpână?

— Vedeţi voi colo o pădure deasă şi plină de hălăciugă? Până mâine s-o prefaceţi în vie şi, când aţi isprăvi, să-mi aduceţi câţiva ciorchini de struguri.

— Las' pe noi şi du-te de te culcă fără grijă!

La un semn al lui, duhurile se răspândiră ca puii de potârniche, fiecare la câte-o treabă. Unii scoteau hălăciuge din rădăcină, tăiau copacii şi săpau buturugile, alţii cărau viţele, le sădeau rânduri-rânduri şi le legau pe araci. Via fu gata şi, pân-a nu intra alba-n sat, tartorul cioc-cioc la fereastră cu struguri pârguiţi în basma.

— Robii măriei-tale, stăpână!

— Prea bine. Dar să fiţi gata, că o să mai am nevoie de voi!

— Când ăi dori, stăpână! Acum fugim că ne-apucă zorile!

Făt-Frumos se găti numaidecât, puse strugurii pe tavă şi-i duse sus:

— M-am închinat cu slujba, împărate!

Crivăţul şi zmeoaica lui gustară din câte-un ciorchine şi, uitându-se spre pădure, văzură-n locul ei o vie frumoasă şi lungă, lungă cât ai fi coprins cu ochii, iar la margini grămezi de lemne, nalte cât munţii.

— Fiindcă eşti aşa de harnic, să-ţi dau şi a treia poruncă, zise Crivăţul. De la casele astea până la palaturile împărăţiei vecine să-mi faci, până dimineaţă, un pod cu totul şi cu totul de aur. D-o lături şi d-alta numai pomi roditori:

unii să-nmugurească,
alţii să-nflorească,
la unii poamele să se pârguiască,
la alţii foile să se pălească.

Prin pomi să zboare şi să cânte fel de fel de păsări, mai mici şi mai mari, cu glasuri şi cu cântece deosebite.

La capătul d-aci al podului să se afle

o fântână lină,
cu apă puţină
şi la gust sălcie
cum îmi place mie,

iar la capul de dincolo o biserică de ceară, cu icoane de ceară, cu strane de ceară şi cu popi de ceară. Mâine am poftă să mă plimb pe pod şi, de n-o fi gata, unde-ţi stau talpele o să-ţi stea şi capul!

Se-nfioră voinicul, auzind de lucruri cum numai prin vis s-arată omului, şi ieşi încruntat, fără să mai zică vro vorbă. Dar Smanda-l pândea la ieşire:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos,
cât te-ai suit de voios,
şi ce trist te scobori jos!
— Smando, Smando, fată mare,
cum să nu fiu la-ntristare
d-o muncă ce seamăn n-are!

că iacă, şi iacă, şi iacă ce greutate de lucru mi-a poruncit să fie gata până mâine dimineaţă!

— Nu mai purta griji, fârtate,
că de mine sunt purtate.
Hai mai bine de prânzeşte
şi frumos te odihneşte!

Şi intrară în cămara ei, unde masa singură se-ntinse şi paharele singure se umplură.

— D-om izbândi-o şi p-asta, zise flăcăul, n-au încotro şi o să mi te dea de nevastă.

— Bine-ar fi, dar io nu crez să scăpăm numai cu-atât; deci bea, mănâncă şi te întremează, că nu ştim ce ne-aşteaptă.

Când dete-n murgul serii, Smanda iarăşi

mai adună cheile
din toate odăile,
strânse tăvălugele
cu toate belciugele
şi scoase verigele
la toate celarele;
de nouă ori le zdrăngăni
şi casele ocoli,
strigând încet şi pe nume
din patru colţuri de lume:
procleţii taichii,
procleţii maichii!
procleţii taichii,
procleţii maichii!
procleţii taichii,
procleţii maichii!
procleţii taichii,
procleţii maichii!
cât mai mulţi vă adunaţi
şi aci vă-nfăţişaţi.

Mai mare fu vâjâitura şi mai multe duhuri se grămădiră în juru-i:

— Ce porunceşti, stăpână?

— Să scormoniţi apele, munţii şi pământul, să faceţi ce-ţi face, dar pân' mâine-n zi să fie gata un pod cu totul şi cu totul de aur d-aici până la curtea-mpărăţiei vecine. D-o parte şi d-alta pomi cu tot felul de roade:

unii să-nmugurească,
alţii să-mbobocească,

mai mulţi să-nflorească;
la unii roadele să pârguiască,
la alţii foile să se pălească,

iar printre ei să zboare şi să cânte păsări şi păsărele, cu pene, cu glasuri şi cu cântece felurite. La capul podului despre noi

o fântână lină
cu apă puţină
şi la gust sălcie
cum îmi place mie,

iar la ălălalt capăt o biserică de ceară, cu icoane şi cu strane de ceară, cu popi cu tot de ceară!

— Cam greu, stăpână, pentr-o singură noapte, dar nici capul să nu te doară, c-am venit destui pentru muncă.

Şi unde se puseră iezmele pe lucru, ca nişte uriaşi. Câteva cete se-mprăştiară după aur, altele după ceară. Şi adu, şi cară, unii cu sacii, alţii cu copăile, mai mulţi cu drugi în spinare. Bâjbâiau prin întuneric, fără să simtă nimeni, şi pe unde se gătea podul îngropau şi pomii. Se luminase de ziuă, când tartorul veni într-un suflet, cioc-cioc! la fereastră. Ş-atât apucă să zică gâfâind:

— S-a isprăvit, stăpână. Fugim, că ne-apucă soarele!

Făt-Frumos era-mbrăcat gata şi se sui sus.

— M-am închinat cu slujba, împărate!

Crivăţoaia, care pricepuse că nu e lucru curat la mijloc, dar nu s-amestecase pe faţă, d-astă dată se uită chiondorâş la Făt-Frumos şi-i zise:

— Cam ştiu io din cine sunt toate astea; dar să-ţi dau şi io o poruncă, ceva mai uşoară. Fiindcă s-au împlinit de şapte ori câte şapte ani de la moartea mamii, să-mi aduci inelul ei din deget, cerceii din urechi, condurii din picioare şi basmaua din mână. De unde nu, s-a sfârşit cu tine şi cu cine te-ajută!

Voinicul prinse a zâmbi şi ieşi fără să se turbure. Se deprinsese, biet, cu traiul bun, şi credea că e floare la ureche să dezgroape mormântul şi să ia lucrurile dintr-însul. Smanda însă, care ascultase la uşă, se cutremurase de ce-auzise şi, când îl întâlni, îi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos,
nu mai fi aşa voios

că totul s-a-ntors pe dos!
— Smando, Smando, fată mare,
de ce să fiu la-ntristare,
că nu-i muncă de mirare!

Intrară iarăşi în cămara ei, unde masa se-ntinse şi se aşeză singură, iarăşi mâncară şi se ospătară, dar nu în râsuri şi-n glume, ci mai mult în tăcere şi pe gânduri.

Când se-nnoptă,

iar adună cheile
din toate odăile,
strânse tăvălugele
cu toate belciugele
şi scoase verigele
la toate celarele,
luă lăcăţelele
la toate coşerele
vătraiul şi cleştele,
de la toate sobele;
de douăsprezece ori zăngăni
şi casele ocoli,
strigând încet şi pe nume
din patru colţuri de lume:
iezmele taichii,
iezmele maichii!
iezmele taichii,
iezmele maichii!
iezmele taichii,
iezmele maichii!
iezmele taichii,
iezmele maichii!
cât mai mulţi vă adunaţi
şi aci vă-nfăţişaţi!

Dudui văzduhul, că duhurile veneau ca vântul, dând unele peste altele ca s-ajungă mai iute. Şi se strânseră mulţime nenumărată, cât stelele cerului şi cât nisipul mării.

Când Smanda le spuse porunca, tartorul rămase cu gura căscată, că nu ştia în ce parte de lume fusese-ngropată muma Crivăţoaiei. Întrebă o ceată, întrebă alta, dar nimeni n-auzise d-aşa ceva. Se frământau şi se zbuciumau duhurile de ciudă şi de ruşine că nici sub pământ nu ştiau ce s-a petrecut, necum pe dasupra lui, când... iată că sosi şontâc-şontâc un duh bătrân, rămas în urmă, fiindcă era şchiop. Îl întrebară şi pe dânsul.

— Io ştiu prea bine, că viu dintr-acolo, răspunse dânsul. Mormântul se află în ostrovul gheţurilor; pot s-aduc inelul şi cerceii, dar condurii şi basmaua nu mai sunt, c-au putrezit de patruzeci de ani şi mai bine!

— Să-mi aduceţi măcar atât! zise Smanda.

În câteva clipe, tartorul cioc-cioc! la fereastră:

— Robii măriei-tale, stăpână!

Rămâind singuri, începură a se sfătui ce e de făcut.

— Tata s-ar mulţămi cu inelul şi cu cerceii şi m-ar mărita îndată, zise ea; dar n-o să vrea mama, că ea ne urăşte p-amândoi: pe tine, fiindcă-i e teamă să nu fii mai viteaz ca ăi trei fraţi ai mei; pe mine fiindcă i-am învăţat vrăjitoriile fără ştirea şi-nvoirea ei. Acum e şi mai pornită ca totdeauna, fiindc-a simţit ea ceva de ajutorul ce ţi-am dat.

— De este-aşa, hai să fugim împreună!

— Să fugim degrabă, ca-n revărsatul zorilor să fim cât mai departe!

Fără să mai zăbovească, nici cât ai da în cremene, încălicară amândoi şi o luară la fugă

printre livezi şi grădini,
prin crânguri cu mărăcini,
prin ape şi pe maluri,
prin văi şi pe dealuri

până li se făcură caii numai spume. Mai opriră o clipă şi iarăşi fugă peste fugă până s-arătă pe cer sprânceana albă a zilei.

Acasă, Crivăţoaia se sculase cu noaptea-n cap, ştiind bine că Făt-Frumos n-avea să-mplinească porunca. Şi, intrând la-mpărat, începură să chibzuiască cu ce fel de moarte să-l răpuie, iar pe Smanda la ce pedeapsă s-o osândească.

Aşteptară răsăritul, dar nu se arătă flăcăul. Mai adăstară până să se rădice soarele de trei suliţe, dar în deşert. Trămise să-l caute, dar ia-l de unde nu e! Întrebară de fată: nimeni n-o mai văzuse de cu seara trecută.

— Să ştii c-au fugit împreună! zise dânsa, turbând de necaz.

— Atât mai bine, că am scăpat de ei!

— Cum? Aşa te taie pe tine capul? Nu e bine deloc, că ea-mi cunoaşte tot meşteşugul şi de! E fata noastră, iar cât o fi dânsul cu viaţă, băieţii o să ne fie în primejdie, că e dârz la luptă, întocmai ca şi tat'su.

— Atunci ce să facem?

— Pune-ţi aripele ale mari şi ia-te după dânşii, ca să-i aduci teker-meker!

Aşa făcu Crivăţul şi zbură ca o nălucă.

Pe când mergeau în fuga cailor, Smanda zise deodată:

— Ia uită-te-napoi, Făt-Frumos, de vezi ce e, că m-ajunge un vânt rece-n spate.

— Ce să fie, ia, un nor negru dus de vânturi!

— Nu e nor, ci tata, care s-a luat după noi. Bagă tu inelul ăsta-n deget, şi io să pui cerceii-n urechi.

Apoi îl învăţă ce să răspunză la orişice-ntrebare.

La un semn al fetei, el se schimbă într-un cioban bătrân, cu ţurca pe urechi, cu barba pân' la brâu şi cu caţa[*]-n mână, iar ea într-o oaie plăviţă, de parc-ar fi fost aşa de când lumea!

Norul, viind pân-aproape, se prefăcu-n om:

— Bună ziua, moşule.

— Mulţăm'tale, tată.

— De mult eşti p-aci, moşule?

— De mult, tată. Am avut cinspre'ce oiţe şi uite am rămas numai cu una.

— N-ai văzut trecând p-aici un flăcău ş-o fată mare?

— Ba am văzut, tată.

— Şi e mult d-atuncea?

— Mult, tată. Or fi făcut cale de nouă conace.

— Şi-ncotro mergeau, moşule?

— În partea asta, tată.

— Atunci rămâi cu bine, moşule.

---

[*] caţă – băţ lung cu cârlig la vârf, cu care ciobanii prind oile

— Umblă sănătos, tată!

Şi prefăcându-se-n nor, Crivăţul zbură ca gândul, se-ntoarse acasă şi spuse nevestei că nu le-a putut da de urmă.

— Ce fel, n-ai văzut nimic, nu te-ai întâlnit cu nimeni?

— Ba am găsit un uncheş, care păştea o oaie.

— Şi nu i-ai cunoscut? Ei erau! Înapoi după dânşii, ca să-i aduci teker-meker!

Tinerii, văzându-se scăpaţi, fugiseră şi iar fugiseră. După câtăva vreme, Smanda iarăşi zise:

— Mai uită-te-ndărăt, Făt-Frumos, că iarăşi m-ajunge un vânt rece-n spate.

— Zăresc departe de tot un nouraş mai negru ca ăl dintâi, mânat încoace de vânturi.

— Iar vine tata după noi. Pune tu inelul în deget şi io cerceii-n urechi!

Şi-l învăţă ce să răspunză la orişice întrebare.

După semnul Smandei, ea fu schimbată într-o mânăstire veche şi părăginită, iar el într-un călugăr, cu barba lungă şi albă ca fuiorul, cu mătăniile-n mână, şi atât de bătrân, că d-abia-şi ridica pleoapele ochilor cu cârja.

Norul s-apropie, se risipi şi-n locu-i se arătă un împărat chipeş:

— Moş călugăraş, moş călugăraş, de multă vreme eşti p-aicea?

— De multă tată!... O fi trecut peste nouăzeci şi nouă de ani!

— N-ai văzut vrun cioban c-o oaie ori vrun flăcău c-o fată mare?

— Acum nu mai pot zări, tată, că d-abia-mi ridic pleoapele ochilor cu cârja. Dar d-un flăcău ş-o fată mare parcă mi-aş aduce aminte să fi văzut odinioară...

— Şi e mult d-atuncea?

— Mult, tată: cam de când se zugrăvea sfânta mânăstire.

— Rămâi cu bine, moş călugăraş!

— Umblă sănătos, taică!

Şi Crivăţul se-ntoarse acasă, spuind nevestei că n-a întâlnit decât o bisericuţă veche şi părăginită, c-un biet călugăr de peste o sută de ani.

— Bre, nici n-am văzut rumân mai nevoiaş ca tine! Cum nu-i cunoscuşi tu că ei erau? Stai măi, că mă duc io, să-i aduc teker-meker!

Şi Crivăţoaia, scoţând aburi pe nări, îşi agăţă aripile şi porni ca o vijelie.

În vremea asta, tinerii fugeau de mâncau pământul, până le căzură caii de oboseală. Porniră deci pe jos, înainte şi tot înainte, până când deodată Smanda iar zise:

— Uită-te-napoi, Făt-Frumos, de vezi ce e, că mă cam dogoreşte-n spate.

— Se zăreşte un nor roşiatic, viind iute ca fulgerul.

— Hiiii! S-a luat zmeoaica de mama după noi. Pune tu inelul în deget şi io cerceii-n urechi!

Şi pe loc se schimbară: el într-o baltă mare şi lată, cu stuf de trestie şi cu lintiţă pe apă, ea într-o raţă bătrână, bătrână, de-i curgeau fulgii. Crivăţoaia, cum sosi, îi cunoscu şi-ncepu să strige:

— Smando! Smando!

Raţa din mijlocul heleşteului: mac! mac! mac!

Dete târcol bălţii, ca să-i măsoare-ntinderea şi, văzând că nu poate sorbi atâta apă ca să prinză raţa, începu s-o blesteme şi cu cheile să facă semne vrăjitoreşti:

— Să rămâi, maică, ca o stană de piatră; trei anişori să te bată vânturile, ploile şi arşiţa soarelui!

Cum plecă ea, Făt-Frumos se făcu om ca mai-nainte, iar Smanda rămase ca o stană de piatră, după blestemul mă-sii. Se apropie de dânsa, o ciocăni, îi vorbi, o sărută, dar... nimic. Atunci îl podidiră lacrămile de dor şi de mâhnire; cum s-o părăsească acolo, după ce atât îl ajutase şi pentru dragostea lui păţea asemenea neajunsuri?

Trei zile şi trei nopţi şezu lângă dânsa, tot aşteptând să se prefacă-n femeie, dar zadarnică-i fu aşteptarea. Dacă văzu c-o să moară de foame şi de sete, fără vrun folos, o mai sărută o dată şi, apucând calea dreaptă, se pomeni la curtea părintească.

Împăratul şi împărăteasa trăiseră ofiliţi de durere, că n-avuseseră nicio ştire de dânsul. Când îl văzură teafăr, se frecară la ochi, că li se părea curat vis. Şi ce bucurie pe dânşii să-l aibă acum lângă ei, mare şi voinic, scăpat de primejdii.

Le povesti ce întâmpinase şi prin câte trecuse, şi le ceru voie ca-n toate zilele să-ncalice şi să se ducă până la iubita lui, prefăcută-n stană de piatră.

Aşa trecură trei anişori de zile.

La-mplinirea blestemului, stana de piatră începu mai întâi să se-ncălzească, apoi să se roşească şi-n ale din urmă se prefăcu-n fată mare, cum fusese-nainte. Făt-Frumos, săltând de veselie, o aduse cu alai la curte, făcu nuntă mare, după legea domnilor şi-mpăraţilor, se cunună cu dânsa şi-ncepură a trăi în toate dezmierdările.

De tihna şi fericirea lor ajunse vestea până la-mpărăţia Crivăţului. Auzind aşa, pizmaşa de mă-sa, care pân-acum mai născuse două fete, una cu trei ochi, alta cu patru, ce-şi zise dânsa?

„Rău îmi pare că n-am blestemat-o să stea-mpietrită cât lumea! Dar las' că am io ac de cojocul lor! N-o să-i las mulţămiţi, cum cred dânşii!"

Şi, chemându-şi fata cu trei ochi, o-mbrăcă în haine proaste, îi arătă drumul şi o-nvăţă cum să se poarte şi să se molcomească pân-o ajunge să intre ca slujnică la Smanda. Atunci ea cu doi ochi să doarmă, iar cu al treilea să vază tot ce se petrece, mai ales cum vieţuieşte şi ce face fiecare.

Fata Crivăţului, ajungând la curte, spuse c-a rămas sărmană, fără părinţi şi se rugă de-mpărăteasa tânără s-o primească pe lângă dânsa, că o să-i slujească în credinţă. O primi Smanda şi fu mulţumită, dar după câtăva vreme ia-o de unde nu e, că se făcu nevăzută. Pasămite ea fugise la mă-sa să-i spuie că Făt-Frumos trăieşte cu nevasta ca doi porumbei, că la-ntoarcerea lui din vânătoare, de la treburi, de oriunde, nici nu se mai uită pe unde calcă, ci dă năglabie la dânsa; că o duc în râsuri, în glume şi în desfătări de tot felul.

Zmeoaica duşmană, după ce se gândi şi se plănui, chemă pe fii-sa cu patru ochi, îi dete un brici cu douăspre'ce limbi otrăvite şi-i porunci să se ducă până la sor'sa mai mare, să intre ca slujnică şi, când o găsi prilej potrivit, aşa să-l înfigă în pragul uşii, ca ori ea, ori el să calce-n ascuţişuri, să se otrăvească şi să moară.

Haina de fată urmă-ntocmai: se-mbrăcă tiptil, se luă cu binişorul până să intre slujnică la curte şi, într-o zi, când se scutura şi se deretica prin casele-mpărăteşti, ea se furişă de roabe şi înfipse briciul în pragul uşii.

Făt-Frumos, întorcându-se după obiceiul lui, fără să bage de seamă la ce-ar fi fost pe sus, primprejur, ori pe jos, dete-n limbile otrăvite şi douăspre'ce răni îi sângerară piciorul. Săgetat de durere, căzu jos fără simţire şi d-abia-l putură lua pe mâini ca să-l aşeze-n pat. Vaiete pe părinţi, vaiete pe toţi, dar ce de vaiete pe biata-i soţie, care nu ştia ce să-i facă pentru alinarea durerilor. Chemară vraci, chemară babe, dar nimeni nu se-ncumetă să ia asupră-şi tămăduirea rănitului.

Atunci Smanda, văzându-l în nesimţire, ca să nu peardă vremea-n zadar, bocindu-l fără de folos, se-mbrăcă-n rasă călugărească, îşi puse comănacul în cap, luă bani de drum, cuţitaş de scos rădăcini şi plecă spre pădure după ierburi de leac. În cale, întrebă şi pe bun şi pe rău, şi pe tânăr şi pe bătrân, şi pe sărac şi pe bogat ce ştie pentru tăieturi în carne vie. Unii-i spuseră de arnică, alţii de sănătoare, aci de pătlagină, colo de rodul pământului. Înaintând în codru şi scoţând când o iarbă, când o rădăcină, ajunse sub un copac mare şi stufos, unde şezu să se mai odihnească. Şi fiindcă ea

înţelegea limba păsărilor şi a tuturor dobitoacelor, cu mirare auzi că ciorile, cintezoii, ghionoaiele în ciripirile lor jeleau nenorocirea lui Făt-Frumos, care avea să moară.

Nu mai trecu mult, şi în scorbura copacului auzi fluierături şi zgomot. Pasămite acolo s-aflau doispre'ce pui de şarpe, de curând fătaţi, şi mă-sa venise să le-aducă demâncare:

— Vai de noi, mamă, c-ai plecat d-ast' dimineaţă şi ne-ai uitat pân-acum. Nu mai putem de foame.

— V-am uitat, maică (uita-v-ar toate relele!) că, trecând prin grădina şi pe la casele-mpărăteşti, am găsit vaiete şi plângere mare.

— De ce, mamă?

— Fiindcă Făt-Frumos a călcat cu piciorul într-un brici cu douăspre'ce limbi otrăvite: de durerea şi ţipetele lui i se rupe inima omului, îl jelesc părinţii, îl jelesc slujitorii, îl jeleşte toată suflarea, iar Smanda a plecat după ierburi şi buruieni de leac, că-l iubeşte ca ochii din cap.

— Ş-o să mai aibă leac, ori o să piară?

— De, maică!... Cam greu lucru! Otrava cu otravă se scoate, şi la el nu e otravă din ierburi. Numai de s-ar pricepe cineva să găsească doispre'ce fraţi, ia aşa ca voi... feri-v-ar Sfântul!... să le taie capetele cu câte-o para de argint, să puie capul şi rana, capul şi rana, şi numai aşa ar putea să se vindece. Dar cui trece prin minte una ca asta şi cine dintre oameni o fi ştiind-o!?

— Toate bune, mamă, dar nouă nu ne e destul, că ce ne-ai adus demâncare? Mai nimic!

— Plec îndată să vă mai caut ceva. Fiţi cuminţi şi nu ieşiţi din culcuşul vostru.

Atât îi fu Smandei, până să plece şerpoaica şi, când o văzu depărtându-se, scoase douăspre'ce parale de argint, tăie cu ele capetele ălor doispre'ce pui de şarpe, le-nfăşură bine-n foi şi fuga-ntr-un suflet acasă. Aşa-mbrăcată şi prăfuită de drum, alergă d-a dreptul la Făt-Frumos, care se zvârcolea-n ghearele morţii.

— Cum îţi mai e, drăguţă? Tot te doare?

— Mam' călugăriţă, dă-mi vrun ajutor, că nu mai pot.

— Nu te da netezului*, c-ai să te vindeci!

---

* a se da netezului – a se lăsa învins

— Nu mă mai vindec, mam' călugăriţă. Se vede c-aşa mi-a fost scris mie: să mor tânăr şi-n chinuri cumplite. Chemaţi-mi nevasta, chemaţi-mi părinţii, că-mi iese sufletul...

Pe când vorbeau astfel, ea-l dezlegase, şi unde punea capul de şarpe se vindeca rana, unde punea capul de şarpe se vindeca rana. La ăl din urmă, i se-nsenină faţa, deschise ochii şi zise:

— Din grea durere m-ai scăpat, mam' călugăriţă. Adu să-ţi sărut mâna, că mi-a adus lecuire.

Când colo, ce să vază? Pe iubita lui Smanda, care-şi dezbrăcase rasa şi-şi scosese comănacul.

— M-aş fi mirat io ca altcineva să te-ntreacă pe tine. Dar cum te-a luminat Dumnezeu şi cu ce mi-ai alinat suferinţa?

— După ce te-i face bine, niciodată să nu omori pui de şarpe, că dintr-înşii ţi se trage vindecarea!

Peste puţin Făt-Frumos se tămădui cu totul. Drept mulţămită că scăpase din gura morţii, hotărî veselii şi ziafeturi de douăspre'ce zile, după numărul ranelor.

Fata cu patru ochi a Crivăţoaiei, trimeasă să spioneze cu ce alai îngroapă pe Făt-Frumos, în loc de plânsete şi lacrămi găsi sunete de cimpoaie şi de lăute. Iute se-ntoarse acasă, să spuie ce văzuse şi de departe:

— Mamă, nici nu-ţi trece prin minte! Închipuieşte-ţi că l-a vindecat dânsa! În loc de bocete şi întristare, am găsit chiote, mese şi jocuri...

— Ah!...

Şi Crivăţoaia căzu moartă, că de necaz îi plesnise fierea-ntr-însa.

Numai astfel scăpară de furia zmeoaicei. Şi d-atunci începură să trăiască şi ei fără grijă, de n-or fi trăind şi astăzi.

Iar io-ncălicai p-o şea
şi vă spusei 'mneavoastră-aşa;
d-oi încălica pe-o piuă,
nu le mai sfârşesc pân' la ziuă!

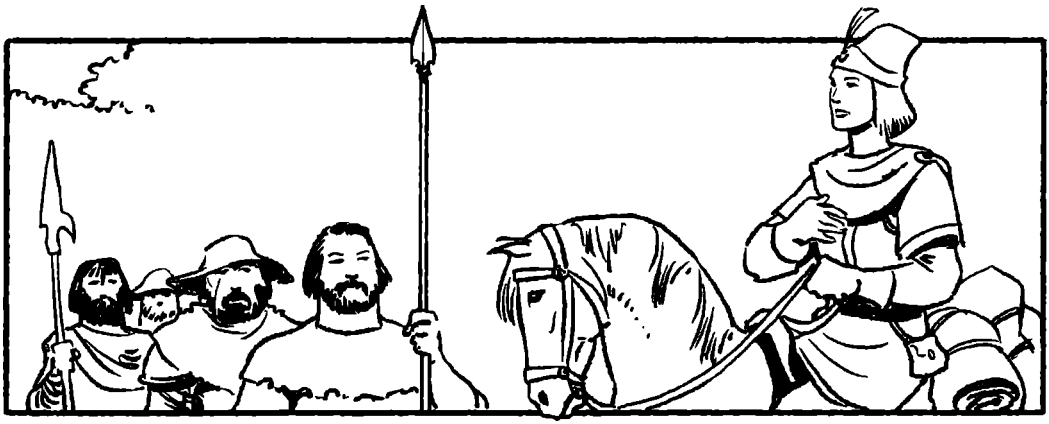

PLANURILE HOŢULUI

A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi, nu s-ar povesti!

A fost odată un împărat ş-o împărătească.

Dumnezeu le dăruise numai un băiat, vioi şi isteţ. Văzându-l aşa, de mic îl puseră la carte şi învăţa copilul într-un an cât învăţau alţii în zece. Când se făcu mai mare, dorind s-ajungă procopsit, îl trimiseră prin ţări depărtate, ca de la vraci şi filozofi să afle tot felul de cunoştinţe, să priceapă toate limbile, să pătrunză solomoniile şi citirea stelelor, să dezlege toate tainele.

Băiatul se pedepsi acolo la mulţime de dascăli cu mulţime de socoteli şi de năzdrăvănii. Între altele, se-mprieteni cu câţiva băieţandri de vârsta lui, care se îndeletniceau cu născociri într-ale hoţiei şi, fiind el ager la minte, dibaci şi îndrăzneţ din fire, nu numai că le învăţă meşteşugul, ci-i şi întrecu întru toate.

Şapte-opt ani trecuseră la mijloc.

Împăratul rămăsese văduv şi, ca să-şi petreacă vremea, îngrijea d-ale cârmuirii mai abitir ca sfetnicii şi slujitorii: ura mai cu seamă hoţia şi se încordase s-o stârpească din ţară.

Când se întoarse băiatul, tat'su îl întrebă cum a trăit printre străini şi cam ce lucruri ştie.

Flăcăul, după ce-i înşiră pe rostul lor toate câte văzuse şi cunoscuse, crezu să-i aducă mare plăcere spuindu-i c-a învăţat până şi meşteşugul hoţiei.

— Vai, ce ruşine mi-ai făcut! Io, care m-am străduit să stârpesc hoţia şi tâlhăria, tocmai io s-ajung de râs şi de ocară?! Piei dinaintea ochilor mei şi-n viaţa ta să nu-mi mai calci pragul!

Bietul băiat, de unde s-aştepta ca tat'su să-l ia în nume de bine şi să-l laude, când se văzu oropsit şi gonit cu nemilă, ieşi făr' să mai zică ceva, că-l podidise plânsul. Din slava ce visase pân-aci, se pomenea sărman şi pribeag!

Se scoborî jos, crezând că tat'su s-o răzgândi să-l ierte, dar cu mâhnire află că-i e gata calul de plecare, însăxănat cu merinde, cu premeneli şi cu toate trebuincioasele.

Vrând-nevrând, încălecă îndată, porni de la curte, şi pân-a doua zi intră-n împărăţia vecină.

Mergând în uibul* locului, pe unde-l ducea capul, ajunse la o pădure mare şi deasă. „Ce să fac? îşi zise în sine. Să mă duc în oraş să spui cine sunt şi ce-am păţit? Să intru cirac sau argat? La starea şi ilichia** mea e cu neputinţă una ca asta! Mai bine să m-apuc de meşteşugul care mi-a pricinuit tot răul, ca măcar cu atât să-mi răzbun de neajunsuri! Am să-i trag o haiducie să se ducă pomina, ca să priceapă şi tata că alta e să fii borfaş şi alta să fii meşter într-ale hoţiei!"

Aşa gândindu-se, fără să se mai uite în vro parte, se pomeni-n pădure şi, încet-încet pe o potecă strimtă şi-ntortocheată, ajunse la o poeniţă, unde o ceată de hoţi se plănuiau de tâlhărie. Când îl văzură, unii îl luară drept fecior de boier rătăcit din drum, alţii drept slujbaş şi năvală la dânsul.

— Staţi, neferilor! le strigă el făcându-le semn. Bine v-am găsit, ca să ne prindem fraţi-de-cruce. Pui şi io, parte la tovărăşie, calul cu tot ce se află-n saci, iar ce-om câştiga d-aci-ncolo să-mpărţiţi între voi, că mie nu-mi trebuie!

Hoţii se uitară unii la alţii, că prea-i luase repede şi nu ştiau ce să-i răspunză. Atunci ăl mai bătrân dintre ei:

— După-nfăţişare, semeni mai mult a hoţ de oraş decât a hoţ de codru. Cum o să te primim între noi, fără să ne dovedeşti că pricepi meseria?

---

* uib – cuprins, întindere

** ilichie – vârstă

— Sunt gata să vă dovedesc cum aţi găsi voi cu cale.

Se gândiră, se plănuiră şi toţi încuviinţară să-l puie la-ncercare, adicăte să iasă la drum şi ălui dintâi om, care o trece p-acolo, să-i fure ce-o avea cu dânsul.

— Bucuros, fraţilor! le zise el; dar nu uitaţi că trebuie să-mi schimb îmbrăcămintea. Daţi-mi o căciulă şi veşminte d-ale voastre, iar p-ale mele să le pui în desagi.

— Nu e rău! Se cunoaşte că eşti fecior de lele! Daţi-i băieţi, un mintean* scurt, un brâu negustoresc şi două cuţite cu teacă.

După ce-şi puse hainele, lăsară caii, dăsagii şi armele-n poiană şi ieşiră cu toţii la drum. Tocmai se zărea viind încet un ţăran c-un viţeluş în spinare.

— Iacă! îi zise căpitanul, să furi viţelul din spinarea ălui de vine-ncoace!

— Cam grea treabă! zise unul din ceată. S-o vedem şi noi p-asta!

— De! O să mă-ncerc! Aşteptaţi-mă la poiană.

Se retraseră hoţii, iar el, după ce aruncă teaca unui cuţit în mijlocul drumului, se ascunse în stufiş.

Ţăranul, cum mergea el cu ochii-n jos, văzu teaca şi zise:

„Bună teacă, dar ce să fac cu ea, dacă n-are cuţit."

Şi, fără s-o ia, îşi urmă calea.

Feciorul de-mpărat, ocolind prin pădure, ieşi mai departe, aruncă cuţitul în mijlocul drumului şi iarăşi se piti în stufiş.

Săteanul, ajungând pân-acolo, dete peste cuţit şi zise:

„Hei, lucrul dracului! Dar beat trebuie să fi fost ăl d-a pierdut teaca colo şi cuţitul tocmai aci! Şi ce mai oţel ascuţit. De-aş fi ştiut c-o să-l găsesc, i-aş fi luat teaca d-adineaorea şi nu mă mai întorceam acum îndărăt, atâta depărtare. Dar de, vorba ăluia: d-ar şti omul când o să moară, şi-ar săpa singur groapa."

Judecând astfel, lăsă jos viţelul din spinare, îl legă d-un copac şi se repezi ca sa ia teaca.

Feciorul de-mpărat înjunghie viţelul, îl jupui, îi duse carnea-n pădure, iar pielea i-o umplu cu paie şi-i dete drumul pe gârla ce trecea p-acolo.

Ţăranul, când se-ntoarse la copac, ia viţelul de unde nu e. Se uită-n dreapta, se uită-n stânga, se uită spre gârlă şi ce să vază? Plutea viţelul pe gârlă, dus la vale.

„Hei, dobitocul naibei! A rupt funia şi s-a dus să s-adape. Şi l-a luat apa, că de unde să aibă el putere!"

---

* mintean – pieptar sau tunică de stofă

Şi-ntr-un suflet se dezbrăcă, ca să-l prinză.

Tânărul, ascuns după tufiş, văzându-l intrat în pârâu, îi luă binişor cămaşa, teaca şi cuţitul, legă carnea viţelului şi, ducându-se la tovarăşi:

— Iacă, vi l-am adus jupuit gata, ca să-l mâncăm cu toţii, iar omului i-am luat şi cămaşa de pe dânsul!

Hoţii rămaseră-ncremeniţi d-atâta dibăcie.

— Nu faci de noi, prietene! îi zise căpitanul. Eşti meşter mare, că aşa plan n-am mai pomenit. Lasă-ne dar să ciordim şi să furăm prosteşte, cum am apucat, iar dumneata mergi de-ţi arată iscodirile pe la oraşe, cu ăi bogaţi şi cu ăi puternici!

— Rău îmi pare că nu mă primiţi: v-aş fi mai învăţat câte ceva, ca să nu vă prinză cu-nlesnire, dar, fiindcă nu ne potrivim, văz şi io că nu putem face treabă-mpreună.

După ce se fripse viţelul şi mâncară cu toţii, feciorul de-mpărat îşi luă rămas-bun de la dânşii şi plecă înainte.

Merse ce merse şi, cam la marginea satului, dete peste o moară. Morarul d-acolo era un hoţoman şi jumătate, ba şi gazdă de hoţi. Când îl văzu călare şi cu dăsagi, crezu c-a dat de chilipir, şi-l întâmpină cu vorbă dulceagă:

— Bine-ai venit, prietene! Ce doreşti să-ţi macin?

— Bine te-am găsit, să ne prindem tovarăşi pe ce-om câştiga!

— De câştig e cam secetă p-aici şi... vorba ăluia...

cu anevoie se-mpacă
doi inşi la moară săracă!

— Nici gând n-am avut io de moară. D-ăi fi om vrednic, să câştigăm cu alt meşteşug mai spornic.

— Hei, înţeleg io unde-ţi bate cuvântul, dar de!, nu te cunosc, nu ştiu cu cine am a face.

— Las' c-o să mă cunoşti peste două-trei zile şi o să rămâi mulţumit.

Toată dibăcia morarului sta să pârlească pe muşterii la cântărirea sacilor şi să ia zeciuială din prada tâlharilor care se aciuiau la dânsul: d-abia scotea cu ce să-şi ţie nevasta şi copiii de astăzi până mâine.

— Morăria ta, tovarăşe, e calicie goală, în două zile i-am apucat toate chichiţele. Cu ea nu ne procopsim nici în cinci ani! Ia să plănuim noi altceva mai mare!

— Ce să plănuim? Doar n-om merge să spargem haznaua-mpărătească, ca să ne-mbogăţim aşa dodată!

— Ba chiar la asta m-am dus cu mintea şi tu, în glumă, îmi nemerişi gândul!

— Ho, ho! Prea e de oaie! Vrei s-o facem cu moţ?

— S-o facem, fireşte! De ţi-e frică, oi intra io întâi ş-ăi vedea că n-o să pat nimic.

— De, vericule, io nu sunt flăcăiandru şi nici aşa de îndrăzneţ ca tine. Trebuie chibzuială la aşa ceva.

— Am chibzuit io destul aste două zile. Să nu duci nicio grijă!

— Va să zică e boacănă! Dar ia spune-mi, cum o spargem noi acolo, unde e culă* şi sumedenie de paznici!

— Eşti fricos, tovarăşe, şi văz bine că nu mi-am găsit părechea. D-ăi sta să numeri toate foile din plăcintă nu mai mănânci plăcintă. Nu ştii tu că hoţului de meserie nimic nu-i stă-mpotrivă? Şi unde pui că numai aşa te-ai îmbogăţi zdravăn!

— Nu zic ba, dar să punem bine lucrurile la cale, ca să nu se-ntâmple ceva.

— Ia ascultă-mă: io am învăţat meşteşugul ăsta în ţări străine, ca măiestrie deosebită, cu dascăli trecuţi şi prin ciur şi prin dârmon.

— Hei, apoi atunci se schimbă treaba. De ce nu mi-ai spus-o de la-nceput? Mă miram şi io că te tăia capul, tânăr cum eşti, la fapte ce rar se întâmplă! Dacă-i p-aşa, vericule, apoi merg şi-n foc cu tine!

Noaptea următoare, luară burghiu, sfredel, daltă, ciocan, pilă şi alte unelte trebuitoare, porniră spre oraş şi, după cântatul dintâi al cocoşilor, când e mai dulce somnul, se furişară pe din dos în dreptul haznalei şi s-apucară de lucru. Sfredeliră ici şi colo, scoaseră piatra şi gata fu o spărtură cât putea intra omul. Flăcăul sări înăuntru şi adu o pungă, adu două, adu trei, adu mereu, până umplură dăsagii. Apoi ieşi afară, aşeză pietrele, ca să nu se cunoască locul, şi... p-aci ţi-e drumul!

Acasă, morarul nu mai ştia de bucurie. Se duse de-ngropă bănetul după scocul morii şi nu spuse nicio vorbuliţă nevestei, că de!, femeia-i tot femeie: poale lungi şi minte scurtă!

A doua zi haznatarul, când veni şi văzu câte pungi lipseau, începu să-şi frângă mâinile de ciudă şi de frică. Cercetă-n dreapta, cercetă-n stânga, întrebă şi ameninţă pe paznici, dar nu găsi nimic stricat şi nimeni nu simţise picior de om p-acolo! Ce să facă? Se duse la-mpăratul şi-i căzu în genunchi:

— Prealuminate stăpâne, taie-mă, omoară-mă, dar nu sunt io de vină!

---

* culă – clădire în formă de turn, cu baza dreptunghiulară; conac boieresc

— Ce este, bre? Ce s-a întâmplat?

— Azi-dimineaţă, când am intrat în cula cu bani, am găsit că lipsesc vro cin'zeci de pungi pline cu aur. Am ispitit şi pe dinăuntru şi pe dinafară, dar nu se vede nicio spărtură; am cercetat pe paznici, dar toţi se jură că n-au simţit pe nimeni!

— Cum se poate? Tocmai la mine, care stârpisem furtişagul şi mi-am oropsit copilul fiindcă-nvăţase meşteşugul hoţiei, tocmai la mine să se-ntâmple aşa ruşine? Asta nu poate să rămâie nedescoperită. Trimite să-mi aducă pe chiorul, căpetenia hoţilor din ocne!

Când sosi tâlharul şi i se spuse şi lui cum s-au întâmplat lucrurile, îl întrebă-mpăratul:

— Hei, chiorule, cine crezi tu să-mi fi furat banii?

— Cine i-a furat, prealuminate stăpâne, n-a fost om de rând, ci baş-hoţ în felul lui, că prea i-a luat cu dibăcie. Mai întâi n-a putut fi unul, ci doi inşi; apoi, văzând că le-a mers treaba bine, e peste putinţă să nu mai vie ş-a doua oară!

— Aşa e, chiorule, dar ce-am face ca să-i prindem?

— Cam greu, prealuminate stăpâne, dar să-ncercăm nu strică. Io aş zice să se aşeze pungile în altă parte, iar unde fuseseră pân-aci să se puie o tocitoare plină cu smoală: când or intra să fure, au să cadă-năuntru şi dimineaţa o să-i apuce vii pe amândoi. Să se ridice paznicii, ca să nu se teamă şi să nu li se dea vrun prepus*!

Aşa făcură.

Când veniră, morarul ceru să intre el înăuntru, ca să vază cum e haznaua împărătească şi să care mai mult, că aduseseră patru saci cu dânşii.

Aşteptă tânărul cât aşteptă şi, în ale din urmă, pierzând răbdarea, se plecă şi-i zise:

— Ci dă mai iute, omule! Nu te-apuca să caşti gura, că n-avem vreme de pierdut!

— Ce gură, mă, ce gură? Tu nici nu ştii c-am dat într-o putină cu smoală! De ce nu mi-ai spus de mai-nainte?

— Putină cu smoală?

— Păi cum!

— Zvârcoleşte-te şi tu cum ăi putea, ca să scapi!

— Păi ce fac io d-atâta vreme? Mă smâcesc şi mă zvârcolesc în toate părţile, dar tot mai afund intru şi smoala s-a-ncleştat pe mine, de nu mă pot cârmi din loc.

---

* prepus – bănuială, suspiciune

Ce să facă feciorul de-mpărat? Să-l lase acolo şi să fugă, iar a doua zi să-l găsească viu haznatarul şi să-l pună la chinuri ca să-i dea de gol planul? Asta nu era cu putinţă! Deci, intrând la dânsul, hârş! cu paloşul, îi tăie capul, i-l puse-n sac şi zbughi-o acasă!

Când ajunse la moară, chemă deoparte pe nevasta tovarăşului şi-i spuse curat tot ce se întâmplase. Ea – nici una, nici două – începu să se jelească, să se bată-n piept şi să-şi smulgă părul din cap: „vai de mine şi de mine, că mi-au rămas copilaşii săraci!"

— St! Nu te mai văieta aşa tare, c-aud unii ş-alţii şi ne dăm de gol! De sărăcie nici nu mai pomeni, că v-am purtat io grija. Peste cinspre'ce pungi cu bani sunt ale voastre!

Când auzi de bani, se înmuie muierea, dar nu-ncetă cu plânsul, că de!, „mi-a fost bărbat dintâi, cu cununie ş-atâţia copii am făcut cu dânsul! Ce-o să le spui io, când m-or întreba unde e?"

— Ia să le spui că s-a dus călător în ţări depărtate şi că are să se întoarcă.

Cu şuşele,
cu momiele
şi cu făgăduiele,

o mai potoli din ţipete, dar din obidă nici vorbă.

— Când ţi-o veni să plângi, o-nvăţă tânărul, fă-te că te loveşti de ceva şi că te doare. Altfel nu e bine de noi. Io ca io, pot să plec p-aci-ncolo, că sunt singur de capul meu, pe când tu unde să te-ascunzi cu-atâţia şurlicăi? Nu uita ce-ţi spui:

Să-ţi fie frică
de ciurică[*]*!*

La curte era zarvă şi ciudă fără seamăn.

Haznatarul, viind de dimineaţă, rămăsese-nmărmurit când văzuse numai un trunchi de om încleiat în smoală şi alergase să spuie-mpăratului.

Chemară-ndată pe bătrânul tâlhar:

— Bre, chiorule, am prins pe hoţ, dar n-are cap!

— Hei, bine am gândit io că nu putea fi unul, ci doi! Află dar, prealuminate împărate, că n-ai prins pe adevăratul hoţ, ci numai pe tovarăşul lui.

— Apoi, fiindcă eşti Stan păţitul, spune-mi ce e de făcut ca să-l prindem. Altfel nici tu nu mai vezi lumina soarelui!

[*] ciurică – bătaie

— Cam greu lucru, dar să-ncercăm nu strică. Iată ce zic io: trupul să fie scos din putină, curăţat de smoală şi-ntr-o căruţă plimbat prin toate locurile. Slujitorii să stea cu urechile ciuşdite şi unde-or auzi bocet ori ţipăt acolo să intre. E peste poate ca nevasta mortului, văzându-l, să nu-nceapă să plângă şi să se jelească. Când s-o descoperi femeia, s-a prins şi hoţul.

Împăratul dete poruncă să se urmeze întocmai.

Tânărul, umblând tiptil prin oraş, cum văzu că slujitorii duc mortul încet pe dinaintea caselor, se gândi că morăresa n-o să se poată stăpâni din vaiet şi-ntr-un suflet se-ntoarse, ca s-o înveţe ce să facă.

Cam pe la apusul soarelui, se zări căruţa înaintând spre moară.

Femeia pusese la foc o căldare cu apă ş-o ţinea numai încropită. Când văzu că se apropie, îşi chemă copiii jur împrejur şi – nici una, nici două – îşi făcu palmele căuş, îi înmuie cu apă caldă şi, dând cu piciorul în pirostrii, răsturnă căldarea şi începu să plângă:

copilaşii mei,
i-am fript, vai de ei!

Ostaşii, auzind vaiete, lăsară căruţa-n drum şi se repeziră-năuntru, crezând c-au găsit ce căutau. Cînd colo deteră peste muiere ştergându-şi şi oblojindu-şi copiii cu chiote şi bocete de se ridica moara. Adică – vorbă să fie, că târg se face! – ea ţipa după bărbat'su, dar se prefăcea că-şi jeleşte copiii care n-aveau nici pe naiba, că apa nici nu dedese-n fiert.

— Ce e, bre? Nu cumva plângi după răposatul din căruţă? Nu cumva ţi-e bărbat?

— Duce-vă-ţi la Dumnezeu,
aoleeeu!
nu mă ispitiţi mereu,
aoleeeu!
dacă e bărbatul meu,
aoleeeu!
c-alergai să-l văz şi eu,
aoleeeu!
şi dedei peste un rău,
aoleeeu!

Slujitorii, mâhniţi că pricinuiseră aşa nenorocire, îi ajutară să lege pe copii cu humă şi să-i cocoloşească-n pat, că se zăpăciseră sărmanii, nepricepând ce-i asta. Apoi se-ntoarseră, spuind că nu s-a arătat nimeni să-ntrebe de mort, ori să-l jelească, ba că o biată femeie vrând să-l vază şi ea, a răsturnat căldarea de pe foc şi şi-a opărit copilaşii.

Împăratul chemă iarăşi pe tâlhar:

— Bre, chiorule, nu s-a făcut nimic cu plimbarea mortului. Gândeşte-te la alt mijloc ca să prindem pe hoţ.

— De, prealuminate, într-o zi nu se poate afla: să-l mai ţie-n căruţă măcar până mâine, ca să-mi frământ şi io mintea.

— Bine, bre, dar până mâine să nu te dai lenii: după răsăritul soarelui să-mi vii cu planul.

Când se cam înnoptase, feciorul de-mpărat, străvestit în trenţele morarului, mâna încet căruţa c-un butoi de rachiu şi, când fu aproape de carul în care zăcea mortul, se dete pe lângă liocă, scoase cuiul şi lăsă să scape o roată. Ostaşul, pus de pază lângă car, se uita la dânsul cum ciocănea şi bocănea ca să-şi dreagă căruţa:

— Nu vezi, măi omule, că pui roata d-a-ndoasele? Aşa, n-o să isprăveşti nici până mâine!

— S-o bată pârdalnicul, vere, că nu mă pricep deloc. Fă bunătate şi vin' de-mi ajută, că ţi-oi da să guşti, din butoi, nişte rachiaş de-ţi sparge gura.

Când auzi de băuturică, ostaşul nu mai stete pe gânduri: alergă la căruţă, puse roata la loc, bătu cuiul şi ajută să scoboare butoiul ca să-i dea cep pe lângă cercuri.

Şi se puseră pe gustat rachiul: mai un stacan, mai două, mai trei! Tânărul se prefăcea că bea, dar îl vărsa după spate zicându-i mereu:

— Ia mai toarnă o dată, că de nu te nemereai aci, cine ştie cât m-aş fi opintit io singur!

Cam pe la miezul nopţii, ostaşul dormea lungit de puteai tăia lemne pe dânsul. Atunci puse în căruţă trupul mortului şi, ajungând la moară, îl îngropă în crâng şi răspândi floare de fân pe dasupra ca să nu se cunoască locul.

A doua zi, la răsăritul soarelui, tâlharul tocmai intrase la-mpăratul, când iacă haznatarul cu vestea că s-a furat trupul fără cap şi s-a lăsat în locu-i un butoi cu rachiu.

— Auzi, chiorule, cum îşi bat joc de mine?

— Auz, prealuminate stăpâne, că ăsta nu e hoţ ca toţi hoţii, ci meşter fără păreche în meseria noastră!

— Ei, te-ai gândit?

— M-am gândit ce să facem cu trupul, dar acum, când ni l-a furat, trebuie să schimbăm planul.

— Şi ce să punem la cale?

— Hoţul ăsta, preaînălţate doamne, nu poate fi prost de felul lui, ci om de lume, cu multă iscusinţă. Deci să întocmeşti un ziafet mare şi cu toba să se vestească prin tot oraşul că la petrecere sunt primiţi şi bătrâni şi tineri, şi fete şi neveste, numai să ştie să cânte ori să joace ce le-o plăcea, şi că au voie să se-mbrace tiptil şi să-şi acopere faţa. Pe jos să răspândeşti numai bani de aur, că cine-o fi ăla n-o să se stăpânească: banul e ochiul dracului şi năravul din fire, n-are lecuire!

Oamenii luminăţiei-tale să stea cu ochii ţaglă: când or vedea pe vrunul plecându-se la bani să-l înhaţe, că ăla o să fie hoţul. De mi-o fi cu învoire, o să stau şi io pitit pe undeva, ca să bag de seamă!

Aşa-ncuviinţă-mpăratul.

Pristavii bătură toba şi strigară prin tot oraşul că în cutare seară o să fie la curte ziafet mare, unde o să fie primit bătrân şi tânăr, fată ori nevastă, fiecare îmbrăcat tiptil şi cu faţa acoperită, destul să fie vrednic să joace ori să cânte.

Flăcăiandrul, îndrăzneţ şi cu destule parale, se-mbrăcă frumos, se dichisi bine, şi fu nelipsit de la petrecere.

Când văzu atâta gălbenet presărat pe jos, înţelese că pentru el sunt toate astea şi-n gând îşi zise: „pricepuţi voi, dar las' că mai priceput o să m-arăt io!“ Şi pe loc îşi făcu planul.

Ieşind afară, chemă pe stolnic şi-i porunci să-i aducă niţică ceară mestecată cu smoală, că de-atâta joc i s-a descleit încălţămintea. Şi aşa, ungându-şi talpele şi întorcându-se la joc, pe unde călca banii i se lipeau sub picioare. Apoi, furişându-se prin mulţime, ieşea la stolnic:

— Ia tu lăscăile astea, că-i fi având casă şi copii, dar nu spune la nimeni, că tot pe tine te pedepseşte!

Cam pe la miezul nopţii, împăratul chemă d-o parte pe tâlhar şi-i zise:

— Bre, chiorule, banii n-au rămas nici pe jumătate: văzut-ai pe cineva plecându-se să-i ia?

— Hei, prealuminate stăpâne, dacă atâţia slujitori cu atâţia ochi şi tot n-au prins pe nimeni, cum era să văz io numai c-un ochi, cât mi-a lăsat mila împărăţiei-tale!

— Atunci ce plan ai mai alcătuit, bre, chiorule?

— De, preaînălţate stăpâne, planul e gata, numai să-l primească voia măriei-tale. Hoţul e de faţă, numai atât că nu ştim care o fi din toţi. Că e tânăr nu mai încape-ndoială, fiindcă la bătrân nu se găseşte atâta agerime. Deci io zic să mai urmeze jocul şi-n vremea asta să porunceşti cele de cuviinţă.

— Ce să poruncesc?

— Uite ce: sub cuvânt că prea e târziu, toţi mosafirii să doarmă aici, în paturile ce s-or înşira de colo până colo în odaia mai mare. Ca să nu se dea loc la vrun prepus, la cine ştie ce bănuială, fata măriei-tale tot acolo să se culce, având la îndemână o chisea cu dulceaţă. După ce s-o stinge lumina, să se prefacă adormită şi, d-o veni cineva pe lângă pat – cum negreşit o să-ndrăznească să vie – să-l mânjească cu zeama de dulceaţă, că ăla o să fie hoţul!

Nu-i prea venea la socoteală împăratului, dar n-avea ce face, intrase în horă, trebuia să joace!

Când li se vesti ce se pusese la cale, unii bănuiră că e o cursă la mijloc, alţii crezură c-a înnebunit împăratul şi toţi o băgară pe mânecă. Numai flăcăiandrului îi râdea inima într-însul, că n-avea să se lase până n-o săruta pe fata-mpăratului.

După ce se culcară, fiteşicare la locul lui, el aşteptă până să adoarmă mosafirii şi, în vârful picioarelor ca o pisică, pâş-pâş până la patul fetei. Văzând-o adormită, se plecă încetişor şi-i dete o sărutare. Ea, cum sta cu degetul plin de dulceaţă, îi mânji uşor părul şi se prefăcu că nici nu simţise sărutarea.

În revărsatul zorilor, tânărul se sculă ca să se spele şi, netezindu-şi părul, îl simţi încleiat de dulceaţă. Nu-i trebuia lui multă gândire ca să ghicească şiretlicul; deci se apropie frumuşel de patul fetei, care acum dormea dusă, luă chiseaua cu dulceaţă şi, mergând din om în om, îi mânji pe toţi în cap cu câte niţică zeamă, apoi se aşeză în pat.

La ziua albă, fata se deşteptă mai înainte şi ieşi îndată, încuind uşa pe dinafară. După câtăva vreme, slujitorii veniră să-i cerceteze, ca să afle pe hoţul mânjit cu dulceaţă; când colo, ce să vază? Toţi ca unul.

Se oţeri împăratul nevoie-mare şi, chemând pe tâlhar, se răsti la dânsul:

— Bre, chiorule, neomorât n-ai să scapi tu, că mi-ai făcut şi fata de vorba lumii, fără să se prinză hoţul, că toţi s-au găsit cu zeamă de dulceaţă pe cap!

— Ce stric io, preaînalte stăpâne, dacă planurile lui biruiesc p-ale mele şi dacă e mai priceput în meşteşugul ăsta?

— Acum ce să facem? Gândeşte-te cum să ieşim cu faţă curată, că altfel unde-ţi stau talpele o să-ţi stea şi capul.

— M-am şi gândit io, d-o fi cu voia luminăţiei-tale. Din câte-a făptuit pân-acum, se vede că tânărul ăsta nu e om prost de felul lui, c-atâta iscusinţă numai din învăţături şi solomonii se dobândeşte. Alt chip nu e decât să-l iei de ginere. Opreşte pe toţi oaspeţii la masă şi făgăduieşte că, de s-o arăta de bunăvoie, îi dai fata de nevastă şi jumătate din împărăţie, pentru vredniciile lui. Aşa fă, preaînalte stăpâne, lungă să-ţi fie viaţa şi cu sănătate să-ţi petreci zilele.

Mult se gândi împăratul, până-şi luă inima-n dinţi şi se hotărî să meargă până-n capăt, cum îl îndemnase chiorul; că – îşi zicea dânsul – d-o fi cine ştie ce terchea-berchea, lesne-şi poate lua vorba-napoi, fiindc-a vrut numai să prinză pe hoţ. Porunci deci să se pregătească ospăţul şi, când fu cam pe la sfârşit, făgădui să-şi dea jumătate din împărăţie şi să ia drept ginere pe ăl de-i sărutase fata peste noapte.

Atunci flăcăul, descoperindu-şi faţa, se sculă de la locul lui şi, sărutând mâna-mpăratului, spuse-n auzul tuturor că e fiul împăratului vecin şi c-a vrut să dovedească cât de felurită este hoţia, ce mare-i meşteşugul şi cum p-un hoţ nu-l poate prinde decât un hoţ şi jumătate.

Veseli fură mosafirii, bucuroasă fata, dar cine poate spune fericirea-mpăratului, căruia pân-atunci îi tâcâise inima de frică!

Şi vestea, zburând din gură-n gură, ajunse la curtea-mpărăţiei vecine, că unde se-ntâlneau doi inşi nu le era vorba de alta, ci numai de născocirile minunate şi de planurile adânci ale mirelui.

Cuscrii se-nvoiră să trăiască-mpreună pe lângă copiii lor, ca nişte bătrâni şi amândouă-mpărăţiile să le unească sub stăpânirea tânărului, iar nunta să fie peste trei săptămâni.

În vremea asta toţi furii şi toţi tâlharii, toţi hoţii şi hoţomanii, se cărăbăniră care încotro prin ţări îndepărtate că d-aci nainte nu le mai da mâna să-şi facă mendrele sub un împărat care le-ar fi ghicit toate gândurile şi le-ar fi dibuit toate planurile.

La nuntă – ce mai mândreţe de nuntă – am fost şi io de faţă:

Călare p-o iapă,
căram cu ciurul apă
şi ascultam de sub masă
aşa poveste frumoasă!

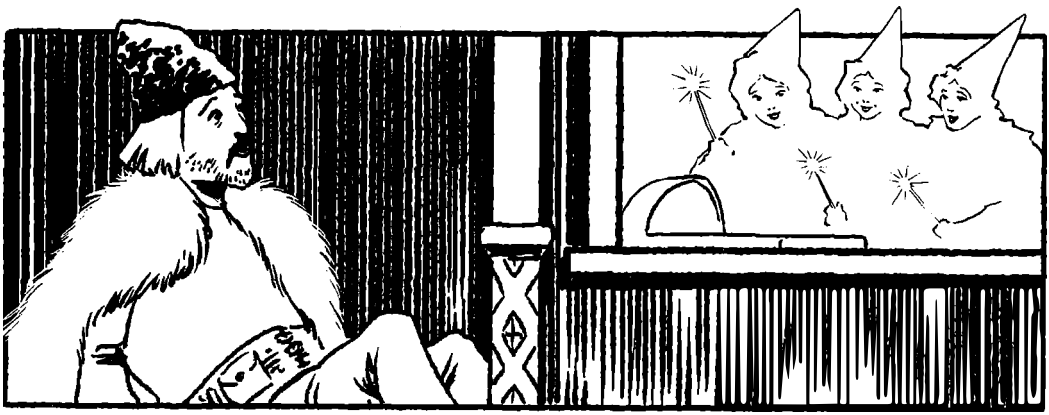

URSITORILE

A fost odată ca niciodată; când se potcovea puricele cu nouăzeci şi nouă de oca de fier, cu nouăzeci şi nouă de oţel şi se suia pe aripa vântului până-n slava cerului de ne-aducea poveşti şi multe snoave băbeşti!

A fost odată un băieţandru, făr' de tată, făr' de mamă şi făr' de rude. Din pruncia lui se pomenise la o târlă*; vara păştea oile pe munte şi toamna se scoborau la baltă, ca să ierneze.

Aşa azi, aşa mâne, băiatul s-a făcut mare şi, când a ajuns flăcău de-i mijea mustaţa pe buze, într-o zi baciul îl chemă şi-i zise:

— Ascultă, Gheorghe, ce am să-ţi spui. Tu pân-acum ai fost argat. D-aci-nainte, te fac cioban, în locul răposatului Vasile. Ştii cum cheamă pe câni, te pricepi la mulsul oilor şi nu ţi-e frică de fiare. Am să te pui la strungă, să te deprinzi cu strânsura laptelui, cu-nchegarea lui, ca să se facă brânză şi cu tot rostul stânei. Na cincispre'ce zloţi, du-te la târg şi cumpără-ţi caval, opinci, chimir şi amnar.

* târlă – stână

Flăcăiandrul luă banii şi porni spre târg, întrebând pe unii-alţii care e drumul într-acolo. Fiindcă ocolise, îl apucă noaptea într-un sat. Şi... unde să mâie?, că nu ştia de niciunele. Trase şi el la o casă şi ceru să-l găzduiască.

— Bucuros, băiete! îi răspunse ţăranul, dar mi-e nevasta lăuză numai de trei zile ş-astă seară sunt ursitorile. N-am loc în casă, că doarme la noi şi mama-moaşa. Dar poţi să te culci afară pe prispă, de nu ţi-o fi cam răcoare.

Lui Gheorghe nu-i păsa de lăuză, de ursitori, de moaşă:

— Foarte mulţămim, jupâne; e bine şi pe prispă, că nu dorm io mai bine la târlă. Nici cald, nici frig, potrivit. Şi să dea Dumnezeu bine, că io plec până-n ziuă.

— Să dea Dumnezu. Noapte bună.

Ciobanul, cum puse capul jos, şi adormi, ca tot omul fără de grijă. Ăi din casă se ospătară binişor, întinseră masa pentru ursitori şi se culcară liniştiţi.

Pe la miezul nopţii, Gheorghe fu deşteptat de nişte fâşieturi. Simţi ca un vântuleţ trecând pe lângă dânsul şi-ndată auzi şoapte:

— Fata asta să fie norocoasă!

— Şi să trăiască nouăzeci de ani!

— Şi să ia de bărbat pe ciobanul de pe prispă!

Atât şi nimic mai mult. De n-ar fi fost deştept, i s-ar fi părut că visează. Mai ascultă la fereastră, ş-auzi răsuflarea grea a ălor dinăuntru, că dormeau duşi, să fi tăiat lemne pe dânşii. Se culcă din nou, dar nu i se mai lipi somnul de ochi. În gânduri se frământă până mai despre ziuă, că-şi zicea el în sine: „D-o fi fost glasul ursitorilor, apoi trebuie să treacă atâţia ani până s-o face de măritat broasca asta de fată; atunci io, om copt la vârstă, am s-o iau de nevastă; şi oricât aş socoti să mai trăiesc, tot o să rămâie văduvă, că nouăzeci de ani doar n-o s-o mai duc de aci înainte. Decât una ca asta, ia s-o agăţ io într-un par, ca să-ngheţe acolo ori să-i scoată ciorile ochii!“

Tocmai se-ngâna ziua cu noaptea, când somnul e mai dulce. Deschise uşa şi se pomeni-n casă. Toţi dormeau ca nişte buşteni. Atunci el – nici una, nici două – puse mâna în copaie, înhăţă copila de scutece, ieşi binişor în curte, o-nfipse într-un par de la gard şi o porni la sănătoasa. Până să se lumineze de ziuă, şi ajunsese la târg. Cumpără ce-i zisese baciul şi, împreună cu alţi ciobani din partea locului, se întoarse la târlă.

La sat, lăuza se deşteptă-n lătratul cânilor şi strigă pe moaşă:

— Mamă-moaşă; mamă-moaşă, ia mână pe omul meu să vadă ce e afară, că se dau cânii ca la urs...

— Doarme, măiculiţă, dar să văz io ce este.

Când ieşi afară, cânii casei, cu ai vecinilor din sat, halălăiau care mai de care la un par, că-n vârful lui se vedea mişcând ca o momâie ce orăcăia parc-a copil, parc-a altă lighioaie.

Moaşa-şi făcu cruce şi-şi scuipă-n sân. Alergă la copaie, dar ia copila de unde nu e. Atunci se domiri ea ce se află-n par. Sculă pe tatăl fetiţei şi amândoi se nevoiră s-o scoboare d-acolo.

— Dar bine, mamă-moaşă, aşa fac ursitorile? lau copiii din casele oamenilor, ca meazănoapte?

— De, măiculiţă! Asta nu mi s-a mai întâmplat, de patruzeci de ani de când moşesc!

Vestea se răspândi-n tot satul şi fiecare vorbea cum se pricepea: ba că e o minune, ba că o să fie cu noroc, ba că n-o să trăiască. Şi-i rămase numele „fata din par", iar la ceafă avea ca semn o roşeaţă, din zgârietura lemnului: d-aia crede lumea că acela care are semn în ceafă e om norocos.

Trecuseră ani la mijloc şi ciobanul nici că-şi mai adusese aminte de ce făcuse. Nu ştia nici cum îi zice satului, nici cum cheamă pe ţăranul cu fata. În vremea asta baciul murise şi-l lăsase pe el stăpân peste turme şi peste stână: ajunsese mai chiabur decât toţi mocanii din partea locului.

Într-un an, iarna fusese grea şi lungă. Haitele de lupi urlaseră ziua şi noaptea. Dintre oi,

multe fuseseră mâncate,
multe rămăseseră mursicate[*].

Ba, pe lângă toate, mai zăcuseră şi vara de gălbează. N-avea-ncotro baciul Gheorghe: trebuia să cumpere altele, ca să-şi plinească numărul.

Se duse la târg într-o sfântă duminică. Acolo lume multă şi vite berechet. Văzu un pâlc de oi, văzu altul, dar niciunele nu-i plăcură ca ale unui ţăran venit cu berbeci şi cu miele, ca din ce-o vinde să cumpere d-ale casei. Intrase-n vorbă şi... dura-vura la tocmeală.

— Ba ţi le las cu-atât...

[*] a mursica/a murseca – a muşca, a sfâşia

— Ba să mi le dai cu-atât...

— Ia-le, că sunt bune de prăsilă şi-o să-ţi pară rău.

— Prea-mi ceri mult, că sunt altele mai ieftine.

Atunci fata de colo:

— Ci dă-le, tată, ca s-avem şi noi vreme să mai târguim câte ceva. Ştii ce zice mama: tocmeala dintâi n-o mai găseşti în urmă...

— Are dreptate fata! Lasă-le cu-atât şi hai noroc să dea Dumnezeu!

— Noroc să-i dea ei, că cu ce-oi prinde după vite o să-i cumpăr d-ale zestrei. Peste un an-doi, parcă mă văz cu peţitorii-n casă. Pân-atunci se mai sporesc şi oile.

— Cum văz io, mai ai din ele ş-acasă.

— Păi mai am câteva.

— Atunci nu mai cumpăr nimic. Să mi le dai pe toate.

— Cum pe toate, creştine? Atâtea-am adus, atâtea vânz!

— Nu zici că le dai de zestre fetii?

— Ba da!

— Atunci ce mai aşteptare, ce mai peţitori, ce mai bătaie de cap? Vorba multă sărăcia omului! Decât să mi le vinzi p-astea şi la anul să vii cu altele, ia să mi le dai pe toate, cu fată cu tot, şi noroc să ne dea Dumnezeu!

Fata se făcuse roşie ca sfecla, iar ţăranul se scărpina-n cap, neştiind ce să-i răspundă.

— Dar ciudat mai eşti, vericule! Cum o să-mi mărit io fata, aşa tam-nesam, pe negândite, la târg şi fără ştirea nevestii? D-asta o să se mire tot satul!

— Mire-se, nemire-se, io aşa zic că e mai bine.

— N-auzi, creştine, că e fata cam mică?

— C-un an ori doi, n-o să se facă mai mare. Ş-apoi de ani o fi mică, dar o văz voinică!

— Toate bune, dar nici nu suntem gata, că d-abia acum venisem să târguim câte ceva.

— Târgul e mare-mare, şi se găseşte oricând. Să-ţi dau io de cheltuială şi cumpără ce vrei.

— Ci mai încet, vericule, mai încet. Ce atâta zor, că doar nu vin tătarii.

— Ştiu io ce ştiu de mă zoresc, că n-aş vrea

să-mi treacă vremea de-nsurătoare,
ca să m-ajungă vro ursitoare!

— În sfârşit, fără ştirea muierii nu se poate!

Se-nvoiră să ia ce-or lua de la târg şi să plece cu toţii la sat, ca dup-o zi-două să fie nunta, de s-o învoi şi muma fetii. Aşa şi făcură.

Acasă, toate se nemereau de parc-ar fi fost un făcut. Fetei îi plăcu, c-avea vorba pe şartul ei şi era frumos ca un bujor; mă-sei îi plăcu, că-l vedea voios şi paralâu*. În trei zile fu gata zestrea şi zovonul miresei, că fetele se strânseră la şezătoare şi cusură ştergarele, umplură pernele cu lână, puseră la cămăşi altiţe şi bibiluri**, că una era-n satul lor „fata din par".

Şi făcură o nuntă d-alea straşnicele, cu colăceri şi cu pistoale, cu tarafuri de lăutari şi cu buţi de vin: să fi zis că e nuntă de negustor, nu de mocan! Şi ce cântice! Tot d-ale vechi şi vestite, cu Iovan Iorgovan, cu Meşterul Manole, cu Miul şi cu Corbea. S-adunase lume din trei sate şi numai d-asta vorbea: cum de se măritase fata aşa de crudă, de unde se ivise mocanul chiabur şi cum de se-nvoiră aşa făr' de veste, căci fusese logodna ş-aci şi cununia. Numai bătrânele ziceau: Vezi? Tot semn de noroc a fost punerea ei în par!

După vro săptămână, Gheorghe-şi luă ziua-bună de la socri şi plecă cu nevestica lui la munte. Lăsă pe ciobani la stână, cum îl lăsase şi pe el stăpân'su, iar dânsul îşi făcu casă-n sat şi rămase cu meseria de cirezar.

Trăiau nu se poate mai bine. În cinci ani aveau patru copii, unul mai chipeş decât altul.

Gheorghe, de câte ori se-ntâlnea cu vecinii şi cunoscuţii, toţi îl firitiseau de-nsurătoare şi c-a găsit o femeie aşa de harnică, frumoasă şi cuminte ca „fata din par". Din par azi, din par mâne, se deprinsese omul cu vorba asta, până ce-i veni lui într-o zi s-o-ntrebe:

— Ia spune, nevastă, Par se cheamă satul din care te-am luat io pe tine?

— Ei, aş! De unde Par?

— Apoi de ce-ţi zice ţie „fata din par"?

— Cum de ce? Nu ţi-a spus niciodată tata ori mama?

— Nu. Io am crezut c-aşa-i zice satului.

---

* paralâu – bogat

** altiţe şi bibiluri – broderii

— Să vezi de ce. Când am fost de trei zile, a doua zi după masa ursitorilor, m-au găsit într-un par de la gard, agăţată de betele cu care eram legată de scutece. D-atunci mi-a rămas porecla asta „fata din par".

— Şi cine te-agăţase pe tine acolo?

— Nu se ştie, dar tata vorbea într-o zi cu mama şi-şi bănuia p-un drumeţ, care dormise la noi pe prisp-afară!

— Ce spui tu, nevastă? Atunci io am fost ăla!

— Glumeşti!

— Ba nu glumesc deloc! Din argat, răposatul stăpânu-miu tocmai mă făcuse cioban, îmi dedese cincisprece zloţi şi mă mânase la târg să-mi cumpăr opinci, amnar, chimir şi caval. Io, neştiind drumul, m-am rătăcit ş-am înnoptat în satul vostru. Nemerii la voi şi cerui lui socru-miu să mă găzduiască. Mă culcai pe prispă şi dormii până la miez de noapte, când dodată mă deşteptă vâjâitura unui vântuleţ şi-n casă auzii trei glasuri: Fata asta să fie norocoasă. Şi să trăiască nouăzeci de ani. Şi să ia de bărbat pe ciobanul de pe prispă! Nu mai putui închide ochii până despre ziuă. Mă gândeam că, până te-i face de măritat, am să fiu prea în vârstă şi că n-o să trăiesc cât tine. Mă sculai binişor, intrai înăuntru şi, fiindcă toţi dormeau, te luai din copaie, ieşii afară, te agăţai într-un par şi pornii la drum. Sunt peste douăzeci de ani d-atuncea! Înţelegi tu acum de ce mă zoream la-nsurătoare? Tocmai ca să scap de tine, crezând că tu ori te-ai prăpădit ori că eşti încă o broască de nimica, şi când colo... Dar parcă nu-mi vine să cred că tu eşti în adevăr...

— Vrei să te-ncredinţezi? Ia priveşte colea-n ceafa mea.

— Văz o pată roşie. Ce e cu asta?

— Ce să fie! Zvârcolindu-mă în par până să mă dea jos d-acolo, m-am zgâriat şi, ca semn, am rămas cu pata ce văzuşi.

— Hei, minune c-asta! Va să zică vorba ursitorilor tot s-amplinit!

— De, bărbate, cică aşa se-ntâmplă omului, cum e ursit el de mic. Şi-ţi pare rău?

— Ba nu-mi pare rău deloc! Numai mă gândesc cât eram io de prost pe vremea aia...

— Ai fost om bun la Dumnezeu, d-ai auzit tu glasul ursitorilor, cum nu-l aude nimeni. D-aia ai şi avut noroc.

— Păi d-aia zic că eram prost: nu-nţelegeam că, luându-te pe tine, ursită să fii norocoasă, avea să dea şi peste mine norocul!

De Paşti, Gheorghe se duse la socri, cu nevasta şi cu copiii, de le povesti şi lor ce spusese femeii. D-atunci s-a zvonit în sat ş-am auzit-o şi io de la un băiat al lor, că povestea a zburat din om în om ca pasărea din pom în pom. Şi-ncălecai p-o şa de v-o spusei aşa!

BINE E OMUL LA CASA LUI!

A fost odată, într-un sat depărtat prin munţi şi codri o văduvă de negustor. Ş-avea o fată aşa de potrivită şi de frumoasă, că cine-o vedea sta-n loc s-o privească şi nu-şi mai lua ochii de la dânsa.

Amândouă trăiau liniştite în căsuţa lor, cu ce brumă le rămăsese de la răposatul; ba cosând, ba grijind d-ale mâncării, nici că prindeau de veste când le trecea vremea.

Aşa azi, aşa mâne, copila se făcu fată mare, şi frumoasă, frumoasă, cum rar se mai pomeneşte pe lume.

Într-o bună dimineaţă sătucul fu pus în fierbere. Venise veste că feciorul împăratului, mergând la vânătoare, o să treacă p-acolo, şi poruncă de la stăpânire ca toţi, cu mic cu mare, să-i iasă înainte, îmbrăcaţi cu ce-or avea mai bun, flăcăii călări, bărbaţii cu arcuri, femeile gătite ca la horă.

A treia zi era alai mare; scoarţe şi velinţe pe pălimare, stâlpii-mbrăcaţi cu frunză verde,

ici şi colo numai steaguri şi steguleţe:
nici bătrânii n-apucaser-aşa mândreţe!

Feciorul împăratului umbla el după vânat, dar gându-i era la-nsurătoare. Tat'su şi mă-sa încercaseră să-l logodească cu fete de domni şi de-mpăraţi ca dânşii, dar el se-mpotrivise mereu şi ţinea morţiş să-şi aleagă singur ursita, o fată crescută la ţară, blândă ca mieluşeaua şi frumoasă ca viorica, fără viclenia şi răţoielile ălor din oraşe. La mirarea părinţilor cum să ia el o proastă, care să nu ştie de niciunele, flăcăul le răspunsese că mai bine e aşa: el să-i cânte şi s-o-nveţe cum să joace, decât să cânte ea, iar dânsul să nu joace-ntr-altfel! Ş-acum colinda în cruciş şi-n curmeziş toate ţinuturile, cu vorba de vânătoare, dar cu ochii după fete şi fetişcane.

Toată lumea-l primi cu strigăte şi cu chiote, că de!, aşa cinste nu se-ntâmplă nici la o sută de ani o dată!

Feciorul de-mpărat, după ce descălică, merse la biserică ş-apoi se-ntoarse la horă, unde sta grămădită mulţimea. Vorbi cu uncheşii, vorbi cu babele şi porunci să se-nceapă jocul.

Cimpoierul sufla ca un crivăţ, iar tineretul sălta de parcă-ţi da brânci inimii! După horă, veni bătuta, apoi raţa, chindia şi câte le treceau prin minte. Ai fi zis că flăcăii erau căluşari şi fetele nişte veveriţe. Răpăia pământul şi mai multe nu!

Mai aşteamătul* sta şi fata văduvii, sfioasă şi cu gura căscată, că ea nu mai văzuse d-alde-astea.

Pasămite, feciorul de-mpărat o ochise de departe, ca şoimul, şi, făcând semn pârcălabului, se prefăcuse că-ntreabă mai de cutare băiat, mai de cutare moş, mai de cutare fată, ca să afle cine e, cum o cheamă şi unde şade fetica care sta zâmbind şi nu se prinsese la jocuri.

Când fu să pornească, o croi pe la marginea satului, ca să treacă pe la dânsa. Văz Doamne, îi intrase la inimă şi pace, c-aşa e cu-nsurătoarea: când îţi sună ceasul, îţi iese-nainte a de ţi-a fost ursită, şi ţi se pare c-ai apucat pe Dumnezeu d-un picior!

Peste trei zile, ce s-auzi? Că fecioru-mpăratului ia de nevastă p-o ţărăncuţă săracă, dar frumoasă de-ngheaţă apele!

Şi tronc în sat două care boiereşti, trimese ca să ia pe văduvă, cu fii-sa şi cu ce-ar fi avut ele mai de seamă.

Vâlvă mare pretutindeni şi vorbea fiteşicine cum îl tăia capul.

---

* aşteamăt – pe ascuns

— Se vedea ea că trage-a mare, zicea preoteasa; unde-o vedeai să umble pe linie, să s-adune cu alte surate ori să vie la horă!

— Aşa a vrut Dumnezeu, răspundea părintele Vintilă; El pe smeriţi înalţă şi pe-nălţaţi îi smereşte!

— Ba zi noroc, taică! răsărea Zinca de la argea*. Uite, nici io nu sunt mai puţin frumoasă ca dânsa; de ce nu m-alese pe mine, că sunt şi vrednică, şi dezgheţată la vorbă, şi fată de popă. Doar nu s-or fi rugat ele la Dumnezeu cât ne-am rugat şi ne rugăm noi cu toţii!

— Ba să zici, soro dragă! Vorba aia:

mai mult tofoloagele
îşi găsesc noroacele!

După ce le ridicară cu nepusă masă, le duseră la curtea-mpărătească, le-mbrăcară ca pe nişte doamne, le aşezară-n palate, şi fetei îi deteră să-nveţe carte şi limbi străine, să ştie cum să vorbească şi cum să se poarte cu obraze subţiri şi cu feţe alese.

Copila, deşteaptă cum îi dedese soarta să fie, învăţă numaidecât tot felul de lucruri, aşa că peste trei luni de zile ai fi jurat cu mâna-n foc că fată de-mpărat se născuse. Atunci, plini de bucurie, făcură o nuntă de se duse pomina, peste nouă ţări şi peste nouă mări, şi începură să trăiască cum nu se poate mai bine. Împăratul şi-mpărăteasa, ca să-i vază pe deplin fericiţi, le deteră coroanele lor, să aibă puterea stăpânirii şi să se deprindă cu trebile domniei.

Tinerii duceau viaţă îngerească, de râvnea o lume la dânşii. Atât numai că soacra avea ca un fel de oftat şi-o tot auzeau zicând: He, he! Bine e omul la casa lui!

La-nceput, bănuiră că e vro supărare trecătoare; a doua oară că poate-or fi nemulţumit-o slugile; a zecea oară că nu s-o fi deprins încă cu ale curţii; dar, când trecu anul şi-mpreună cu cuscrii – rupse turta nepoţelului ce le dăruise Dumnezeu, împăratul şi-mpărăteasa se hotărâră s-o-ntrebe cu binişorul ce vorbă e aia „bine e omul la casa lui" şi de ce-o tot zice.

— Ia spune, mamă, nu eşti acum d-o mie de ori mai odihnită, mai îmbrăcată şi mai fără grijă de cum erai în satul nostru, până n-ajunsesem împărăteasă?

* argea – război de ţesut

— Ba sunt, măiculiţă: mulţumesc lui Dumnezeu şi-L rog să vă dea zile îndelungate şi fericite.

— Şi io, mamă, de când mă ai ca ginere, nu-ţi dau tot respectul cuvenit, nu mă port cu părinţii, cu soţia şi cu dumneata după cum ţi-ar dori inima?

— Cum nu, dragul mamii! Te iubesc ca pe copilul meu şi Dumnezeu să te facă-mpăratul împăraţilor!

— Dar în palatele-astea n-ai, mamă, orice-ţi trebuie şi orice-ai pofti?

— Ba am, măicuţă, de toate, dar... ce să-i faci?... bine e omul la casa lui!

Auzind aşa, înţeleseră că i s-a făcut dor de căsuţă şi porunciră ca, oricând o vrea, să i se-nhame patru telegari la butcă, iar un om credincios s-o întovărăşească până la sat şi să facă tot ce i-o cere.

Chiar a doua zi văduva ajungea la căsuţa ei, lăsată-n paza unei vecine, şedea cât şedea acolo şi seara se-ntorcea la curte. Şi tot aşa în fieşce săptămână.

Într-una din zile, împăratul şi-mpărăteasa se deteră-n vorbă despre întâia lor vedere, despre căsătoria lor fără peţitori şi – firesc lucru – despre căsuţa de la sat.

— Da, minune, ia să chemăm pe slujitorul cu care se tot duce mama soacră!

— Să-l chemăm, că nici mie nu mi-a venit să întreb pân-acuma.

Când bătrânul fu de faţă, îl întrebă împăratul:

— Ia spune, ai fost de multe ori la sat cu mama noastră?

— Da, prealuminate împărate! De când mi-aţi poruncit, câte o dată pe săptămână.

— Şi cam ce face acolo?

— Prin mine nu pot şti nimica, că totdeauna rămâi la uşă afară; dar, după câte mi-a spus femeia-ngrijitoare, numai atât face: ia lucrurile de la un loc şi le pune la altul, apoi se aşază-n pat, se-ntinde şi zice mereu: „bine e omul la casa lui“! „Bine e omul la casa lui!“ Spre seară se suie-n butcă şi ne-ntoarcem la curte!

— Să nu-i ieşi din vorbă şi s-o slujeşti cu credinţă!

— Am înţeles, prealuminate împărate!

Trecuseră cincispre'ce ani la mijloc, când împăratul vecin se sculă cu război să cotropească ţara.

Se luptară o dată, în două, în trei rânduri, dar fără de izbândă, că aci unul se retrăgea, aci altul da înapoi. A patra oară bătălia fu crâncenă; ginerele mătuşii nu fu biruit, ci numai prins viu, nevătămat şi dus la curtea potrivnicului. Acolo i se dete să locuiască în case mari, cu grădini frumoase; i se făceau toate voile, i se-mplineau toate dorinţele.

Bătălia mergea înainte, că băiatul îi luase locul în capul oştirii. Şi într-un rând se porni cu atâta-ndârjire, că ieşi biruitor, omorî pe iscoditorul relelor şi, scăpând pe tat'su, cu mare alai îl aduse acasă.

Atunci împăratul, cum îşi văzu soacra, se duse drept la dânsa şi, sărutându-i mâna, îi zise:

— Iartă-mă mamă, că mă tot miram de vorba dumitale şi nu-i înţelegeam rostul. Acum văz că ai mare dreptate: „bine e omul la casa lui"!

CUPRINS

Zâna Zorilor 5
Floriţa din codru 39
Ileana cea şireată 56
Păcală în satul lui 65
Petrea prostul 79
Limir-împărat 102
Ioanea Mamei 121
Băiet Sărac 131
Stan Bolovan 147
Rodul tainic 157
Băiat sărac şi horopsit 165
Negru-împărat 171
Peştele pe brazdă 181
Viteazul cu mâna de aur 187
Stăncuţa şi Mariuţa sau Cruce, Cruciuliţa mea! 197
Păpuşică licărea 213
Făt-Frumos şi fata Crivăţului 225
Planurile hoţului 244
Ursitorile 256
Bine e omul la casa lui! 263

JURNALUL NAȚIONAL

Curtea veche

ISBN vol. I-X: 978-606-588-004-7
ISBN vol. VIII: 978-606-588-063-4